

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Łódź, dnia 23 grudnia 2020 r.

Poz. 7131

UCHWAŁA NR XXI/352/20 SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

z dnia 27 października 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023”

Na podstawie art. 14 ust. 1 pkt 3 i art. 18 pkt 20 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2020 r. poz. 1378 i 1668) oraz art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020 r. poz. 282, 782 i 1378) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2020-2023”, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

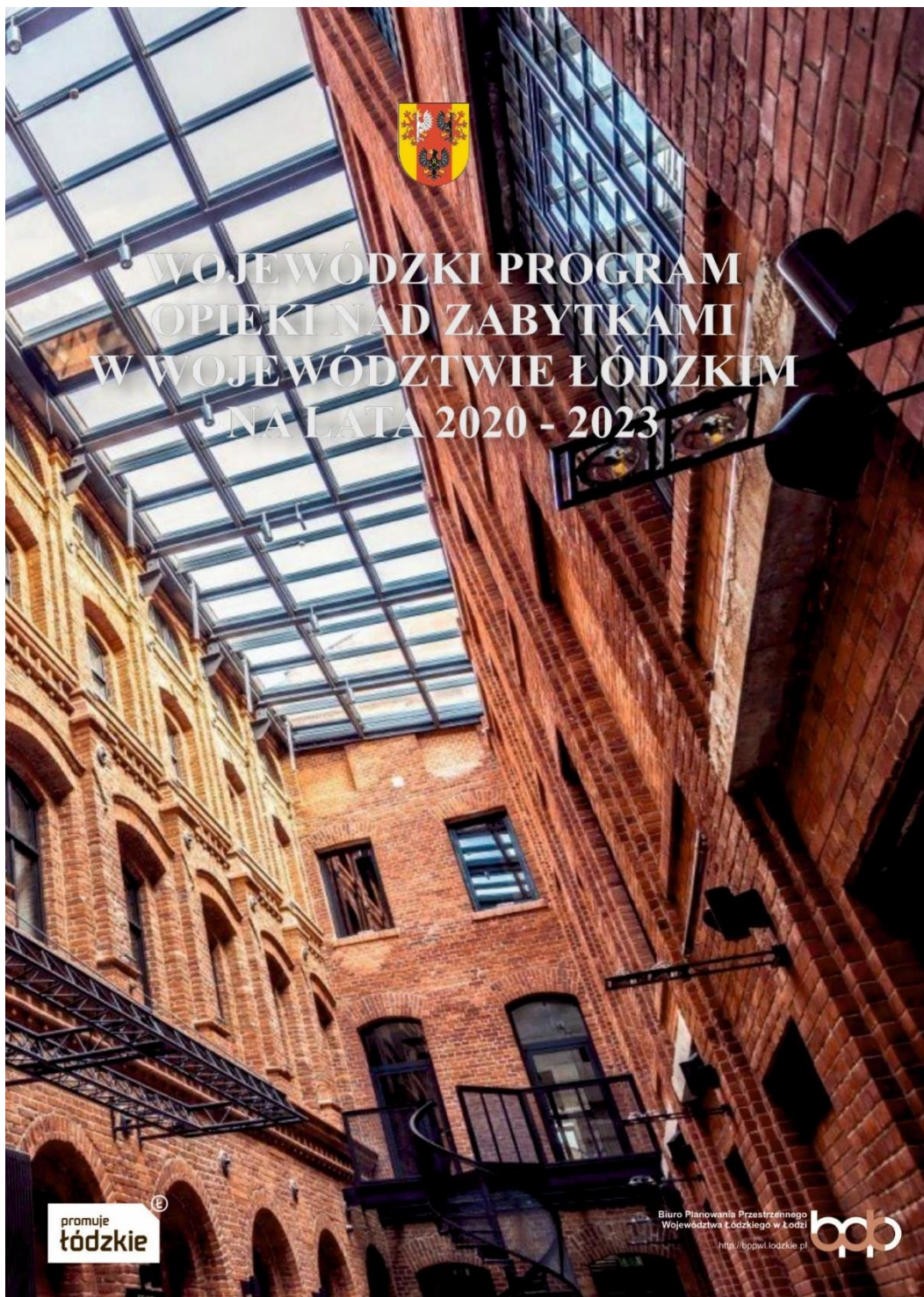
§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Łódzkiego.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego.

Przewodnicząca Sejmiku

Iwona Koperska

Załącznik do uchwały Nr XXI/352/20
Sejmiku Województwa Łódzkiego
z dnia 27 października 2020 r.

SPIS TREŚCI:

I. WPROWADZENIE

- I.1. WSTĘP
- I.2. ZASADY OPRACOWANIA PROGRAMU
- I.3. UWARUNKOWANIA PRAWNE PROGRAMU
- I.4. UWARUNKOWANIA PROGRAMOWE OPRACOWANIA

II. DIAGNOZA STANU ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- II.1. EWIDENCJA I REJESTR ZABYTEKÓW
- II.2. POMNIKI HISTORII I PARKI KULTUROWE
- II.3. SYNTETYCZNA CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU
- II.4. DZIEDZICTWO MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I WYZNANIOWYCH
- II.5. TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA
- II.6. WYBRANE ELEMENTY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO WYMAGAJĄCE WZMOCNIENIA OCHRONY
- II.7. OBSZARY I OBIEKTY REPREZENTATYWNE
- II.8. SIEĆ OŚRODKÓW HISTORYCZNYCH
  - II.8.1. OBSZARY PRIORYTETOWE W OŚRODKACH HISTORYCZNYCH
  - II.8.2. DIAGNOZA ZAGROŻEŃ DLA WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH OŚRODKÓW HISTORYCZNYCH
- II.9. REWITALIZACJA W GMINACH I OŚRODKACH HISTORYCZNYCH
- II.10. UDZIAŁ PRAWA MIEJSCOWEGO W REALIZACJI OCHRONY ZABYTEKÓW
- II.11. USTALENIA GMINNYCH I POWIATOWYCH PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTEKAMI
- II.12. EDUKACJA KULTUROWA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

III. WNIOSKI Z EWALUACJI WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTEKAMI NA LATA 2016-2019

IV. WYZWANIA ROZWOJOWE W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTEKAMI

V. CELE, DZIAŁANIA I ZADANIA

- V.1. WIZJA I CEL STRATEGICZNY PROGRAMU
- V.2. CELE, DZIAŁANIA I ZADANIA O WYMIARZE HORYZONTALNYM

V.3. ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM HISTORYCZNYM

V.4. ZADANIA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

VI. ŹRÓDŁA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

VII. WDRAŻANIE I SYSTEM REALIZACJI PROGRAMU – MONITORING

VIII. WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

IX. MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE

IX.1. SŁOWNICZEK POJĘĆ

IX.2. BIBLIOGRAFIA

IX.3. SPIS RYSUNKÓW I TABEL

ZAŁĄCZNIKI

1. **OBIEKTY I ZESPOŁY ODZNACZAJĄCE SIĘ WYJĄTKOWYMI WARTOŚCIAMI ZABYTKOWYMI PROPONOWANE DO WPISANIA NA LISTĘ ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO UNESCO ORAZ DO USTANOWIENIA POMNIKÓW HISTORII**
2. **OBSZARY ODZNACZAJĄCE SIĘ SZCZEGÓLNYMI WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO PROPONOWANE DO USTANOWIENIA PARKU KULTUROWEGO**
3. **TERENY CHARAKTERYSTYCZNE DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU WSKAZANE DO STANOWIENIA FORM OCHRONY OBSZAROWEJ**
4. **ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOWI HISTORYCZNEMU O RANDZE EUROPEJSKIEJ**
5. **ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM HISTORYCZNYM O RANDZE KRAJOWEJ**
6. **ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM HISTORYCZNYM O RANDZE REGIONALNEJ**
7. **ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM HISTORYCZNYM O RANDZE LOKALNEJ**

I. WPROWADZENIE

I. WPROWADZENIE

I.1. WSTĘP

Zasady ochrony i opieki nad zabytkami regulują przepisy ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282; ze zm.). Zachowanie zabytków - rozumianych jako przejawy działalności człowieka na przestrzeni dziejów, będące świadectwem minionej epoki bądź zdarzenia, odznaczające się wartością historyczną, artystyczną i naukową - leży w interesie społecznym, przyczyniając się do utrzymania więzi pomiędzy przeszłymi i przyszłymi pokoleniami oraz wzmacniania poczucia tożsamości. Obowiązek sprawowania ochrony zabytków spoczywa na organach administracji publicznej, a jej zasadniczym celem jest zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych dla trwałego zachowania zabytków, poprzez odpowiednie utrzymanie i zagospodarowanie, ponadto uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska, a także zapobieganie zagrożeniom (art. 4 pkt 1, 2 i 6 ustawy). Natomiast opieka nad zabytkami spoczywa na jego właścicielu (bądź posiadaczu) i polega w szczególności na zabezpieczeniu i utrzymaniu zabytku wraz z otoczeniem w jak najlepszym stanie, korzystaniu zeń w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości. W myśl przepisów ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz. U. z 2019 r., poz. 512; ze zm.), jedną z powinności samorządu województwa jest wykonywanie zadań o charakterze wojewódzkim określonych przepisami obowiązującymi w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 14 ust. 1 pkt 3). Polityka państwa, uwzględniając europejskie trendy, zakłada koncentrowanie narzędzi ochrony i opieki nad zabytkami w regionach, uznając je za obszary najbardziej efektywne, jako docelowe miejsca oddziaływania wdrażanych zasad i regulacji. Realizacja projektów kulturalnych, w tym związanych z dziedzictwem kulturowym, finansowanych z funduszy Unii Europejskiej ma wpłynąć korzystnie na wzrost konkurencyjności regionów, wspierając ich rozwój, zwłaszcza poprzez podnoszenie atrakcyjności, a także tworzenie miejsc pracy.

I.2. ZASADY OPRACOWANIA PROGRAMU

Niniejszy „Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023” (zwany WPOnZ 2020-2023 lub Programem) jest czwartą edycją dokumentu dla województwa łódzkiego. Będzie realizowany w perspektywie finansowej 2014-2020 oraz 2021-2027 w środowisku dokumentów strategicznych wyższego rzędu opracowanych w systemie zarządzania rozwojem, którego podstawę stanowi ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U z 2019 r., poz. 1295; ze zm.). Program uwzględnia cele i zadania Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022¹, który jest zasadniczym dokumentem branżowym na poziomie krajowym.

Do opracowania części diagnostycznej nowej edycji WPOnZ wykorzystano wyniki ogólnej ewaluacji poprzedniej edycji Programu przeprowadzonej we własnym zakresie na podstawie oceny stopnia realizacji założeń Programu na lata 2016-2019, wynikającej ze sprawozdania wykonanego dla etapu 2016-2017 oraz danych i materiałów pozyskanych na poczet sprawozdania za lata 2018-2019. Ponadto przeprowadzono prospekcje terenowe blisko 250 obiektów i układów przestrzennych, przygotowując dla nich szczegółową dokumentację fotograficzną. Na tej podstawie skorygowano ustalenia dotyczące oceny stanu zachowania wojewódzkiego zasobu zabytków oraz sposobu sprawowania opieki nad zabytkami, a także zadań służących realizacji poszczególnych działań w ramach celów operacyjnych, wprowadzając korektę wskaźników ich realizacji. Ponadto w Programie zaktualizowano informacje dotyczące dokumentów strategicznych oraz możliwości finansowania prac przy zabytkach.

Efektem powyższych analiz jest WPOnZ wykonany przez Zespół Środowiska i Krajobrazu w Biurze Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, którego projekt został zaakceptowany przez Komisję ds. opracowania WPOnZ na lata 2020-2023 i zatwierdzony przez Zarząd Województwa Łódzkiego (Uchwała Nr 882/20, z dnia 4 września 2020 r.), a następnie zaopiniowany pozytywnie przez Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Łodzi (opinia WUOZ-PP.5120.20.2020.LL z dnia 23 września 2020 r.).

---

¹ Uchwała nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. w sprawie "Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022" (MP z dnia 11 września 2019 r., poz. 808).

I.3. UWARUNKOWANIA PRAWNE PROGRAMU

Obowiązek opracowania wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami wynika z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2020 r., poz. 282; ze zm.), zwanej dalej ustawą. Procedura sporządzania i kontroli realizacji programu została określona w art. 87 ust. 1, 3, 4, 5, 6 ustawy, który stanowi, że:

- Program sporządza zarząd województwa na okres 4 lat;
- Program przyjmuje sejmik województwa po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- Program jest ogłaszany w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- Zarząd województwa co 2 lata sporządza sprawozdanie z realizacji programu, które przedstawia sejmikowi województwa;
- Sprawozdanie z realizacji programu przekazuje się Generalnemu Konserwatorowi Zabytków w celu wykorzystania go przy opracowywaniu, realizacji i aktualizacji Krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy zabytek to nieruchomość lub rzecz ruchoma lub ich części albo zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością, stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy jest ewidencja zabytków (art. 21 ustawy). Oznacza to, że Program, w myśl obowiązujących w tym zakresie unormowań (art. 6, ust. 1), winien uwzględniać, bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome będące:
  - krajobrazami kulturowymi,
  - układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
  - dziełami architektury i budownictwa,
  - dziełami budownictwa obronnego,
  - obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
  - cmentarzami,
  - parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
  - miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- oraz zabytki archeologiczne, takie jak:
  - pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
  - cmentarzyska,
  - kurhany,
  - relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Program obejmuje obszar województwa łódzkiego w granicach administracyjnych.

Celem strategicznym programu jest „zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego regionu jako istotnej części spuścizny dziejowej”.

Program realizuje cele określone w art. 87 ust. 2 ustawy, a w szczególności:

- Włączanie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- Uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- Zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- Wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- Określanie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Program jest instrumentem realizacji działań dedykowanych zabytkom w wojewódzkich dokumentach strategicznych (Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020). Określa warunki włączania zabytków w procesy gospodarczego rozwoju regionu przy udziale różnych podmiotów, w tym gospodarczych. Realizacja WPOnZ wymaga ścisłej współpracy z organem ochrony zabytków i z instytucjami wykonującymi zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad

zabytkami (w szczególności: Łódzkim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, zwanym dalej ŁWKZ; Narodowym Instytutem Dziedzictwa, zwanym dalej NID, muzeami) oraz samorządami.

I.4. UWARUNKOWANIA PROGRAMOWE OPRACOWANIA

Istotnym uwarunkowaniem procesu tworzenia kolejnej edycji Programu, wpływającym na formułowanie celów operacyjnych i działań są m.in. ustalenia wynikające z umów międzynarodowych oraz dokumentów strategicznych na poziomie krajowym i regionalnym.

Tab. 1. Wykaz dokumentów stanowiących uwarunkowania programowe

NA POZIOMIE MIĘDZYNARODOWYM	GŁÓWNE PRZESŁANIE
Konwencja o ochronie dóbr kultury w razie konfliktu zbrojnego, Haga 1954 wraz z I (1954) i II (1999) Protokołem (Polska ratyfikowała Konwencję Haską wraz z I Protokołem w 1956 r., na ratyfikację oczekuje II Protokół do Konwencji Haskiej)	Ochrona dóbr kulturalnych (ruchomych lub nieruchomych o wielkiej wadze dla dziedzictwa kulturalnego narodu) poprzez opiekę nad nimi oraz ich poszanowanie w czasie konfliktu zbrojnego. Dokument określa, że już w czasie pokoju powinna zostać zapewniona opieka nad dobrami kulturalnymi w sytuacji możliwych do przewidzenia następstw konfliktu zbrojnego (znakowanie). Ponadto obliguje on do powstrzymania się od działań mogących doprowadzić do ich zniszczenia lub uszkodzenia w razie konfliktu zbrojnego oraz niestosowania wobec nich aktów nieprzyjacielskich.
Konwencja UNESCO w sprawie ochrony światowego dziedzictwa kulturowego i naturalnego, uchwalona w Paryżu w 1972 r. (ratyfikowana przez Polskę w 1976 r.)	W obliczu zagrożenia zniszczeniem dziedzictwa kulturowego i naturalnego również w skutek przeobrażeń społecznych i zmian gospodarczych, zobowiązuje państwa sygnatariuszy do identyfikacji, ochrony, konserwacji, rewaloryzacji i przekazania przyszłym pokoleniom dziedzictwa kulturowego i naturalnego. Ustanawia ochronę dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego o wyjątkowej powszechnej wartości, m.in. przez nadawanie międzynarodowego statusu ochrony i poprzez wpisanie na listę światowego dziedzictwa UNESCO.
Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Architektonicznego Europy, Grenada 1985 (ratyfikowana przez Polskę w 2012 r.)	Wprowadzenie systemu ochrony prawnej dziedzictwa architektonicznego, a także zadbania o ochronę zabytków, zespołów budynków i terenów.
Międzynarodowa Karta Ochrony Miast Historycznych ICOMOS (Toledo-Waszyngton 1987 r.)	Zasady i cele, metody i środki działania właściwe dla zachowania charakteru miast zabytkowych, sprzyjające harmonii życia jednostek i społeczności oraz zmierzające do zachowania w całości dóbr skromnych, które stanowią dziedzictwo ludzkości. Polepszenie warunków mieszkaniowych to jeden z podstawowych celów ochrony.
Europejska Konwencja o Ochronie Dziedzictwa Archeologicznego, La Valetta 1992 (ratyfikowana w 1996 r.)	Ochrona dziedzictwa archeologicznego jako źródła zbiorowej pamięci europejskiej i jako instrumentu dla badań historycznych i naukowych. Dokument uznaje za przedmiot dziedzictwa archeologicznego wszelkie pozostałości, obiekty i jakiegokolwiek inne ślady ludzkości z minionych epok. Kluczowym zadaniem jest stworzenie systemu prawnego do ochrony dziedzictwa archeologicznego.
Europejska Konwencja Krajobrazowa, Florencja 2000 (ratyfikowana przez Polskę 27 września 2004 r., weszła w życie 1 stycznia 2005 r.)	Promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu.
Konwencja w sprawie ochrony niematerialnego dziedzictwa kulturowego, Paryż 2003 (ratyfikowana w 2011 r.)	Ochrona niematerialnego dziedzictwa kulturowego, zapewnienie jego poszanowania w obrębie wspólnot, grup i jednostek, wzrost świadomości jego znaczenia (na poziomie lokalnym, krajowym i międzynarodowym) i zapewnienie międzynarodowej współpracy i pomocy.
Nowa Karta Ateńska 2003 – Wizja miast XXI wieku, Lizbona, 20 listopada 2003 r.	Uwzględnienie potrzeb mieszkańców i użytkowników miast w szybko zmieniającym się świecie. Karta promuje wizję miasta spójnego, za sprawą planowania przestrzennego (jako efektu wspólnego wysiłku urbanistów oraz ludzi innych zawodów), nowych zasad rządzenia i sposobów włączania obywateli w procesy podejmowania decyzji poprzez nowe formy komunikowania się z wykorzystaniem technologii informatycznych.
Konwencja w sprawie ochrony i promowania różnorodności form wyrazu kulturowego, Paryż 2005 (ratyfikowana w 2007 r.)	Ochrona i promowanie różnorodności form wyrazu kulturowego, tworzenie optymalnych warunków do rozwoju kultur, szerzenie dialogu kultur, popieranie międzykulturowości, promowanie poszanowania różnorodności form wyrazu kulturowego na płaszczyźnie lokalnej, krajowej i międzynarodowej, wzmacnianie związku między kulturą a rozwojem, szczególnie w krajach rozwijających się, uznanie szczególnego charakteru działalności, dóbr i usług kulturalnych, suwerenność prawa do wprowadzania środków i polityk służących ochronie i promowaniu różnorodności form wyrazu kulturowego, wzmacnianie współpracy i solidarności międzynarodowej w duchu partnerstwa.

Dokument z La Valetty w sprawie ochrony i zagospodarowania miast historycznych i dzielnic zabytkowych, przyjęty przez 17 Zgromadzenie Generalne ICOMOS w Paryżu w 2011 r.	Wytyczenie zasad oraz strategii, które można będzie odnieść do każdej interwencji w obrębie miast historycznych i dzielnic zabytkowych. Zasady i strategie mają za zadanie chronić wartości kulturowe dziedzictwa miast i ich otoczenia, aby stały się ważnym elementem współczesnego życia społecznego, kulturalnego i gospodarczego. Interwencje w struktury historyczne muszą zapewniać poszanowanie dla materialnego i niematerialnego dziedzictwa miast oraz chronić jakość życia mieszkańców.
Zalecenia UNESCO w sprawie historycznego krajobrazu miejskiego, przyjęte na 35 sesji Konferencji Generalnej UNESCO w Paryżu w 2011 r.	Kluczowym wyzwaniem jest określenie i wdrażanie polityki nowej generacji, która miałaby na celu rozpoznanie i ochronę poszczególnych warstw historycznych oraz zapewnianie równowagi między wartościami kulturowymi i przyrodniczymi w środowisku miejskim w bliższej i dalszej perspektywie. Szczególny nacisk kładzie się na harmonijne integrowanie nowych inwestycji z historyczną tkanką miejską.
Deklaracja z Davos 2018 (Konferencja Ministrów Kultury) – Ku wysokiej jakości Baukultur dla Europy	Dokument podkreśla kluczową rolę wysokiej jakości przestrzeni zabudowanej, jako czynnika warunkującego wysoką jakość życia społeczeństwa oraz zrównoważony rozwój środowiska. Podnosi potrzebę holistycznego podejścia do kształtowania przestrzeni zabudowanej z uwzględnieniem ochrony jej różnorodności, wynikającej z regionalnej specyfiki. Wskazuje jednocześnie na konieczność przeciwdziałania spadkowi jakości przestrzeni zabudowanej oraz poprawy jej stanu poprzez identyfikację wartości w wymiarze historycznym.
NA POZIOMIE KRAJOWYM	GŁÓWNE PRZESŁANIE
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020	Dokument wyodrębnia cztery obszary kluczowe, w których konieczna jest interwencja państwa, realizowana w partnerskim współdziałaniu z obywatelami, w tym m.in. w obszarze kultura i kreatywność, dla którego wyzwaniem jest poprawa wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego w budowaniu kapitału społecznego. Strategia w obszarze kultura i kreatywność przyjmuje za cel rozwój i efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego i kreatywnego poprzez wzmocnienie roli kultury w budowaniu spójności społecznej oraz jej znaczenia w rozwoju społeczno-gospodarczym.
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)	W dokumencie postuluje się wykonanie audytu krajobrazowego, w ramach którego nastąpi wskazanie i określenie działań ochronnych priorytetowych krajobrazów Polski. Porusza się także zagadnienia związane z wizerunkiem miast, tj. wskazuje się obszary zdegradowane, problemowe pod względem rozwojowym i społecznym, oraz wymagające rewitalizacji. Podnoszona potrzeba wielowymiarowego rozwoju gospodarczego zaprezentowana jest łącznie z koniecznością stosowania odpowiednich metod kompensacji negatywnego wpływu inwestycji nie tylko na środowisko przyrodnicze, ale i na szeroko rozumiany krajobraz.
Krajowa Polityka Miejska do roku 2023	Strategicznym celem polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności miast i obszarów zurbanizowanych do zrównoważonego rozwoju i tworzenia miejsc pracy oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Jeden z pięciu celów szczegółowych dotyczy odbudowy zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2020 (wraz z Uzupełnieniem Narodowej Strategii Kultury na lata 2004-2020 - Narodowy Program Kultury Ochrona zabytków i dziedzictwa kulturowego na lata 2004-2020)	Dokument zakłada, że podejmowane działania prowadzić powinny do zmniejszenia dysproporcji w dostępie do kultury w regionach, zwiększenia udziału kultury w PKB, liczby MSP oraz liczby zatrudnionych w przemyśle kultury, radykalnej poprawy podstawowej infrastruktury kultury i stanu zabytków, stworzenia markowych produktów turystyki kulturowej, wykształcenia więzi pomiędzy kulturą, edukacją i nauką w kształtowaniu kapitału społecznego. Działania te realizują cele przyjęte w NSRK na lata 2004-2013 oraz rozszerzają je o kwestie związane z promocją polskiej kultury za granicą, wsparciem rozwoju przemysłów kultury oraz ochroną własności intelektualnej i walką z piractwem.
Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022	Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez optymalizację systemu ochrony dziedzictwa kulturowego, wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami oraz budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.
NA POZIOMIE REGIONALNYM	GŁÓWNE PRZESŁANIE
Program rozwoju kultury w województwie łódzkim	Dokument precyzuje cele szczegółowe dotyczące: wzmocnienia identyfikacji regionalnej, rozwoju kompetencji kulturowych i partycypacji, profesjonalizacji sektora kultury, kształtowania instytucji otwartych dla wszystkich, włączenia instytucji kultury w międzynarodowy obieg, wykorzystania obszarów i obiektów zabytkowych na cele związane z działalnością kulturalną oraz turystyczną, kształtowanie estetycznej przestrzeni publicznej (spójność przestrzenna), uruchomienia potencjału przemysłów kultury oraz przemysłów kreatywnych.
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020	W obszarze spójność społeczna realizacja celów strategicznych „Aktywne społeczeństwo obywatelskie, z dobrym dostępem do usług publicznych, sprzyjające włączeniu społecznemu grup wykluczonych” nastąpi poprzez wdrażanie strategicznych kierunków działań służących m.in. wzmocnieniu tożsamości regionalnej oraz rozwojowi usług i poprawie dostępu do sektora kultury, sportu, turystyki i rekreacji.

	<p>Ponadto założony cel strategiczny w obszarze Spójność Przestrzenna „Zrównoważony rozwój przestrzenny regionu z silnie powiązanim systemem osadniczym, z nowoczesną infrastrukturą i racjonalnie wykorzystywanymi zasobami środowiska przyrodniczego”, osiągnięty będzie m.in. poprzez strategiczny kierunek działań służący m.in. wspieraniu procesów rewitalizacji i poprawie ładu przestrzennego.</p>
Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 (procedowana)	<p>Projekt dokumentu odnosi się do wybranych zagadnień związanych z dziedzictwem kulturowym m.in.: zwiększenia uczestnictwa w kulturze i rozwoju usług kultury, sportu, turystyki i rekreacji, a także wzmacniania tożsamości regionalnej i lokalnej, rozwiązywania problemów społecznych na obszarach zdegradowanych i rewitalizowanych, zachowania kompletności i integralności zasobu, wykorzystania potencjału dziedzictwa do celów użytkowych i promocyjnych, zwiększenia skali i skuteczności ochrony zasobów kulturowych, w tym krajobrazowych.</p>
Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz Plan zagospodarowania przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi. Łódzkie 2030+	<p>W celu szczegółowym V Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym zawarto kierunki działań, które służą zachowaniu materialnych i niematerialnych zasobów dziedzictwa kulturowego. Ponadto cel szczegółowy IX Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego w celu równoważenia rozwoju i kształtowania harmonijnych struktur funkcjonalno-przestrzennych, formułuje zasady zagospodarowania i kształtowania przestrzeni wpływające na ład przestrzenny oraz wzmocnienie atutów rozwojowych. Najważniejsze z nich to: kształtowanie struktur obszarów zabytkowych z poszanowaniem autentyczności i integralności, kształtowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych z poszanowaniem atutów lokalizacyjnych wynikających z ukształtowania terenu i walorów krajobrazowych oraz ochrona i kształtowanie osi widokowych, dominant przestrzennych, sylwet, panoram wraz z przedpolami ekspozycji.</p>
Wojewódzki plan ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowej	<p>Dokument określa na poziomie województwa organizację i sposób ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych, poprzez planowanie i przygotowanie realizacji przedsięwzięć zapobiegawczych, dokumentacyjnych, zabezpieczających, ratowniczych i konserwatorskich, mających na celu uratowanie zabytków przed zniszczeniem, uszkodzeniem lub zaginięciem. Ujmuje w szczególności rozmieszczenie i stan zasobu podlegającego ochronie, zagrożenia, zamiar działania, sposób realizacji, niezbędne siły i środki oraz czas i koszty wykonania. Dokument wymaga corocznej aktualizacji, a jego części podlegają ochronie na podstawie przepisów dotyczących ochrony informacji niejawnych.</p>

II. DIAGNOZA STANU ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

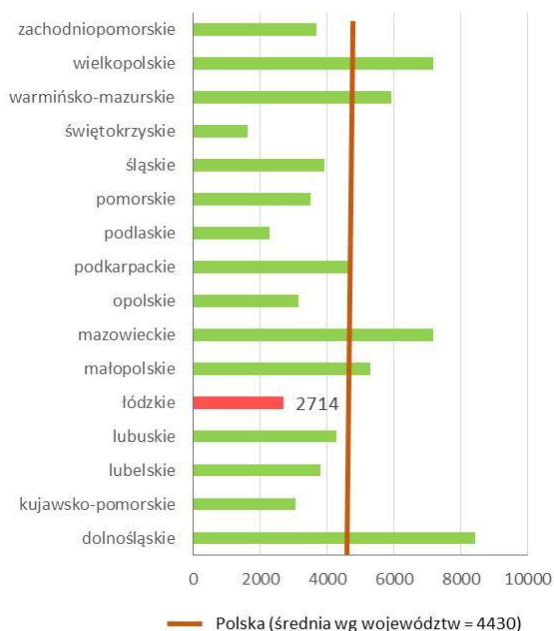

II. DIAGNOZA STANU ZACHOWANIA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

II.1. EWIDENCJA I REJESTR ZABYTEKÓW NIERUCHOMYCH

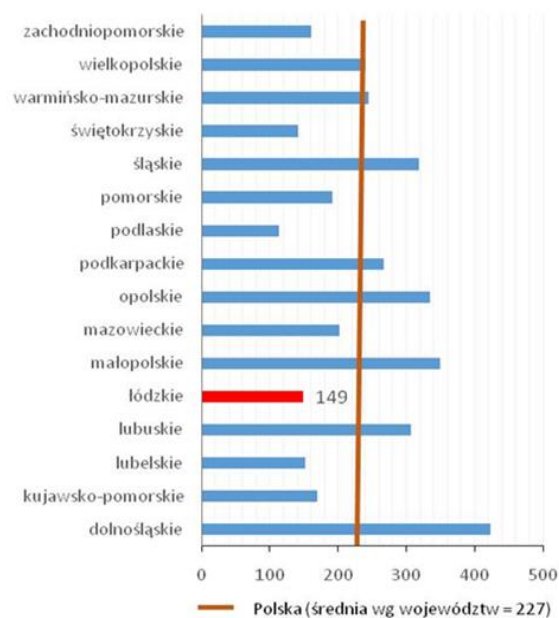
Najpełniejszy obraz ilości i rodzaju zachowanego materialnego dziedzictwa regionu daje **wojewódzka ewidencja zabytków nieruchomych (WEZ)**, która nie jest formą ochrony, a jedynie sposobem jej sprawowania (uregulowanym przepisami art. 22 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). WEZ tworzą karty zabytków znajdujących się na terenie województwa (w tym wpisanych do rejestru zabytków). W myśl obowiązujących norm prawnych (art. 22 ust. 5 ustawy) zbiór WEZ stanowi podstawę do założenia gminnej ewidencji zabytków (GEZ), która w szczególności powinna zawierać zabytki wpisane do rejestru zabytków nieruchomych i inne wyznaczone w WEZ. Ochronę zabytków ujętych w GEZ obowiązkowo uwzględnia się m.in. w planach zagospodarowania przestrzennego. Zasób WEZ, wg stanu na 31.12.2019 r., liczył 6 777² pozycji, z czego 40,7% to obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków (2 758³). W przybliżeniu stanowi to niespełna 4% zasobu krajowego, plasując region na 14. miejscu w Polsce⁴.

Rys. 1. Liczba zabytków nieruchomych w Polsce wg województw w 2016 r.

Źródło: NID.

Rys. 2. Liczba zabytków nieruchomych w Polsce wg województw na 1000 km² w 2016 r.

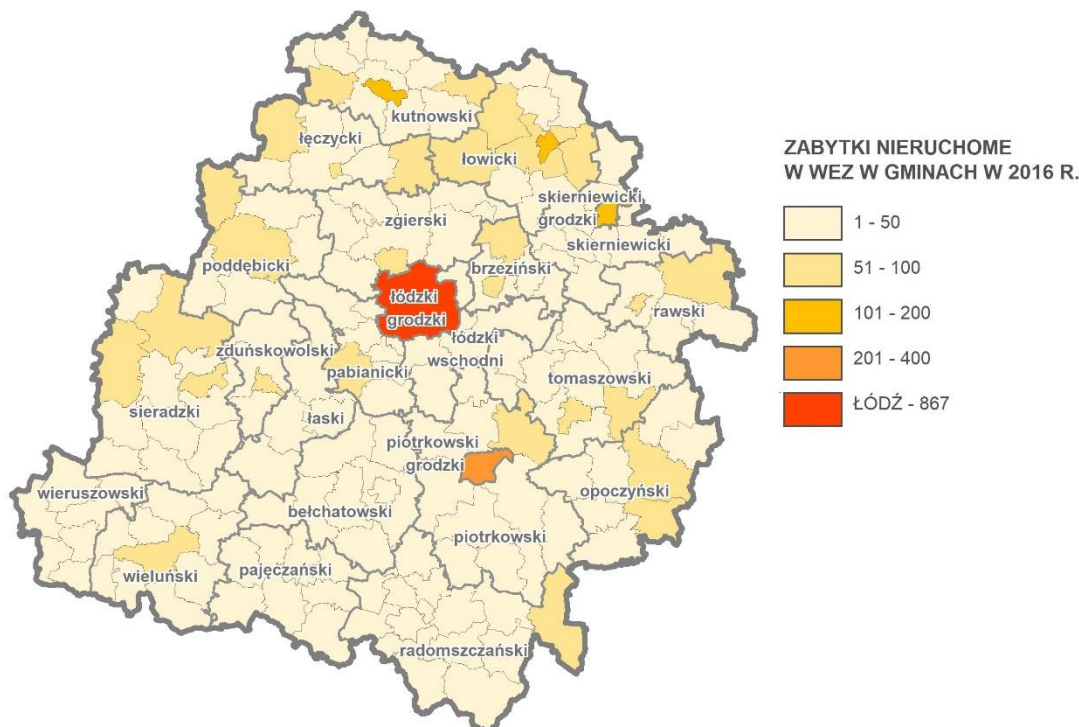
Źródło: NID.

² Liczbę zabytków w WEZ na koniec 2019 r. ustalono na podstawie danych przekazanych przez WUOZ-Łódź (pisma WKZ), ponieważ dane dostępne publicznie, zamieszczone na BIP WUOZ w Łodzi, są niekompletne.

³ Opracowanie własne na podstawie dokumentu „Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w województwie łódzkim. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)” - stan na 30.04.2016 r.; a także zestawień dotyczących wpisów i skreśleń z rejestru zabytków w okresie 2010-2019, przekazanych pisemnie przez WKZ. Dostępne publicznie źródła danych obrazujących faktyczną liczbę zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w województwie łódzkim - bazy danych: NID (wykaz: „Rejestr zabytków nieruchomych (A) województwa łódzkiego - stan na 30.09.2019r., portal mapowy), WUOZ (BIP), Geoportal województwa łódzkiego - są niespójne i niekompletne. Analiza wykazała, że rozbieżności w obrębie wykazanych zbiorów zasobu wynikają głównie, poza oczywistymi omyłkami (w tym braki), z różnic metodologicznych przy zliczaniu danych, zwłaszcza dotyczących obiektów wchodzących w skład wpisów obszarowych i zespołowych (oraz praktyki postępowania stosowanej w odniesieniu do zabytków nieistniejących).

⁴ Analizę przeprowadzono na poziomie danych na 30.04.2016 r. w oparciu o dane NID, na podstawie „Raportu o stanie zachowania zabytków nieruchomych w Polsce. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)” - wykres: Liczba zabytków w poszczególnych województwach - ze względu na brak aktualniejszych danych z poziomu krajowego (przy czym liczba zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w województwie łódzkim wynosiła wówczas 2 714).

Rys. 3. Zabytki nieruchome w WEZ w województwie łódzkim w 2016 r.

Źródło: opracowanie własne.

Podstawową formą ochrony obiektów i obszarów zabytkowych jest **wpis do rejestru zabytków**. W latach 2016-2019 do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego wpisano 49 pozycji (w tym wpisy obszarowe, zespoły obiektów i pojedyncze zabytki)⁵. Jednocześnie w tym samym okresie odnotowano 1 skreślenie z rejestru⁶.

Struktura rozmieszczenia zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru na terytorium województwa w podziale na poszczególne powiaty przedstawia się następująco: powyżej 200 – 2 powiaty (łódzki grodzki i łowicki), od 101 do 200 - 11 powiatów, od 51 do 100 – 5 powiatów, do 50 – 6 powiatów. Najwyższą wartość odnotowano dla powiatu łódzkiego grodzkiego (586), który zdecydowanie dystansuje kolejne jednostki: łowicki (222), kutnowski (196) i sieradzki (179). Najmniejsze nasycenie występuje w powiecie łódzkim wschodnim (14), a następnie w: wierzszowskim (26), zduńskowolskim (30) i łaskim (32).

Największa koncentracja zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków występuje w miastach, w tym w Łodzi (586 obiektów i obszarów zabytkowych), Łowiczu (110) i Piotrkowie Trybunalskim (101). Natomiast gminą wiejską z największą liczbą zabytków nieruchomych w rejestrze są Bielawy (35). Brak zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych wykazuje 5 jednostek samorządu terytorialnego: Gmina Miasto Głowno oraz gminy wiejskie: Andrespol, Chaśno, Rusiec i Strzelce Wielkie.

⁵ Wartość ustalono na podstawie analizy danych przekazanych przez WUOZ-Łódź (pisma WKZ) oraz dokumentu „Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w województwie łódzkim. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi rejestru A i C)” - stan na 30.04.2016 r.

⁶ Z danych przekazanych przez WUOZ-Łódź wynika, że w okresie 2016-2019 dokonano 1 skreślenia z rejestru zabytków nieruchomych (w 2019 r. - elektrownia wodna w Działoszynie, gm. Działoszyn, pow. pączęzański).

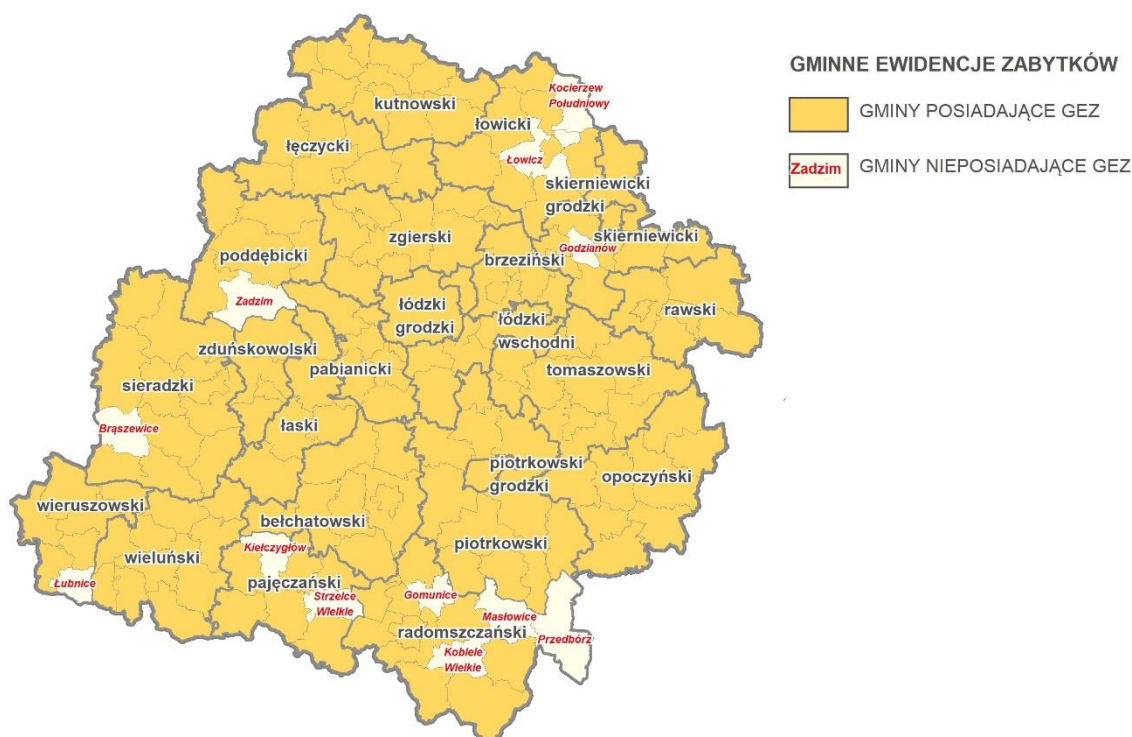

Ze zbioru obiektów i obszarów zabytkowych wyselekcjonowano grupę obiektów o szczególnym znaczeniu dla krajobrazu kulturowego i tożsamości regionu, tzw. zabytki reprezentatywne⁷. W aktualnej edycji WPOnZ na lata 2020-2023 wskazano 228 reprezentatywnych zabytków nieruchomych oraz 30 zabytków archeologicznych. Największe zgrupowanie zabytków reprezentatywnych znajduje się w Łodzi (30), a najmniejsze w powiecie bełchatowskim (1). Natomiast reprezentatywne stanowiska archeologiczne występują najliczniej w powiatach: piotrkowskim (5) oraz wieluńskim i sieradzkim (po 4).

Dziedzictwo kulturowe determinuje tożsamość regionalną, trwałość więzi społecznych, a także standard i jakość życia. Jest także istotnym czynnikiem rozwoju turystyki, w szczególności na obszarach cennych kulturowo i krajobrazowo, terenach koncentracji dziedzictwa postindustrialnego oraz w dolinach rzecznych. Istotnym mankamentem, z punktu widzenia właściwej koordynacji działań na rzecz jego zachowania w jak najlepszym stanie, jest brak zintegrowanego systemu informacji o zasobie, w tym stanie i potrzebach ochrony.

Rys. 7. Gminne ewidencje zabytków stan na 2019 r.

Źródło: opracowanie BPPWE na podstawie danych ankietowych.

⁷ Lista zabytków reprezentatywnych pojawiła się w pierwszej edycji WPOnZ na lata 2008-2011 (152 zabytki nieruchome), ulegając modyfikacji w kolejnych dokumentach: WPOnZ 2012-2015 (198) i WPOnZ 2016-2019 (205 zabytków nieruchomych i 30 zabytków archeologicznych).

II.2. POMNIKI HISTORII I PARKI KULTUROWE

Pomnik historii to najwyższa rangą forma ochrony, dedykowana najcenniejszym w skali kraju zabytkom nieruchomym, o szczególnej wartości dla kultury, wpisanym do rejestru zabytków lub będącym parkami kulturowymi⁸. Województwo łódzkie, z 4 obiektami uznanymi za pomniki historii, zajmuje 13. pozycję w kraju (ex aequo z lubuskim).

POMNIKI HISTORII	
<p>Łowicz - Bazylika Katedralna (dawna Kolegiata Prymasowska) pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (VII w.)⁹ (dawna Kolegiata Prymasowska) - miejsce synodów kościelnych, a także nekropolia arcybiskupów i innych dostojników kościelnych, w której znajdują się najwyższej klasy zabytki sztuki rzeźbiarskiej, będące dziełami najwybitniejszych artystów działających w Polsce doby nowożytnej.</p>	
<p>Sulejów - zespół opactwa cystersów (XIII w.)¹⁰ - jedyne cysterskie opactwo warowne na terenie Polski z autentycznymi, zachowanymi i silnie rozwiniętymi, obwarowaniami klasztorными oraz romańskim kościołem przedstawiającym wybitną wartość artystyczną, jako doskonały przykład przenikania się stylistyki późnoromańskiej z wczesnogotycką; kompleks wyróżniający się trwałością historycznego krajobrazu kulturowego.</p>	
<p>Nieborów i Arkadia – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny (XVII-XVIII w.)¹¹ - obszar historycznie ukształtowanej przestrzeni barokowej wiejskiej rezydencji magnackiej z pałacem i rozległymi założeniami zakomponowanej zieleni oraz elementami infrastruktury towarzyszącej – ewenement w skali kraju ze względu na wybitną wartość zabytkową, unikatowość i autentyzm.</p>	

⁸ Definicję i tryb powoływania określa przepis art. 15 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity - Dz. U. z 2020 r., poz. 282; ze zm.).

⁹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 października 2012 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Łowicz - Bazylika Katedralna (dawna Kolegiata Prymasowska) pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny” (Dz.U. z 2012 r., poz. 1239).

¹⁰ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Sulejów - zespół opactwa cystersów” (Dz.U. z 2012 r., poz. 1242).

¹¹ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii „Nieborowa i Arkadii - zespołu pałacowo-ogrodowego i ogrodu sentymentalno-romantycznego” (Dz.U. z 2017 r., poz. 2274).

<p>Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego (XIX w.)¹² - jeden z największych w Europie XIX-wiecznych ośrodków przemysłu włókienniczego, który wyróżnia przenikanie się zabudowy poprzemysłowej z zabudową mieszkaniową i rezydencjonalną; odznaczający się wysoką wartością artystyczną i autentyzmem komponentów rozplanowania, obrazujących obok przemysłowego charakteru także jego wielokulturowy rodowód z układami urbanistycznymi: Pl. Wolności, ul. S. Moniuszki i ul. Piotrkowskiej oraz zespołem fabryczno-rezydencjonalnym L. Geyera, zespołem fabryczno-rezydencjonalno-mieszkalnym K.W. Scheiblera i zespołem fabryczno-rezydencjonalnym I.K. Poznańskiego, Starym Cmentarzem (chrześcijańskim) oraz Nowym Cmentarzem Żydowskim, który ze względu na ogromne znaczenie dla kultury, proponowany jest do wpisania na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.</p>	
--	--

Zródło: opracowanie własne.

Park kulturowy jest formą ochrony krajobrazu kulturowego oraz obszarów wyróżniających się krajobrazowo, zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla lokalnej tradycji budowlanej i osadniczej. W granicach województwa utworzono 4 parki kulturowe¹³ (co lokuje region na 2. miejscu w Polsce).

PARKI KULTUROWE	
<p>Park kulturowy „Miasto Tkaczy”¹⁴ w Zgierzu (XIX w.) – w obrębie którego przedmiotem ochrony jest dziedzictwo kulturowe związane z XIX-wieczną historią osady sukienników. W efekcie przeprowadzonych działań rewitalizacyjnych przywrócono historyczny charakter części przestrzeni miejskiej. Odrestaurowane budynki pełnią funkcje kulturalne i turystyczne: „Dom Pod Lwami” – Muzeum Miasta Zgierza, Muzeum Miejsca, Muzeum Lalek, Centrum Konserwacji Drewna, Dom Turysty, Punkt Informacji turystycznej.</p>	
<p>Park Kulturowy „Wzgórze Zamkowe” w Sieradzu, (XIII w.)¹⁵ - obejmuje swoim zasięgiem unikatowy układ przestrzenny grodu z podgrodzem o wczesnośredniowiecznej metryce (z późniejszymi nawarstwieniami). W efekcie przeprowadzonych prac uporządkowano i zagospodarowano przestrzeń grodu otoczonego fosą wraz z przyległym otoczeniem na cele rekreacyjne.</p>	

¹² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 lutego 2015 r. w sprawie uznania za pomnik historii Łódź - wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego (Dz.U. z 2015 r., poz. 315).

¹³ Dla PK obowiązkowo sporządza się plan ochrony (zatwierdzany przez radę gminy) i miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Kompletu wymaganych dokumentów nie mają PK: w Zgierzu (Plan ochrony z 2007 r. nie zatwierdzony, mpzp z 2016 r.), Łodzi (brak Planu ochrony, obowiązują mpzp stanowiące na przestrzeni 2016-2018) i Leszczynku (brak Planu ochrony, teren objęty mpzp z 2004 r.)

¹⁴ PK „Miasto Tkaczy” w Zgierzu utworzony Uchwałą Rady Miasta Zgierza Nr XV/142/03 z dnia 30 grudnia 2003 r.

¹⁵ PK „Wzgórze Zamkowe” w Sieradzu utworzony Uchwałą Rady Miejskiej w Sieradzu Nr XXXVI/322/2009 z dnia 29 października 2009 r. Plan ochrony Parku Kulturowego Wzgórze Zamkowe w Sieradzu przyjęty Uchwałą Nr XLIII/381/2010 Rady Miejskiej w Sieradzu z dnia 22.04.2010 r. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu położonego w rejonie Wzgórza Zamkowego oraz ulic: Rynek Praski, Zamkowa i Podzamcze w Sieradzu, zatwierdzony Uchwałą Nr IV/22/2011 Rady Miejskiej w Sieradzu z dnia 10.02.2011 r.

Park kulturowy etnograficznego podregionu kutnowskiego związanego z poetą romantycznym Józefem Bohdanem Zaleskim w Leszczynku (XVIII w.)¹⁶ - utworzony w obrębie zabytkowego zespołu dworsko-parkowego w celu ochrony walorów krajobrazu kulturowego i cech charakterystycznych materialnej i niematerialnej kultury regionu oraz zachowania pamięci o związanym z tym miejscem poecie. W ramach rewaloryzacji zieleni parkowej z układem wodnym oraz zespołu budynków przeprowadzono adaptację na cele kulturalne.

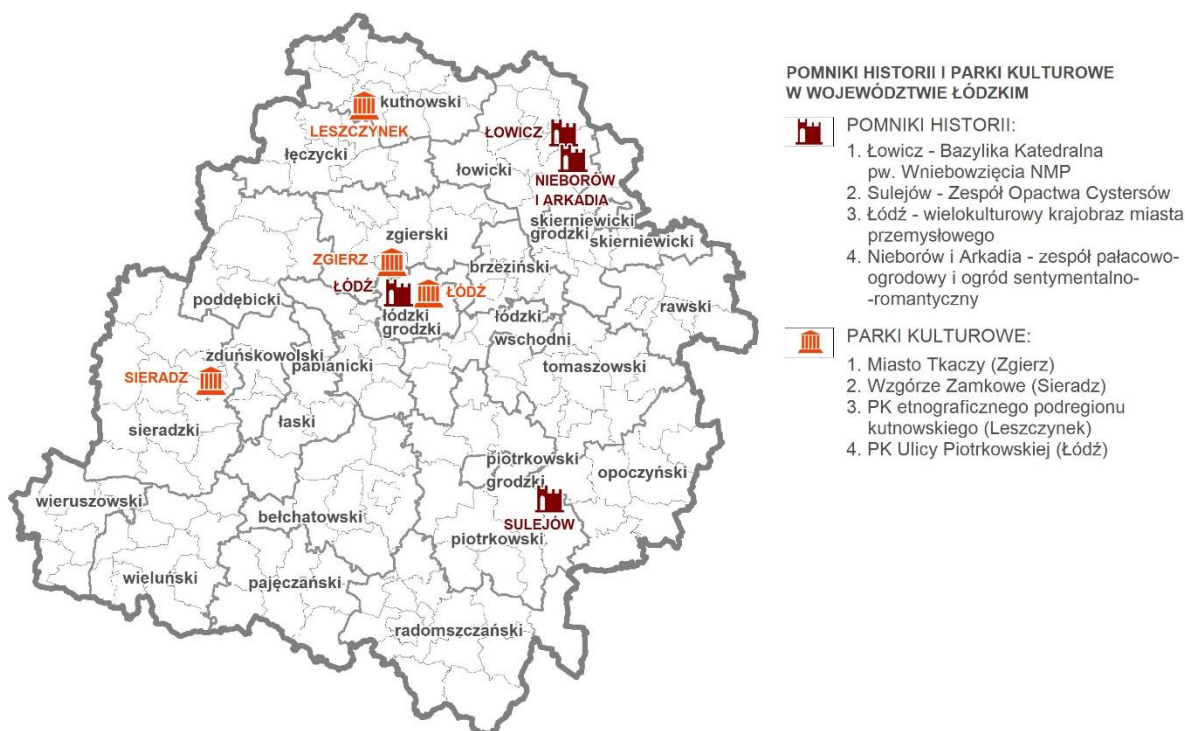

Park Kulturowy ulicy Piotrkowskiej w Łodzi (XIX w.)¹⁷ - został utworzony w celu zachowania krajobrazu kulturowego i historycznego charakteru ulicy Piotrkowskiej z jej otoczeniem, stanowiącej główną oś kompozycyjną historycznego miasta. Planowane działania zmierzają do zapewnienia odpowiedniej ekspozycji obiektów zabytkowych, m.in. poprzez utrzymanie wysokiej jakości estetycznej przestrzeni publicznej. W latach 2012-2014 część ul. Piotrkowskiej została poddana pracom rewaloryzacyjnym, a w latach 2014-2016 stworzono podwórcę miejskie – woonerfy (przyjmuje się, że woonerfy na ul. 6. Sierpnia był pierwszą tego typu realizacją w Polsce).

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 8. Rozmieszczenie pomników historii i parków kulturowych w województwie łódzkim

Źródło: opracowanie własne.

¹⁶ PK w Leszczynku utworzony Uchwałą Rady Gminy Kutno Nr VI/35/2015 z dnia 28 kwietnia 2015 r.

¹⁷ PK ulicy Piotrkowskiej w Łodzi utworzony Uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi Nr XXI/483/15 z dnia 9 grudnia 2015 r.

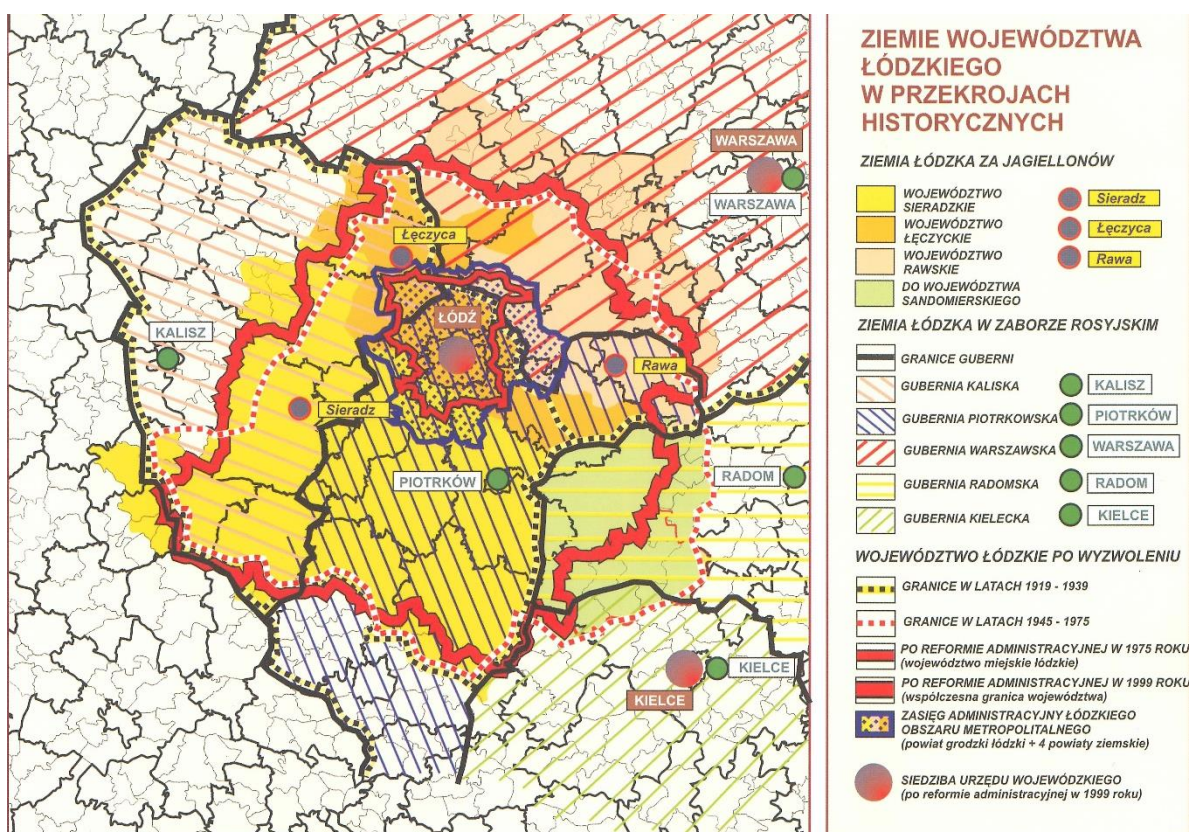
II.3. SYNTETYCZNA CHARAKTERYSTYKA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU

Współczesne województwo łódzkie, w kształcie po reformie administracyjnej z 1999 r., zajmuje obszar o powierzchni 18 219,0 km². Na jego strukturę administracyjną składają się 24 powiaty, w tym 3 miasta na prawach powiatu grodzkiego (stołeczna Łódź, Piotrków Trybunalski i Skierniewice) oraz 177 gmin (w tym 18 miejskich, 28 miejsko-wiejskich i 131 wiejskich). Region łódzki obejmuje swoim zasięgiem kilka historycznych jednostek administracyjnych tzw. Polski Środkowej¹⁸. Zasadniczy zręb jego terytorium stanowią ziemie: łęczycka, sieradzka, wieluńska, część ziemi rawskiej z Księstwem Łowickim, a także Opoczyńskie.

Zachowane układy przestrzenne historycznych jednostek osadniczych, zwłaszcza małych miast, miasteczek i wsi, tworzą specyficzny krajobraz kulturowy regionu, w którym wyróżniają się miejscowości tworzące **sieć ośrodków historycznych**. Jednakże w wyniku rozwoju współczesnej zabudowy, w tym suburbanizacji, pojawiają się zagrożenia, zarówno dla zachowania tradycyjnego charakteru krajobrazu ukształtowanego przez historyczne układy przestrzenne, jak również walorów ekspozycyjnych panoram ośrodków historycznych.

Region łódzki ze swoim dziedzictwem kulturowym wpisuje się w kontekst europejski poprzez współtworzenie sieci Europejskich Szlaków Kulturowych, której część stanowią szlaki: Bursztynowy, Cysterski i Romański, a w szczególności poprzez obecność łódzkich zabytków, związanych z rozwojem przemysłu włókienniczego: Manufaktura (zespół fabryczno-rezydencjonalny I.K. Poznańskiego) i Centralne Muzeum Włókiennictwa, na Europejskim Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego ERIH. Prestiżowe znaczenie ma również fakt, że w 2017 r. Łódź dołączyła do międzynarodowej Sieci Miast Kreatywnych (UCCN) działającej pod egidą UNESCO, jako Miasto Filmu.

Rys. 9. Podział administracyjny województwa łódzkiego w aspekcie historycznym

Źródło: Wojewódzki program opieki nad zabytkami w województwie łódzkim na lata 2008-2011.

¹⁸ Koter M., Historyczno-geograficzne podstawy oraz proces kształtowania się regionu łódzkiego, [w:] Miasto-region-gospodarka w badaniach geograficznych. W stulecie urodzin profesora Ludwika Straszewicza, pod red. T. Marszała, Łódź 2016.

❖ Zabytkowe układy przestrzenne

Spośród historycznych jednostek osadniczych o potwierdzonym rodowodzie miejskim (około 100), najcenniejszymi układami urbanistycznymi odznaczają się **miasta o genezie średniowiecznej** (78)¹⁹. W tej grupie wyróżniają się zwłaszcza: Łęczyca, Łowicz, Piotrków Trybunalski i Sieradz (prezentujące dobrze zachowany model układu szachownicowego) oraz Wieluń (z wyjątkowym w skali regionu rozplanowaniem opartym na schemacie wrzecionowatym). O ich wysokiej wartości stanowią dobrze zachowane historyczne rozplanowania przestrzenne wypełnione zabytkową strukturą, z atrybutami m.in. w postaci wysokiej wartości zespołów architektonicznych (sakralnych i świeckich, w tym, stanowiących w regionie rzadkość, pozostałości architektury obronnej zamków i murów miejskich). W tym kontekście należy wspomnieć również o Inowłodzu, Kutnie, Opocznie, Pabianicach, Pajęcznie, Poddębicach, Radomsku, Rawie Mazowieckiej, Skierniewicach, Uniejowie, Warcie, Wieruszowie, Wolborzu i Zgierzu, a także o miasteczkach takich jak Bolesławiec, Przedbórz, Szadek, Ujazd, Złoczew czy Żarnów.

Na tym tle zupełnie wyjątkowy charakter, zdominowany przez dziedzictwo mające źródła w XIX-wiecznej tradycji przemysłowej i wielokulturowej, ma Łódź i otaczające ją ośrodki, m.in.: Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki, Ozorków, Tomaszów Mazowiecki i Żelów.

W regionie zachowały się również przykłady cennych **założeń ruralistycznych**, spośród których wyróżniają się: Nowosolna (z unikatowym radialnym schematem rozplanowania, reliktem XIX-wiecznego osadnictwa fryderycjańskiego), Spycimierz (średniowieczna wielodrożnica z grodziskiem kasztelańskim), Złaków Borowy (liniowa jednorzędówka z XIX w.), Złaków Kościelny (XIX-wieczna rzędówka z reliktem średniowiecznej ulicówki - z zespołem kościoła i mini skansenem budownictwa księżackiego w organizacji) oraz Chróscin i Chełmo (m.in. z relikdami grodu obronnego), a także Bąkowa Góra i Majkowice z pozostałościami założeń obronnych, Gidle i Poświętne z cennymi zespołami klasztorowymi oraz Spała m.in. z myśliwskimi tradycjami carskimi - odznaczające się wyjątkowymi walorami krajobrazowo-kulturowymi.

❖ Miasta związane z przemysłem włókienniczym

Charakterystyczną cechą miast związanych z epoką XIX-wiecznego uprzemysłowienia są zachowane założenia **fabryczno-rezydencjonalne**, wyróżniające się zarówno pod względem kompozycyjno-funkcjonalnym, jak i bogactwa form architektonicznych.

Miastem wyjątkowym pod tym względem w skali Europy jest Łódź, w której wykształcił się unikatowy wielokulturowy krajobraz wielkomiejski, obejmujący zespoły zabudowy industrialnej i rezydencjonalnej pochodzącej z XIX oraz XX w., charakteryzujący się interesującą architekturą, w szczególności neoklasyczną, eklektyczną, historyczną, secesyjną i modernistyczną²⁰. W przestrzeni Łodzi zachowały się jedne z największych w Europie zespoły fabryczno-rezydencjonalno-mieszkaniowe K. W. Scheiblera i I. K. Poznańskiego, imponujące fabryki (m.in. „Biała Fabryka” L. Geyera), pałace i wille (m.in. E. Herbsta, L. Grohmana, J. Heinzla, rodziny Kindermanów), jak również zespół wielkomiejskich kamienic ul. Piotrkowskiej, będących świadectwem XIX- i XX-wiecznej potęgi miasta. O randze łódzkich obiektów postindustrialnych świadczy fakt uznania Manufaktury w Łodzi (obejmującej imperium przemysłowe I. K. Poznańskiego) za jeden spośród 78 w Europie punktów kotwicznych Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH).

Poza Łodzią, w regionie rozwinęło się wiele innych ośrodków włókienniczych, zakładanych na surowym korzeniu (Aleksandrów Łódzki, Konstantynów Łódzki), jak i ulokowanych w istniejących jednostkach osadniczych (m.in. Brzeziny, Ozorków, Pabianice, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Zgierz). Miasta te wyróżniają zachowane drewniane domy tkaczy (m.in. w Ozorkowie, Aleksandrowie Łódzkim, Konstantynowie Łódzkim, Pabianicach, Tomaszowie Mazowieckim, Zduńskiej Woli i Zgierzu) oraz fabrykanckie pałace (m.in. Enderów w Pabianicach, Ostrowskich w Tomaszowie Mazowieckim, Schlösserów w Ozorkowie), często otoczone założeniami zakomponowanej zieleni.

Ochrona **dziedzictwa postindustrialnego** stanowi istotny element podejmowanych w ostatnich latach działań rewitalizacyjnych, realizowanych na dużą skalę głównie w Łodzi. Najbardziej spektakularny wymiar przybrało przedsięwzięcie obejmujące imperium poprzemysłowe I. K. Poznańskiego, a powstałe w jego wyniku centrum handlowo-kulturalno-rozrywkowe stało się symbolem Łodzi i wizytówką regionu. Zakłada się, że rozpoczęte i kontynuowane działania rewitalizacyjne i rewitalizacyjne obszarów poindustrialnych (EC 1, kompleks fabryczny K. Scheiblera i L. Grohmana, „Ogrody Geyera”) przyczynią się do przywrócenia świetności zarówno pojedynczym obiektom przemysłowym i rezydencjonalnym, jak również całym zespołom urbanistycznym.

¹⁹ Krzysztofik R, Lokacje miejskie na obszarze Polski. Dokumentacja geograficzno-historyczna, Katowice 2007.

²⁰ Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego, rekomendowana przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, kandydowała do tytułu: „Znak Dziedzictwa Europejskiego” w edycji na 2017 r.

W pozostałych miastach związanych z rozwojem przemysłu włókienniczego działania rewitalizacyjne miały mniejszy zasięg i objęły nieliczne obiekty (m.in. fabryki rodziny Baruchów w Pabianicach, domy tkaczy w Zgierzu). Nadal jednak skala zdegradowanych obiektów i obszarów wymagających rewitalizacji jest znacząca.

❖ Miasta-ogrody

Miasta-ogrody, zakładane na terenach leśnych w okolicach Łodzi w latach dwudziestych XX w., powstały jako odpowiedź na potrzeby mieszkańców dynamicznie rozwijających się miast przemysłowych. Przykładami jednostek o takim rodowodzie są: Sokolniki, Tuszyn, Grotniki i Kolumna (Miasto-Las-Kolumna). Każde z miast-ogrodów z założenia miało specyficzny schemat rozplanowania, a ich cechą charakterystyczną była drewniana zabudowa willowo-pensjonatowa o niepowtarzalnym sposobie ukształtowania, wzorowana na uzdrowskiej architekturze szwajcarskiej.

❖ Zespoły sakralne

Do najliczniej reprezentowanych i najcenniejszych należą zabytki architektury sakralnej. Szczególne miejsce zajmują budowle o genezie **romańskiej**, tworzące Szlak Architektury Romańskiej: unikatowa archikolegiata w Tumie k. Łęczycy (największa zachowana świątynia romańska w Polsce), wyjątkowy pod względem wartości artystycznych kościół w opactwie cysterskim w Sulejowie-Podklasztorzu, świątynie w Inowłodzu, Strońsku, Rudzie k. Wielunia, Żarnowie oraz Buczku.

Wśród świątyń o późniejszym rodowodzie wybitną wartością odznacza się bazylika katedralna w Łowiczu (dawna Kolegiata Prymasowska). Wysoką wartość przedstawiają ponadto średniowieczne i nowożytnie kościoły parafialne oraz założenia klasztorne, m.in.: w Będkowie, Brzezinach, Brzeźniu, Gidlach, Łasku, Łagiewnikach (ob. część Łodzi), Pabianicach, Paradyżu, Piotrkowie Trybunalskim, Radomsku, Sieradzu, Poświętnem, Smardzewicach, Szadku, Uniejowie, Warcie, Wieluniu, Wieruszowie, Witowie i Złoczewie, będące również współcześnie ośrodkami kultu, niektóre jako sanktuaria (41), często o znaczeniu krajowym, jak w przypadku Świnic Warckich związanych z kultem św. Faustyny.

Charakterystycznym elementem pejzażu kulturowego regionu są zabytki **drewnianej architektury sakralnej** (135 obiektów: kościołów, dzwonnicy oraz kaplic). Szczególne nagromadzenie kościołów drewnianych występuje na obszarze powiatów: wieluńskiego (15), radomszczańskie (12) i sieradzkiego (12), a także zgierskiego (10), łęczyckiego (9) oraz wieruszowskiego (9). Do najcenniejszych należą kościoły św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Boguszycach oraz św. Trójcy w Grębieniu (z unikatowymi w skali kraju renesansowymi polichromiami wewnątrz), ten ostatni wraz z grupą XVI-wiecznych świątyń powiatu wieluńskiego (w Gaszynie, Kadłubie, Łaszewie, Łyskorni, Naramicach, Popowicach i Wiktorowie), określanych jako kościoły tzw. typu wieluńskiego²¹ - uznane za perły niższej architektury ludowej. Ponadto, w okolicach Wielunia, równie cenne świątynie drewniane znajdują się w: Białej, Łagiewnikach, Raczynie, Skomlinie oraz Kamionie (kaplica). Wśród pozostałych wyróżniają się kościoły w: Czerniewicach (poł. XV w.), Gidlach z XV/XVI w., Kamiennej (o metryce wczesno nowożytnej), Ochędzynie Starym z XVI w., Modłej z XVII w. oraz Kałowie, Topoli Królewskiej, Tumie, Pleckiej Dąbrowie i Rossoszycy.

Zabytkowe obiekty kultu są niezwykle cennymi wyróżnikami krajobrazu kulturowego województwa. Stanowią dobrze zachowane oraz harmonijnie zakomponowane dominanty wzbogacające widoki panoram wielu historycznych jednostek osadniczych.

❖ Założenia rezydencjonalne

Szczególną osobliwością regionu jest koncentracja XIX-wiecznych **fabrykanckich rezydencji miejskich** w Łodzi (26) oraz w niektórych miejscowościach podłódzkich, m.in. w Pabianicach i Ksawerowie. Region charakteryzują również niewielkie **założenia dworsko-parkowe** osadzone w krajobrazie wiejskim (152 wpisane do rejestru), których nagromadzenie występuje zwłaszcza w powiatach: kutnowskim (26), sieradzkim (17), łęczyckim (13) i rawskim (13). Wyjątkowymi walorami odznacza się modrzewiowy dwór alkierzowy w Ożarowie (z XVIII w.).

Założenia realizujące pełny program pałacowy należą w regionie do rzadkości. Wśród nich szczególną pozycję zajmuje, unikatowy w skali ponadregionalnej, krajobrazowy **zespół pałacowo-parkowy** w Nieborowie (z ogrodem w Arkadii). Wysokimi wartościami odznaczają się ponadto założenia pałacowe w Białaczowie, Bratoszewicach, Gostkowie, Krośniewicach, Kutnie, Sokolnikach, Walewicach, Wolborzu i Złoczewie.

W województwie stosunkowo nielicznie zachowały się XVI- i XVII-wieczne murowane dwory o cechach obronnych. Przykładami takich siedzib są dwory w Chorzenicach, Łopatkach, Mikorzycach, Siemkowicach i Solcu, a także

²¹ Drewniane kościoły grupy wieluńskiej należą do odmiany wielkopolskiej i charakteryzują się smukłymi proporcjami bryły oraz strzelistymi dachami, przy czym nawa i prezbiterium mają dach wspólny (z kalenicą na jednej wysokości), kryty gontem, z wydatnym okapem w strefie prezbiterium podpartym kroksztynami. Są to budowle orientowane, wzniesione w konstrukcji zrębowej, pierwotnie bezwieżowe.

dwór arcybiskupów gnieźnieńskich w Kamionce i jego miejska odmiana w Pabianicach. Zupełnie nietypową i unikatową formą odznacza się dwór-willa w Poddębicach, z charakterystyczną loggią arkadową.

Zespoły rezydencjalne, które zachowały się wraz z komponowanym założeniem parkowym, zabudowaniami folwarcznymi, układem otaczających pól uprawnych, kompleksami stawów itp., stanowią pozytywny wyróżnik otwartego krajobrazu wiejskiego w Łódzkiem.

❖ Budownictwo obronne

Zabytki **architektury obronnej** stanowią zaledwie 1,3% zasobu regionu. Liczba zachowanych murowanych zamków, bądź jedynie ich pozostałości, wynosi 25²², z czego 19 obiektów ma genezę średniowieczną²³. Pozostałych 6 to kreacje gotycko-renesansowe lub całkowicie nowożytny²⁴.

Wśród założeń o metryce gotyckiej, 8 należy do grupy tzw. zamków kazimierzowskich odmiany nizinnej²⁵, z których szczególnymi wartościami odznaczają się: zamek w Łęczycy (częściowo odbudowany) oraz ruiny zamków w Bolesławcu i Inowłodzu.

Poza tym, na szczególną uwagę zasługują: jako najlepiej zachowany gotycki zamek nizinny w Polsce - zamek biskupi w Uniejowie, a także zamek w Łowiczu - będący główną siedzibą arcybiskupów gnieźnieńskich, natomiast jednym z bardziej malowniczych jest Oporów, będący przykładem gotyckiego zamku rodowego. Wyjątkowy pod względem formy jest zamek w Piotrkowie Trybunalskim będący gotycko-renesansową wieżą mieszkalną. Wysokie walory krajobrazowe prezentują także pozostałości zamku książąt mazowieckich w Rawie Mazowieckiej, a także relikty późnośredniowiecznych założeń w Besiekierach i Bąkowej Górze oraz, już nowożytnych, w Majkovicach, Drzewicy, Wojsławicach i Woli Wężykowej. Pozostałości średniowiecznych fortyfikacji miejskich zachowały się jedynie w Wieluniu, Łęczycy, Piotrkowie Trybunalskim i Opocznie²⁶. Przykładami rzadkich średniowiecznych warownych założeń klasztornych są zespoły cystersów w Sulejowie i norbertanów w Witowie.

❖ Budownictwo drewniane związane z tradycyjną gospodarką wiejską

Na przestrzeni ostatnich kilkudziesięciu lat największym przeobrażeniem w regionie uległ **krajobraz wiejski**. Na skutek procesu „wypierania” zabudowy drewnianej do dziś na terenach wiejskich przetrwały jedynie nieliczne, rozproszone przykłady tradycyjnego zagrodowego budownictwa drewnianego. Do wyjątkowych miejscowości z nagromadzeniem drewnianych domów należą Złaków Kościelny i Złaków Borowy, który został umieszczony na Krajowej liście najciekawszych wsi. Z pejzażu dolin rzecznych i wsi regionu znikają także pozostałe typy tradycyjnego budownictwa drewnianego, w tym młyny i wiatraki. Tym cenniejsze stają się obiekty zachowane, a wśród nich wodne (wodno-elektryczne) młyny drewniane nad rzekami: m.in. Grabią (Ldzań-Talar), Wartą (Kępowizna, Kajdas, Konopnica), Mrogą (Kołacin), Prosną (Ług, Kamionka-Krupka) i dopływami Pilicy (Fryszarka, Ponikła, Stefanów), oraz wiatraki (m.in. w Kocilewie-Ożarowie, Kwiatkówku, Uniejowie, Dąbrowie, Sługach, Włocinie). Spośród drewnianych obiektów o funkcji magazynowej prawdziwymi unikatami w skali kraju są: spichlerz z XVII w. w obrębie zespołu klasztornego w Gidlach oraz modrzewiowy spichlerz w Skomlinie z XVIII w.

❖ Zabytki archeologiczne

Liczba stanowisk archeologicznych na terytorium województwa szacowana na podstawie badań Archeologicznego Zdjęcia Polski (AZP) wynosi ok. 25 000, z czego do rejestru zabytków zostało wpisanych niespełna 150²⁷. Najwięcej wpisanych do rejestru stanowisk archeologicznych znajduje się w powiecie wieluńskim (32) i piotrkowskim (18) oraz łowickim i sieradzkim (odpowiednio 14 i 11), a najmniej w łaskim i radomszczańskim (po 2). Wartości w pozostałych powiatach zawierają się w przedziale 3-8. Większość stanowią zabytki o metryce średniowiecznej (84), a pozostałe związane są z okresami pradziejowymi (59). Niemal połowę zasobu w rejestrze stanowią grodziska (w tym 4 nie istnieją), z czego jedynie 26 zachowało formę terenową. Ważną grupą, ze względu na walory krajobrazowe, są ponadto groby i cmentarzyska

²² Kajzer L., Zamki i dwory obronne w Polsce Centralnej, Warszawa 2004; Kajzer L., Kołodziejski S., Salm J., Leksykon zamków w Polsce, Warszawa 2001. Z tego w rejestrze zabytków nieruchomych znajdują się 22 obiekty.

²³ Bąkowa Góra, Besiekiery, Bolesławiec, [Nowa] Brzeźnica, Inowłódz, Lutomiersk, Łęczycza, Łowicz, Opoczno, Oporów, Przedbórz, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice, Sobota, Ujazd, Uniejów, Wieluń, Wolbórz.

²⁴ Piotrków Trybunalski, Byki, Drzewica, Gorzkowice, Majkowice, Wojsławice.

²⁵ Związane z inicjatywą króla Kazimierza Wielkiego, wzniesione w latach 1330 – 1370 lub ukończone po 1370; lokowane na surowym korzeniu lub jako adaptacje starszych warowni, głównie w centrach administracji państwowej czyli w stolicach województw: Łęczycza i Sieradz, oraz w ośrodkach powiatowych: Inowłódz, Opoczno, Wieluń, Bolesławiec, Nowa Brzeźnica, Przedbórz.

²⁶ Związane z zamkami miejskimi są elementem programu militarnego realizowanego przez króla Kazimierza Wielkiego.

²⁷ Dane na podstawie NID – Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w województwie łódzkim. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi A i C), Warszawa 2017.

kurhanowe (12). Treści archeologiczne kryją również miasta (wśród nich jedynie wpis do rejestru Wieruszowa odnosi się także do warstw archeologicznych). Ocenia się, że blisko 70% tego zasobu stanowią zabytki zagrożone zniszczeniem, w tym także zakwalifikowane do grupy szczególnie cennych, m.in. grodzisko wczesnośredniowieczne w Spycimierzu.

Łowicz. Układ przestrzenny (fot. PR)

Wieluń. Układ przestrzenny (fot. EBH)

Łódź. Księży Młyn (fot. EW)

Pabianice. Zabudowania pofabryczne (fot. EW)

Tum. Archikolegiata NMP i św. Aleksego (fot. RLK)

Żarnów. Kościół św. Mikołaja (fot. RLK)

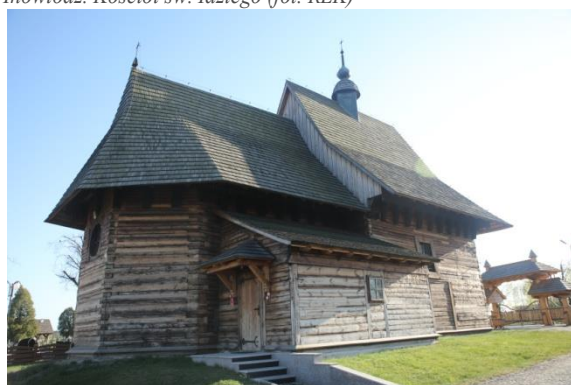

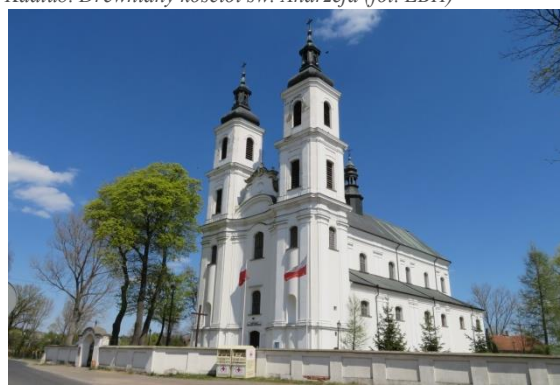
Inowłódz. Kościół św. Idziego (fot. RLK)

Kadłub. Drewniany kościół św. Andrzeja (fot. EBH)

Biała. Drewniany kościół św. Jana Chrzciciela (fot. MP)

Witów. Zespół klasztorny norbertanów (fot. RLK)

Walewice. Zespół pałacowo-parkowy (fot. PR)

Wolbórz. Zespół pałacowo-parkowy (fot. RLK)

Łódź. Willa R. Richtera (fot. EW)

Ożarów. Dwór drewniany (fot. EBH)

Rawa Mazowiecka. Zamek (fot. MP)

Łęczyca. Zamek (fot. JB)

Złaków Borowy. Tradycyjna zabudowa wiejska (fot. MW)

Łdzań-Talar. Młyn drewniany (fot. MP)

Tum. Grodzisko (fot. EW)

Przywóz. Kurhany (fot. RLK)

II.4. DZIEDZICTWO MNIEJSZOŚCI NARODOWYCH I WYZNANIOWYCH

Wielokulturowe tradycje regionu wiążą się z obecnością historycznych **mniejsości narodościowych i wyznaniowych**. Ich świadectwem jest zachowane dziedzictwo kulturowe: materialne (architektura świecka i sakralna oraz cmentarze) oraz niematerialne (zwyczaje, tradycje, kulinaria). To **wielokulturowe oblicze regionu** łódzkiego w największym stopniu tworzyli **Żydzi, Niemcy i Rosjanie**. Pozostawili oni po sobie najliczniej zachowane dziedzictwo, w tym świątynie, cmentarze i obiekty świeckie (m.in: fabryki, pałace, wille, rezydencje, kamienice oraz domy mieszkalne)²⁸. Pozostałe mniejszości narodowe zamieszkujące województwo łódzkie, jak **Czesi, Tatarzy i Holendrzy**, pozostawiły tylko nieliczne ślady swej bytności (m.in. domy, cmentarze).

Największa koncentracja mniejszości narodowych znajdowała się w Łodzi²⁹, a zachowane zabytki przyczyniły się do powstania unikatowego krajobrazu kulturowego miasta, największego w kraju i jednego z największych w Europie ośrodków przemysłu włókienniczego XIX i XX wieku z wyjątkowym układem urbanistycznym śródmieścia, uznanym za pomnik historii i ustanowionym jako park kulturowy. Znaczny wpływ na wykształcenie krajobrazu industrialnego i rezydencjonalnego, zarówno Łodzi, jak i regionu, mieli przedsiębiorcy i fabrykanci niemieckiego oraz żydowskiego pochodzenia, którzy prześcigali się we wznoszeniu coraz doskonalszych rezydencji i pałaców nieopodal swoich fabryk. Obiekty te do dziś zachwycają formą architektoniczną i są namacalnym śladem po obecności wielkich rodów fabrykanckich (m.in. Scheiblerów, Poznańskich, Geyerów, Herbstów, Grohmanów, Enderów). Natomiast Nowy Cmentarz Żydowski stanowi fragment pomnika historii „Wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego” oraz posiada potencjał predestynujący do wpisania go na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO ze względu na ogromne znaczenie dla kultury żydowskiej, stanowiącej jeden z elementów tradycji i wielokulturowości Łodzi.

Spoleczność żydowska zostawiła po sobie liczne i wartościowe dziedzictwo (w tym rezydencje, pałace, wille, fabryki i nekropolie). Do najcenniejszych i najbardziej okazałych należy zaliczyć kompleks fabryczno-rezydencjonalny I. Poznańskiego, który po rewaloryzacji stał się wizytówką Łodzi.

Po wyznawcach judaizmu pozostało także wiele cmentarzy. Poza łódzką nekropolią żydowską (jedną z największych w Europie) wśród lepiej zachowanych w regionie należy wymienić cmentarze m.in. w Zduńskiej Woli, Piotrkowie Trybunalskim³⁰, Radomsku, Tomaszowie Mazowieckim, Warcie, Łowiczu, Pabianicach, Łasku, Kutnie, Skierniewicach, Aleksandrowie Łódzkim i Wieruszowie. Niestety wiele niewielkich nekropoli zostało zdewastowanych.

Spśród żydowskich świątyń w województwie łódzkim obecnie funkcjonują tylko 2 domy modlitw (synagogi) w Łodzi, jednak większość obiektów nie przetrwała do dzisiaj³¹. Jedną ze świątyń, Synagoga Reicherów, mieszcząca się w oficynie kamienicy (ul. Rewolucji 1905 r. nr 28)³², zachowała wystrój wnętrza i pełni nadal pierwotną funkcję. Wśród obiektów, które najlepiej zachowały zewnętrzną formę architektoniczną są Wielka i Mała Synagoga (ob. biblioteka) w Piotrkowie Trybunalskim. Ponadto, architektura dawnych domów modlitw ocalała także w: Grabowie, Sieradzu, Skierniewicach, Osjakowie, Opocznie i Inowłodzu.

Wielokulturowe tradycje znajdują odzwierciedlenie również w kuchni regionalnej np.: w Przedborzu przyrządza się kugiel (typowy dla kuchni żydowskiej), a w menu łódzkich restauracji można odnaleźć dania inspirowane kuchnią niemiecką, żydowską i rosyjską.

Świadectwem po mniejszościach narodowych głównie społeczności niemieckiej i żydowskiej (fabrykantów i sukienników) związanej z przemysłem włókienniczym są domy tkaczy oraz fabryki m.in. w Aleksandrowie Łódzkim, Konstancynie Łódzkim, Ozorkowie, Pabianicach i Zgierzu.

Ogromną grupę obiektów zabytkowych stanowią także kamienice, które zostały wybudowane w różnych stylach i zachwycają swoją urodą do dziś.

Spoleczność niemiecka, podobnie jak żydowska, najwięcej śladów swej bytności pozostawiła w Łodzi. Rozwój przemysłowej Łodzi zapoczątkował L. Geyer, który jako pierwszy przemysłowiec zainstalował maszynę parową, stając się prekursorem produkcji mechanicznej, przyczyniając się do rozkwitu przemysłu włókienniczego na szeroką skalę. Ponadto jednym z najcenniejszych łódzkich zabytków jest kompleks fabryczno-mieszkalny na Księzym Młynie K. Scheiblera, gdzie

²⁸ Spoleczność mniejszości narodowych (Żydów, Niemców i Rosjan) osiedlała się przede wszystkim w miastach.

²⁹ Dane wg opracowania Urzędu Statystycznego w Łodzi - Ludność w województwie łódzkim. Stan i struktura demograficzno-społeczna (Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011) wskazują, że ludność województwa łódzkiego jest niemal jednolita pod względem narodowościowym. Narodowość polską zadeklarowało 98,9% mieszkańców województwa (94,8% w Polsce), natomiast 4,1 tys. osób (0,2%) identyfikuje się z narodowością wyłącznie niepolską, w tym niemiecką, romską, śląską, angielską, ukraińską i rosyjską.

³⁰ W Piotrkowie Trybunalskim na cmentarzu żydowskim w 2005 r. miał miejsce pochówek „ostatniego Żyda w Piotrkowie” - Romana Hipszera.

³¹ Wiele łódzkich synagog zostało zniszczonych przez niemieckich nazistów w okresie 1939-1940. Wśród nich znajdują się: Wielka Synagoga w Łodzi (przy ul. Spacerowej), synagoga Alte Szil (ul. Wolborska 29), synagoga Ezras Izrael (ul. Wólczańska 6) oraz synagoga Wilker Shul (ul. Zachodnia 56, dziś Zachodnia 70).

³² Gmina Wyznaniowa Żydowska w Łodzi jest członkiem Związku Gmin Wyznaniowych Żydowskich w Polsce.

obiektom fabrycznym towarzyszą osiedla robotników (tzw. famuły) wraz z niezbędną infrastrukturą (m.in. szkołą, sklepami, strażą pożarną). Imponujące skalą i formą są również m.in.: pałac E. Herbsta, willa L. Grohmana oraz pałac rodziny Enderów w Pabianicach.

Trzecią co do wielkości, w wielokulturowej Łodzi, była **społeczność rosyjska**, która pozostawiła po sobie trwałe ślady zwłaszcza w postaci architektury sakralnej. Cerkwie prawosławne³³ wyróżniają się w krajobrazie miejskim specyficznymi cechami architektury. Pozostało ich niewiele³⁴, a te które ocalały znajdują się: w Łodzi (2) i Piotrkowie Trybunalskim. Najokazalsze z nich to katedralna cerkiew prawosławna św. Aleksandra Newskiego w Łodzi, która uzyskała rangę soboru oraz konkatedralna cerkiew Wszystkich Świętych w Piotrkowie Trybunalskim. Ponadto w Łodzi funkcjonuje prawosławna cerkiew (kaplica) cmentarna. Nieużytkowane kaplice (mauzolea) znajdują się także w Chróście i Orzeszkowie - Kolonii (gm. Uniejów).

Wyznawcy prawosławia pozostawili po sobie także liczne nekropolie. Cmentarze prawosławne, znajdują się w Łodzi, Łęczycy, Łowiczu, Piotrkowie Trybunalskim, Rawie Mazowieckiej, Skierniewicach, Tomaszowie Mazowieckim oraz Babsku³⁵.

Pozostałe mniejszości narodowe zamieszkujące województwo łódzkie pozostawiły tylko nieliczne ślady bytności. Niewielką grupą narodowościową byli **osadnicy czescy**, którzy rozwinęli przemysł tkacki w Żelowie. Ich potomkowie mieszkają do dziś w województwie łódzkim i kultywują tradycje swojego narodu. Pamięć o kulturze i języku czeskim jest kultywowana przez Parafię Ewangelicko-Reformowaną w Żelowie. Zachowały się tam dawne inskrypcje w języku czeskim m.in. na tablicach pamiątkowych, szyldach sklepowych. Przetrwały także tradycje kulinarne w postaci potraw, tj.: knedle kudłate, buchty domowe, staroczeskie ciasto z marchwią. Mniejszość czeska jest równocześnie mniejszością wyznaniową.

Do czasów obecnych zbory ewangelicko-reformowane (protestanckie) działają w Bełchatowie, Kleszczowie, Łodzi, Żelowie, Żychlinie. Natomiast cmentarze wyznania protestanckiego stanowią największą grupę spośród nekropolii mniejszości i znajdują się w wielu miejscowościach regionu m.in. w Łodzi i miastach aglomeracji łódzkiej, a także Bełchatowie, Łęczycy, Łowiczu, Pabianicach, Piotrkowie Trybunalskim i Wieluniu.

Obecność innych nacji widoczna jest także w okolicach Radomska zamieszkiwanych przez **Tatarów**, po których zachowała się drewniana zabudowa siedliska w Stobiecku Miejskim (obecnie część Radomska)³⁶.

Ślady innych historycznych mniejszości występujących endemicznie, takich jak np. **osadnictwo olęderskie**, zachowały się współcześnie jedynie w toponomastyce (m.in. w nazwach miejscowości: Holendry, Olędry, Olendry itp.).

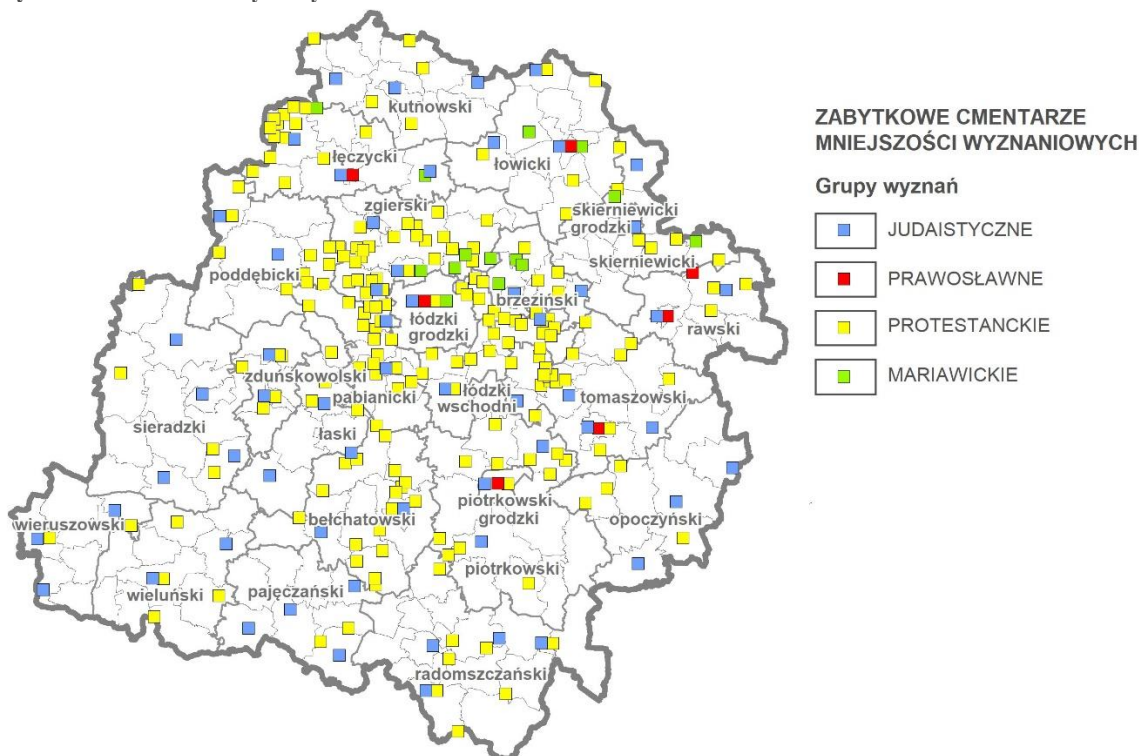
³³ W województwie łódzkim 3 cerkwie przekształcono na inne cele, w tym: cerkiew garnizonową św. Aleksego w Łodzi, pozbawioną charakterystycznych cebulastych hełmów, na kościół garnizonowy św. Jerzego - Sanktuarium Matki Bożej Hetmanki Żołnierza Polskiego. Niegdyś pięciokopułową świątynię, cerkiew garnizonową w Skierniewicach przebudowano i pozbawiono właściwych cech świadczących o jej rodowodzie – obecnie budowla pełni funkcję kościoła rzymskokatolickiego. Dawna cerkiew w Wieluniu, również pozbawiona swoich cech, pełni funkcję Wieluńskiego Domu Kultury.

³⁴ Nie pozostał ślad po okazałych cerkwiach w Łasku, Łowiczu, Łęczycy, Opocznie, Radomsku, Sieradzu, Skierniewicach, Tomaszowie Mazowieckim.

³⁵ Na mapie uwzględniono cmentarze wyznaniowe mniejszości znajdujące się w rejestrze i ewidencji zabytków (z pominięciem cmentarzy wojennych).

³⁶ Zagroda tatarska składała się z chałupy krytej strzechą, usytuowanej szczytem do drogi, stajni, obory, stodoły i przylegającej do domu szopy z wozownią, chlewikiem dla drobiu i drwalnią.

Rys. 10. Cmentarze różnych wyznań

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 11. Obiekty sakralne różnych wyznań

Źródło: opracowanie własne.

Obecnie w województwie łódzkim działają **organizacje skupiające przedstawicieli mniejszości narodowych:**

- czeskiej - w Zelowie działa Stowarzyszenie Czechów w Polsce, zrzeszające członków mniejszości czeskiej oraz Klub Czeski, w którym zarówno dzieci, jak i dorośli mają kontakt z językiem w literaturze i filmie. W Zelowie znajduje się także muzeum - Ośrodek Dokumentacji Dziejów Braci Czeskich, wyznaczono także turystyczny szlak pieszy „Osady Braci Czeskich” prowadzący przez miejscowości związane z osadnictwem braci czeskich;

- żydowskiej - Gmina Wyznaniowa Żydowska w Łodzi, gdzie znajduje się Biuro Rabina Łodzi. W ramach Uniwersytetu Łódzkiego działa Centrum Badań Żydowskich, które zajmuje się prowadzeniem badań z zakresu historii Żydów w Polsce. W 2010 r. powstało Centrum Dialogu im. Marka Edelmana w Łodzi, które zajmuje się popularyzowaniem i promocją wielokulturowego i wieloetnicznego dziedzictwa Łodzi ze szczególnym uwzględnieniem kultury żydowskiej oraz innych kultur mających znaczący wpływ na rozwój miasta. Instytucja ta upowszechnia idee tolerancji oraz przeciwdziała przejawom rasizmu, ksenofobii i braku szacunku dla ludzi odmiennych światopoglądów, pochodzenia i kultury, realizuje projekty artystyczne i wydarzenia upamiętniające łódzką społeczność żydowską, prowadzi działalność szkoleniową i edukacyjną z zakresu wielokulturowości oraz wymiany międzynarodowej.

Promocja tradycji wielonarodowościowych w Łodzi odbywa się m.in. poprzez organizowanie projektów artystycznych, cyklicznych festiwali, w tym Festiwal Łódź Czterech Kultur w Łodzi czy wystawa stała „Na wspólnym podwórku - łódzki tygiel kultur i wyznań” w Pałacu Poznańskich (Muzeum Miasta Łodzi). Na tej fali np. w Piotrkowie Trybunalskim powstał Trakt Wielu Kultur ukazujący m.in. wielokulturowe dziedzictwo miasta, w tym Trakt Luterański, Trakt Prawosławny, Trakt Żydowski.

II.5. TOŻSAMOŚĆ KULTUROWA

Na tożsamość kulturową województwa łódzkiego, powstałego w obecnym kształcie w wyniku reformy administracyjnej z 1999 r., składają się **tradycje i dziedzictwo odrębnych ziem historycznych, warunkujących wykształcenie etnograficznych podregionów kulturowych**³⁷ – z charakterystycznymi przejawami folkloru: łęczyckiego, łowickiego, opoczyńskiego, rawskiego oraz sieradzkiego (z piotrkowskim) i wieluńskiego oraz **podregionu łódzkiego**, o swoistej specyfice, wynikającej z XIX-wiecznych tradycji przemysłowych opartych na wielokulturowym potencjale. Zbliżone warunki naturalne i warunki działalności gospodarczej, przy nieco odmiennych doświadczeniach historycznych (pomostowe położenie: pomiędzy Wielkopolską, Mazowszem, Małopolską i Śląskiem), nie doprowadziły do wykształcenia się silnych odrębności kulturowych, jednakże każdy podregion stworzył **indywidualny model kulturowy**, odznaczający się zestawem specyficznych cech, które przetrwały jedynie w niewielkim stopniu. Budowaniu poczucia więzi z regionem i wzmacnianiu tożsamości kulturowej służy zwłaszcza utrwalanie materialnych i niematerialnych przejawów tradycji historycznych, pamięci o zdarzeniach historycznych oraz wybitnych postaciach związanych z regionem, wielokulturowej spuścizny (w wymiarze etnicznym i religijnym), a także dziedzictwa związanego z XIX-wiecznym przemysłem włókienniczym, sztuką awangardową i filmem oraz szeroko pojętą kulturą ludową, szczególnie narażoną na zanik.

Najbardziej efektywny i rozpoznawalny w skali kraju jest **folklor łowicki** (księżacki)³⁸. Na obszarze dawnego Księstwa Łowickiego żywa jest m.in. tradycja używania stroju ludowego (uroczystości kościelne związane z celebrą świąt Wielkanocnych oraz Bożego Ciała, np. w Łowiczu i Żłakowie Kościelnym), który odznacza się barwnością i bogactwem motywów zdobniczych (zwłaszcza haft łowicki i łowickie pasiaki). Na tle pozostałych podregionów województwa bogactwem form i barw wyróżnia się również księżackie rzemiosło tradycyjne, m.in. w Bolimowie kultywowana jest tradycja wytwarzania charakterystycznej ceramiki (białe naczynia z niebiesko-brązowymi motywami zdobniczymi). Tradycyjne łowickie budownictwo wiejskie odznacza się wymalowaniem ścian zewnętrznych drewnianych, krytych strzechą domostw, na niebiesko z białymi zdobieniami o motywach roślinnych lub geometrycznych (najlepiej prezentują je zasoby skansenu w Maurzycach oraz w Żłakowie Borowym).

Charakterystyczne cechy materialnej kultury ludowej **ziemi łęczyckiej** (w obliczu niemal całkowitego zaniku form tradycyjnego budownictwa wiejskiego) przetrwały w rzemiośle, takim jak garncarstwo oraz plecionkarstwo, a przede wszystkim w rzeźbie, której „markowym produktem” jest wyobrażenie legendarnej postaci Diabła Boruty. Jedynym świadectwem budowlanej tradycji tego podregionu jest ekspozycja skansenu w Kwiatkówku k/Tumu.

Podregion rawski wyróżnia się tradycjami muzycznymi, ale „najżywszymi” elementami folkloru jest obrzędowość związana ze świątami kościelnymi, której towarzyszy charakterystyczny strój ludowy. W twórczości ludowej przetrwała tradycja wytwarzania charakterystycznych elementów zdobniczych wystroju wnętrz: wycinanki w kształcie drzewek (różgi rawskie), kwiaty z bibuły, haftowane i wyszywane serwety oraz poduszki (rawskie słyństwo niegdyś z tkactwa i koronkarstwa). Słabo zachowane, tradycyjne drewniane budownictwo wiejskie charakteryzowała zrębowa konstrukcja bielona wapnem.

³⁷ <http://www.historycznie.uni.lodz.pl/ludowa.htm>.

³⁸ Księstwo Łowickie, powstałe na przełomie XVIII i XIX w., historycznie przynależące do Mazowsza, cechowało się większą zamożnością mieszkańców, a co za tym idzie, wyższym poziomem kultury materialnej i niematerialnej niż otaczające obszary, co przejawiało się w wielu aspektach życia codziennego.

Na obszarze **Opoczyńskiego**, oprócz relikwów tradycyjnej gospodarki wiejskiej, zachowały się także skromne pozostałości osadnictwa związanego z górnictwem i hutnictwem. Nielicznie dziś występujące, charakterystyczne drewniane chałupy, malowane na niebiesko (czasami zdobione stylizowanym ornamentem geometryczno-roślinnym), odznaczały się bogatym wystrojem wnętrz mieszkalnych (typowa zabudowa mieszkalna znajduje się w skansenowskiej zagrodzie w Niebowie). Podregion wyróżnia się barwnym strojem ludowym i specyficznym rodzajem haftu krzyżykowego, a także tradycjami muzycznymi (charakterystyczny oberek).

Folklor sieradzki, występujący w regionie najrozległej (od Warty do Pilicy), odznacza się charakterystycznym strojem ludowym (nie tak barwnym jak w innych rejonach). Kulturowane są dawne obrzędy, m.in. Wiliorze, Herody, Zapusty, a najbardziej znanym zwyczajem jest układanie kwiatowych dywanów i procesja Bożego Ciała w Spycimierzu. Słabo zachowane budownictwo regionalne nie wyróżnia się wyjątkowymi cechami (w rejonie Wielunia małe spichlerzyki, tzw. sółki), natomiast odznacza się elementami zdobnictwa wnętrza: jednokolorowe papierowe wycinanki, kwiaty i bukiety z bibuły oraz pająki. Charakterystycznym wytworem są wielkanocne różgi wykonywane z suszonych kwiatów polnych, tkaniny wytwarzane z własnej przędzy lnianej lub wełnianej. Region przodował na tle sąsiednich w garncarstwie. Sieradzkie wyroby ceramiczne wyróżniało zdobienie pobiąką oraz glazurowanie w kolorze jasno- i ciemnobrązowym, zielonym lub kremowym, a także ozdobny element o charakterze pasowym. Tradycje ludowego rękodzielnictwa podtrzymywali dość licznie do niedawna działający twórcy ludowi. Szczególnym uznaniem na arenie ogólnopolskiej oraz międzynarodowej cieszą się zwłaszcza sieradzcy rzeźbiarze ludowi. Charakterystyczne dla krajobrazu regionu są dość licznie zachowane drewniane młyny i wiatraki, a wyjątkowym zjawiskiem jest grupa drewnianych kościołów zlokalizowanych w rejonie Wielunia. Materialne przykłady folkloru sieradzkiego najlepiej prezentują zasoby skansenu w Sieradzu.

W **Wieluńskim** wyjątkowym zjawiskiem są licznie zachowane kościoły drewniane z XVI w. wykazujące wspólne cechy formalne w sposobie kształtowania bryły. Dla budownictwa mieszkalnego typowe było wznoszenie domów tzw. wąskofrontowych, których wnętrza zdobiły bogate dekoracje (m.in. pająki, bukiety na „koliku” oraz „odcydzoki” będące oryginalną ozdobą charakterystyczną tylko dla tego regionu). Region wyróżniał specyficzny strój ludowy, w starszej odmianie zwany „burokiem” (od koloru czerwonego). W podtrzymaniu lokalnych tradycji mają udział zespoły folklorystyczne (17 w powiecie wieluńskim), popularyzujące obrzędy i pieśni ludowe³⁹.

Wyrazem uznania dla walorów kulturowych regionu w wymiarze etnograficznym jest wpisanie Złakowa Borowego i Spycimierza na Listę Najciekawszych Wsi, a także uwzględnienie na Krajowej Liście Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego obrzędów związanych z obchodami Bożego Ciała w Łowiczu i Spycimierzu.

Kulturowaniu tradycji folklorystycznych sprzyja zrzeszanie się w organizacjach lokalnych, takich jak **Koła Gospodyń Wiejskich**, czy **Lokalne Grupy Działania**, których celem statutowym jest dbałość o tradycje, budowanie silnych więzi mieszkańców z miejscem zamieszkania oraz wspieranie lokalnych twórców. Na obszarze województwa funkcjonuje 746 KGW (5. miejsce w kraju⁴⁰) oraz 18 LGD (8. miejsce w kraju⁴¹), przyczyniając się potencjalnie do wzmacniania poczucia tożsamości mieszkańców i więzi z regionem. Łódzki Dom Kultury wspiera merytorycznie 93 twórców muzycznych (kapele ludowe, zespoły śpiewacze i obrzędowe, solistów instrumentalistów i wokalistów oraz zespoły pieśni i tańca) oraz ok. 180 **twórców ludowych** zajmujących się rzeźbą, malarstwem, haftem, koronkami, plastyką papierową i obrzędową, ceramiką oraz plecionkarstwem.

Łowicz. Procesja Bożego Ciała (fot. EW)

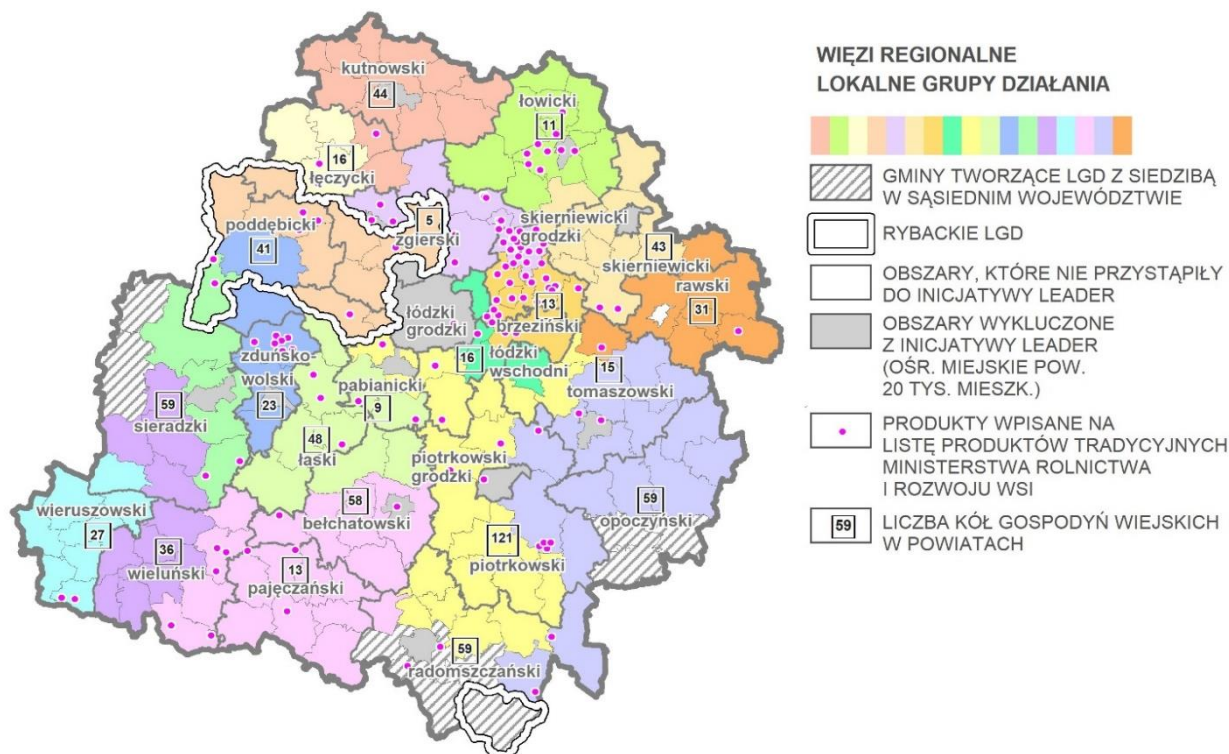
Spycimierz. Dywany kwiatowe podczas procesji Bożego Ciała (fot. EW)

³⁹ Dane pozyskane z Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu (J. Książek).

⁴⁰ ARMiR 2020.

⁴¹ KSOW 2020.

Rys. 12. Więzi regionalne – Lokalne Grupy Działania

Źródło: opracowanie własne.

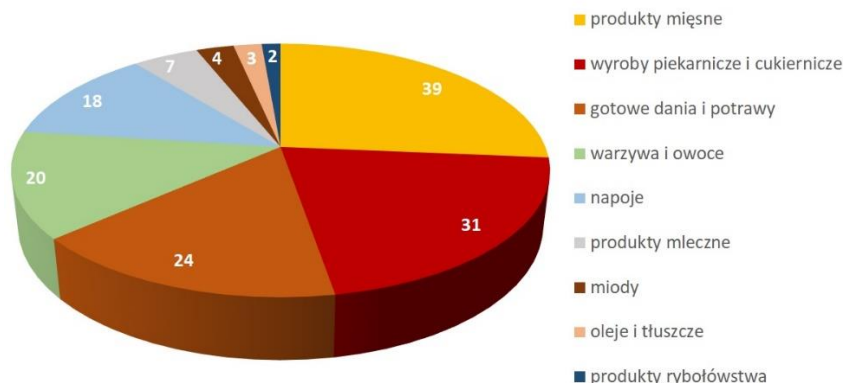
Kolejnym ważnym aspektem pielęgnowania folkloru są kulinaria. Wytwarzanie produktów spożywczych z tradycyjnych surowców, z zachowaniem tradycyjnego sposobu produkcji, umożliwia umieszczenie na Liście **Produktów Tradycyjnych** prowadzonej przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi.⁴² Województwo łódzkie, ze 148 produktami, zajmuje 5. miejsce w kraju pod względem liczby produktów tradycyjnych ujętych na ministerialnej liście (np. Chleb łęczycki żytni razowy pełnoziarnisty, Piernikowa chatka znad rzeki Mrogi, Jeżowski żur z ziemniaczkami, Miody z gminy Żelechlinek, Sok jabłkowy z Kałęczewa, Sery kozie z Drużbina, czy Pachwina wędzona z Szadku).

Istotnymi wyznacznikami tożsamości kulturowej **podregionu łódzkiego** są: dziedzictwo XIX-wiecznego przemysłu włókienniczego, wielokulturowość oraz spuścizna twórców awangardowych z lat 20. i 30. XX w.

Liczne i często unikatowe relikty z czasów najintensywniejszej **industrializacji** w formie zabudowy (m.in. zespołów fabrycznych, rezydencji miejskich) i układów rozplanowania są wciąż widoczne w przestrzeni miast regionu, zwłaszcza: Łodzi, Aleksandrowa Łódzkiego, Brzezina, Konstancinowa Łódzkiego, Ozorkowa, Pabianic, Zgierza, Zduńskiej Woli, Tomaszowa Mazowieckiego, Zelowa, a także w miejscowościach: Grzeszyn i Moszczenica. Przykłady tradycyjnej zabudowy domów rzemieślników są dostępne zarówno in situ (Park Kulturowy Miasto Tkaczy w Zgierzu), jak również w Skansenie łódzkiej architektury drewnianej w Łodzi. Elementami **dziedzictwa poprzemysłowego** okolic Łodzi są także zabytki techniki w postaci historycznych linii kolejowych (m.in. Kolej Warszawsko- Wiedeńska) oraz podmiejskich linii tramwajowych.

⁴² Wpis na listę służy zbieraniu i rozpowszechnianiu informacji związanych z wytwarzaniem produktów tradycyjnych.

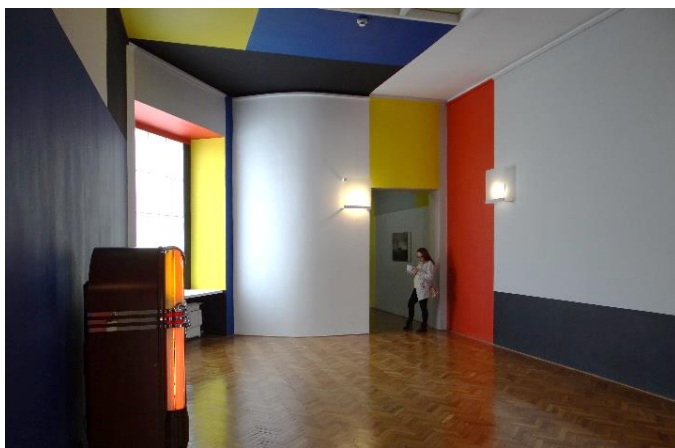
Rys. 13. Produkty tradycyjne w województwie łódzkim (stan na 2019 r.)

Źródło: opracowanie własne.

W 1. poł. XX w. Łódź była **silnym ośrodkiem awangardy** – tworzyli tu prekursorzy tego kierunku w sztuce: Katarzyna Kobro oraz Władysław Strzemiński. Kanony estetyczne tworzone w tym okresie, motywy i kolorystyka zostały wykorzystane w systemie identyfikacji wizualnej miasta.

Tożsamość Łódzkiego odwołuje się również do **tradycji filmowych**, gdyż obok Mazowsza jest najbardziej „filmowym” regionem w Polsce. Łódź, uznana za Miasto Filmu w Sieci Miast Kreatywnych UNESCO, to siedziba wielu instytucji związanych z kinematografią (np. Państwowa Wyższa Szkoła Filmowa, Telewizyjna i Teatralna, Muzeum Kinematografii, Narodowe Centrum Kultury Filmowej⁴³). W regionie funkcjonuje Szlak Filmowy Województwa Łódzkiego (Filmowe Łódzkie) prowadzący przez miejscowości wykorzystywane jako plenery filmowe, na którym leżą kluczowe ośrodki: Łódź, Piotrków Trybunalski, Inowłódz, Lipce Reymontowskie, Nieborów, Poświętne, Skierniewice, Sulejów, Wolbórz, Zgierz.

Łódź. Muzeum Sztuki Sala Neoplastyczna (fot. EW)

Łódź. EC1 Łódź – Miasto K (fot. EW)

W wielu historycznych ośrodkach województwa łódzkiego znajdują się obiekty świadczące o przenikaniu się i współistnieniu **społeczności różnych narodowości i wyznań** (najliczniejszymi mniejszościami byli Żydzi, Niemcy, Rosjanie oraz Czesi)⁴⁴. Istotnym elementem tożsamości jest wymiar duchowy związany z religijnością, której najważniejszym przejawem jest funkcjonowanie 41 sanktuariów (m.in. Domaniewice, Gidle, Głogowiec, Stare Skoszewy, Studzianna - Poświętne, Paradyż, Wieluń).

⁴³ NCKF, będące częścią EC1 Łódź - Miasto Kultury, jest instytucją współprowadzoną przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

⁴⁴ Są to: Aleksandrów Łódzki, Bełchatów, Będków, Biała Rawska, Błaszki, Bolesławiec, Bolimów, Brzeziny, Burzenin, Chróscin, Działoszyn, Głowno, Gorkowice, Grabów, Inowłódz, Jeżów, Kamieńsk, Kiernozia, Koluszki, Konstantynów Łódzki, Krośniewice, Kutno, Lutomiersk, Lututów, Łask, Łęczycza, Łowicz, Łódź, Opoczno, Osjaków, Ozorków, Pabianice, Pajęczno, Piątek, Piotrków Trybunalski, Pławno, Poddębice, Przedbórz, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Rozprza, Sieradz, Skierniewice, Spała, Stara Brzeźnica, Stryków, Sulejów, Szadek, Szczerców, Tomaszów Mazowiecki, Tuszyń, Ujazd, Uniejów, Warta, Widawa, Wieluń, Wieruszów, Zduńska Wola, Żelów, Zgierz, Złoczew, Żarnów, Żychlin.

Ważnym elementem tożsamości jest również **kultywowanie pamięci o wydarzeniach i wybitnych postaciach** związanych z regionem, takich jak m.in. W. S. Reymont, A. Rubinstein, J. Tuwim, M. Konopnicka, J. Długosz, J. Kitowicz, W. Siudmak, św. M. Kolbe, św. Faustyna Kowalska, W. Strzeмиński, A. Cierplikowski.

Istotne znaczenie dla zachowania dziedzictwa identyfikującego tożsamość województwa ma działalność **muzeów** (w tym **skansenów**, które wydają się być jedynym skutecznym sposobem na zachowanie relikwów budownictwa wiejskiego regionu). Ponad **120 działających instytucji o profilu muzealnym** (w tym skanseny, galerie plenerowe, izby regionalne, zarówno publiczne jak i prywatne) gromadzą zbiory dokumentujące bogatą przeszłość regionu. Wyjątkowymi w skali kraju instytucjami o tym profilu działania, ze względu na jakość lub rodzaj zgromadzonych zbiorów, są w szczególności: placówki kultury działające w Łodzi (Muzeum Sztuki, Centralne Muzeum Włókiennictwa, Centrum Nauki i Techniki EC1, Muzeum Kinematografii), Muzeum w Nieborowie i Arkadii czy Giganty Mocy w Bełchatowie.

Poświętne. Sanktuarium w kościele Filipinów (fot. ZB)

Piotrków Trybunalski. Zamek – muzeum (fot. ZB)

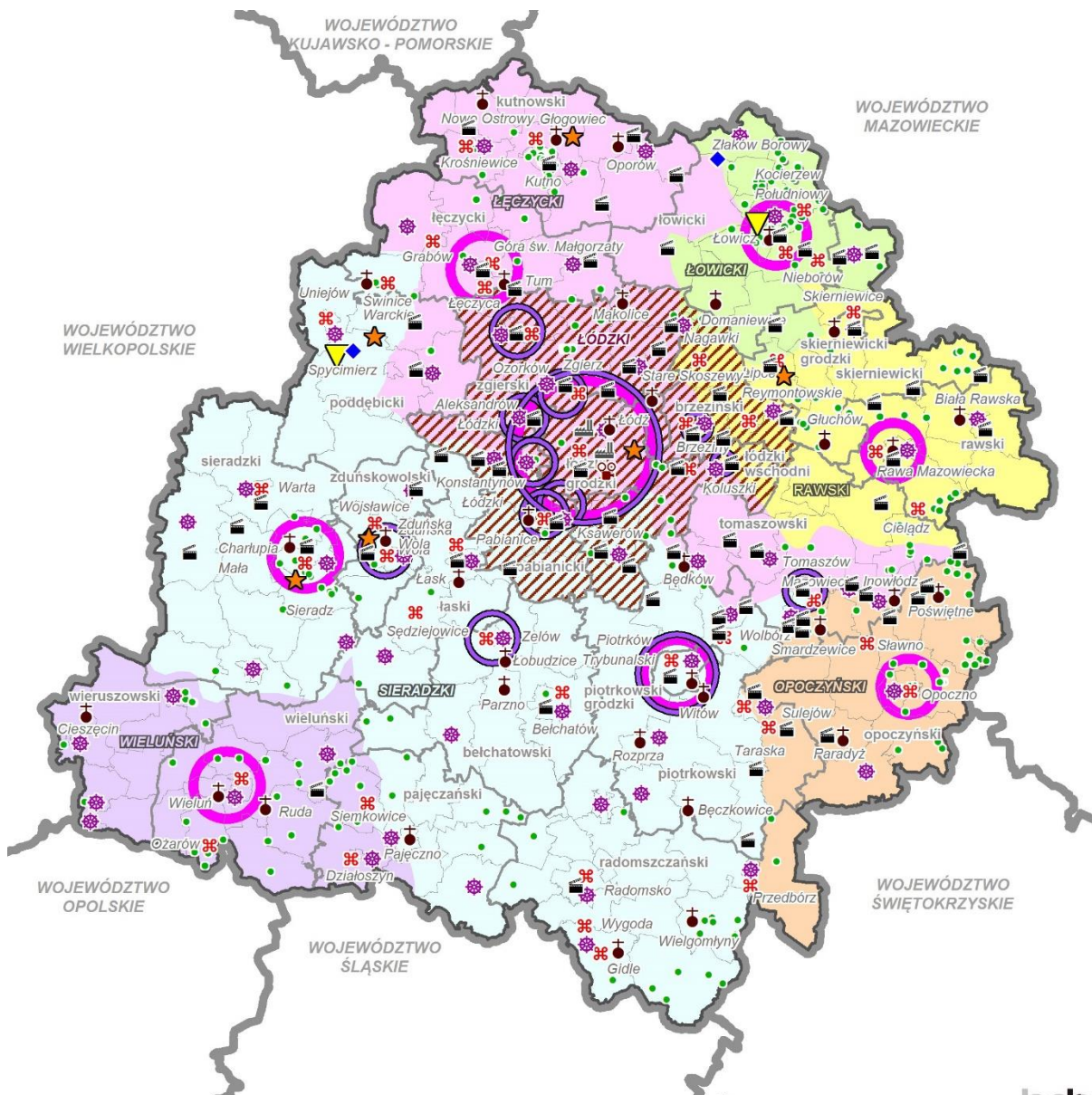
Sieradz. Pomnik Antoine'a Cierplikowskiego (fot. EBH)

Kwiatkówek. Skansen (fot. EBH)

Rys. 14. Tożsamość regionalna województwa łódzkiego

TOŻSAMOŚĆ REGIONALNA WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

OŚRODKI CENTRALNE PODREGIONÓW KULTUROWYCH

TWORCY LUDOWI

MIEJSCOWOŚCI Z OBIEKTAMI MUZEALNYMI ORAZ SKANSENAMI POSIADAJĄCYMI EKSPOZYCJE I ZBIORY PODKREŚLAJĄCE TOŻSAMOŚĆ REGIONALNĄ

OŚRODKI Z RELIKTAMI WIELOKULTUROWOŚCI

MIEJSCOWOŚCI Z SANKTUARIAMI

OŚRODKI ZWIĄZANE Z POSTACIAMI ZNA CZĄCYMI DLA TOŻSAMOŚCI REGIONU (K. KOBRO, WŁ. STRZEMIŃSKI, W. REYMONT, M. KONOPNICKA, A. CIERPLIKOWSKI, ŚW. F. KOWAŁSKA, ŚW. M. KOLBE)

KRAJOWA LISTA DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO
1. Dywany kwiatowe w procesji Bożego Ciała w Spycimierzu
2. Procesja Bożego Ciała w Łowiczu

WSIE W KRAJOWEJ SIECI NAJCIKAWSZYCH WSI

PODREGIONY ETNOGRAFICZNE NA KANWIE ZIEM HISTORYCZNYCH

PODREGION KULTUROWY AGLOMERACJI ŁÓDZKIEJ

OŚRODKI ZWIĄZANE Z ROZWOJEM XIX-WIECZNEGO PRZEMYSŁU WŁÓKIENNICZEGO

OBIEKTY NA SZLAKU DZIEDZICTWA PRZEMYSŁOWEGO ERIH - MANUFAKTURA, CENTRALNE MUZEUM WŁÓKIENICTWA

ŁÓDŹ - MIASTO FILMU W SIECI MIAST KREATYWNYCH UNESCO

MIEJSCOWOŚCI Z OBIEKTAMI NA KULTUROWYM SZLAKU TEMATYCZNYM FILMOWE ŁÓDZKIE (PLENERY FILMOWE)

Źródło: opracowanie własne.

II.6. WYBRANE ELEMENTY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO WYMAGAJĄCE WZMOCNIENIA OCHRONY

Krajobraz województwa łódzkiego jest słabo zróżnicowany⁴⁵, dominują w nim krajobrazy przyrodniczo-kulturowe ukształtowane przez rolnictwo z siecią osadniczą, urozmaicone enklawami zadrzewień oraz powierzchniami leśnymi. Najcenniejsze krajobrazy województwa związane są dolinami rzek Warty, Pilicy i Bzury. Na podstawie wyodrębnionych powierzchni o jednorodnym tle krajobrazowym⁴⁶ w regionie wyróżnić można dwa rodzaje krajobrazów⁴⁷ powiązanych z historycznie ukształtowaną przestrzenią, związaną z działalnością człowieka. Są to **krajobrazy kulturowe**⁴⁸ (w pełni ukształtowane przez działalność ludzką, związane z: ośrodkami miejskimi, terenami przemysłowymi, wodno-gospodarczymi, górnictwem i komunikacyjnymi) oraz **krajobrazy przyrodniczo-kulturowe** (ukształtowane w wyniku równoległego działania zarówno czynników naturalnych, jak i antropogenicznych).

Specyficzny **krajobraz kulturowy** regionu tworzą zachowane układy przestrzenne historycznych jednostek osadniczych, zwłaszcza małych miast oraz miasteczek o dobrze zachowanych i eksponowanych panoramach z zabytkowymi dominantami, np. Sieradz, Łęczyca, Inowłódz. Szczególnymi walorami krajobrazowo-kulturowymi odznaczają się: Bąkowa Góra i Majkowice z pozostałościami założeń obronnych, Gidle i Poświętne z cennymi zespołami klasztornymi oraz Spała m.in. z myśliwskimi tradycjami carskimi.

Unikatowym krajobrazem miejskim jest krajobraz poprzemysłowej Łodzi, gdzie przenika się zabudowa wielkomiejska z kompleksami pofabrycznymi. Dla zachowania tego dziedzictwa kulturowego - najważniejsze i najlepiej zachowane części zespołów fabryczno-rezydencjonalno-mieszkalnych wraz z układem urbanistycznym - uznano za pomnik historii „Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego”, a historyczny charakter ulicy Piotrkowskiej wraz z jej otoczeniem objęto ochroną poprzez ustanowienie „Parku kulturowego ulicy Piotrkowskiej”, zapewniając jednocześnie zachowanie krajobrazu kulturowego oraz odpowiednią ekspozycję obiektów zabytkowych.

Szczególnymi krajobrazami kulturowymi w regionie łódzkim są obszary odkrywkowej eksploatacji surowców naturalnych w rejonie Działoszyna i Sulejowa w kopalniach wapieni jurajskich, w kopalni surowców szklarskich w Białej Górze oraz najbardziej rozległe w rejonie kopalni węgla brunatnego Bełchatów i Szczerców. Te ostatnie stanowią najsilniej przekształcone obszary, których pierwotny charakter jest niemożliwy do odtworzenia, a wszystkie sposoby rekultywacji, ze względu na ogromną powierzchnię obszaru zdegradowanego, jedynie w niewielkim stopniu zminimalizują negatywne przekształcenia w krajobrazie.

Cechą charakterystyczną **krajobrazów przyrodniczo-kulturowych** jest mozaikowość. Tło krajobrazowe stanowią użytki rolne z elementami kulturowymi w postaci sylwet ośrodków osadniczych z dominantami wież kościelnych, historycznie bądź współcześnie ukształtowane podziały pól, sieć dróg, a także zadrzewienia śródpolne i przydrożne. Wśród nich wyróżnić należy **cechujące się cennymi walorami kulturowymi i widokowo-kompozycyjnymi**, m.in.:

- fragmenty Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej urozmaiconej miejscami cennymi kulturowo od Łowicza po Łęczycę;
- wyżynny krajobraz strefy krawędziowej Wzniesień Łódzkich z zachowanymi relikami tradycyjnej zabudowy wykorzystującej lokalnie występujące głązy granitowe oraz doliną Moszczenicy z cennymi kulturowo miejscowościami (Skoszewy Stare, Byszewy);
- węzeł hydrograficzny Warty, Widawki i ich dopływów z malowniczymi przełomami Warty w okolicy Strońska i Belenia;
- krajobraz jurajski Wyżyny Wieluńskiej w okolicach Załęczańskiego Łuku Warty z malowniczymi przełomami – Działoszyńskim i Krzeczowskim, pozostałościami pieców do wypału wapna, stanowiskami archeologicznymi o własnych formach terenowych (kurhany, grodziska);
- obszar Wyżyny Przedborskiej (północne skraje pasma Przedborsko-Małogoskiego i Wzgórz Łopuszańskich) wraz z doliną Pilicy w okolicach Przedborza, w tym cennymi układami przestrzennymi nadpільnych wsi (Bąkowa Góra, Majkowice);
- Lasy Spalskie przecięte doliną Pilicy z historycznymi ośrodkami, takimi jak Spała czy Inowłódz;

⁴⁵ Region łódzki charakteryzuje się dominacją terenów równinnych i falistych ukształtowanych w wyniku działalności lodolodu, jest porożcinany siecią równin tarasowych i zalewowych dolin rzecznych Warty, Pilicy i Bzury i ich dopływów, oraz urozmaicony niewielkimi wzniesieniami pochodzenia polodowcowego.

⁴⁶ Tło krajobrazowe - obszar wyróżniany na podstawie kryterium pokrycia terenu, który ma wyraźne granice, w obrębie którego mogą występować inne drobnoskalowe elementy przestrzenne.

⁴⁷ Zgodnie z podziałem krajobrazu przedstawionym w opracowaniu pt. „Identyfikacja i ocena krajobrazów - metodyka oraz główne założenia” sporządzonym przez IGIPIZ PAN w 2015 r. z pominięciem krajobrazu przyrodniczego.

⁴⁸ Krajobraz kulturowy to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka – definicja zapisana w Ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r., w art. 3 pkt. 14.

- pozostałości Puszczy Bolimowskiej ze śladami tradycyjnej gospodarki leśnej (Polana Siwica) wraz z doliną Rawki;
- krajobraz rolniczy wzdłuż południowej granicy województwa o wyjątkowym, prawie niezmiennym wstęgowym układzie pól i zabudowy zagrodowej w okolicach Ożarowa, Wielunia, Radomska, Opoczna;
- komponowane układy architektury, zieleni i wód, w tym m.in. zespół pałacowo-parkowy w Nieborowie oraz park w Arkadii.

Analizy widokowo-kompozycyjne⁴⁹ przeprowadzone dla krajobrazów województwa łódzkiego, zarówno panoram ośrodków miejskich (rozdział II.8.2), w makrownętrzach krajobrazowych Warty, Pilicy i Bzury, wnętrzach dolin mniejszych rzek⁵⁰, jak również w krajobrazie otwartym cennym kulturowo zidentyfikowały wiele zagrożeń, wśród których przeważały **zagrożenia dla możliwości zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego**, w tym:

- zaburzanie struktury miejskich i wiejskich zabytkowych układów przestrzennych przez nowe inwestycje;
- brak należytej ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów i zespołów architektonicznych;
- wprowadzanie do harmonijnych zespołów architektoniczno-krajobrazowych materiałów i obiektów degradujących wyraz stylistyczny i funkcjonalność całego zespołu;
- zanik cech architektury regionalnej; unifikacja materiałów i form architektury wiejskiej i miejskiej oraz jej bezpośredniego kontekstu krajobrazowego (ogrodzenia, podjazdy, zieleń).

Choć wiele miejscowości województwa łódzkiego, zwłaszcza tych niewielkich, zachowało historyczny układ przestrzenny, np. Poświętne, Majkowiec, Łubnice, Spycimierz czy Gidle, to coraz wyraźniej obserwuje się stopniowy zanik i zacieranie się cech tych specyficznych zabytkowych układów rozplanowania, poprzez zdominowanie walorów dziedzictwa kulturowego (które powinno stanowić wyróżnik krajobrazu) nowymi inwestycjami, powodującymi dysharmonię w obrębie panoram widokowych.

Niedoceniając wagi walorów ekspozycyjnych obiektów zabytkowych, wprowadzanie elementów dysharmonijnych oraz przeladowanie krajobrazu elementami infrastruktury technicznej i reklamami prowadzi do zaburzenia ładu przestrzennego w krajobrazie. Jest to wynikiem niewłaściwego planowania oraz projektowania, a sytuację utrudnia także znikoma świadomość społeczna w zakresie problemów ochrony i właściwego kształtowania krajobrazu.

Należy przy tym podkreślić, że znaczna część terenów, zawierających obiekty i zespoły odznaczające się wyjątkowymi walorami zabytkowymi oraz krajobrazowo-kulturowymi, wymaga wzmocnienia obszarowej ochrony prawnej ze szczególnym uwzględnieniem kontekstu krajobrazowego ochrony ekspozycji i panoram, którą należy stanowić skutecznie i niezwłocznie.

Wśród nich znajdują się stanowiące o naszej regionalnej specyfice: obiekty, zespoły przestrzenne, a także obszary obejmujące swoim zasięgiem kilka miejscowości. Są to w szczególności⁵¹:

- **układy i zespoły przestrzenne:** układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego, Sieradz – układ urbanistyczny z zespołami sakralnymi, układ przestrzenny Pabianic, Warta – układ urbanistyczny z zespołami sakralnymi, układ przestrzenny Gidle-Pławno, Ruda-Popioły – zespół willi letniskowych w Łodzi, Uniejów-Spycimierz, południowa część ul. Piotrkowskiej w Łodzi, Las Łągiewnicki w Łodzi, osiedle pracowników kolei w Koluśkach, założenie przestrzenne Złoczewa, Ożarów-Kocilew, założenie przestrzenne Żarnowa z zespołem kościoła i grodem kasztelańskim (tzw. Szwedzka Góra), Ozorków klasycystyczny (układ przestrzenny), osiedle kolejowe w Zduńskiej Woli-Karsznicach, układ urbanistyczny Jeżowa, rejon Boguszyce (Boguszyce-Stare Byliny), Spała-Inowłódz, dolina Proсны (Bolesławiec-Chróscin), założenie przestrzenne z zespołem pałacowym w Wolborzu, Drzewica – układ przestrzenny (miasto z zamkiem), Sulejów z Podklasztorzem, układ urbanistyczny Wielunia;
- **obiekty sakralne:** cerkiew św. Aleksandra Newskiego w Łodzi, zespół kościoła romańskiego w Strońsku, zespół klasztorny filipinów z sanktuarium św. Rodziny w Poświętnem, zespoły sakralne (z sanktuarium maryjnym dominikanów) w Gidlach, grupa XVI-wiecznych drewnianych kościołów wieluńskich, zespół XVI-wiecznego drewnianego kościoła w Boguszycach, romańska archikolegiata w Tumie,
- **zamki i ruiny zamków:** Besiekiery, zespół zamku w Oporowie,
- **założenia i zespoły produkcyjne:** młyny nad Grabią, Posiadła wodno-fabryczne w dolinie rzeki Jasień w Łodzi,

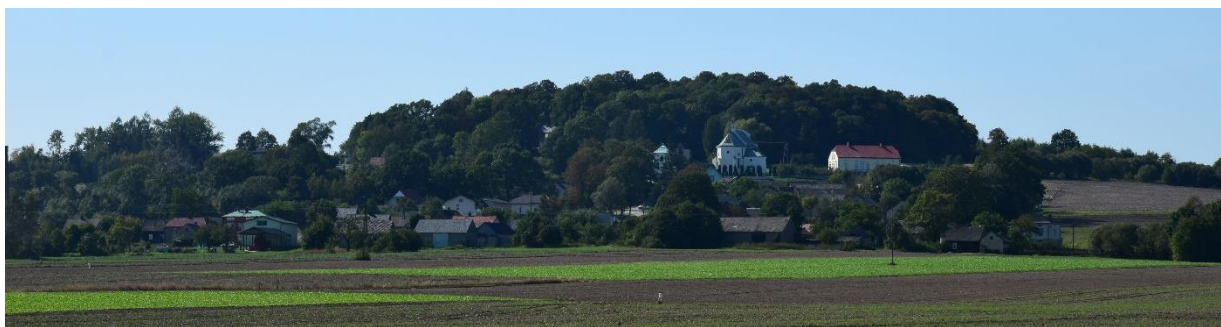
⁴⁹ Ekspertyza pt. „Diagnoza walorów widokowo-kompozycyjnych oraz zagrożeń dla możliwości ich zachowania w województwie łódzkim”, Pracownia Projektowa URBIOŚIS Agnieszka Kowalewska, grudzień 2018 r.

⁵⁰ Czarna Maleniecka, Czarna Włoszczowska, Drzewiczka, Grabia, Luciąża, Moszczenica, Mroga, Mrożyca, Ner, Nieciecz, Ochnia, Oleśnica, Proсна, Rawka, Słudwia, Widawka i Wolbórka.

⁵¹ Wskazane w WPOnZ na lata 2016-2019 oraz projekcie SUiKZP Łodzi do ustanowienia parków kulturowych. Zbiór rekomendacji nie ma charakteru listy zamkniętej. W przypadku stanowienia Pomnika Historii propozycję wraz z dokumentacją zgłaszający składa do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, za pośrednictwem i po zaopiniowaniu przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. W odniesieniu do Parków Kulturowych inicjatywa należy do samorządów, które zgodnie z przepisami obowiązującymi w dziedzinie ochrony zabytków mogą tworzyć parki kulturowe na podstawie uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- **układy ruralistyczne** z zasięgiem siedliska obejmującym tradycyjną zabudowę wiejską wraz z układem pól - miejscowości: Bąkowa Góra, Chełmo, Lubień, Majkowice, Skotniki, Skórkowice, Węglewice, Wólka Skotnicka, Złaków Borowy i Złaków Kościelny⁵²,
- **obszary związane z historycznymi wydarzeniami lub postaciami:** pole bitwy nad Rawką, rejon gmin: Łowicz, Zduny, Kiernoza, Bielawy (związane z Prymasami, Zawiszą, Walewską i Napoleonem), Lipce Reymontowskie (Wł. Reymont), dolina Moszczenicy (Byszewy-Stare Skoszewy, J. Iwaszkiewicz),
- **obszary o treściach archeologicznych:** zespół osadniczo-przestrzenny Tum-Łęczyca, osada Krakówek w Brzezinach, Stara Rawa-Dzwonkowice, wokół zbiornika Jeziorsko, Konopnica-Strobin, Krzętle, „Wioska Lutomiersk”, Burzenin-Witów, Kamion-Toporów-Przywóz, w Rawie Mazowieckiej i Wieruszowie.

Panorama na Bąkową Górę (fot. EK)

Kontekst krajobrazowy w Skoszewach Starych (fot. EK)

Panorama na Sulejów – Podklasztorze od strony doliny Pilicy (fot. EK)

⁵² Na podstawie ekspertyzy pt. „Identyfikacja układów ruralistycznych o istotnych wartościach krajobrazowych i kulturowych w skali województwa łódzkiego i ich waloryzacja pod kątem rekomendacji do wyznaczania krajobrazów priorytetowych”, M. Wójcik, K. Dmochowska-Dudek, Łódź 2018 r.

Zachowany układ ruralistyczny Chelma (fot. EK)

Krajobraz doliny Warty z dominantą wieży kościoła w Strońsku (fot. EK)

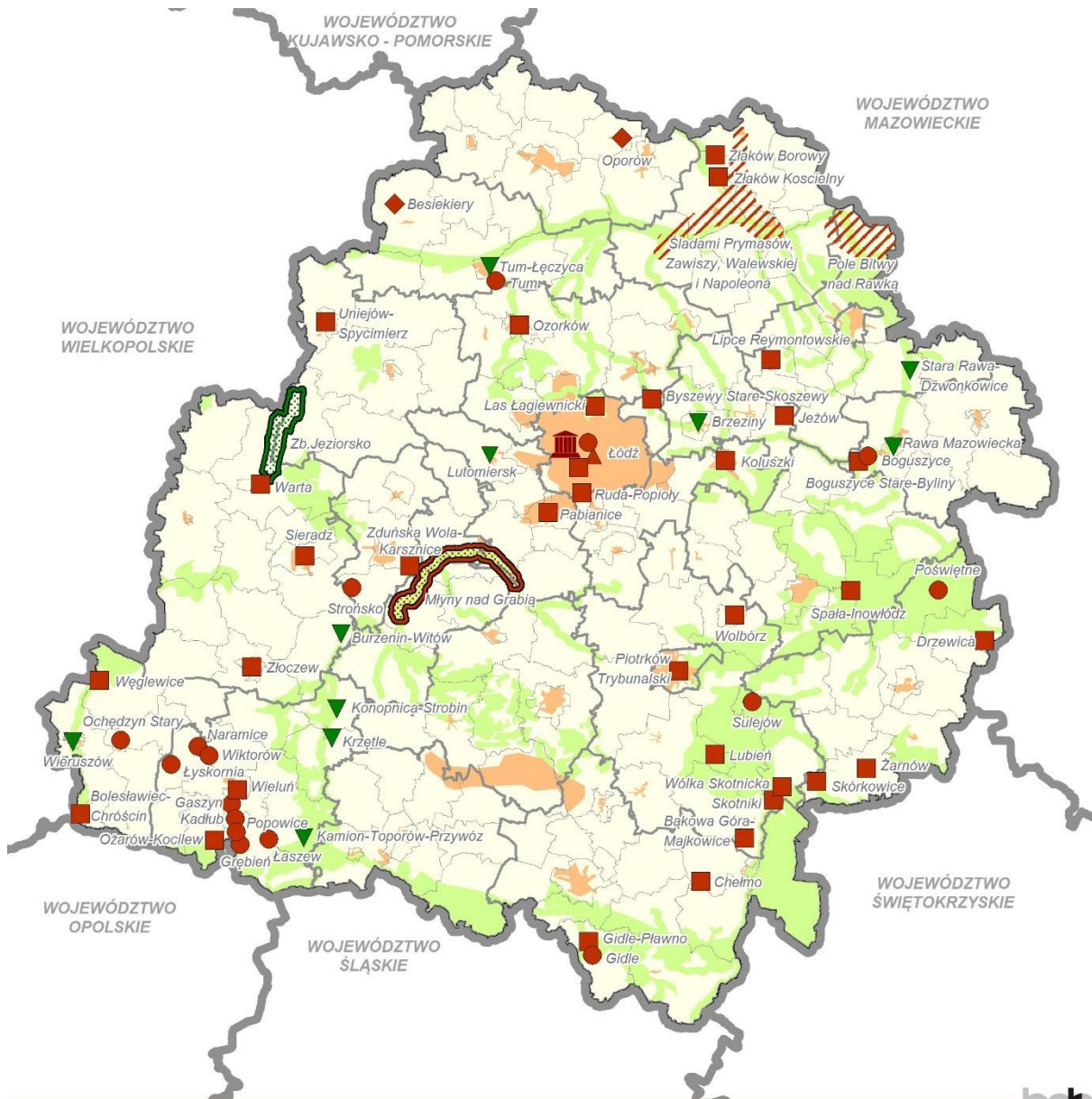

Panorama na zamek w Besiekierach (fot. EK)

Krajobraz kulturowy w okolicach Przedborza (fot. EK)

Rys. 15. Wybrane elementy krajobrazu kulturowego na tle grup krajobrazowych w województwie łódzkim

GRUPY KRAJOBRAZU

- KRAJOBRAZ KULTUROWY
- KRAJOBRAZ PRZYRODNICZY
- KRAJOBRAZ PRZYRODNICZO-KULTUROWY

OBSZARY I OBIEKTY O NAJWYŻSZYCH WARTOŚCIACH KULTUROWYCH WYMAGAJĄCE WZMOCNIENIA OCHRONY PRAWNEJ

- OBIEKT PRETENDUJĄCY DO WPISANIA NA LISTĘ ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA UNESCO (CMENTARZ ŻYDOWSKI W ŁÓDZI)
- UKŁADY I ZESPOŁY PRZESTRZENNE
- OBIEKTY SAKRALNE
- ZAMKI I RUINY ZAMKÓW
- ZAŁOŻENIA I ZESPOŁY PRODUKCYJNE
- INNE
- OBSZARY O TREŚCIACH ARCHEOLOGICZNYCH

Źródło: opracowanie własne.

II.7. OBSZARY I OBIEKTY REPREZENTATYWNE

Minione edycje Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim zawierały wyselekcjonowany zbiór zabytków o szczególnym znaczeniu dla krajobrazu kulturowego i tożsamości regionu, w postaci listy obiektów i obszarów reprezentatywnych⁵³ (zwanych dalej w tekście – reprezentatywnymi). W edycji dokumentu na lata 2016-2019 lista obejmowała 205 pozycji, którym dedykowano szczegółowe zadania mające na celu ich zachowanie w jak najlepszym stanie, w ramach realizacji Celu operacyjnego: Atrakcyjność krajobrazu kulturowego, i koordynacji działań systemowych w dziedzinie zarządzania dziedzictwem (w tym finansowania prac przy zabytkach).

Program na lata 2020-2023 kontynuuje tę formułę, modyfikując ją stosownie do rekomendacji ekspertów. Istniejący zbiór zmodyfikowano poprzez wprowadzenie porządkowych zmian redakcyjnych⁵⁴ oraz uzupełnienie⁵⁵ istniejących pozycji, a także włączając do niego 7 układów przestrzennych, które zostały wyłączone z sieci unikatowych ośrodków historycznych⁵⁶. Ponadto uzupełniono go o 5 innych układów ruralistycznych, w oparciu o wskazania ekspertyzy dotyczącej waloryzacji najcenniejszych wsi⁵⁷. Kolejne wskazania pochodzą od członków specjalistycznego gremium współpracującego z zespołem autorskim w ramach Komisji ds. WPOnZ – 3 układy przestrzenne (urbanistyczne i ruralistyczne)⁵⁸, 3 zespoły przestrzenno-architektoniczne⁵⁹ i 5 zespołów budowlanych⁶⁰.

W efekcie aktualny zbiór **zabytków reprezentatywnych** w województwie łódzkim liczy **228 pozycji**. Wśród najcenniejszych obiektów i obszarów zabytkowych, które uznano za reprezentatywne, najliczniej występują (pojedyncze) obiekty sakralne (70), zespoły architektoniczne świeckie (54) oraz układy i zespoły przestrzenne (45). Najmniejszą grupę stanowiły zespoły architektoniczne sakralne (38) i (pojedyncze) obiekty świeckie (21). Największe zgrupowanie zabytków reprezentatywnych występuje w powiecie łódzkim grodzkim (30) oraz w powiatach: wieluńskim (19), łowickim (18) i zgierskim (17), najmniejszą liczbą odznaczają się powiaty bełchatowski (1), łódzki wschodni (2) oraz łaski i pączęcański (po 3).

Spośród 228 obszarów i obiektów reprezentatywnych bardzo dobry stan zachowania mają 62 obiekty (27,2%), którym dedykowano bieżące prace utrzymaniowe (BPU). Najliczniejszą grupę stanowią zabytki w stanie dobrym - 101 obiektów (44,3%) z rekomendacją lokalnych działań konserwatorskich/remontowych (LKR) lub kontynuacji rewaloryzacji/rewitalizacji (RLK). Natomiast stan zachowania 52 obszarów i obiektów reprezentatywnych (22,8%) oceniono jako średni, wymagający złożonych remontów konserwatorskich w ramach kontynuacji rewaloryzacji/rewitalizacji (RLK). Najmniej licznie występują zabytki w złym stanie zachowania - 13 obiektów (5,7%), wymagających kompleksowej rewaloryzacji/rewitalizacji (RL), wśród których przeważają długotrwałe zaniedbane zespoły dworsko i pałacowo-parkowe⁶¹.

Ponadto listę zabytków reprezentatywnych uzupełnia wykaz 30 stanowisk archeologicznych⁶².

⁵³ Lista zabytków reprezentatywnych powstała w WPOnZ na lata 2008-2011 i liczyła 152 pozycje. W kolejnych edycjach była aktualizowana i uzupełniana, w konsultacjach w przebiegu prac nad dokumentem ze środowiskiem ekspertów i specjalistów współpracujących z zespołem autorskim w ramach Komisji ds. WPOnZ, w przebiegu prac nad dokumentem.

⁵⁴ Doprecyzowano zapisy dla: zamków w Besiekierach, Bolesławcu i Drzewicy oraz systemu obwarowań miejskich w Wieluniu, a także zespołu przestrzennego - Chełmo.

⁵⁵ Kalinowa - do zespołu przestrzennego włączono kościół par.; Łódź - zespół przedzalni Scheiblera (lofty) - włączono budynek d. przedzalni (Przedzalniana 71); Maluszyn - do zespołu przestrzennego włączono kościół par.; Rychłocice - do zespołu przestrzennego włączono kościół par.; Szadek - do zespołu kościoła włączono dzwonnice.

⁵⁶ Bąkowa Góra, Chróscin, Majkowice, Łubnice, Spycimierz, Złaków Borowy, Złaków Kościelny.

⁵⁷ W świetle ustaleń ekspertyzy pt. „Identyfikacja układów ruralistycznych o istotnych wartościach krajobrazowych i kulturowych w skali województwa łódzkiego i ich waloryzacja pod kątem rekomendacji do wyznaczania krajobrazów priorytetowych”, opracowanej na zlecenie BPPWŁ w Łodzi, przez M. Wójcika i K. Dmochowską – Dudek, w grudniu 2018, w Łodzi - wyjątkowymi wartościami przestrzennymi odznaczają się również: Lubień, Skórkowice, Strońsko Węglewice, Wólka Skotnicka.

⁵⁸ Bielawy, Kazimierz nad Nerem, Sroek.

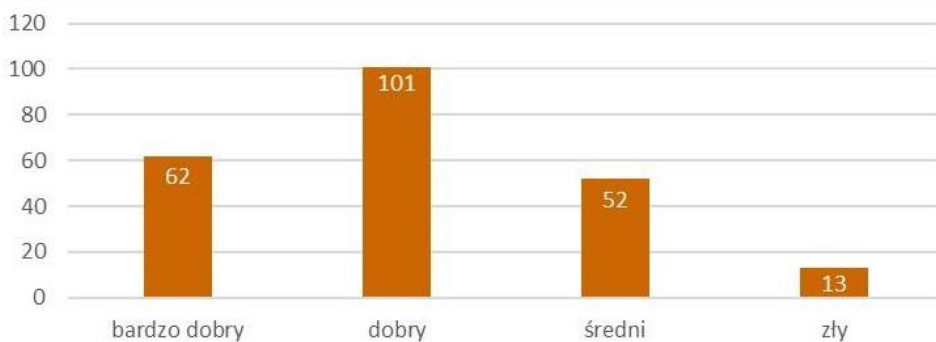
⁵⁹ Moszczenica - zespół przestrzenny (rezydencja z częścią produkcyjno-mieszkalną), Sobota - zespół przestrzenny (urbanistyczny z kościołami i założeniem dworskim) i Zadzim - zespół przestrzenny pałacowo-parkowy z kościołem par.

⁶⁰ Chruślin - zespół kościoła par.; Dmosin - zespół kościoła par.; Góra Św. Małgorzaty - zespół kościoła par. z kontekstem krajobrazowym; Domaniewice – zespół kaplicy (sanktuarium); Paradyż - zespół klasztoru bernardynów (sanktuarium).

⁶¹ W Białaczowie, Bratoszewicach, Dłutowie, Krośniewicach, Moszczenicy, Nakielnicy, Ustkowie i Zgniłym Błocie. Ponadto w tej grupie znajduje się Krośniewicka Kolej Dojazdowa, obiekty sakralne w Białyninie i Łodzi-Mileszkach oraz przytulisko w Złakowie Kościelnym, a także wyjątkowy w skali kraju układ przestrzenny Nowosolnej, wyłączony w 2019 r. z wojewódzkiej ewidencji zabytków.

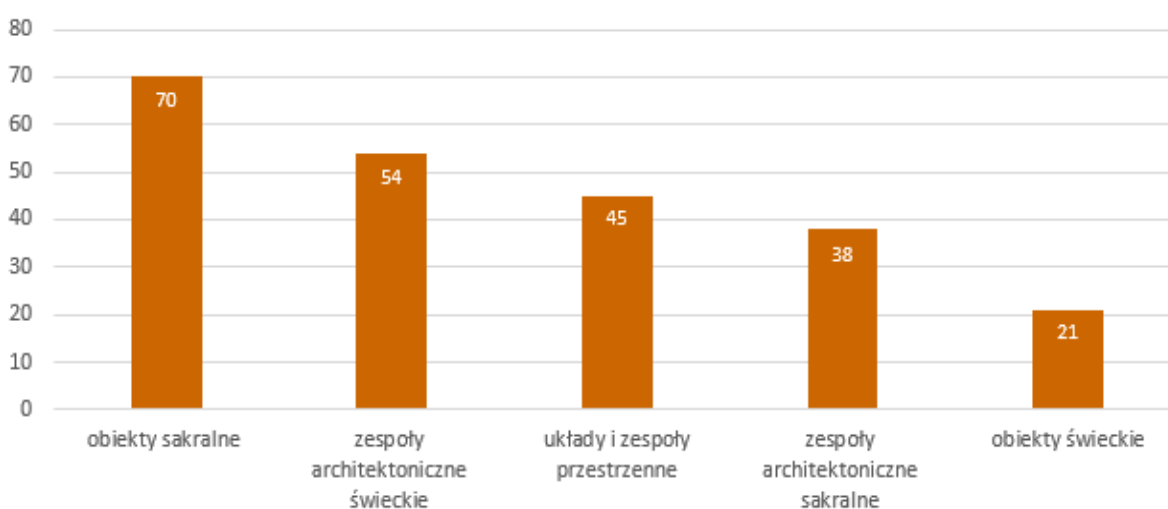
⁶² W tym zbiorze nie wprowadzono zmian, jest on zgodny z wykazem z poprzedniej edycji WPOnZ na lata 2016-2019.

Rys. 16. Stan zachowania zabytków reprezentatywnych (stan na 2019 r.)

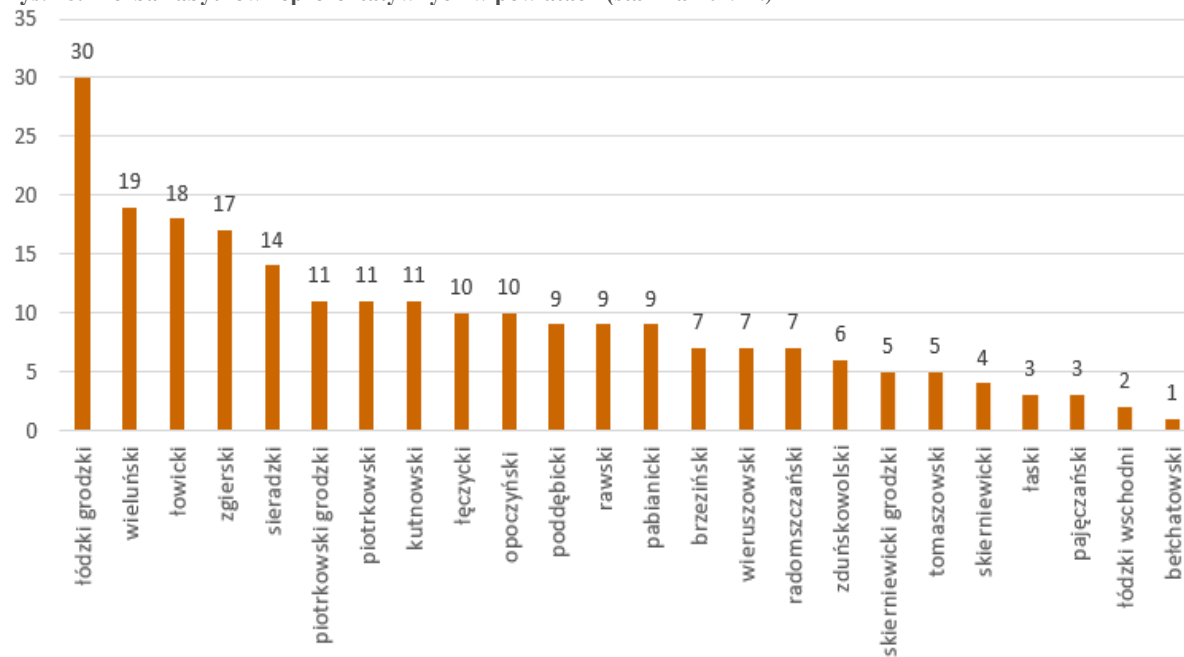
Źródło: opracowanie własne.

Rys. 17. Struktura zabytków reprezentatywnych (stan na 2019 r.)

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 18. Liczba zabytków reprezentatywnych w powiatach (stan na 2019 r.)

Źródło: opracowanie własne.

**PRZYKŁADOWE KARTY OCENY STANU ZACHOWANIA Z REKOMENDOWANYMI DZIAŁANAMI
DLA WYBRANYCH OBIEKTÓW REPREZENTATYWNYCH**

BĘDKÓW, GM. BĘDKÓW, POW. TOMASZOWSKI

KOŚCIÓŁ PAR. NARODZENIA NMP (XV w.)

Stan zachowania - 2012 r.

Stan zachowania - 2020 r.

Ocena stanu zachowania w 2016 r.	Ocena stanu zachowania w 2020 r.	Zakres prac wykonanych w okresie 2016-2019	Działania rekomendowane na 2020-2023
Średni (SR)	bardzo dobry (BDB)	konserwacja i restauracja wewnątrz (wystrój i wyposażenie)	Rekomendacja BPPWŁ: bieżące prace utrzymaniowe (BPU)

GIDLE, GM. GIDLE, POW. RADOMSZCZAŃSKI

ZESPÓŁ KLASZTORNY DOMINIKANÓW
Z KOŚCIOŁEM WNIEBOWZIĘCIA NMP (XVII w.)

Stan zachowania - 2010 r.

Stan zachowania – 2020 r.

Ocena stanu zachowania w 2016 r.	Ocena stanu zachowania w 2020 r.	Zakres prac wykonanych w okresie 2016-2019	Działania rekomendowane na 2020-2023
Dobry (DB)	Dobry (DB)	Brak danych (2016-2017 infrastruktura pielgrzymkowa)	Rekomendacja BPPWŁ: kontynuacja rewaloryzacji (RLK) - elewacje

DRZEWICA, GM. DRZEWICA, POW. OPOCZYŃSKI

RUIINY ZAMKU DRZEWICKICH (XVI w.)

Stan zachowania - 2008 r.

Stan zachowania - 2020 r.

Ocena stanu zachowania w 2016 r.	Ocena stanu zachowania w 2020 r.	Zakres prac wykonanych w okresie 2016-2019	Działania rekomendowane na 2020-2023
Średni (SR)	Średni (SR)	Brak działań (2016-2017 badania archeologiczne)	Rekomendacja BPPWŁ: kontynuacja rewaloryzacji (RLK) - prace w zakresie stabilizacji konstrukcji i zabezpieczenia struktury

USTKÓW, GM. WARTA, POW. SIERADZKI

ZESPÓŁ DWORSKO-PARKOWY (XIX w.)

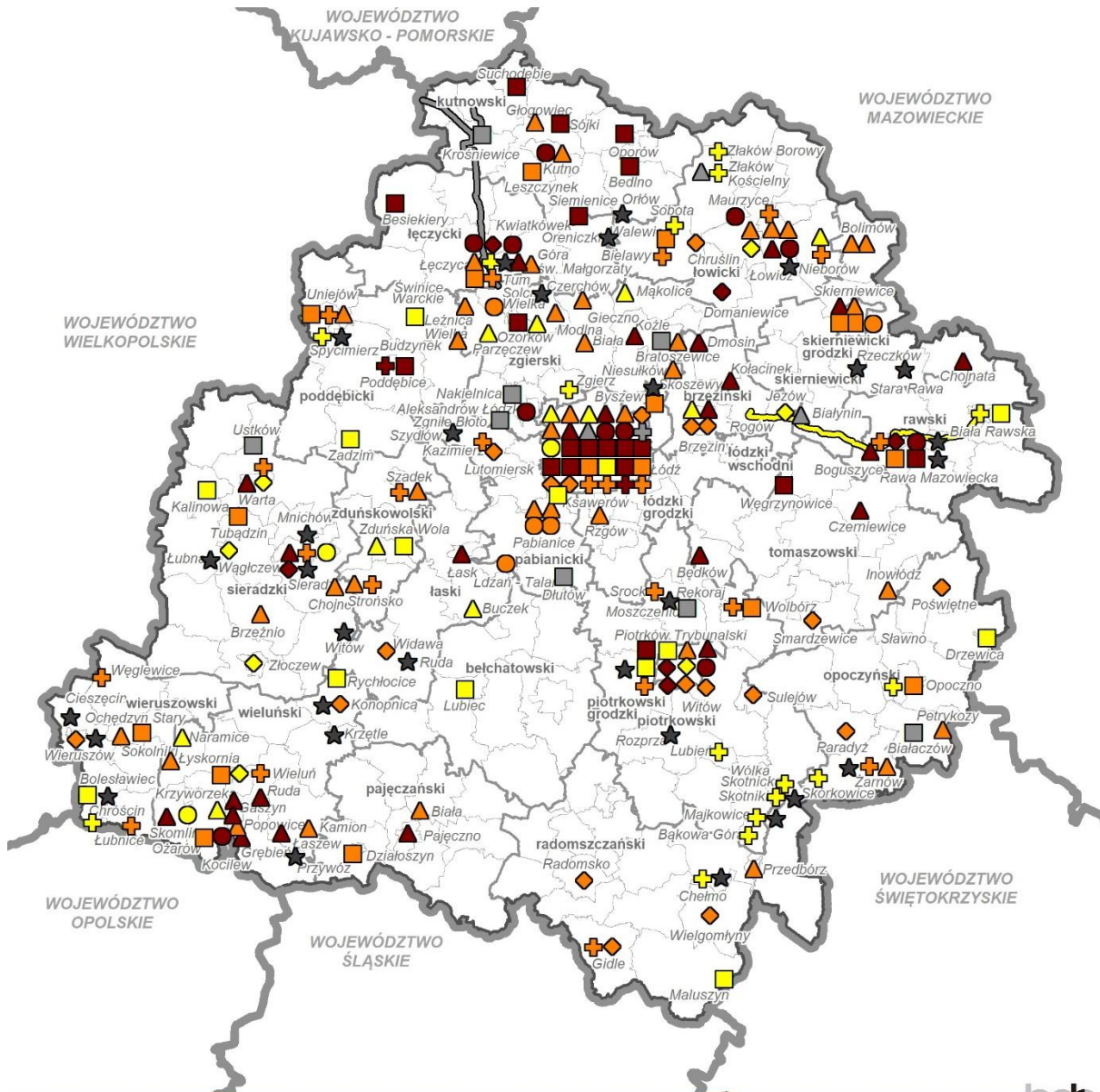
Stan zachowania - 2012 r.

Stan zachowania – 2020 r.

Ocena stanu zachowania w 2016 r.	Ocena stanu zachowania w 2020 r.	Zakres prac wykonanych w okresie 2016-2019	Działania rekomendowane na 2020-2023
Zły (ZL)	Zły (ZL)	Brak działań	Rekomendacja BPPWŁ: kompleksowa rewaloryzacja (RL)

Rys. 19. Stan zachowania obiektów i obszarów reprezentatywnych

Źródło: opracowanie własne

Tab. 2. Obiekty i obszary reprezentatywne – ocena stanu zachowania oraz rekomendowane działania do podjęcia w latach 2020-2023.

Objaśnienia do skali oceny stanu zachowania:	BDB bardzo dobry	DB dobry	SR średni	ZL zły				
Objaśnienia do działań rekomendowanych:	BPU bieżące prace utrzymaniowe	LKR lokalne działania konserwatorsko-remontowe	RLK kontynuacja rewaloryzacji/rewitalizacji	RL kompleksowa rewaloryzacja/rewitalizacja				
Lp.	Miejscowość	Gmina	Powiat	Obiekt	Chronologia	Adres	Stan zachowania na 2020 r.	Rekomendowane działania ⁶³
1.	Aleksandrów Łódzki	Aleksandrów Łódzki	zgierski	ratusz z jatkami	XIX	Kościuszki pl. 1	BDB-	BPU
2.	Bąkowa Góra	Ręczno	piotrkowski	układ przestrzenno-krajobrazowy z zespołem kościoła parafialnego św. Trójcy			SR+	RL
3.	Bedlno	Bedlno	kutnowski	zespół pałacowo-parkowy	XIX	Bedlno 31	BDB	BPU
4.	Besiekiery	Grabów	łęczycki	zespół przestrzenny zamku rycerskiego	XVI	Besiekiery 33	BDB-	LKR
5.	Będków	Będków	tomaszowski	kościół parafialny Narodzenia NMP	XV	Parkowa 5	BDB	BPU
6.	Biała	Zgierz	zgierski	kościół parafialny śś. Piotra i Pawła	XVIII	Kościelna 28	DB+	LKR
7.	Biała	Rząśnia	pajęczański	kościół parafialny św. Jana Chrzciciela	XVI	Biała 44	DB+	LKR
8.	Biała Rawska	Biała Rawska	rawski	układ urbanistyczny	XVI	śródmieście	SR+	RLK
9.	Biała Rawska	Biała Rawska	rawski	zespół zamkowo-parkowy	XIX	Przemysłowa 4	SR	RLK
10.	Białaczów	Białaczów	opoczyński	zespół pałacowo-parkowy Malachowskich	XVIII	Piotrkowska 19	ZL	RL
11.	Białynin	Głuchów	skierniewicki	kaplica cmentarna	XVI/XIX	Białynin	ZL	RL
12.	Bielawy	Bielawy	łowicki	układ urbanistyczny z kościołem parafialnym Nawiedzenia NMP	XV		DB	RLK
13.	Boguszyce	Rawa Mazowiecka	rawski	kościół parafialny św. Stanisława bpa	XVI	Garłów 14	BDB	BPU
14.	Bolesławiec	Bolesławiec	wieruszowski	zespół przestrzenny zamku królewskiego	XIV	Podbolesławiec	SR	RL
15.	Bolimów	Bolimów	skierniewicki	kościół filialny św. Anny	XVII	Kozia 4 b	DB-	RLK
16.	Bolimów	Bolimów	skierniewicki	kościół parafialny św. Trójcy	XVII	Farna 32	DB-	RLK
17.	Bratoszewice	Stryków	zgierski	zespół pałacowo - parkowy	XX	Staszica S. 14	ZL	RL

⁶³ Pogrubioną czcionką wyróżniono priorytetowe rekomendacje do prac dla zabytków wskazanych na rys. 34 (Cel operacyjny 1. Atrakcyjność krajobrazu kulturowego; Działanie 1.2. Poprawa stanu zachowania zabytków; Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego).

18.	Bratoszewice	Stryków	zgierski	kościół parafialny św. Augustyna	XV	Staszica S. 4	DB	RLK
19.	Brzeziny	Brzeziny	brzeziński	zespół klasztorny franciszkanów z kościołem św. Franciszka	XVIII	Reformacka 1	DB	RLK
20.	Brzeziny	Brzeziny	brzeziński	zespół klasztorny bernardynek z kościołem św. Ducha	XVIII	Kościuszki 1/3	DB	RLK
21.	Brzeziny	Brzeziny	brzeziński	kościół filialny św. Anny	XVIII	Anny św. 43	BDB	LKR
22.	Brzeziny	Brzeziny	brzeziński	kościół parafialny Podwyższenia Krzyża Św.	XIV/XV-XVI	Kościuszki 48	SR+	RLK
23.	Brzeźnio	Brzeźnio	sieradzki	kościół parafialny św. Idziego	XVIII	Kościelna 13	DB	LKR
24.	Buczek	Buczek	Łaski	kościół parafialny św. Jana Chrzciciela	XIII	Główna 3	SR	RLK
25.	Budzynek	Dalików	poddębicki	kościół parafialny Ścięcia św. Jana Chrzciciela	XVII	Budzynek 21	DB	LKR
26.	Byszewy	Nowosolna	łódzki wschodni	zespół pałacowo-parkowy	XVIII/XIX	Byszewy 43	DB+	LKR
27.	Chelmo	Masłowice	radomszczański	zespół przestrzenny wsi z założeniem pałacowym i kościołem	XIII	siedlisko z zespołami: rezydencjalnym i sakralnym	SR	RL
28.	Chojnata	Kowiesy	skierniewicki	kościół pobenedyktyński, ob. parafialny św. Marcina	XIV	Chojnata 27	BDB-	LKR
29.	Chojne	Sieradz	sieradzki	kościół parafialny św. Anny	XVI	Główna 4 a	DB+	LKR
30.	Chróscin	Bolesławiec	wieruszowski	układ ruralistyczny	XIX		SR+	RL
31.	Chruślin	Bielawy	łowicki	zespół kościoła parafialnego św. Michała Arch.	XVI	Chruślin 20	DB-	RL
32.	Czerniewice	Czerniewice	tomaszowski	kościół parafialny św. Małgorzaty	XV-XVIII	Czerniewice 65	BDB	BPU
33.	Dłutów	Dłutów	pabianicki	zespół dworsko-parkowy	XIX	Główna 4/6	ZL	RL
34.	Dmosin	Dmosin	brzeziński	zespół kościoła parafialnego śś. Andrzeja Ap. i Małgorzaty	XVIII	Dmosin 5	BDB	BPU
35.	Domaniewice	Domaniewice	łowicki	zespół kaplicy Nawiedzenia NMP	XVII	Główna/Kolejowa	BDB	BPU
36.	Drzewica	Drzewica	opoczyński	zespół przestrzenny zamkowo-parkowy z zamkiem Drzewieckich	XVI	Sikorskiego W. gen.	SR	RLK
37.	Działoszyn	Działoszyn	pajęczański	zespół pałacowo - parkowy z pałacem Męczińskich	XVII	Zamkowa 22	DB+	LKR
38.	Gaszyn	Wieluń	wieluński	kościół parafialny Najświętszego Imienia Maryi	XVI	Kościelna 10	BDB	BPU
39.	Gidle	Gidle	radomszczański	zespół przestrzenny Gidle - Pławno		Gidle-Pławno	DB	RLK

40.	Gidle	Gidle	radomszczański	zespół klasztorny dominikanów	XVII	Maja 1. pl. 6	DB	RLK
41.	Gieczno	Zgierz	zgierski	kościół parafialny Wszystkich Świętych	XVIII	Główna 19 a	DB	LKR
42.	Głogowiec	Kutno	kutnowski	kościół parafialny Narodzenia NPM i św. Wojciecha Bpa M	XV	Głogowiec 10	DB	RLK
43.	Góra Św. Małgorzaty	Góra Św. Małgorzaty	łęczycki	zespół kościoła parafialnego z kontekstem krajobrazowym	XIII-XIX	Góra Św. Małgorzaty 38 a	DB-	RLK
44.	Grębień	Pątnów	wieluński	kościół filialny św. Trójcy	XVI	Grębień	BDB	BPU
45.	Inowódz	Inowódz	tomaszowski	kościół cmentarny św. Idziego	XI	Hermana 2	DB	LKR
46.	Jeżów	Jeżów	brzeziński	zespół kościołów (z kościołem pobenedyktynskim)	XII-XX	Maja 3. 30	SR+	RLK
47.	Kadłub	Wieluń	wieluński	kościół św. Andrzeja	XVI	Kadłub 2 a	BDB	BPU
48.	Kalinowa	Błaszki	sieradzki	zespół przestrzenny dworsko-parkowy z dworem murowanym Zarembów i z kościołem parafialnym św. Marii Magdaleny	XV-XIX	Kalinowa 15, 99	SR	RL
49.	Kamion	Wierzchlas	wieluński	kaplica	XVIII	Kamion	DB	LKR
50.	Kazimierz nad Nerem	Lutomiersk	pabianicki	układ urbanistyczny z kościołem i zespołem stodoł	XIV		DB-	RLK
51.	Kocilew	Mokrsko	wieluński	wiatrak	XX	Kocilew	BDB	BPU
52.	Kołacinek	Dmosin	brzeziński	kościół parafialny Wszystkich Św.	XVIII	Kołacinek 46	BDB	BPU
53.	Konopnica	Konopnica	wieluński	zespół klasztorny popauliński	XVII	Rynek 6	DB	RLK
54.	Koźle	Stryków	zgierski	kościół parafialny św. Szczepana	XVIII	Koźle 57	BDB	BPU
55.	Krośniewice	Krośniewice	kutnowski	zespół pałacowo-parkowy	XIX	Toruńska 7	ZL	RL
56.	Krośniewice (Daszyna, Dąbrowice, Ostrowy, Sierpów, Topola Królewska, Łęczycza)	Krośniewice (Daszyna, Dąbrowice, Nowe Ostrowy, Ozorków m. i gm., Łęczycza m. i gm.)	kutnowski	układ przestrzenny kolei wąskotorowej	XX	passim	ZL	RL
57.	Krzyworzeka	Mokrsko	wieluński	kościół parafialny śś. Piotra i Pawła z dzwonnica	XIII	Krzyworzeka 159	SR	RL
58.	Ksawerów	Ksawerów	pabianicki	zespół pałacowo-parkowy, pałac O. Kindlera	XIX	Szkolna 12	SR	RLK
59.	Kutno	Kutno	kutnowski	ratusz	XIX	Piłsudskiego 20	BDB-*	LKR
60.	Kutno	Kutno	kutnowski	kościół parafialny św. Wawrzyńca	XIX	Wyszyńskiego 4	DB	LKR

61.	Kwiatkówek	Łęczyca	łęczycki	wiatrak	XIX	Kwiatkówek 26 a	BDB	BPU
62.	Ldzań	Dobroń	pabianicki	zespół młyna	XIX	Ldzań – Talar 1	DB	RLK
63.	Leszczynek	Kutno	kutnowski	zespół dworsko-parkowy	XIX	Leszczynek 49 a	DB+*	RLK
64.	Leźnica Wielka	Parzęczew	zgierski	kościół parafialny św. Jakuba Apostoła	XVIII	Leźnica Wielka	DB	LKR
65.	Lubiec	Szczerców	bełchatowski	zespół dworsko-parkowy	XIX	Lubiec 61	SR	RLK
66.	Lubień	Rozprza	piotrkowski	układ przestrzenny			SR	RL
67.	Lutomiersk	Lutomiersk	pabianicki	zespół klasztorny poreformacki	XV-XVIII	Kopernika 3	DB	RLK
68.	Łask	Łask	łaski	kolegiata Nawiedzenia NMP i św. Michała Archanioła	XVI-XVIII	Warszawska 15	BDB	LKR
69.	Łaszew	Wierzchlas	wieluński	kościół parafialny	XVI	Łaszew	BDB-	LKR
70.	Łęczyca	Łęczyca	łęczycki	układ urbanistyczny	XIV	Stare Miasto	DB	RLK
71.	Łęczyca	Łęczyca	łęczycki	zespół zamkowy	XIV	Zamkowa 1	DB	RLK
72.	Łęczyca	Łęczyca	łęczycki	zespół klasztorny bernardynów, z kościołem Niepokalanego Poczęcia NMP	XVII	Poznańska 18	BDB	BPU
73.	Łęczyca	Łęczyca	łęczycki	ratusz	XVIII	Konopnickiej M. 14	BDB	BPU
74.	Łęczyca	Łęczyca	łęczycki	kościół parafialny św. Andrzeja	XV	Kościelna 4	DB	RLK
75.	Łęczyca - Tum	Łęczyca	łęczycki	zespół przestrzenno-osadniczy	X-XII	Stara Łęczyca-Tum	SR	RL
76.	Łowicz	Łowicz	łowicki	układ urbanistyczny	XIV	Stare Miasto	DB	RLK
77.	Łowicz	Łowicz	łowicki	zespół klasztorny pobernardyński	XVI	Stanisławskiego 31	SR-	RL
78.	Łowicz	Łowicz	łowicki	ratusz	XIX	Stary Rynek	BDB	BPU
79.	Łowicz	Łowicz	łowicki	kolegiata (bazylika katedralna) Wniebowzięcia NMP i św. Mikołaja	XV	Stary Rynek	BDB	LKR
80.	Łowicz	Łowicz	łowicki	kościół parafialny św. Ducha i św. Małgorzaty	XV	Długa 1	DB+	LKR
81.	Łowicz	Łowicz	łowicki	kościół parafialny pijarów NPM i św. Wojciecha	XVII	Pijarska 2	DB	RLK
82.	Łowicz	Łowicz	łowicki	kościół filialny śś. Leonarda i Małgorzaty	XVII	Sienkiewicza 1	DB+	LKR
83.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół fabryczny d. przędzalni K.W. Scheiblera i L. Grohmana	XIX	Tymienieckiego/ Przędzalniana 71	DB	RLK
84.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół ul. Piotrkowskiej z kwartałami	XIX	Piotrkowska (N), pl. Wolności - al. Mickiewicza	DB-	RLK

85.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół urbanistyczno-architektoniczny Księżego Młyna	XIX	Milionowa/ Przędzalniana/ Tymienieckiego	DB-	RLK
86.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół budownictwa przemysłowego I.K. Poznańskiego	XIX	Ogrodowa 17	BDB	LKR
87.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół szpitala im. Anny Marii, ob. im. J. Korczaka	XX	Piłsudskiego J. al. 71	BDB	BPU
88.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół pałacowy Karola Wilhelma Scheiblera	XIX	Zwycięstwa pl. 1	DB*	RLK
89.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół pałacu I.K. Poznańskiego z ogrodem	XIX	Ogrodowa 15	BDB-*	LKR
90.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół pałacowy Poznańskich	XX	Gdańska 32	BDB	BPU
91.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół pałacowy Poznańskich	XIX	Więckowskiego 36	BDB	BPU
92.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół willi Edwarda Herbsta	XIX	Przędzalniana 72	BDB	BPU
93.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół willi Reinholda Richtera	XX	Skorupki (d. Worcella) 6/8	SR+	RLK
94.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół willi Józefa Richtera	XIX	Skorupki (d. Worcella) 10/12	DB	RLK
95.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół willi Leopolda Kindermana	XX	Wólczańska 31/33	BDB	BPU
96.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół pałacowy Fryderyka Wilhelma Schweikerta	XX	Piotrkowska 262/264	BDB	BPU
97.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół fabryczny - Fabryka Wyrobów Bawełnianych Towarzystwa Akcyjnego Ludwika Geyera	XIX	Piotrkowska 282/284	BDB	BPU
98.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół cerkwi św. Aleksandra Newskiego ze stróżówką	XIX	Kilińskiego 54	DB	RLK
99.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół cmentarzy: rzymskokatolicki, ewangelicko-augsburski, prawosławny	XIX/XX	Ogrodowa 39-43	DB-	RLK
100.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	ratusz	XIX	Wolności pl. 1	SR+	RL
101.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	budynek użyteczności publicznej dawnego Towarzystwa Kredytowego Miejskiego	XIX	Pomorska 21	BDB	BPU
102.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	park Źródlika (I i II)	XIX	Przędzalniana/ Fabryczna/ Targowa/ Piłsudskiego	BDB	LKR

103.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	kościół parafialny św. Józefa Oblubieńca	XVIII	Ogrodowa 22	SR+	RL
104.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	bazylika archikatedralna św. Stanisława Kostki	XX	Piotrkowska 265	BDB	BPU
105.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	kościół ewangelicko - augsburski św. Mateusza	XX	Piotrkowska 279	DB+	LKR
106.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	kościół parafialny Najświętszego Imienia Jezus	XIX	Sienkiewicza 60	DB	LKR
107.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	Nowy Cmentarz Żydowski	XIX	Bracka 40	SR	RL
108.	Łódź	Łódź m.	łódzki grodzki	kościół parafialny św. Ducha	XIX	Piotrkowska 2	DB	LKR
109.	Łódź Łagiewniki	Łódź m.	łódzki grodzki	zespół klasztorny franciszkanów	XVIII	Okólna 185	DB	RLK
110.	Łódź Łagiewniki	Łódź m.	łódzki grodzki	kaplice św. Antoniego i św. Rocha	XVII	Wycieczkowa 75	BDB	BPU
111.	Łódź Mileszki	Łódź m.	łódzki grodzki	kościół parafialny śś. Doroty i Walentego z dzwonnica	XVIII	Pomorska 445	ZL	RL
112.	Łódź Nowosolna	Łódź m.	łódzki grodzki	układ przestrzenny - osiedle sukienników tzw. osadnictwa fryderycjańskiego	XIX		ZL	RL
113.	Łubnice	Łubnice	wieruszowski	układ ruralistyczny			DB	RLK
114.	Łyskornia	Biała	wieluński	kościół parafialny św. Marii Magdaleny	XVII	Łyskornia 103	DB	LKR
115.	Majkowice	Ręczno	piotrkowski	układ ruralistyczny z zamkiem			SR	RL
116.	Maluszyn	Żyto	radomszczański	zespół przestrzenny pałacowo- parkowy z kościołem parafialnym	XIX/XX	Wolności 1 i 5 /Kasztanowa/AK	SR	RL
117.	Maurzyce	Zduny	łowicki	most na rzece Słudwi	XX		BDB	BPU
118.	Mąkolice	Głowno	zgierski	kościół parafialny śś. Wojciecha, Stanisława, Klemensa i Katarzyny	XVI	Mąkolice 90	SR	RL
119.	Modlna	Ozorków	zgierski	kościół parafialny Bożego Ciała	XVI	Modlna 27	DB	LKR
120.	Moszczenica	Moszczenica	piotrkowski	zespół przestrzenny - rezydencja Enderów z częścią produkcyjno- mieszkalną	XIX-XX	Piotrkowska 15	ZL	RL
121.	Nakielnica	Aleksandrów Łódzki	zgierski	zespół dworsko-parkowy	XIX	Nakielnica 37	ZL	RL
122.	Naramice	Biała	wieluński	kościół parafialny Wszystkich Świętych	XVI-XVIII	Naramice 99	SR	RL
123.	Nieborów	Nieborów	łowicki	założenie przestrzenne pałacowo- parkowe i ogrodowe Radziwiłłów	XVIII	Nieborów 232, Arkadia	DB	RLK

124.	Nieborów	Nieborów	łowicki	kościół parafialny MB Bolesnej	XIX	Legionów Polskich al. 63	SR	RL
125.	Niesułków	Stryków	zgierski	kościół parafialny św. Wojciecha	XVII	Niesułków 70	DB	RLK
126.	Opoczno	Opoczno	opoczyński	układ urbanistyczny	XIV	Stare Miasto	SR	RLK
127.	Opoczno	Opoczno	opoczyński	zamek królewski	XIV	Zamkowy pl. 1	DB	RLK
128.	Oporów	Oporów	kutnowski	zespół zamkowo-parkowy	XV-XIX	Oporów 34	BDB	LKR
129.	Ozorków	Ozorków m.	zgierski	zespół pałacowy H.W. Schlossera	XIX	Łęczycka 7	BDB	LKR
130.	Ozorków	Ozorków m.	zgierski	kościół ewangelicki Dwunastu Apostołów Jezusa Chrystusa	XIX	Zgierska 2	SR	RLK
131.	Ożarów	Mokrsko	wieluński	zespół dworsko-parkowy	XVIII	Ożarów	DB+	LKR
132.	Pabianice	Pabianice m.	pabianicki	dwór kapituły krakowskiej	XVI	Stary Rynek 1	DB+	LKR
133.	Pabianice	Pabianice m.	pabianicki	pałac Enderów	XIX	Piłsudskiego J. 2	DB-	RLK
134.	Pabianice	Pabianice m.	pabianicki	kościół parafialny św. Mateusza i Anny	XVI	Stary Rynek 22	DB+	LKR
135.	Pabianice	Pabianice m.	pabianicki	kościół ewangelicko – augsburski św. Piotra i Pawła	XIX	Zamkowa 8/ Kilińskiego	DB	LKR
136.	Pajęczno	Pajęczno	pajęczański	kościół parafialny Wniebowzięcia NMP	XVIII	Dworcowy pl. 2	BDB	BPU
137.	Paradyż	Paradyż	opoczyński	zespół klasztorny bernardynów z sanktuarium Chrystusa Cierniem Koronowanego	XVIII-XIX	Konecka 6	DB-	RLK
138.	Parzęczew	Parzęczew	zgierski	kościół cmentarny św. Rocha	XVI	Rocha św. 2 a	SR	RL
139.	Petrykozy	Białaczów	opoczyński	kościół parafialny św. Doroty	XVIII	Petrykozy 41 a	DB-	RLK
140.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	układ urbanistyczny	XIV	Stare Miasto	DB	RLK
141.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	zamek królewski	XVI	Zamkowy pl. 4	BDB	BPU
142.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	zespół zamkowo-parkowy Bykowskich	XVII	Kasztelańska 9	SR	RL
143.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	zespół dworca kolei Warszawsko - Wiedeńskiej	XIX	POW 5	SR+	RLK
144.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski M.	piotrkowski grodzki	zespół klasztorny jezuitów	XVIII	Pijarska 2/4	BDB	BPU
145.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	zespół klasztorny bernardynów	XVII	Słowackiego 2	DB	RLK
146.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	zespół klasztorny Panien Dominikanek	XVII	Stronczyńskiego 3	BDB	BPU

147.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	cerkiew prawosławna Wszystkich Świętych	XIX	Słowackiego 15/16	BDB	BPU
148.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	zespół cmentarzy: rzymskokatolicki, prawosławny, wojskowy, żydowski	XVIII, XIX	Cmentarna 10, Spacerowa, Kręta	SR	RLK
149.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	sąd	XX	Słowackiego 5	BDB	BPU
150.	Piotrków Trybunalski	Piotrków Trybunalski m.	piotrkowski grodzki	kościół parafialny św. Jakuba	XIV	Krakowskie Przedmieście 2	DB+	LKR
151.	Poddębice	Poddębice	poddębicki	układ urbanistyczny	XVI	śródmieście	BDB-	RLK
152.	Poddębice	Poddębice	poddębicki	zespół pałacowo-parkowy renesansowy	XVII	Mickiewicza 9/11	BDB	BPU
153.	Popowice	Pątnów	wieluński	kościół filialny Wszystkich Świętych	XVI	Popowice	DB-	RLK
154.	Poświętne	Poświętne	opoczyński	zespół klasztorny filipinów	XVIII	Główna 7	DB-	RLK
155.	Przedbórz	Przedbórz	radomszczański	kościół parafialny św. Aleksego	XIII	Kościelna 1	DB	RLK
156.	Radomsko	Radomsko	radomszczański	zespół klasztorny franciszkanów	XIV-XVIII	Narutowicza 3	DB+	LKR
157.	Rawa Mazowiecka	Rawa Mazowiecka	rawski	układ urbanistyczny	XIV-XIX	Stare Miasto	DB	RLK
158.	Rawa Mazowiecka	Rawa Mazowiecka	rawski	zamek książąt mazowieckich	XIV	Zamkowa 3	BDB	BPU
159.	Rawa Mazowiecka	Rawa Mazowiecka	rawski	zespół willi	XX	Miła 4	DB	LKR
160.	Rawa Mazowiecka	Rawa Mazowiecka	rawski	zespół klasztorny jezuitów	XVII	Piłsudskiego J. pl. 9	BDB	BPU
161.	Rawa Mazowiecka	Rawa Mazowiecka	rawski	ratusz	XIX	Piłsudskiego J. pl. 5	BDB	BPU
162.	Rogów-Rawa Mazowiecka-Biała Rawska	Rogów, Biała Rawska, Rawa Mazowiecka	rawski (brzeziński)	układ przestrzenny kolei wąskotorowej	XX	Rogów-Rawa Mazowiecka-Biała Rawska	SR	RLK
162.	Ruda	Wieluń	wieluński	kościół parafialny św. Wojciecha	XIII-XIX	Rudzka 1	BDB	LKR
164.	Rychłocice	Konopnica	wieluński	zespół przestrzenny dworsko-parkowo-folwarczny z kaplicą	XVIII	Rychłocice 100	SR	RL
165.	Rzgów	Rzgów	łódzki wschodni	kościół parafialny św. Stanisława Biskupa	XVII	500-lecia pl. 7	DB+	LKR
166.	Siemienice	Krzyżanów	kutnowski	zespół pałacowo-parkowy	XIX	Siemienice 24	BDB	BPU
167.	Sieradz	Sieradz	sieradzki	układ urbanistyczny	XIV	Stare Miasto	DB	RLK
168.	Sieradz	Sieradz	sieradzki	zespół klasztorny poddominikański	XIII	Dominikańska 16	BDB	BPU
169.	Sieradz	Sieradz	sieradzki	kamienica, tzw. pojagiellońska	XVII-XIX	Dominikańska 2	SR	RL
170.	Sieradz	Sieradz	sieradzki	kościół parafialny Wszystkich Świętych	XIV	Kolegiacka 11	BDB	BPU

171.	Skierniewice	Skierniewice	skierniewicki grodzki	zespół pałacowo-parkowy - pałac prymasowski	XVII	Konstytucji 3. Maja	DB+	RLK
172.	Skierniewice	Skierniewice	skierniewicki grodzki	zespół dworca kolei Warszawsko - Wiedeńskiej	XIX	Łowicka 1	DB-	RLK
173.	Skierniewice	Skierniewice	skierniewicki grodzki	ratusz	XIX	Rynek 1	DB-	RLK
174.	Skierniewice	Skierniewice	skierniewicki grodzki	kościół parafialny św. Jakuba Apostoła	XVIII	Senatorska 11	BDB	BPU
175.	Skierniewice	Skierniewice	skierniewicki grodzki	cmentarz św. Rocha	XVIII-XIX	Stanisława św. 1-3 (Stanisławska 1-3)	DB	RLK
176.	Skomlin	Skomlin	wieluński	spichlerz	XVIII	Parkowa 8	SR+	RLK
177.	Skomlin	Skomlin	wieluński	kościół parafialny śś. Filipa i Jakuba	XVIII	Tysiąclecia 18	BDB	BPU
178.	Skotniki	Aleksandrów	piotrkowski	układ przestrzenny	XVI		SR	RL
179.	Skórkowice	Żarnów	opoczyński	układ ruralistyczny			SR-	RL
180.	Smardzewice	Tomaszów Mazowiecki	tomaszowski	zespół klasztorny franciszkanów	XVIII	Główna 5	DB	LKR
181.	Sobota	Bielawy	łowicki	zespół przestrzenny z kościołami i założeniem dworskim	XIV-XV		SR	RL
182.	Sokolniki	Sokolniki	wieruszowski	zespół pałacowo-parkowy Sułkowskich	XVIII	Wrocławska 4	DB-	RLK
183.	Solca Wielka	Ozorków	zgierski	wiatrak	XIX	Solca Wielka 59	DB	LKR
184.	Sójki	Strzelce	kutnowski	zespół dworsko-parkowy	XIX	Sójki 1	BDB	BPU
185.	Spycimierz	Uniejów	poddębicki	układ ruralistyczny			SR+	RLK
186.	Sroek	Moszczenica	piotrkowski	układ przestrzenny			DB-	RLK
187.	Stary Gostków	Wartkowiec	poddębicki	zespół pałacowo-parkowy	XIX	Stary Gostków 3	SR+	RLK
188.	Stary Ochędzyn	Sokolniki	wieruszowski	kościół parafialny św. Anny	XV/XVI	Stary Ochędzyn 32	DB+	LKR
189.	Strońsko	Zapolice	zduńskowolski	kościół parafialny św. Urszuli	XIII	Strońsko 8	DB	RLK
190.	Strońsko	Zapolice	zduńskowolski	układ ruralistyczny			DB	RLK
191.	Suchodębie	Łanięta	kutnowski	zespół dworsko-parkowy	XIX	Suchodębie 69	BDB	BPU
192.	Sulejów - Podklasztorze	Sulejów	piotrkowski	zespół klasztorny cystersów	XIII	Opacka 13	DB	RLK
193.	Szadek	Szadek	zduńskowolski	układ urbanistyczny	XIV		DB-	RLK
194.	Szadek	Szadek	zduńskowolski	kościół Wniebowzięcia NMP i św. Jakuba z dzwonnica	XIV	Ogrodowa 1	DB	RLK
195.	Tubądzin	Wróblew	sieradzki	zespół dworsko-parkowy Walewskich	XIX	Tubądzin 31 a	DB	RLK
196.	Tum	Góra Św. Małgorzaty	łęczycki	archikolegiata NMP i św. Aleksego	XII	Tum 8	BDB	LKR

197.	Uniejów	Uniejów	poddębicki	układ urbanistyczny	XIV		DB	RLK
198.	Uniejów	Uniejów	poddębicki	zespół zamkowo-parkowy	XIV	Zamkowa 2	DB**	RLK
199.	Uniejów	Uniejów	poddębicki	kościół parafialny Wniebowzięcia NPM	XIV-XVI	Plac Kolegiacki 2	DB-	RLK
200.	Ustków	Warta	sieradzki	zespół dworsko-parkowy	XIX	Ustków	ZL	RL
201.	Walewice	Bielawy	łowicki	zespół pałacowo-parkowy	XVIII	Walewice 38	DB	RLK
202.	Warta	Warta	sieradzki	układ urbanistyczny	XIII	śródmieście	DB-	RLK
203.	Warta	Warta	sieradzki	zespół klasztorny bernardynów,	XV-XVIII	Klasztorna 9	SR+	RLK
204.	Warta	Warta	sieradzki	kościół parafialny św. Mikołaja	XIV	Kaliska 1	BDB	BPU
205.	Wąglczew	Wróblew	sieradzki	zespół klasztorny kanoników regularnych	XVII	Wąglczew 53	SR+	RLK
206.	Węglewice	Galewice	wieruszowski	układ ruralistyczny			DB+	RLK
207.	Węgrzynowice	Budziszewice	tomaszowski	zespół dworsko-parkowy	XVIII	Węgrzynowice 47	BDB	BPU
208.	Widawa	Widawa	łaski	zespół klasztorny pobernardyński	XVII-XVIII	Kościuszki 14	DB	RLK
209.	Wielgomłyn	Wielgomłyn	radomszczański	zespół klasztorny paulinów	XV	Rynek 8	DB-	RLK
210.	Wieluń	Wieluń	wieluński	układ urbanistyczny	XIV	Stare Miasto	DB	RLK
211.	Wieluń	Wieluń	wieluński	zespół obwarowań miejskich	XIV	Stare Miasto	DB	RLK
212.	Wieluń	Wieluń	wieluński	zespół klasztorny poreformacki	XVII	Reformacka 1	SR+	RLK
213.	Wieruszów	Wieruszów	wieruszowski	zespół klasztorny paulinów	XVII-XVIII	Dąbrowskiego 12	DB	RLK
214.	Witów	Sulejów	piotrkowski	zespół klasztorny ponorbertański	XVIII	Witów Kolonia 32/34	DB-	RLK
215.	Wolbórz	Wolbórz	piotrkowski	układ urbanistyczny	XVII		DB	RLK
216.	Wolbórz	Wolbórz	piotrkowski	zespół pałacowo-parkowy - pałac biskupów kujawskich	XVII	Modrzewskiego 107	DB	RLK
217.	Wólka Skotnicka	Aleksandrów	piotrkowski	układ ruralistyczny			SR+	RL
218.	Zadzim	Zadzim	poddębicki	zespół przestrzenny pałacowo-parkowy i kościół parafialny św. Małgorzaty	XVII-XVIII	Zadzim 35 i 62	SR+	RLK
219.	Zduńska Wola	Zduńska Wola	zduńskowolski	skansen kolejowy w zespole lokomotywni przy węźle Zduńska Wola - Karsznice	XX		SR	RLK
220.	Zduńska Wola	Zduńska Wola	zduńskowolski	cmentarz żydowski	XIX	Kacza 18	SR	RLK
221.	Zgierz	Zgierz	zgierski	zespół urbanistyczny ul. Długiej	XIX		SR+	RLK
222.	Zgniłe Błoto	Aleksandrów Łódzki	zgierski	zespół dworsko-parkowy	XIX	Zgniłe Błoto 23	ZL	RL
223.	Złaków Borowy	Zduny	łowicki	układ ruralistyczny	XIX		SR	RL

224.	Złaków Kościelny	Zduny	łowicki	układ ruralistyczny	XIX		SR	RL
225.	Złaków Kościelny	Zduny	łowicki	zespół kościoła Wszystkich Świętych z Przytuliskiem	XIX	Złaków Kościelny	ZL	RL
226.	Złoczew	Złoczew	sieradzki	zespół klasztorny pobernardyński	XVII	Sieradzka	SR+	RLK
227.	Żarnów	Żarnów	opoczyński	układ urbanistyczny	XII		DB	RLK
228.	Żarnów	Żarnów	opoczyński	kościół parafialny św. Mikołaja	XII	Szkolna 12	DB+	LKR

* Obiekt w trakcie prac.

** Poprawy wymaga kontekst krajobrazowy

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 3. Lista zabytków archeologicznych uznanych za obszary i obiekty reprezentatywne

Lp.	Miejscowość	Gmina	Powiat	Numer stanowiska	Rodzaj stanowiska (chronologia)
1.	Chelmo	Masłowice	radomszczański	Stanowisko nr 1	Gród wyżynny, ośrodek kultu ? (IX-X w.)
2.	Cieszęcín	Wieruszów	wieruszowski	Stanowisko nr 1	Cmentarzysko kurhanowe kultury trzcinięckiej i przedłużyckiej (EB)
3.	Czerchów	Ozorków	zgierski	Brak danych	Grodzisko wczesnośredniowieczne (IX-X w.)
4.	Konopnica	Konopnica	wieluński	Stanowisko nr 1	Grodzisko średniowieczne
5.	Krzętle	Osjaków	wieluński	Stanowisko nr 1	Cmentarzysko kurhanowe (VII-VIII w.)
6.	Łowicz	Łowicz	łowicki	Stanowisko nr 1	Zamek arcybiskupów gnieźnieńskich (XIV w.)
7.	Łubna	Błaszki	sieradzki	Stanowisko nr 1	Cmentarzysko kurhanowe kultury trzcinięckiej (EB)
8.	Majkowice	Ręczno	piotrkowski	Stanowisko nr 1	Tzw. grodzisko stożkowate (XIII-XIV w.) - drewniana siedziba rycerska Jelitzyków
9.	Majkowice	Ręczno	piotrkowski	Stanowisko nr 9	Relikt zamku rycerskiego „Surdęga” (XIV-V w.) - murowana siedziba Jelitzyków
10.	Mnichów	Sieradz	sieradzki	Stanowisko nr 1	Grodzisko wczesnośredniowieczne (IX-XI w.)
11.	Oreniczki	Piątek	łęczycki	Stanowisko nr 1	Tzw. grodzisko stożkowate (XIII-XIV w.)
12.	Orlów	Bedlno	kutnowski	Stanowisko nr 1	Tzw. grodzisko stożkowate (XIII-XIV w.)
13.	Podbolesławiec	Bolesławiec	wieruszowski	Stanowisko nr 1	Zamek królewski (XIV w.)
14.	Podzamcze	Wieruszów	wieruszowski	Stanowisko nr 1	Grodzisko kultury łużyckiej (HD)
15.	Przywóz	Wierzchlas	wieluński	Stanowisko nr 1	Dwa kurhany, tzw. książęce (okres rzymski)
16.	Rawa Mazowiecka	Rawa Mazowiecka	rawski	Stanowisko nr 1	Grodzisko średniowieczne (XIII-XIV w.), z reliktem murowanej kaplicy (gród stołeczny Mazowsza Rawskiego, tzw. Anielska Góra)
17.	Rawa Mazowiecka	Rawa Mazowiecka	rawski	Stanowisko nr 1a	Obronne podgrodzie średniowieczne (m.in. z pracowniami rzemieślniczymi)
18.	Rękoraj	Moszczenica	piotrkowski	Stanowisko nr 1	Grodzisko (X-XI w.)
19.	Rokszyce	Wola Krzysztoporska	piotrkowski	Stanowisko nr 1	Tzw. grodzisko stożkowate (XIII-XIV w.)
20.	Rozprza	Rozprza	piotrkowski	Stanowisko nr 1	Gród stołeczny kasztelański (XI-XIV w.)
21.	Ruda	Wieluń	wieluński	Stanowisko nr 1	Gród kasztelanii rudzkiej (XII-XIII w.) - w miejscowości Widoradz
22.	Rzeczków	Skierniewice	skierniewicki	Stanowisko nr 1	Grodzisko średniowieczne (XIII-XIV w.)
23.	Sieradz	Sieradz	sieradzki	Stanowisko nr 1	Zespół grodu i osad (XI - XIII w.) - gród stołeczny kasztelański z reliktem ceglanej rotundy

					(XIII w.) oraz zamkiem (XIV w.) na miejscu grodu
24.	Skoszewy Stare	Nowosolna	łódzki wschodni	Stanowisko nr 1	Grodzisko wczesnośredniowieczne (VIII-X w.)
25.	Spycimierz	Uniejów	poddębicki	Stanowisko nr 1	Gród stołeczny kasztelański (XI-XIV w.)
26.	Stara Rawa	Nowy Kawęczyn	skierniewicki	Stanowisko nr 1	Grodzisko średniowieczne (XIII-XIV w.)
27.	Szydłów	Lutomiersk	pabianicki	Stanowisko nr 1	Grodzisko (IX-X w.)
28.	Tum	Góra św. Małgorzaty	łęczycki	Stanowisko nr 1	Grodzisko stołeczne kasztelańskie (X-XIII w.)
29.	Witów	Burzenin	sieradzki	Stanowisko nr 1	Grodzisko wczesnośredniowieczne (IX-X w.)
30.	Żarnów	Żarnów	opoczyński	Stanowisko nr 1	Grodzisko stołeczne kasztelańskie (XI-XIII w.)

II.8. SIĘĆ OŚRODKÓW HISTORYCZNYCH

Wśród licznie występujących na terenie województwa miast, których układy mają **genezę średniowieczną**, wyróżniają się: Łęczycza, Łowicz, Piotrków Trybunalski i Sieradz, prezentujące model układu szachownicowego, oraz Wieluń, wyjątkowy w skali regionu przykład założenia opartego na schemacie wrzecionowatym. O ich wysokiej wartości stanowią **dobrze zachowane rozplanowania przestrzenne** wypełnione zabytkową strukturą, a także atrybuty m.in. w postaci murów miejskich. Wśród pozostałych **historycznych miast o najstarszej genezie wysokimi walorami** odznaczają się: Inowłódz, Kutno, Lutomiersk, Opoczno, Pabianice, Pajęczno, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Uniejów, Warta, Widawa, Wieruszów, Wolbórz, Zgierz. **Wartościowe zespoły architektoniczno-budowlane** zawierają także: Biała Rawska, Bolesławiec, Kamieńsk, Przedbórz, Szadek, Złoczew i Żarnów. Spośród ośrodków miejskich wyjątkowy charakter wynikający z **wielokulturowych tradycji XIX-wiecznych** cechuje: Łódź, Aleksandrów Łódzki, Konstanyńów Łódzki, Ozorków, Tomaszów Mazowiecki i Żelów. Wiele miejscowości województwa łódzkiego, zwłaszcza tych niewielkich, posiada historyczny układ przestrzenny. W województwie zachowały się przykłady **cennych założeń ruralistycznych**, spośród których wyróżniają się Gidle i Poświętne z cennymi zespołami klasztornymi, będące znaczącymi w skali regionu ośrodkami pielgrzymkowymi.

Mając na uwadze potrzebę wzmocnienia opieki nad specyficznymi i cennymi pod względem kulturowym i krajobrazowym układami przestrzennymi miast i wsi województwa łódzkiego w WPOnZ na lata 2020-2023 wskazano **66 miejscowości**, które tworzą **sięć ośrodków historycznych o zróżnicowanej randze i potrzebach działań rewaloryzacyjnych w ich historycznych przestrzeniach i zabytkowych zespołach zabudowy**. Podstawowym kryterium wytypowania ośrodków były walory przestrzenne i aspekty niematerialne, a także instytucjonalne atrybuty pozwalające pełnić im rolę centrów kulturotwórczych na różnych poziomach. **W ramach sieci wskazano:**

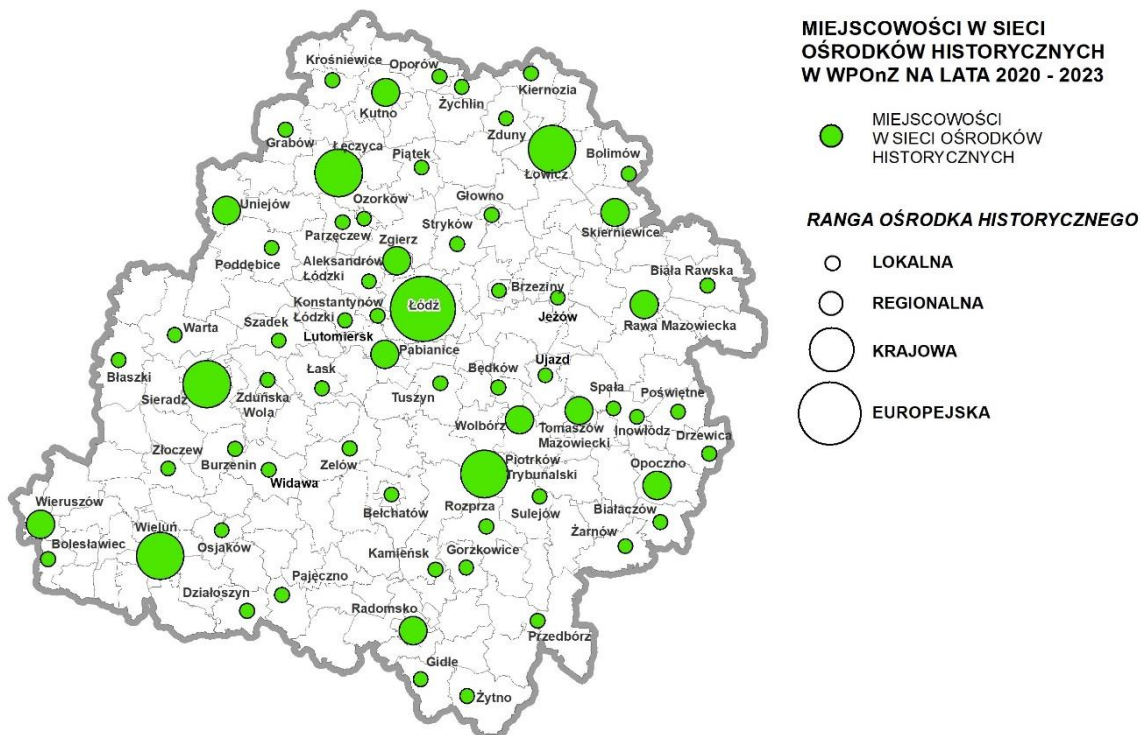
- **1 ośrodek o randze europejskiej:** Łódź;
- **5 ośrodków o randze krajowej:** Łowicz, Łęczycza, Piotrków Trybunalski, Sieradz, Wieluń;
- **11 ośrodków o randze regionalnej:** Kutno, Opoczno, Pabianice, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Uniejów, Wieruszów, Wolbórz, Zgierz;
- **49 ośrodków o randze lokalnej:** Aleksandrów Łódzki, Bełchatów, Biała Rawska, Będków, Białaczów, Błaszki, Bolesławiec, Bolimów, Brzeziny, Burzenin, Drzewica, Działoszyn, Gidle, Głowno, Gorzkowice, Grabów, Inowłódz, Jeźów, Kamieńsk, Kiernożia, Konstanyńów Łódzki, Krośniewice, Lutomiersk, Łask, Oporów, Osjaków, Ozorków, Pajęczno, Parzęczew, Piątek, Poddębice, Poświętne, Przedbórz, Rozprza, Spała, Stryków, Sulejów, Szadek, Tuszyn, Ujazd, Warta, Widawa, Zduny, Zduńska Wola, Żelów, Złoczew, Żarnów, Żychlin, Żytno.

Na podstawie ww. kryteriów zweryfikowano sięć ośrodków historycznych określoną w poprzedniej edycji WPOnZ na lata 2016-2019⁶⁴. W konsekwencji z dotychczasowej sieci unikatowych ośrodków historycznych zostały wyłączone miejscowości, które nie pełnią istotnych funkcji kulturowych, choć niezaprzeczalnie charakteryzują się szczególnymi walorami krajobrazowymi (tj. Bąkowa Góra i Majkowice z pozostałościami założeń obronnych, Spycimierz - średniowieczna wielodrożnica, Złaków Borowy - XIX-wieczna liniowa jednorzędówka z zachowaną tradycyjną zabudową drewnianą, Złaków Kościelny - XIX-wieczna rzędówka z reliktem średniowiecznej ulicówki, a także Chełmo z relikdami średniowiecznego grodu obronnego usytuowanymi na szczycie Góry Chełmo).

W nowej sieci nie znalazły się również dawne wsie Nowosolna i Mileszki (obecnie w granicach Łodzi). Przyczynił się do tego rozwój współczesnej zabudowy mieszkaniowej i usługowej jak również przekształcenia układów drogowych, powodujące sukcesywny zanik czytelności zabytkowych układów przestrzennych ważnych dla zachowania tradycyjnego charakteru krajobrazu, jak również walorów widokowo-kompozycyjnych historycznych jednostek osadniczych.

⁶⁴ W WPOnZ na lata 2016-2019 wyznaczono 1 ośrodek o randze europejskiej: Łódź; 6 ośrodków o randze krajowej: Łowicz, Łęczycza, Nowosolna, Piotrków Trybunalski, Sieradz, Wieluń; 11 ośrodków o randze regionalnej: Kutno, Opoczno, Pabianice, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Uniejów, Wieruszów, Wolbórz, Zgierz; 54 ośrodki o randze lokalnej: Aleksandrów Łódzki, Bąkowa Góra, Bełchatów, Biała Rawska, Będków, Białaczów, Błaszki, Bolesławiec, Bolimów, Brzeziny, Burzenin, Chełmo, Chróścín, Drzewica, Działoszyn, Gidle, Głowno, Gorzkowice, Grabów, Inowłódz, Kamieńsk, Kiernożia, Konstanyńów Łódzki, Krośniewice, Łask, Lubnice, Majkowice, Mileszki, Oporów, Osjaków, Ozorków, Pajęczno, Parzęczew, Piątek, Poddębice, Poświętne, Przedbórz, Rozprza, Spała, Spycimierz, Stryków, Sulejów, Szadek, Tuszyn, Warta, Zduny, Zduńska Wola, Żelów, Złaków Borowy, Złaków Kościelny, Złoczew, Żarnów, Żychlin, Żytno.

Rys. 20. Sieć ośrodków historycznych

Źródło: opracowanie własne.

II. 8.1. OBSZARY PRIORYTETOWE W OŚRODKACH HISTORYCZNYCH

W ramach poszczególnych ośrodków historycznych wyznaczono **obszary priorytetowe**, które wskazują najcenniejsze fragmenty układów przestrzennych oraz ich lokalizację w przestrzeni. W celu aktualizacji, modyfikacji, a także delimitacji obszarów priorytetowych przeprowadzono szczegółowe studia i analizy przestrzenne, morfologiczne i funkcjonalne ośrodków historycznych. Podstawowym kryterium wyznaczania obszaru priorytetowego i wskazania jego granic była identyfikacja cennych układów przestrzennych (urbanistycznych i ruralistycznych). Wykorzystano również informacje o koncentracji przestrzennej zabytków (rejestrowych, w tym zabytków reprezentatywnych), jak również o występowaniu innych obiektów o cechach charakterystycznych, typowych dla danego ośrodka historycznego (np. zabudowa małomiasteczkowa, drewniana zabudowa wiejska, zabudowa zagrodowa), zwłaszcza ich skupień w obrębie historycznych układów przestrzennych. Wyznaczając zasięgi obszarów priorytetowych zrezygnowano z analizy potrzeb rewitalizacyjnych stosowanej do wyznaczania obszarów priorytetowych w poprzednich edycjach WPOnZ (lata: 2008-2011, 2012-2015). W ostatnich latach zrealizowano lub rozpoczęto na terenie województwa łódzkiego szereg znaczących przedsięwzięć rewitalizacyjnych, wynikających z gminnych programów rewitalizacji (GPR) oraz lokalnych programów rewitalizacji (LPR)⁶⁵. Należy jednak wziąć pod uwagę, iż zgodnie z zapisami Ustawy o rewitalizacji z 2015 r. władze jednostek samorządu terytorialnego wskazują obszary rewitalizacji wymagające szczególnej interwencji kierując się przede wszystkim znaczną koncentracją przestrzenną negatywnych zjawisk o charakterze społecznym, marginalizując problemy przestrzenne związane z obszarami i obiektami zabytkowymi.

⁶⁵ Do 31 grudnia 2023 r. istnieje możliwość prowadzenia procesów rewitalizacyjnych bez uchwalania gminnego programu rewitalizacji (art. 52 ust. 1 Ustawy o rewitalizacji).

Wartościowe układy przestrzenne ośrodków historycznych zidentyfikowano i wyznaczono na podstawie różnorodnych informacji i dokumentów, tj.:

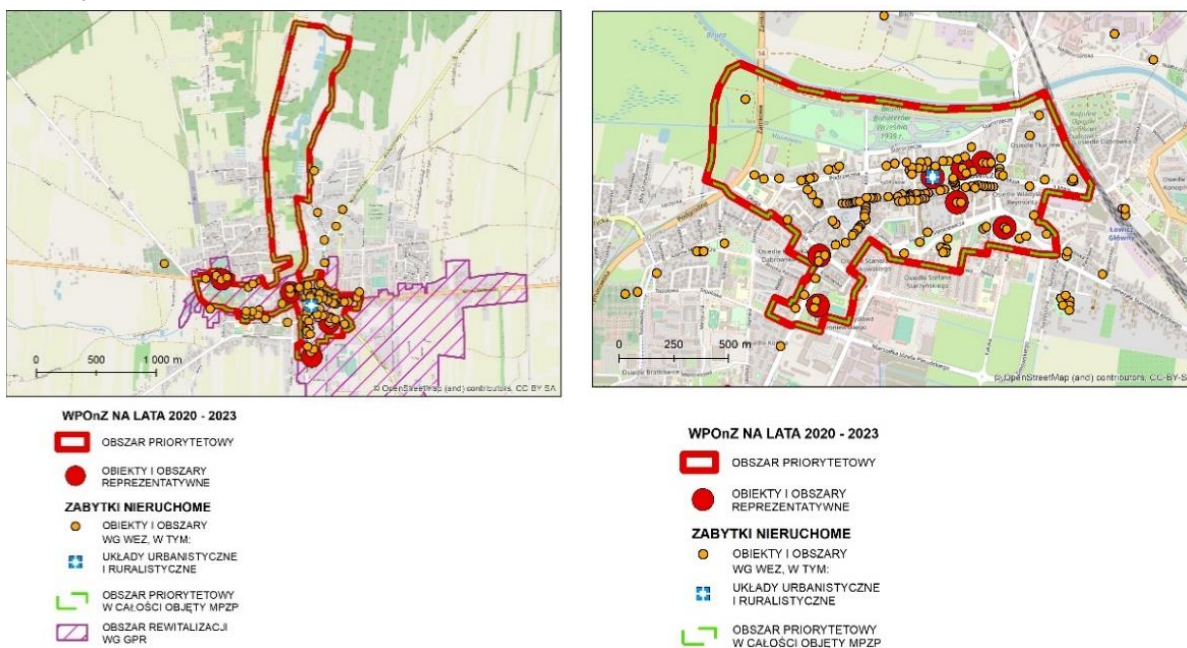
- karty ewidencyjne układu urbanistycznego lub układu ruralistycznego (na podstawie gminnych ewidencji zabytków),
- zasięgi zabytków nieruchomości wg danych NID⁶⁶, w tym założenia zieleni komponowanej,
- zasięgi stref ochrony konserwatorskiej (strefa „A” – pełnej ochrony konserwatorskiej; strefa „B” – ograniczonej ochrony konserwatorskiej) na podstawie opracowań planistycznych tj. studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

W przypadku ośrodków wiejskich wykorzystywano również wnioski zawarte w ekspertyzie dotyczącej waloryzacji układów ruralistycznych⁶⁷, która pozwoliła na identyfikację układów ruralistycznych o istotnych wartościach krajobrazowych i kulturowych w skali województwa łódzkiego. Na podstawie wielokryterialnego podejścia obejmującego różne źródła informacji o przeszłości osadniczej oraz współczesnym stanie zagospodarowania obszarów wiejskich zidentyfikowano szereg cennych układów ruralistycznych, spośród których te najwyżej ocenione uznane zostały jako obiekty reprezentatywne w zasięgu siedliska wsi wyznaczonego na potrzeby ekspertyzy. Identyfikacja negatywnych przekształceń struktur wiejskich dała przesłanki do wyłączenia wsi (Nowosolna, Mileszki w granicach miasta Łodzi) z sieci unikalnych ośrodków historycznych.

Na potrzeby uszczegółowienia przebiegu granic obszarów priorytetowych przeprowadzono prospekcje terenowe w miejscowościach w sieci ośrodków historycznych celem identyfikacji miejsc występowania zabudowy o charakterze historycznym. Wykorzystano również dane Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi oraz szereg nowoczesnych źródeł informacji przestrzennej, tj.:

- systemy informacji przestrzennej (geoportale: gminne, powiatowe, wojewódzki),
- cyfrowy portal mapowy Narodowego Instytutu Dziedzictwa⁶⁸,
- satelitarne i lotnicze zobrazowania przestrzenne (np. ortofotomapa Geoportalu Województwa Łódzkiego, ortofotomapa Google Maps, zdjęcia portalu mapowego Google – Street View).

Rys. 21. Obszary priorytetowe zdelimitowane w ośrodkach historycznych – studium przypadku Brzeziny Łowicz

II.8.2. DIAGNOZA ZAGROZEŃ DLA WALORÓW KRAJOBRAZOWYCH OŚRODKÓW HISTORYCZNYCH

Zachowane zabytkowe dominanty i układy przestrzenne historycznych jednostek osadniczych kształtują **krajobraz kulturowy**, który w wielu rejonach województwa posiada swój **specyficzny, wartościowy charakter**, zarówno pod względem wglądów do wnętrza miejscowości, jak i z zewnątrz, na ich panoramy. Jego aktualny wygląd to efekt przemian,

⁶⁶ Narodowy Instytut Dziedzictwa, mapy.zabytek.gov.pl.

⁶⁷ Ekspertyza pt. „Identyfikacja układów ruralistycznych o istotnych wartościach krajobrazowych i kulturowych w skali województwa łódzkiego i ich waloryzacja pod kątem rekomendacji do wyznaczania krajobrazów priorytetowych”, Wójcik M., Dmochowska-Dudek K., Łódź, 2018 r.

⁶⁸ Obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków nieruchomości (<https://mapy.zabytek.gov.pl/nid/>).

zarówno pozytywnych, ale w przeważającej większości negatywnych - stanowiących źródło **zagrożeń dla harmonijnego wizerunku krajobrazu**. Najbardziej intensywnie przemiany zachodzą w tkance osadniczej, co może wpłynąć na wizerunek krajobrazu kulturowego w wyznaczonych historycznych jednostkach osadniczych obszarach priorytetowych. Zauważalny w krajobrazie otwartym **proces rozwoju zabudowy**, zarówno mieszkaniowej, jak i przemysłowej, czy też logistycznej, może stanowić przyczynę zaburzenia widoków z zewnątrz na historycznie ukształtowane sylwety jednostek osadniczych. Istotnym problemem dla zachowania ładu w krajobrazie kulturowym jest jego przeładowanie elementami infrastruktury technicznej i reklamami. Wszystkie powyższe zjawiska, jakkolwiek niemożliwe do powstrzymania, można jednak kontrolować poprzez uchwalanie i egzekwowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (zwanych dalej mpzp). Z założenia wprowadzone planem ograniczenia powinny zapobiegać powstawaniu agresywnych wizualnie obiektów zaburzających ekspozycję w historycznych centrach, uniemożliwiać wykorzystywanie materiałów budowlanych niedostosowanych do lokalnych form architektonicznych, oraz ograniczać rozlewanie się zabudowy na przedpolach ekspozycji panoram całych jednostek osadniczych z zewnątrz. Mimo, iż w praktyce egzekwowanie zapisów mpzp nie zawsze przynosi zamierzony efekt ochrony krajobrazu, to jednak potencjalnie daje większe szanse harmonijnego kształtowania zabudowy, niż na obszarach nie objętych mpzp. Sytuację jednak utrudnia znikoma świadomość społeczna dotycząca problemów ochrony i właściwego kształtowania krajobrazu.

Degradacja zabytkowych struktur przestrzennych w aspekcie krajobrazowym została oceniona w dwóch aspektach: widoków na panoramy historycznych jednostek osadniczych analizowanych z zewnątrz, a także wewnątrz jednostek osadniczych, analizując stopień zachowania ośrodków historycznych, a następnie historyczne wnętrza architektoniczne.

Pośród miejscowości znajdujących się w sieci historycznych jednostek osadniczych, **panoramy oceniane negatywnie posiadają**⁶⁹: Radomsko, Bolimów, Konstantynów Łódzki, Pajęczno, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Sulejów, Szadek, Zgierz, a także Grocholice, znajdujące się w granicach administracyjnych Bełchatowa.

Panoramy zwaloryzowane pozytywnie posiadają: Aleksandrów Łódzki, Besiekiery, Będków, Białaczów, Błaszki, Bolesławiec, Gidle, Głowno, Grabów, Inowódz, Jeżów, Kamięnsk, Krośniewice, Kutno, Lutomięnsk, Łęczyca, Łowicz, Łódź, Majkowice, Opoczno, Oporów, Parzęczew, Poddębice, Poświętne, Przedbórz, Sieradz, Stryków, Ujazd, Warta, Widawa, Wolbórz, Złaków Kościelny i Żytno. Wynika to głównie z dogodnego położenia skutkującego dobrą ekspozycją lub słabą presją budowlaną na obrzeżach miejscowości. Pozostałe jednostki z sieci oceniono neutralnie lub niejednoznacznie, tj. sylweta jednostki osadniczej oceniana była z więcej niż jednego wglądu, a ich oceny były przeciwstawne. Ocena neutralna podyktowana była np. niską czytelnością samej panoramy lub słabą ekspozycją pozytywnych dominant.

Pośród ośrodków znajdujących się w sieci najcenniejszych historycznych jednostek osadniczych, które posiadają uchwalone miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego na obszarze całej gminy, znalazły się: Pabianice, Rawa Mazowiecka, Bolesławiec, Brzeziny, Głowno, Grabów, Kięmnozia, Krośniewice, Osjaków, Parzęczew, Tuszyń oraz Zelów. Teoretycznie oznacza to, iż sylwety ww. miejscowości i ich walory widokowe są chronione aktami prawa miejscowego. W praktyce jednak, jedynie w Bolesławcu, Głownie, Grabowie wraz z Besiekierami, Krośniewicach oraz Parzęczewie, harmonijność panoram jeszcze nie została zakłócona, np. wielkogabarytową zabudową, infrastrukturą techniczną, drogową, agresywną wizualnie kolorystyką materiałów, itp., i ocenione zostały pozytywnie.

W przypadku analizy panoram ośrodków historycznych dostrzegalna jest zależność, że tam gdzie rozwój przestrzenny miejscowości nie odbywa się na zasadach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, tylko poprzez pojedyncze decyzje o warunkach zabudowy, walory dziedzictwa kulturowego, które powinny stanowić wyróżnik krajobrazu, zostają zdominowane przez nowe inwestycje. Często w rozwoju budownictwa stosuje się katalogowe projekty i nowoczesne materiały budowlane, kierując się aktualną modą, a nie lokalnym charakterem zabudowy. Prowadzi to do zaniku cech architektury lokalnej i regionalnej oraz ujednolicenia wyglądu osiedli zabudowy jednorodzinnej oraz małej architektury w mieście i na wsi. Powyższe zjawiska zostały zdiagnozowane⁷⁰ jako jedne z wielu zagrożeń dla możliwości zachowania walorów widokowo-kompozycyjnych panoram historycznych jednostek osadniczych takich jak Będków, Biała Rawska, Chełmo, Drzewica, Opoczno, Oporów.

Należy zatem uznać, że obejmowanie ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jedynie fragmentów obszarów cennych kulturowo i krajobrazowo nie przynosi spodziewanych efektów. Skuteczna ochrona krajobrazu kulturowego obszarów priorytetowych historycznych jednostek osadniczych wymaga działań nie tylko w zasięgu ich granic, ale również z zewnątrz całych jednostek osadniczych. Wynika to z konieczności ochrony przedpoli ekspozycji panoram, których dominantami są zabytkowe kościoły, zespoły klasztorne i inne cenne obiekty dziedzictwa kulturowego.

⁶⁹ Diagnoza walorów widokowo-kompozycyjnych oraz zagrożeń dla możliwości ich zachowania w województwie łódzkim; Pracownia Projektowa URBIOŚIS Agnieszka Kowalewska, grudzień 2018.

⁷⁰ Diagnoza walorów widokowo-kompozycyjnych oraz zagrożeń dla możliwości ich zachowania w województwie łódzkim; Pracownia Projektowa URBIOŚIS Agnieszka Kowalewska, grudzień 2018.

Pozostałymi, najczęściej diagnozowanymi niekorzystnymi dla zachowania walorów widokowo-kompozycyjnych panoram jednostek historycznych są zagrożenia odnoszące się do dziedzictwa kulturowego, fizjonomii krajobrazu oraz walorów sensorycznych. Są powodowane czynnikiem ludzkim, a ich źródłem jest szeroko rozumiana presja antropogeniczna na otaczającą przestrzeń. Najczęstsze zagrożenia diagnozowane w stosunku do dziedzictwa kulturowego to zanik cech architektury regionalnej wraz z unifikacją materiałów i form. Natomiast dla ogólnego wizerunku krajobrazu zagrożenie stanowi przypadkowa i nieestetyczna zabudowa i infrastruktura.

Odczucia odbiorcy fizjonomii krajobrazu wiążą się z wrażeniami estetycznymi i warunkowane są różnymi czynnikami. Zaburzenie odbioru może być spowodowane chaosem przestrzennym, stylistycznym, wizualnym itd. Chaos z kolei wywołują pewnego rodzaju dysproporcje, dysharmonia, przesycenie ilościowe, kolorystyczne czy funkcjonalne przestrzeni publicznych. Odbiór krajobrazu zakłócają np. liczne reklamy, zwłaszcza te przydrożne w otwartym krajobrazie oraz wielkopowierzchniowe w centrach miast. Niejednokrotnie obserwator krajobrazu przytłaczany jest gabarytami obiektów budowlanych i elementów infrastrukturalnych, nagromadzeniem stylów i form zagospodarowania terenu. W efekcie otaczająca przestrzeń staje się nieestetyczna. Zjawiska te najbardziej zagrażają panoromom takich miast jak Radomsko, Łowicz, Tomaszów Mazowiecki, Tuszyn, Uniejów i Wieluń.

Szczególnego rodzaju uciążliwością dla percepcji krajobrazu są zagrożenia związane z hałasem i odorami. Zdiagnozowane zostały w miejscach o nasilonym ruchu komunikacyjnym lub intensywnej działalności przemysłowej, zwłaszcza związanej z przetwórstwem spożywczym, przemysłową hodowlą zwierząt, oczyszczaniem ścieków bądź magazynowaniem i składowaniem odpadów. Zaburzenie odbioru walorów krajobrazowych przez hałas lub odory odnotowano w analizie panoram wielu miejscowości, w tym np.: Osjaków, Kamieńsk, Radomsko, Wolbórz, Tuszyn, Żarnów, Spała.

Niezależnie od powyższego należy podkreślić, że mimo zdiagnozowanych zagrożeń, **zachowało się wiele cennych panoram historycznych jednostek osadniczych**, które zlokalizowane nad rzekami, na wyniesieniach stoków dolin, wykorzystują naturalne atuty ukształtowania terenu w ekspozycji swoich sylwet. Dominanty w postaci zabytków reprezentatywnych są najefektywniej eksponowane w panoramach ocenianych pozytywnie.

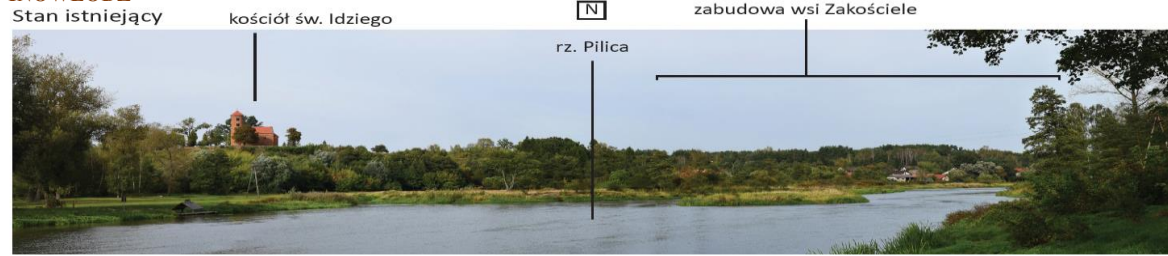
Miejscowościami o utrudnionej ekspozycji panoram z zewnątrz są **ośrodki o intensywnie rozbudowujących się przedmieściach**. Zagrożenie stanowi zarówno niepozorna zabudowa jednorodzinna rozlewająca się na przedpolach ekspozycji, jak i wielkopowierzchniowa zabudowa składów magazynowych i przemysłowa. Mało zróżnicowane ukształtowanie terenu dodatkowo utrudnia możliwość wyodrębnienia sylwety w krajobrazie. Wizerunek ocenianych negatywnie widoków zakłócony został dysharmonijnymi elementami, takimi jak infrastruktura drogowa (także na etapie budowy), techniczna lub liczne i różnorodne instalacje reklamowe.

W procesie rozwoju przestrzennego zabytkowe struktury o zachowanych historycznych układach rozplanowania narażone są na szereg niekorzystnych oddziaływań, głównie za sprawą: chaotycznego rozprzestrzeniania się zabudowy i braku harmonii w sposobie jej komponowania oraz stopniowego zaniku lokalnych form architektonicznych i tradycyjnych form zagospodarowania. W efekcie tych negatywnych zjawisk następuje sukcesywny zanik czytelności specyficznych cech układów przestrzennych (w tym także będących świadectwem historycznej obecności w przestrzeni regionu mniejszości narodowych oraz wyznaniowych). Ocena stanu krajobrazu kulturowego wewnątrz historycznych jednostek osadniczych, która polegała na ocenie stopnia zachowania⁷¹ cech decydujących o „wyrazistości” indywidualnej fizjonomii ośrodków historycznych, wykazała, że stan większości z nich jest słaby (56%) lub przeciętny (35%). Jedynie 6 ośrodków posiada struktury z dobrze zachowanymi cechami. Są to Wieluń, Sieradz, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Łęczycza i Łowicz. Fizjonomia żadnej miejscowości z sieci nie została oceniona źle, tj. nie zanotowano całkowitego zaniku cech.

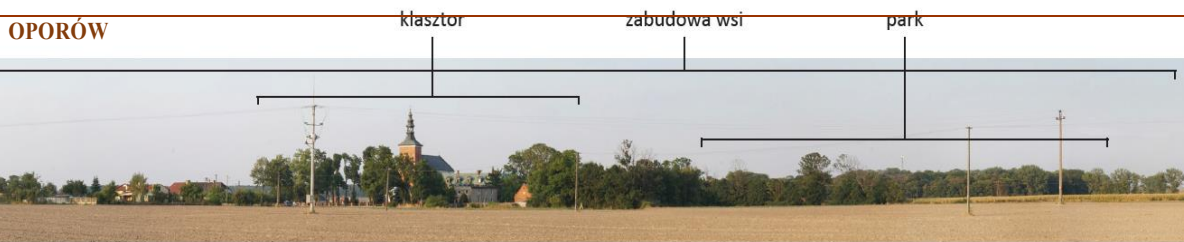
⁷¹ Analiza ekspercka przeprowadzona w obrębie centrum/starówki/rdzenia na podstawie: *kompletności* istotnych komponentów (czytelność rozplanowania, w jakim stopniu zabudowa wypełnia przestrzeń, a jaką część stanowi „uszczerbek”, proporcje historycznej / współczesnej); *integralności* struktury (pod względem sposobu sytuowania, skali i formy).

PRZYKŁADY PANORAM OCENIONYCH POZYTYWNE

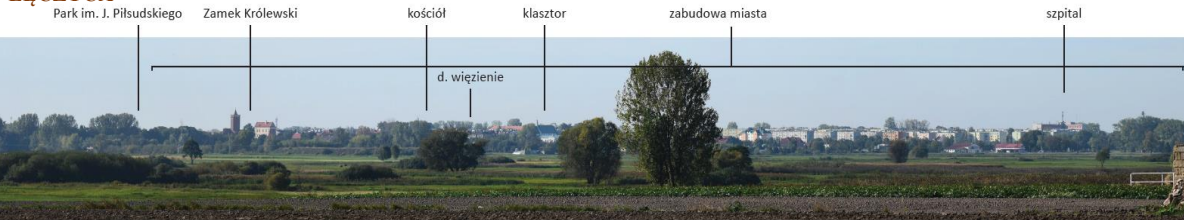
INOWŁÓDZ

OPORÓW

ŁĘCZYCA

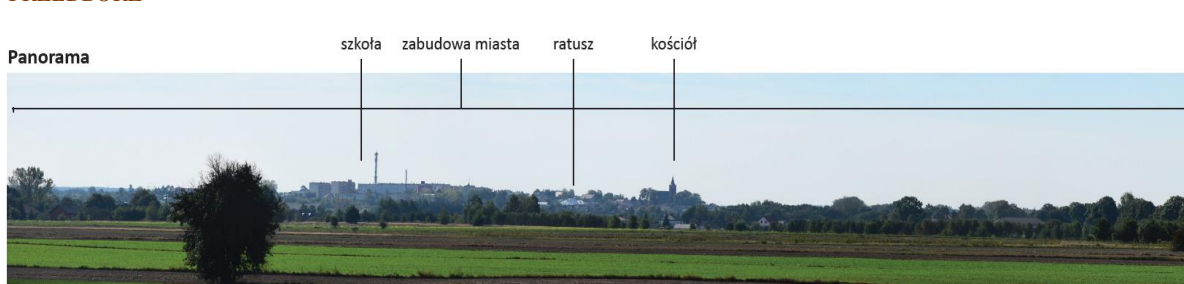
SIERADZ

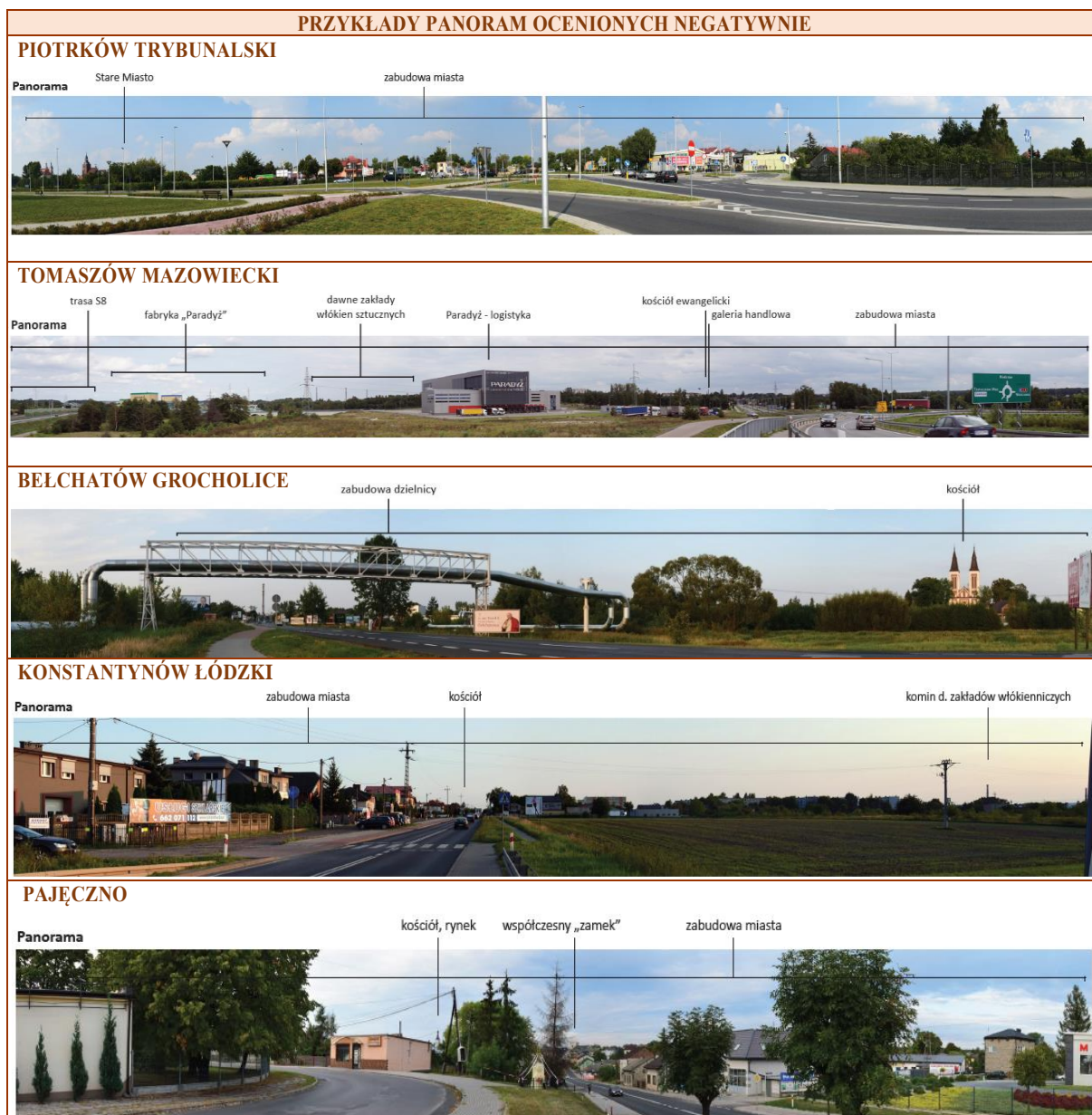
BESIEKIERY

PRZEDBÓRZ

Bardzo ważnym elementem fizjonomii jednostek osadniczych związanym z percepcją krajobrazu kulturowego są wnętrza architektoniczne, inaczej wnętrza urbanistyczne. W ramach niniejszego opracowania uproszczonej ocenie poddano również wnętrza architektoniczne zlokalizowane w zasięgu obszarów priorytetowych. Ocena wnętrza historycznych polegała na analizie stopnia zachowania i przekształcenia tkanki historycznej tworzącej ściany, podłogi i pozostałe elementy wnętrza.⁷²

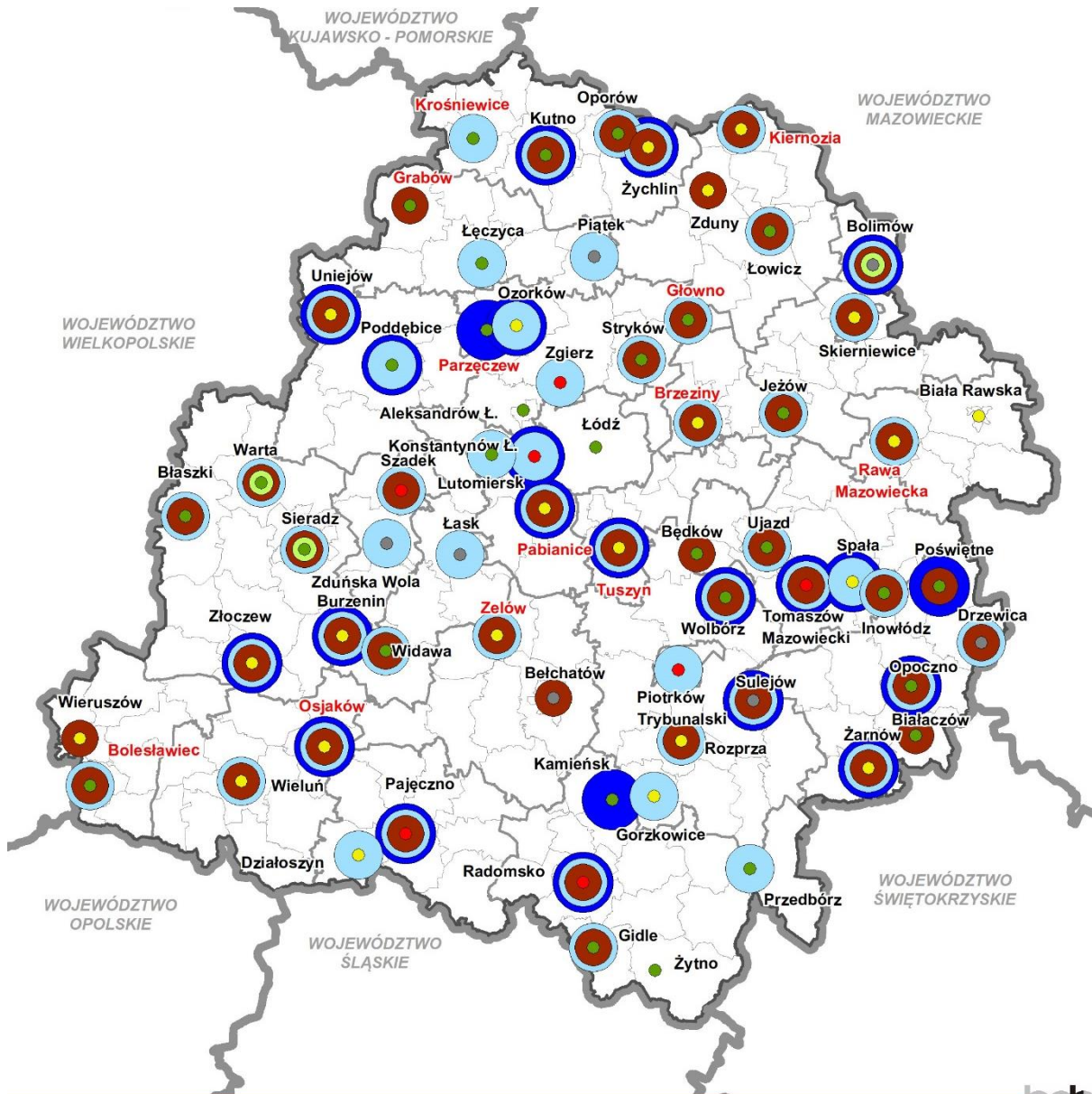
Wśród wszystkich historycznych jednostek osadniczych znajdujących się w sieci, z wyjątkiem Łodzi, do oceny wytypowano 73 wnętrza. Ocenę neutralną przypisano w 53% przypadków, gdyż często elementy pozytywne równoważyły się z elementami negatywnymi. Pozytywnie oceniono jedynie 21% wnętrza. Były to takie miejscowości jak Łęczycza, Łowicz, Piotrków Trybunalski, Sieradz, Wieluń, Kutno, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Belchatów (Plac Narutowicza), Ozorków, Sulejów (Podklasztorze), Tuszyń, Warta, Żychlin. Cechą wspólną była dobrze zachowana tkanka historyczna, a także spójność i optymalna jednorodność zabudowy. Wiele z wnętrza pozytywnych było poddanych rewitalizacji i odznaczało się wysoką estetyką przestrzeni. Zdecydowana większość analizowanych obszarów posiadała ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Ocenę negatywną przypisano w 26% przypadków, w tym m.in. w Uniejowie, Belchatowie (Grocholicach), Białej Rawskiej, Będkowie, Białaczowie, Błaskach (Plac Sulwińskiego), Gorkowicach, Grabowie

⁷² Ocena ekspercka, której poddano najważniejsze wnętrza urbanistyczne zlokalizowane w zasięgu wyznaczonych obszarów priorytetowych, głównie rynki, place oraz inne przestrzenie pełniące istotne funkcje reprezentacyjne i społeczne. W ocenie brano pod uwagę harmonijność wnętrza przejawiająca się przez kompletność i/lub jednorodność zabudowy pod względem stylistycznym, ilość i rodzaj elementów reklamowych oraz infrastruktury technicznej, zagospodarowanie przestrzeni zielenią, a także ogólną estetykę.

i Besiekierach, Kamieńsku, Kiernozi, Krośniewicach, Oporowie, Parzęczewie, Piątku, Spale, Zdunach i Ujeździe. Niska ocena wynikała m.in. ze słabo zachowanej historycznej zabudowy i układów przestrzennych, dysharmonijnych elementów wnętrza, czy też ogólnego braku estetyki. Prawie wszystkie wnętrza, w tym także te ocenione neutralnie i pozytywnie, dotknięte były chaosem przestrzennym spowodowanym przez liczne szyldy i reklamy, choć najbardziej agresywnie zjawisko to zaznaczało się w ocenie niekorzystnej. Co zastanawiające, większość wnętrz ocenionych negatywnie posiada ustalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie analizy. Świadczy to o niewystarczającej skuteczności ochrony tego narzędzia wynikającej często z nieodpowiednio sformułowanych ustaleń mpzp lub braku egzekwowania zapisów mpzp. Zależność ta wskazuje potrzebę przyjmowania przez rady gmin uchwał krajobrazowych, inaczej reklamowych, które byłyby dodatkowym narzędziem porządkującym zabytkową przestrzeń miast i wsi regionu.

Wyniki oceny wnętrz Łodzi prezentują się nieco inaczej. Analizie poddano 17 wnętrz urbanistycznych. 59% wnętrz oceniono pozytywnie i są to wnętrza reprezentacyjne dla miasta oraz zrewitalizowane. Są to: ul. Piotrkowska od Al. Piłsudskiego do Placu Wolności, OFF Piotrkowska, woonerf ulic 6 Sierpnia oraz Traugutta, Plac Katedralny, wnętrze zielone w Parku Reymonta przy Białej Fabryce, Stary Rynek, Rynek Łódzkich Włókniarek przy centrum handlowym Manufaktura, zielone wnętrza skwerów na osiedlu Montwiłła-Mireckiego, Plac Dąbrowskiego oraz wnętrze w rejonie ul. Księży Młyn, od skrzyżowania z ul. Tymienieckiego (od budynku dawnej przędzalni) do dawnej szkoły przy ul. Księży Młyn. Negatywną ocenę przypisano m.in. ze względu na chaos przestrzenny spowodowany standardem estetycznym wielkopowierzchniowej zabudowy handlowej (Plac Barlickiego i Rynek Bałucki), brak jednorodności i spójności w zabudowie ścian wnętrza (Plac Niepodległości) lub słabo zachowaną tkankę historyczną i brak estetyki (Aleja Schillera). Neutralna ocena wynikała głównie z występowania równoważących się zjawisk o charakterze pozytywnym i negatywnym i przypisano ją Alei Rubinsteina, Placowi Wolności i Placowi Reymonta. Ogólna dobra ocena wnętrz urbanistycznych Łodzi jest efektem intensywnych procesów rewitalizacyjnych.

Rys. 22. Degradacja krajobrazu kulturowego – panoramy historycznych jednostek osadniczych

ZAGROŻENIA DLA MOŻLIWOŚCI ZACHOWANIA PANORAM WIDOKOWYCH W ZAKRESIE:

- ELEMENTÓW DZIEDZICTWA PRZYRODNICZEGO
- ELEMENTÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
- FIZJONOMII KRAJOBRAZU
- WALORÓW AKUSTYCZNYCH I ZAPACHOWYCH

OCENA STOPNIA ZACHOWANIA PANORAM

- POZYTYWNA
- NEUTRALNA
- NEGATYWNA
- NIEJEDNOZNACZNA*

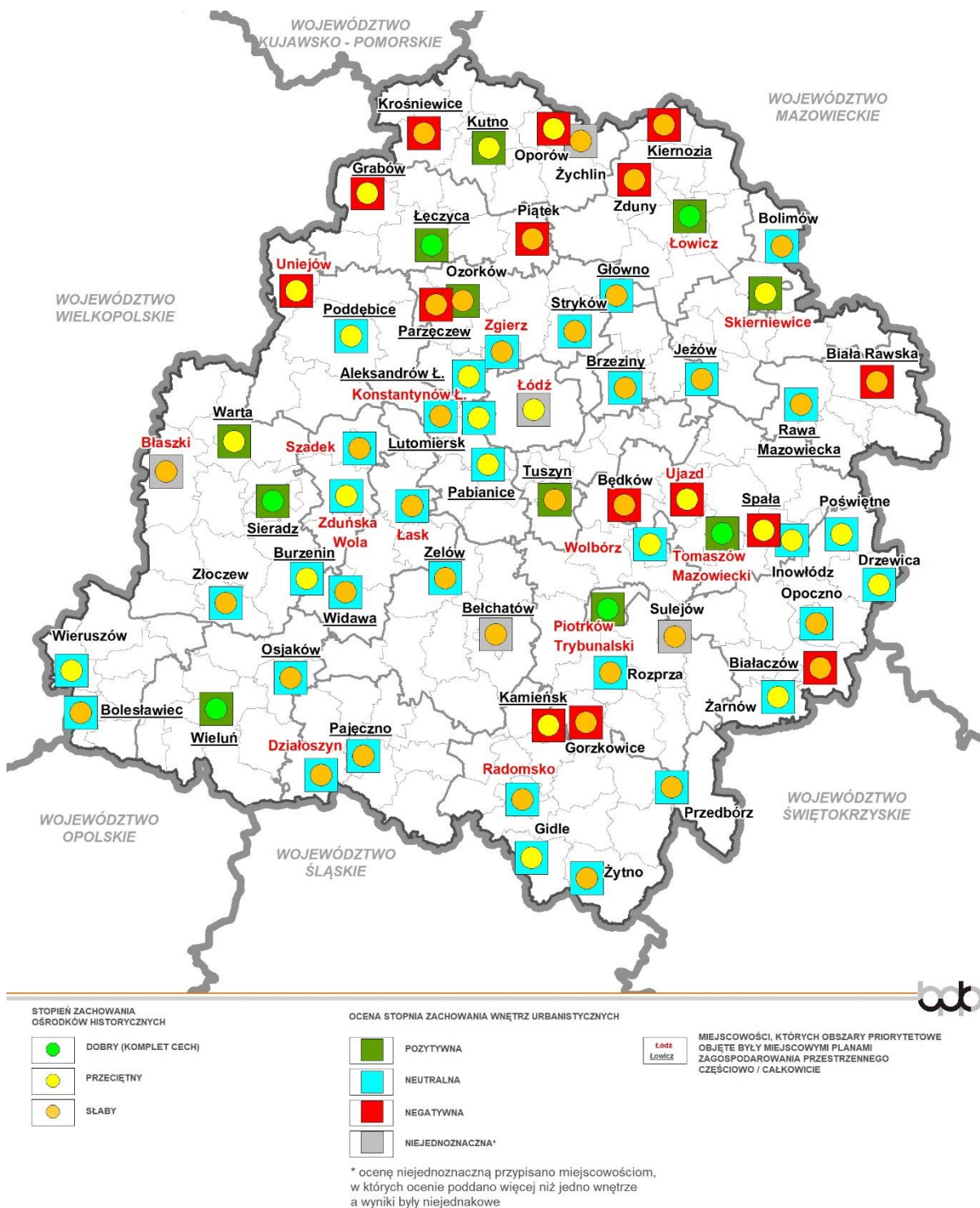
Tuszyn OŚRODKI HISTORYCZNE POŁOŻONE W GMINACH OBJĘTYCH W CAŁOŚCI MIEJSCOWYMI PLANAMI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

* ocenę niejednoznaczną przypisano miejscowościom, których panoramy oceniono z więcej niż jednego punktu i uzyskano różne oceny

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 23. Degradacja krajobrazu kulturowego – zabytkowe struktury przestrzenne i wnętrza urbanistyczne historycznych jednostek osadniczych

Źródło: opracowanie własne.

II.9. REWITALIZACJA W GMINACH I OŚRODKACH HISTORYCZNYCH

Dla osiągnięcia wysokiej jakości dziedzictwa kulturowego i przestrzeni publicznych niezbędne jest podejmowanie działań o charakterze naprawczym. Poprawę stanu zachowania i właściwe wykorzystanie dziedzictwa kulturowego regionu uzyskać można dzięki **kompleksowym rewitalizacjom** historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich, z uwzględnieniem zachowania specyficznych cech ich struktury budowlanej i nadania odpowiedniego standardu estetycznego przestrzeniom publicznym, przy jednoczesnym ograniczaniu barier architektonicznych. Rewitalizacja powiązana z konserwacją, restauracją i rewaloryzacją obiektów i obszarów zabytkowych, szczególnie reprezentatywnych i zagrożonych zniszczeniem (nieużytkowanych lub użytkowanych niewłaściwie), przyczynić się może do właściwego ich wykorzystania, z uwzględnieniem wyeksponowania ich wartości oraz dostępności turystycznej. Należy jednak uwzględnić zapisy *Ustawy o rewitalizacji* z dnia 9 października 2015 r. podkreślające, iż rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Władze lokalne wskazują **obszary rewitalizacji wymagające szczególnej interwencji** kierując się przede wszystkim znaczną koncentracją przestrzenną negatywnych zjawisk o charakterze społecznym. Znaczenie stanu dziedzictwa kulturowego w procesie delimitacji obszarów rewitalizacji jest marginalizowane bądź całkowicie pomijane, wskutek czego stosunkowo niewiele uwagi poświęcane jest obszarom i obiektom zabytkowym, w tym ich renowacji i rewaloryzacji. W latach 2015-2019 w województwie łódzkim opracowano **49 programów rewitalizacji**⁷³, zweryfikowanych i przyjętych przez Instytucję Zarządzającą Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Łódzkiego (IZ RPO). Obszary rewitalizacji stanowiące maksymalnie 20% powierzchni danej jednostki terytorialnej zostały zdelimitowane w granicach 35 z 66 miejscowości w sieci ośrodków historycznych. Sytuację tę należy ocenić pozytywnie, ponieważ stanowią one ponad połowę wszystkich ośrodków historycznych (53%). W wielu spośród ośrodków historycznych podjęto i realizuje się działania zmierzające do poprawy stanu zachowania historycznych przestrzeni, które ze względu na złożoność zagadnień i duże potrzeby generalnie wymagają kompleksowej rewitalizacji, uwzględniającej sfery przestrzenne, techniczne, gospodarcze i społeczne. Dotyczy to np. Piotrkowa Trybunalskiego, Sieradza, Skierniewic, Rawy Mazowieckiej, Uniejowa, Wielunia, Zduńskiej Woli.

Projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne będące przejawem wykonania zapisów gminnych programów rewitalizacji, których realizacja odbywa się zasadniczo w obrębie obszarów rewitalizacji, prowadzone są aktualnie lub zostały zakończone w 2019 r. w aż 32 ośrodkach historycznych (48,5%)⁷⁴. Wśród ośrodków historycznych wyróżnić należy te z największą liczbą uruchomionych projektów rewitalizacyjnych: Radomsko (18 projektów), Zgierz (14 projektów), Zduńska Wola (13 projektów), Brzeziny (12 projektów), a także Łódź z 73 projektami rewitalizacyjnymi (68% projektów planowanych do realizacji). W Łodzi istotne są projekty podejmowane w ramach rewitalizacji obszarowej obejmującej cenne fragmenty zabytkowego układu przestrzennego miasta, jak również prowadzone działania rewaloryzacyjne i rewitalizacyjne obszarów poindustrialnych, przyczyniające się do przywrócenia świetności cennym obiektom przemysłowym i rezydencjonalnym (m.in. EC 1, kompleks fabryczny K. Scheiblera i L. Grohmanna, „Ogrody Geyera”).

Szczególne znaczenie mają prace rewitalizacyjne prowadzone w obszarach i obiektach o wysokiej wartości dziedzictwa kulturowego, które zostały wskazane w postaci obszarów priorytetowych zdelimitowanych w ośrodkach historycznych oraz obiektów reprezentatywnych, zwłaszcza tych zagrożonych degradacją lub nieużytkowanych. W ośrodkach historycznych znajduje się 120 obiektów reprezentatywnych, z kolei spośród 78 usytuowanych w granicach obszarów rewitalizacji żaden nie jest w złym stanie zachowania, a tylko w 6 przypadkach ich stan oceniono na średni. Obiekty reprezentatywne w obszarach rewitalizacji stanowią ponad jedną trzecią wszystkich zabytków reprezentatywnych w województwie łódzkim. W Łodzi aż 22 na 27 obiektów reprezentatywnych zlokalizowane są w granicach obszaru rewitalizacji. Poza ośrodkami historycznymi w obszarach rewitalizacji usytuowane jest 10 obiektów i obszarów reprezentatywnych w 9 miejscowościach, będących ośrodkami wiejskimi (Ksawerów, Gostków, Rychłocice, Leszczynek, Konopnica, Strońsko (2), Głogowiec, Czerniewice, Moszczenica). Z kolei 10 obiektów reprezentatywnych znajduje się w ośrodkach historycznych: Łask, Łęczycza - 5, Poddębice - 2, Sulejów, Zduńska Wola) poza obszarami rewitalizacji.

⁷³ Dodatkowo 3 ośrodki historyczne (Aleksandrów Łódzki, Krośnice, Łowicz) posiadają lokalne programy rewitalizacji.

⁷⁴ Bełchatów, Biała Rawska, Bolimów, Brzeziny, Drzewica, Gidle (wraz z Pławem), Kutno, Łask (wraz z dawnym miastem-ogrodem Kolumna Las), Łęczycza, Łódź (w tym obszary priorytetowe: Łągiewniki, cmentarz żydowski, Ruda-Popioły), Opoczno, Osjaków, Ozorków, Pabianice, Parzęczew, Piotrków Trybunalski, Poddębice, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice, Sulejów, Tomaszów Mazowiecki, Ujazd, Uniejów, Warta, Wieluń, Wieruszów, Zduńska Wola (wraz z osiedlem kolejowym Karsznice), Zgierz, Złoczew, Żychlin.

Tab. 4. Zaawansowanie realizacji projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach programów rewitalizacyjnych w ośrodkach historycznych (stan na maj 2019 r.)

Ośrodek historyczny	Projekty zrealizowane	Projekty częściowo zrealizowane / w trakcie realizacji	Projekty zaplanowane do realizacji
Bełchatów	3	7	13
Biała Rawska	4	7	13
Bolimów	0	0	4
Brzeziny	6	6	21
Drzewica	3	3	16
Gidle	1	9	24
Kutno	1	2	3
Łask	6	4	46
Łęczyca	0	0	8
Łódź	3	70	107
Opoczno	1	4	12
Osjaków	0	5	10*
Ozorków	2	3	9
Pabianice	0	4	10
Parzęczew	3	3	12
Piotrków Trybunalski	4	6	17
Poddębice	0	3	5
Radomsko	5	13	32
Rawa Mazowiecka	6	5	12
Sieradz	0	4	13
Skierniewice	1	3	7*
Sulejów	0	3	5
Tomaszów Mazowiecki	0	5	9
Ujazd	0	6	11*
Uniejów	0	9	9
Warta	2	2	19
Wieluń	0	0	4
Wieruszów	0	2	7
Zduńska Wola	4	9	26
Zgierz	8	6	20
Złoczew	1	5	11
Żychlin	2	2	8
	66	210	523

* stan na 2018 r.

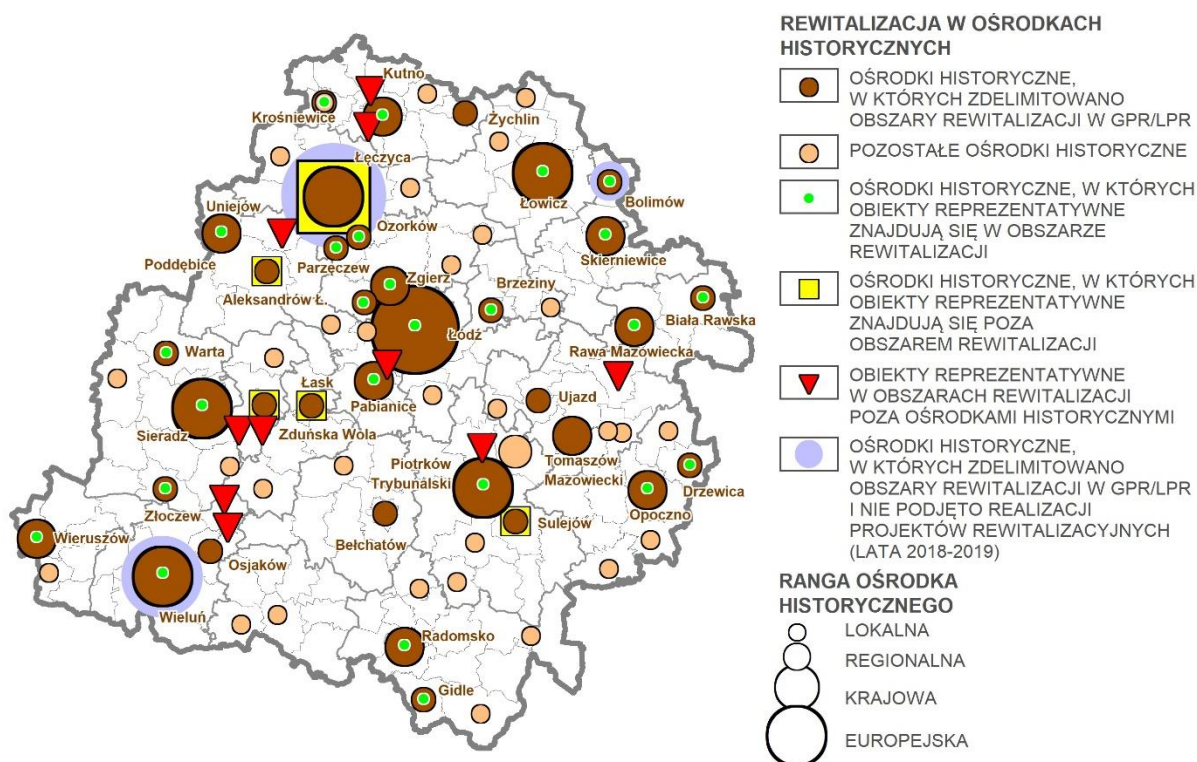
Z punktu widzenia działań na rzecz poprawy jakości przestrzeni obszarów priorytetowych (i ich podobszarów) istotna jest ich pozytywna korelacja przestrzenna z zasięgami obszarów rewitalizacji w ośrodkach historycznych. W województwie łódzkim wyróżnić można **5 typów korelacji** pomiędzy tymi obszarami:

1. **obszar rewitalizacji obejmuje obszar priorytetowy** - Bełchatów, Bolimów, Biała Rawska, Drzewica, Krośnice, Kutno, Łowicz, Łódź⁷⁵, Opoczno, Osjaków, Ozorków, Pabianice, Parzęczew, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Warta, Wieluń, Wieruszów, Zgierz, Żłoczew, Żychlin,
2. **obszar rewitalizacji zawarty jest w obszarze priorytetowym** - Łask (oba podobszary: Łask centrum i Łask Kolumna), Sulejów, Ujazd, Zduńska Wola⁷⁶,
3. **obszar rewitalizacji i obszar priorytetowy posiadają znaczącą część wspólną** - Aleksandrów Łódzki, Brzeziny, Gidle-Pławno,
4. **obszary rewitalizacji i obszary priorytetowe są rozłączne lub ich część wspólna jest marginalna** - Łęczycza, Poddębice,
5. **ośrodek historyczny bez wyznaczonego obszaru rewitalizacji** -, Będków, Białaczów, Błaszki, Bolesławiec, Burzenin, Działoszyn, Głowno, Gorzkowice, Grabów-Besiekiery, Inowłódz, Jeźów, Kamieńsk, Kiernozia, Konstantynów Łódzki, Lutomiersk, Oporów, Osjaków, Pajęczno, Piątek, Poświętne, Przedbórz, Rozprza, Spała, Stryków, Szadek, Tuszyn, Widawa, Wolbórz, Zduny, Żelów, Żarnów, Żytno.

Wskazane jest zatem dalsze opracowywanie przez samorządy gminnych programów rewitalizacji, głównie dla miast o znaczeniu lokalnym, celem tworzenia uwarunkowania dla działań służących przywracaniu walorów dziedzictwa poprzez kompleksowe rewitalizacje historycznych struktur miejskich.

Rys. 24. Rewitalizacja w ośrodkach historycznych – programy rewitalizacji (stan na 2019 r.)

Źródło: opracowanie własne.

⁷⁵ Obszar rewitalizacji w Łodzi obejmuje szeroko pojmowane centrum miasta, nie obejmuje natomiast podobszarów priorytetowych, tj. Łódź – Łagiewniki, Łódź – Ruda-Popioły, Łódź – cmentarz żydowski.

⁷⁶ Poza osiedlem kolejowym Zduńska Wola – Karsznice, w którym nie wyznaczono obszaru rewitalizacji.

II.10. UDZIAŁ PRAWA MIEJSCOWEGO W REALIZACJI OCHRONY ZABYTKÓW

Jednym z **narzędzi ochrony zabytków nieruchomych**, zarówno znajdujących się w rejestrze zabytków, jak i w ewidencji, są **ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego**. Ich zadaniem jest m.in. określanie rozwiązań niezbędnych do: zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu, a także uwzględnianie opieki nad zabytkami przy ustalaniu przeznaczenia i zasad zagospodarowania terenu (w tym sposobu kształtowania zabudowy), np. poprzez wyznaczenie odpowiednio do potrzeb stref ochrony konserwatorskiej, w których obrębie stanowić można ograniczenia, zakazy i nakazy, mające na celu ochronę zabytków znajdujących się na danym obszarze. Należy przy tym podkreślić, że ustalenia mpzp stanowią formę ochrony dla zabytków znajdujących się w ewidencji, a nie wpisanych do rejestru zabytków, jedyną jeśli chodzi o zachowanie właściwego kontekstu krajobrazowego zabytków.

W latach 1995-2019 na obszarze województwa łódzkiego uchwalono 3 231 miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (ze zmianami), w tym 199 w 2019 r. Proporcjonalnie najwięcej inicjatyw planistycznych podjęto w tym okresie w miastach na prawach powiatów, tj. w Skierniewicach, Piotrkowie Trybunalskim oraz Łodzi. Na koniec 2019 r. plany miejscowe obejmowały niespełna 1/3 powierzchni województwa (595 676 ha - 32,8% powierzchni). Ze 177 jednostek administracyjnych, aż 171 gmin posiada obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, ale jedynie 38 gmin jest nimi objęta w całości (co stanowi zaledwie 20%, a większość to plany fragmentaryczne). Natomiast kompletny brak mpzp występuje w gminach: Bedno, Brąszewice, Czastary, Poświętne, Łęki Szlacheckie i Oporów. Odrębnym zagadnieniem jest sposób formułowania ustaleń w zakresie ochrony zabytków (brak jednolitych zasad) oraz ocena ich aktualności i skuteczności oddziaływania w praktyce.

Niewątpliwie brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także ich nieprecyzyjne (lub archaiczne) ustalenia, skutkuje **chaosem w procesach urbanizacyjnych** i niedostateczną ochroną wartości zabytkowych obiektów i obszarów. Następstwem niedostatku w tym zakresie jest postępująca degradacja cennych krajobrazów kulturowych oraz przyrodniczo-kulturowych, poprzez pogorszenie walorów ekspozycyjnych obszarów cennych widokowo, m.in. w wyniku zakłócania ekspozycji zabytków czy przesłaniania panoram historycznych jednostek osadniczych (wpływ na kontekst krajobrazowy zabytków, a nie na samą tkankę zabytkową). Skutki rozwoju gospodarczego i towarzyszącej mu suburbanizacji wyraźnie zaznaczają się w fizjonomii krajobrazu. Najbardziej widoczne są obiekty wielkogabarytowe związane z logistyką, rozwijające się na otwartych terenach przedmieść. Związane z zainwestowaniem infrastrukturalnym i przemysłowym obiekty są niezbędne, lecz powstają bez analizy ich wpływu na przestrzeń, powodując przeładowanie krajobrazu elementami infrastruktury technicznej i reklamami, a w efekcie dysharmonię wywołaną przez obiekty dominujące wysokościowo lub obszarowo. Podobny efekt zakłócania walorów widokowych w krajobrazach kulturowych wywołuje rozwój budownictwa mieszkaniowego w strefach podmiejskich. Wszystkie gminy niezależnie od istniejącej i prognozowanej sytuacji demograficznej i procesów depopulacji, przewidują **wzrost powierzchni terenów przeznaczonych na funkcję mieszkaniową**, jednak tendencja ta jest zdecydowanie większa na obszarach wiejskich. Niekorzystnym zjawiskiem jest również wkraczanie terenów z inwestycjami w cenne krajobrazowo doliny rzeczne oraz obszary zagrożenia powodziowego.

O skali potrzeb w zakresie stanowienia uregulowań w formie ochrony obszarowej, uwzględniającej kontekst krajobrazowy, świadczy fakt, że jedynie niespełna połowa spośród zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru (49,2%)⁷⁷ znajduje się w zasięgu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i podlega ochronie na podstawie ich ustaleń - najmniej w powiatach: piotrkowskim (1,7%), radomszczańskim (10,1%) i piotrkowskim grodzkim (13,9%). Korzystniej sytuacja kształtuje się w powiatach: brzezińskim (90,3% zabytków wpisanych do rejestru na terenach objętych mpzp), łódzkim wschodnim (85,7%) i rawskim (76,3%).

W przypadku grupy zabytków nieruchomych uznanych za reprezentatywne stan przedstawia się nieco lepiej – 131, spośród 228, znajduje się na obszarze objętym ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (co stanowi 57,5%)⁷⁸, najmniej w powiatach: radomszczańskim i skierniewickim (po 1 obiekcie) oraz tomaszowskim i wieruszowskim (po 2 obiekty). W bełchatowskim, piotrkowskim i zduńskowolskim żaden zabytek reprezentatywny nie znajduje się w zasięgu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Najwięcej zabytków nieruchomych uznanych za reprezentatywne położonych w obszarze objętym mpzp znajduje się w powiatach łódzkim grodzkim (20), wieluńskim i zgierskim (po 12) oraz łowickim (11).

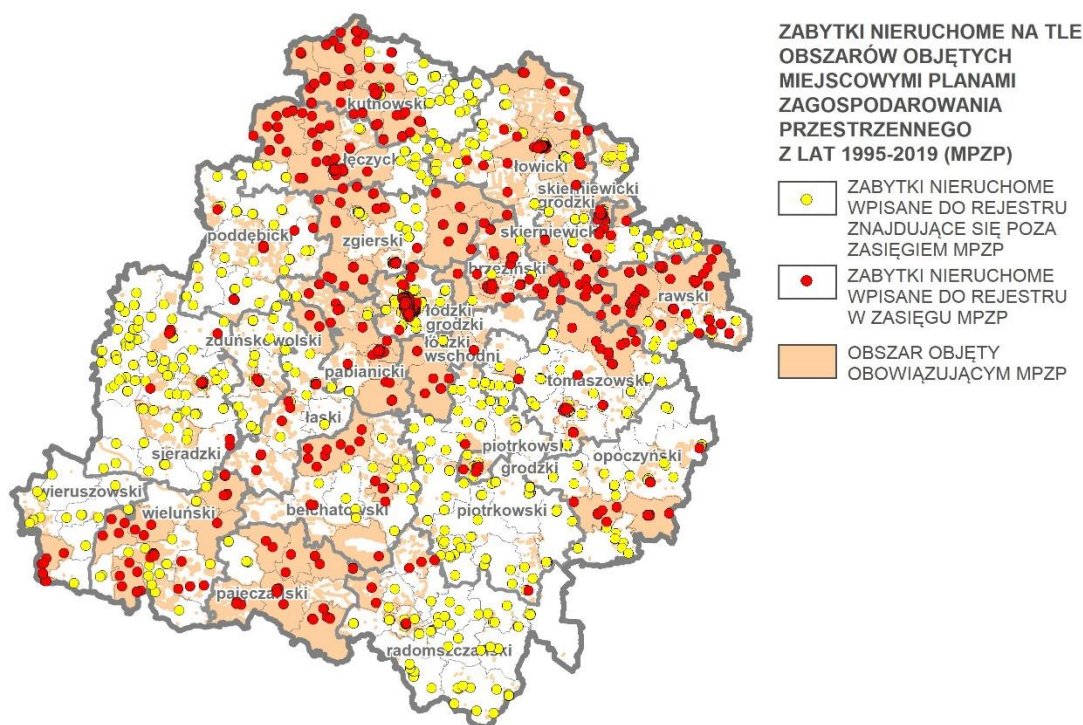
Oprócz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego do ochrony zarówno zabytków, jak i krajobrazu kulturowego służą również tzw. **uchwały krajobrazowe**, zwane inaczej reklamowymi, ustalone przez właściwe miejscowo rady gmin na podstawie art. 37a ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Do tej pory w województwie

⁷⁷ Stan na 31.12.2019 r. Wartość ta odnosi się do liczby zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru (patrz rozdział II.1. Ewidencja i rejestr zabytków).

⁷⁸ Stan na 31.12.2019 r. Wartość ta odnosi się do liczby zabytków nieruchomych uznanych za reprezentatywne (patrz rozdział II.7. Obszary i obiekty reprezentatywne).

łódzkim ustanowiono dwie tego typu uchwały. Pierwsza z nich to Uchwała Nr XXXVII/966/16 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 16 listopada 2016 r. w sprawie ustalenia zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane, dla miasta Łodzi. Kodeks reklamowy, w zależności od strefy, określa zasady zachowania i kształtowania ładu przestrzennego, ochrony krajobrazu kulturowego oraz tożsamości miasta Łodzi, poprawy jego wizerunku, przeciwdziałania dysharmonii i agresji wizualnej spowodowanej m.in. przez liczne reklamy⁷⁹. Ponadto kolejnym dokumentem regulującym sytuowanie reklam w mieście jest uchwała nr XVIII/203/2020 Rady Miejskiej w Łasku z dnia 5 lutego 2020 r. w sprawie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z jakich mogą być wykonane.

Rys. 25. Zabytki nieruchome na tle obszarów objętych mpzp

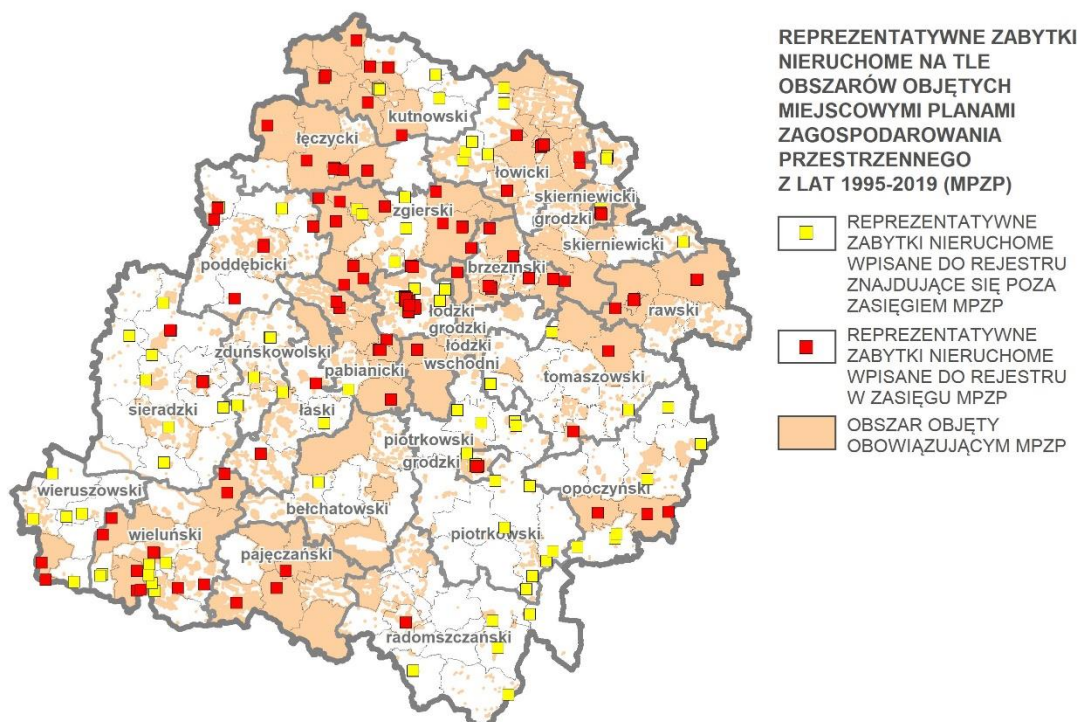

Źródło: opracowanie własne.

⁷⁹ Aktualnie trwa postępowanie w różnych instancjach w Sądzie Administracyjnym. Wyrok NSA ws. łódzkiego „kodeksu reklamowego” zapadł 15 października 2019 r. (sygn. II OSK 2880/17), wynika z niego, że sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania (<http://orzeczenia.nsa.gov.pl/doc/16F1406D5F>).

Rys. 26. Zabytki reprezentatywne na tle obszarów objętych mpzp

Źródło: opracowanie własne.

II.11. USTALENIA GMINNYCH I POWIATOWYCH PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Od momentu wprowadzenia obowiązku sporządzania programów opieki nad zabytkami, **Gminne Programy Opieki nad Zabytkami (GPOnZ)**⁸⁰ w województwie łódzkim opracowała jedynie część gmin⁸¹ - obowiązujące GPOnZ posiadają 22 gminy⁸². W dokumentach zapisane są zadania adresowane do podmiotów mogących w praktyce uczestniczyć w procesie opieki nad zabytkami (m.in. do właścicieli zabytków, władz samorządu terytorialnego, miejscowych organizacji i osób zainteresowanych dziedzictwem kulturowym), jednostkowo niewyczerpujące wszystkich zagadnień związanych z problematyką ochrony zabytków.

W **obowiązujących GPOnZ** najczęściej **wskazywanymi zadaniami** są te, które służą upowszechnieniu i promowaniu dziedzictwa kulturowego oraz dotyczą poprawy stanu obiektów i obszarów zabytkowych, w tym działań rewaloryzacyjnych (remontowo-konserwatorskich) oraz rewitalizacyjnych. W znacznym zakresie zwrócono także uwagę na potrzebę aktualizacji ewidencji zabytków, rozwoju turystyki kulturowej, m.in. produktów turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym oraz edukacji społeczeństwa w zakresie zachowania historycznej przestrzeni zabytkowych zespołów i układów urbanistycznych i ruralistycznych, w tym popularyzacji wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym.

Podobny obowiązek w zakresie opracowywania programów opieki nad zabytkami ciąży także na powiatach. W województwie łódzkim Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami (PPOnZ) sporządzono dla 6 powiatów: łowickiego (2018-

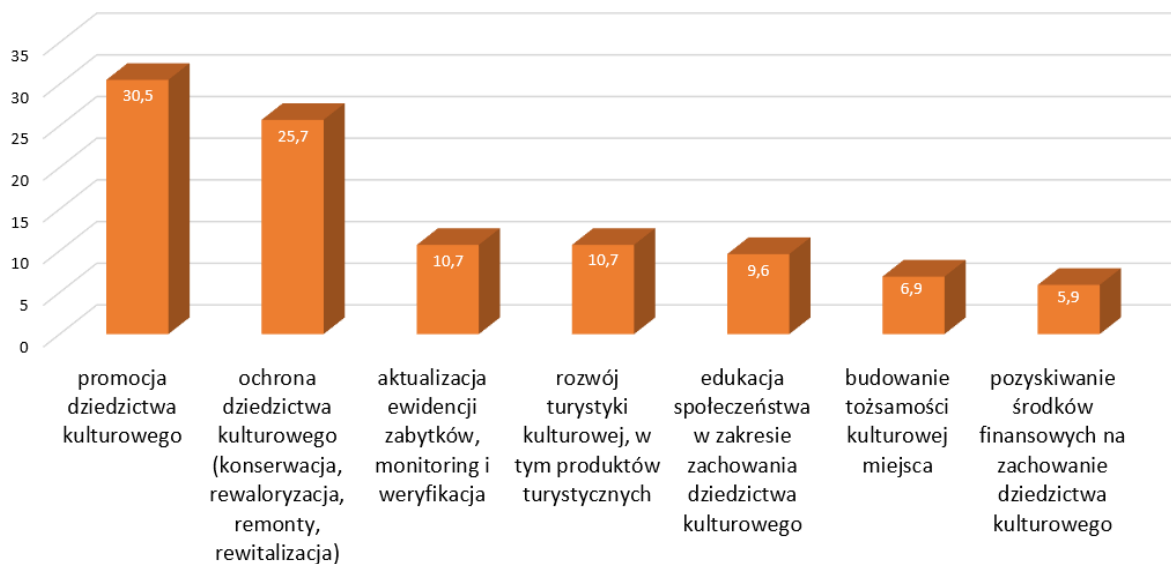
⁸⁰ Obowiązek powstał w 2003 r. - GPOnZ opracowywane są na cztery kolejne lata.

⁸¹ 43 gminy województwa łódzkiego (w tym 11 miast: Brzeziny, Kutno, Łowicz, Łódź, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola) sporządziły GPOnZ (opracowywane w okresie od 2006 do 2019 r.), które opublikowano i są ogólnie dostępne - z tego 21 dokumentów utraciło ważność po 31.12.2019 r. (w tym dla m. Brzeziny - GPOnZ opracowany w 2006 r.) - dane na podstawie Dziennika Urzędowego Województwa Łódzkiego (opublikowane do 09.03.2020 r.) oraz badań własnych (ankiety). Ponadto kwerenda wskazuje, że takie programy w okresie 2007-2013 r. opracowano również m.in. dla gmin: Brójce, Piątek, Rawa Mazowiecka gm., Stryków, Zgierz gm. (archiwum NID Łódź), a także przypuszczalnie dla Aleksandrowa, Łaniet, Oporowa, Ostrówka, Złoczewa, ale ich zawartość (z uwagi na nieupublicznienie) jest nieweryfikowalna, podobnie jak ich faktyczne wykorzystanie. Z tego powodu nie zostały uwzględnione w aktualnej statystyce.

⁸² Gminne Programy Opieki nad Zabytkami obowiązujące do 2020 r. posiada 11 gmin (Gorzkowo, Grabica, Ksawerów, Nowosolna, Poddębice, Rzeczyca, gm. Skierniewice, Szczerców, Warta, Zduńska Wola m., Żychlin), 4 gminy posiadają GPOnZ aktualne do 2021 r. (Burzenin, Ujazd, Wartkowice, Żelów), a dokumenty 7 samorządów utracą aktualność po upływie 2022 r. (Błaszki, Grabów, Lgota Wielka, Łask, Łódź, Sędziejowice i m. Skierniewice).

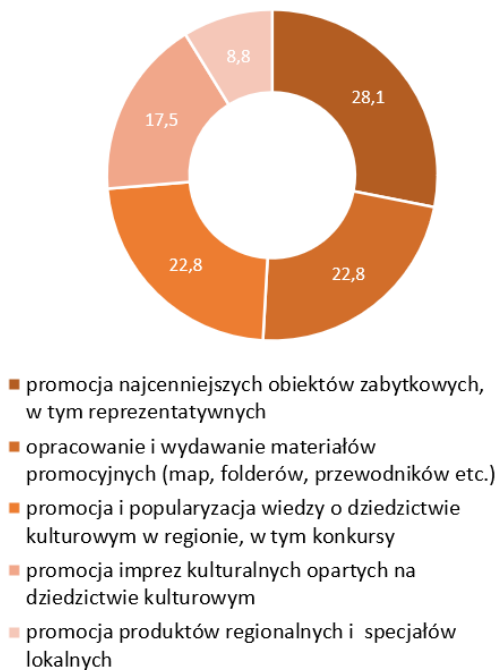
2021), piotrkowskiego (2013-2016 i 2017-2020), skierniewickiego (2020-2023⁸³), wierszowskiego (2018-2022) oraz łaskiego i opoczyńskiego (których dokumenty straciły aktualność przed upływem 2019 r.⁸⁴).

Rys. 27. Udział najczęściej wskazywanych zadań w obowiązujących GPOnZ [%]

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 28. Najczęściej występujące w obowiązujących GPOnZ zadania dotyczące promocji dziedzictwa kulturowego [%]

Źródło: opracowanie własne.

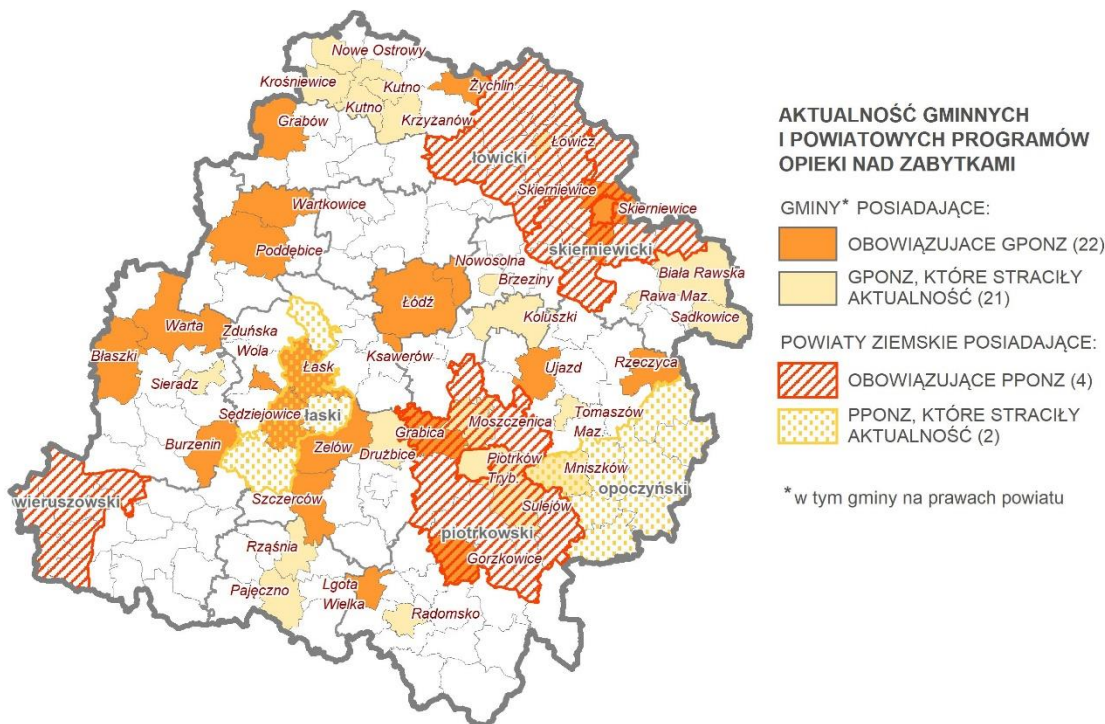
Rys. 29. Najczęściej występujące w obowiązujących GPOnZ zadania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego [%]

⁸³ Uchwała NR XIII/73/19 Rady Powiatu Skierniewickiego z dnia 12 grudnia 2019 r. (DU WŁ z dnia 9 marca 2020 r., poz. 1568).

⁸⁴ PPOnZ powiatu łaskiego sporządzony był na lata 2011-2014, a powiatu opoczyńskiego na lata 2011-2014 i 2015-2018.

Rys. 30. Aktualność programów opieki nad zabytkami - stan na 2019 r.

Źródło: opracowanie własne.

II.12. EDUKACJA KULTUROWA I PROMOCJA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

W ramach **edukacji kulturowej** działające na terenie województwa w latach 2018-2019 instytucje kultury zrealizowały szereg działań mających na celu kształtowanie i wzmocnienie świadomości tożsamości regionalnej wśród mieszkańców. Popularyzowano oraz promowano najistotniejsze walory dziedzictwa kulturowego regionu poprzez organizację konkursów i publikację wydawnictw.

Przeprowadzono **konkursy o zasięgu regionalnym**, w tym kolejne edycje wydarzeń o charakterze cyklicznym (m.in. Konkursu Wiedzy Geograficzno-Turystycznej o Regionie Łódzkim „Województwo w sercu Polski”), konkursów fotograficznych (m.in. Oblicza Łodzi, Łódzkie w obiektywie, #100latłódzkie, Potęga Łodzi – Power of Łódź).

Wydano szereg **publikacji** o charakterze turystyczno-krajoznawczym, popularyzujących wiedzę o dziedzictwie regionu łódzkiego, w tym przewodniki, mapy i informatory. W latach 2018-2019 ukazały się m.in. Atlas turystyczny województwa łódzkiego, broszura pt. „Stanisław Moniuszko w regionie łódzkim”, a także opracowania kartograficzne prezentujące najciekawsze elementy dziedzictwa kulturowego regionu na szlakach turystycznych, w tym: Łódzkie turystyczne, Aktywne Łódzkie, Obiekty architektury drewnianej regionu łódzkiego, Pamiątki kultury żydowskiej regionu łódzkiego, Smaki regionu łódzkiego, czy Obiekty militarne w regionie łódzkim. Ukazał się także informator krajoznawczy pt. „Województwo łódzkie na rowerze”⁸⁵.

W ramach promocji prowadzono aktualizację **elektronicznego kalendarza imprez kulturalnych** (m.in. na stronach internetowych Urzędu Miasta Łodzi, Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego oraz na portalu Region Kultury, prowadzonym przez Łódzki Dom Kultury)⁸⁶. Ponadto, informacje dotyczące nadchodzących wydarzeń są dostępne na oficjalnych profilach Łódzkiego Domu Kultury i Promuje Łódzkie na portalu Facebook oraz na stronie Fundacji na Rzecz Wspierania Kultury Plaster Łódzki (plasterlodzki.pl).

⁸⁵ Ponadto w 2019 r. ukazał się okolicznościowy numer periodyku „Wędrownik” z okazji stulecia województwa.

⁸⁶ Strony zawierające kalendarium: Łódzki Dom Kultury: <http://www.ldk.lodz.pl/kalendarz/20-11-2018>, <https://uml.lodz.pl/kalendarz/>, Region Kultury: <http://www.regionkultury.pl/>, Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego: <http://www.rotwl.pl/>.

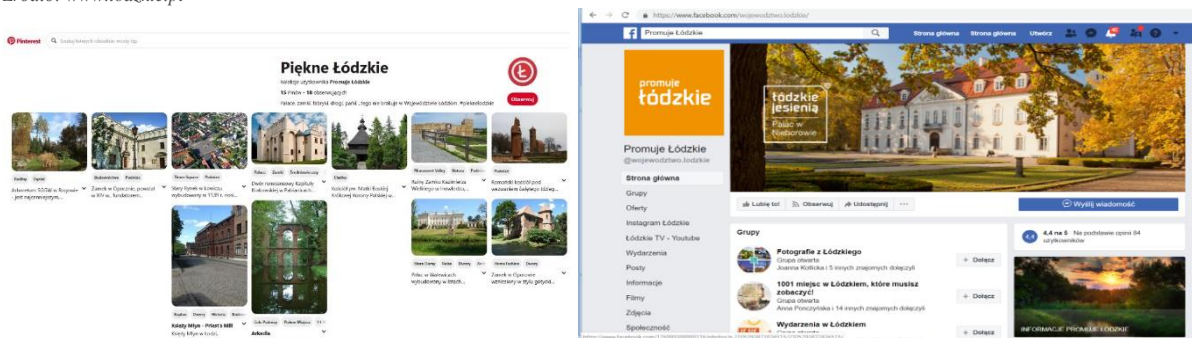
Przykładowe tematyczne mapy regionu łódzkiego związane z dziedzictwem kulturowym

Źródło: www.lodzkie.pl

Przykładowe tematyczne oficjalne profile Promuje Łódzkie prowadzone w ramach mediów społecznościowych

Źródło: www.lodzkie.pl

Wśród portali promujących dziedzictwo kulturowe Łódzkiego znajdują się cztery strony prowadzone przez jednostki organizacyjne Samorządu Województwa Łódzkiego (www.wsiodle.lodzkie.pl, www.lodzkie.pl/turystyka, www.lodzkie.pl/kultura, www.ldk.lodz.pl) oraz przez organizacje współpracujące z Urzędem Marszałkowskim (www.rotwl.pl, www.lodzkie.travel).

W ramach kreowania marki *Łódzkie* prowadzone są oficjalne profile z wykorzystaniem mediów społecznościowych: Twitter, Facebook, Pinterest, Instagram, które także przekazują treści związane z zabytkami regionu. Popularyzowanie materiałów filmowych promujących walory naszego regionu odbywa się na oficjalnym profilu Promuje Łódzkie na portalu Facebook oraz na kanałach Promuje Łódzkie, Urzędu Miasta Łodzi - LodzTube, Centrum Nauki i Techniki EC1, Muzeum Miasta Łodzi, Narodowego Instytutu Dziedzictwa oraz Centrum Obsługi Przedsiębiorcy w Zgierzu na portalu YouTube.

Strony prowadzone przez różne niezależne instytucje to m.in. katalog zabytków województwa będących w rejestrze zabytków (www.kultura.lodz.pl), obywatelski katalog zabytków (www.otwartzabytki.pl), zbiór zamków i pałaców województwa (zamkilodzkie.pl). Informacje o obiektach dziedzictwa i atrakcjach turystycznych naszego regionu odnaleźć można na ogólnopolskich stronach dotyczących zabytków i turystyki (www.zabytek.pl, www.polskieszlaki.pl/atrakcje/woj-lodzkie/), czy na prywatnych blogach podróżniczych (www.map4u.pl, www.mynaszlaku.pl/wojewodztwo-lodzkie-50-miejsc-ktore-warto-zobaczyc-i-zwiedzic/). Portalem mapowym prezentującym w wąskim zakresie dane dotyczące lokalizacji obiektów materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego jest geoportal województwa łódzkiego (www.geoportal.lodzkie.pl).

Istnieje wiele stron internetowych, które prezentują treści dotyczące dziedzictwa kulturowego regionu łódzkiego. Są to portale związane z turystyką i kulturą, także portale mapowe. Brakuje jednego wspólnego portalu łączącego w całość treści związane z dziedzictwem kulturowym i poświęconego wyłącznie tej tematyce, tak jak ma to miejsce w innych województwach (np. www.kultura.wrotapodkarpackie.pl, <https://dolnyslask.travel/kultura/>).

Walory dziedzictwa kulturowego regionu były przedmiotem promocji na międzynarodowych i krajowych targach turystycznych. W latach 2018-2019 Urząd Marszałkowski WŁ brał udział w Międzynarodowych Targach Turystycznych: REGIONTOUR w Brnie, Vakantiebeurs w Utrechcie, Salon de Vacances w Brukseli, ITB w Berlinie. Spośród targów krajowych Łódzkie pojawiło się podczas Targów Regionów i Produktów Turystycznych TOUR SALON oraz targów Cavaliada w Poznaniu, Międzynarodowych Targów Turystyki, Spa, Sprzętu Turystycznego i Żeglarskiego GLOBalnie w Katowicach, MARKET TOUR – Piknik nad Odrą w Szczecinie, Targów Free Time Festiwal w Gdańsku, Targów World Travel Show w Nadarzynie oraz w Łodzi podczas Międzynarodowych Targów Na Styku Kultur.

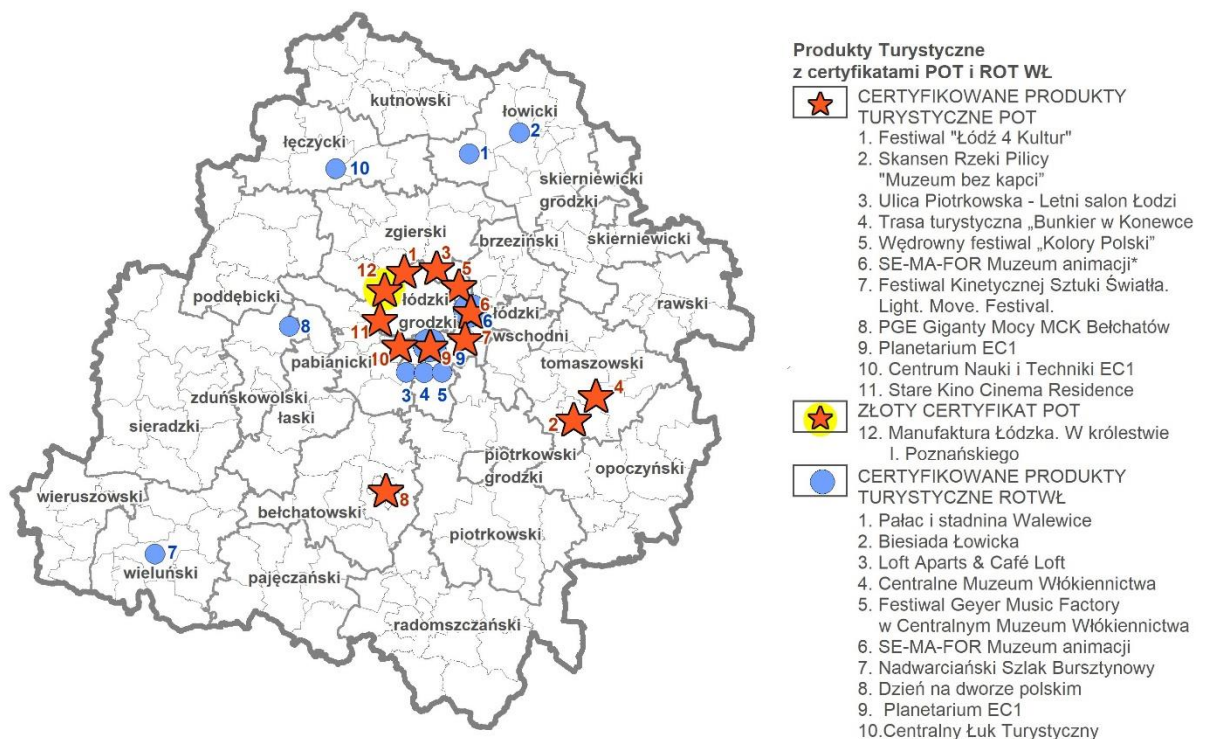
Jedną z form promocji dziedzictwa kulturowego regionu są szlaki turystyczne, zwłaszcza samochodowe **szlaki kulturowe**, łączące obiekty i obszary zabytkowe, w tym zwłaszcza:

- **Bursztynowy, Cysterski i Romański**, będące częścią Europejskich Szlaków Kulturowych,
- **Europejski Szlak Dziedzictwa Przemysłowego ERIH**, na którym znajdują się obiekty zabytkowe związane z tematyką włókienniczą (w Łodzi – Manufaktura i Centralne Muzeum Włókiennictwa),
- **Szlak Zamków**,
- **Szlak turystyczny Front Wschodni 1914-1918**, jako jedyny w województwie oznakowany w sposób kompletny z wykorzystaniem jednolitego systemu identyfikacji wizualnej,
- **Szlak „Filmowe Łódzkie”** prowadzący przez miejscowości, w których realizowano najwięcej znanych polskich filmów (m.in. Łódź, Piotrków Trybunalski, Inowłódz, Zgierz).

Jednak ze względu na brak oznakowania atrakcji turystycznych na ww. szlakach (wyjątek stanowi Szlak turystyczny Front Wschodni 1914-1918), trasy stanowią nadal niewykorzystane narzędzie w promocji walorów kulturowych regionu.

Formą promocji dziedzictwa kulturowego województwa są również **certyfikowane produkty turystyczne**. Do 2019 r. w województwie łódzkim przyznano 16 certyfikatów Polskiej Organizacji Turystycznej dla produktów turystycznych, spośród nich aż 12 jest związanych z dziedzictwem kulturowym. Prezentują one nie tylko atrakcje w Łodzi (9), ale również w Spale, Bełchatowie, Tomaszowie Mazowieckim; a jeden z nich - Wędrowny Festiwal „Kolory Polski”, obejmuje swoim zasięgiem cały region. Ponadto Regionalna Organizacja Turystyczna Województwa Łódzkiego nadała swój certyfikat łącznie 18 produktom, spośród których połowa buduje swój potencjał na dziedzictwie kulturowym.

Rys. 31. Produkty Turystyczne z certyfikatami Polskiej Organizacji Turystycznej (POT) i Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego (ROT WŁ) w 2018 r.⁸⁷

⁸⁷ SE-MA-FOR Muzeum Animacji (6.) od 2018 r. jest zamknięte do odwołania (część zbiorów przeniesiono do EC1).

**III. WNIOSKI Z EWALUACJI WOJEWÓDZKIEGO
PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI W
WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2016-2019**

III. WNIOSKI Z EWALUACJI WOJEWÓDZKIEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2016 - 2019

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016-2019 został uchwalony przez Sejmik Województwa Łódzkiego 21 czerwca 2016 r. (Uchwała nr XXV/319/16). Założenia programowe opierały się na diagnozie, dotyczącej struktury zasobu i potrzeb w zakresie ochrony dziedzictwa, która stanowiła wstępną część dokumentu. Realizacji celu strategicznego: *”Zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego i spuścizny dziejowej”* - służyły 3 cele operacyjne (których rozwinięcie stanowiło 7 działań – 1 podstawowe, 4 wspomagające i 2 uzupełniające), tj.:

❖ **Cel operacyjny: Atrakcyjność krajobrazu kulturowego:**

- Rewitalizacja układów przestrzennych miast i wsi - działanie podstawowe,
- Poprawa stanu obiektów i obszarów zabytkowych - działanie wspomagające,
- Poprawa stanu i dostępności zabytków ruchomych w muzeach oraz obiektach sakralnych - działanie uzupełniające.

❖ **Cel operacyjny: tożsamość wielokulturowa regionu:**

- Kreowanie różnorodności kulturowej - działanie wspomagające,
- Edukacja kulturowa mieszkańców województwa - działanie uzupełniające.

❖ **Cel operacyjny: Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym:**

- Cyfryzacja zasobów ewidencyjnych dziedzictwa kulturowego w regionie łódzkim - działanie wspomagające,
- Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym - działanie uzupełniające.

Główną zaletą Programu była szczegółowa analiza i identyfikacja indywidualnych potrzeb w zakresie ochrony dziedzictwa w poszczególnych obszarach oraz delegowanie zadań odpowiednio do zdiagnozowanych deficytów. Priorytetowe znaczenie przypisano działaniu w zakresie **Rewitalizacji układów przestrzennych miast i wsi**. Natomiast słabą stroną dokumentu była złożona struktura (także w sferze zarządzania) komplikująca monitorowanie realizacji zadań. Założono, że osiągnięcie rezultatu w obszarach poszczególnych działań nastąpi poprzez realizację przypisanych im zadań (32), a miarą stopnia zaawansowania wykonania były wskaźniki (31).

Niezbędna jest poprawa struktury zarządzania i monitoringu realizacji zadań, m.in. poprzez zredukowanie liczby i modyfikację wskaźników w sposób pozwalający na uproszczenie procesu pozyskiwania danych w toku oceny stopnia realizacji.

Na podstawie sprawozdania z realizacji etapu 2016-2017⁸⁸ oraz w oparciu o pozyskane dane (niepełne) dla etapu 2018-2019, ustalono ogólny stopień realizacji na poziomie ok. 70%. **Największy postęp odnotowano** wśród zadań służących realizacji 2 działań uzupełniających - Edukacja kulturowa mieszkańców województwa (powyżej zakładanej wartości docelowej wskaźnika, ale nie udało się opracować podręcznika edukacji regionalnej) oraz - Poprawa stanu i dostępności zabytków ruchomych w muzeach oraz obiektach sakralnych (blisko 90%). Obszarami o niskim stopniu realizacji (szacowanym na poziomie ok. 50%) są oba działania związane z Celem operacyjnym: *Regionalny system zarządzania dziedzictwem kulturowym* - Cyfryzacja zasobów ewidencyjnych dziedzictwa kulturowego w regionie łódzkim (wspomagające) i Stworzenie mechanizmu współpracy w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym (uzupełniające). **Nie odnotowano żadnego postępu** w zakresie realizacji 2 zadań: opracowanie katalogów budownictwa regionalnego i stanowienia parków kulturowych oraz jedynie bardzo słaby przyrost liczby gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami. Rezultat zdecydowanie niższy od zakładanego zarejestrowano ponadto w sferze dokumentacyjnej (studialne opracowania historyczne), cyfryzacji (digitalizacji) zasobu ewidencji (zarówno WEZ, jak i GEZ) oraz zbiorów muzealnych, a także unowocześniania (modernizacji) systemów wystawienniczych w muzeach i wyposażania obiektów zabytkowych w systemy zabezpieczeń przeciwpożarowych i antywłamaniowych.

Prace konserwatorskie realizowane w latach 2016-2019 przez zarządców zabytków w zdecydowanej większości były prowadzone przy wykorzystaniu wsparcia zewnętrznego. Łącznie z dotacji z różnych źródeł skorzystało ponad 200 obiektów, z czego niemal połowę stanowiły zabytki reprezentatywne. W efekcie realizacji procesów konserwatorskich zarejestrowano pozytywne zmiany w strukturze stanu zachowania zabytków reprezentatywnych (205). Wyjściowo stan zachowania 51 – oceniony był jako bardzo dobry, 73 – dobry, 68 – średni, a 13 zły. Obecnie w stanie bardzo dobrym jest 60 zabytków, w dobrym – 92, a 41 w średnim. Niestety w grupie zagrożonych pozostało 12 obiektów w stanie złym (z tego 8 niezmiennie).

⁸⁸ Sprawozdanie z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016 - 2019, Łódź, grudzień 2018 r.

Dotacje przyznane ze środków krajowych (JST, w tym WŁ; ŁWKZ, MKiDN, WFOŚiGW) na prace przy zabytkach w okresie 2016-2017 wyniosły ogółem około 32,5 mln zł, natomiast w latach 2018-2019 - 47,6 mln zł, z tego, dla etapu 2016-2017 dotacje z budżetów JST stanowiły 11,8 mln zł (w tym dotacji w łącznej kwocie 8,5 mln zł udzieliły 3 powiaty: opoczyński, poddębicki i zduńskowolski oraz 10 gmin: Czerniewice, Lutomiersk, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Rzgów, Wieluń, Widawa oraz miasta: Łódź, Sieradz, Zduńska Wola). Natomiast w latach 2018-2019 wartość dotacji udzielonych przez JST (197 obiektów) wyniosła – 20,6 mln zł (w tym dotacji w łącznej kwocie 10,6 mln zł udzielone przez 4 powiaty: kutnowski, opoczyński, poddębicki i zduńskowolski oraz 35 gmin: Bełchatów, Będków, Błaszki, Buczek, Czerniewice, Koluszki, Osjaków, Pajęczno, Pątnów, Pęczniew, Poddębice, Rząśnia, Rzgów, Sadkowiec, Sieradz, Stryków, Sulejów, Tomaszów Mazowiecki, Warta, Widawa, Wieluń, Wola Krzysztoporska, Zduńska Wola, Zelów, Żytno i miasta: Bełchatów, Brzeziny, Kutno, Łęczyca, Łódź, Piotrków Trybunalski, Radomsko, Rawa Mazowiecka, Sieradz, Skierniewice).

Wzrost nakładów na cele związane z ochroną i opieką nad zabytkami wyraźnie przekłada się na poprawę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego, choć nie zaspokaja w pełni ogromu potrzeb w tym obszarze. Dlatego ważne jest utrzymanie finansowania na podobnym poziomie w latach następnych, a także zwiększenie liczby samorządów lokalnych angażujących się w dotowanie procesów ochrony i opieki nad zabytkami.

Powyzsza analiza i ustalenia zawarte w diagnozie dowodzą aktualności celów i potrzeby kontynuacji przypisanych zadań, wskazując jednocześnie na konieczność uzupełnienia ich katalogu w niezbędnym zakresie, z uwzględnieniem krajobrazowego podejścia do ochrony zabytków (w tym lokalnych form architektonicznych). Szczególnie istotna wydaje się realizacja potrzeb i zmniejszenie deficytu w sferze badań i dokumentacji wartości zabytków oraz poprawy efektywności zarządzania dziedzictwem (w tym działania w odniesieniu do zabytków zagrożonych zniszczeniem). Priorytetowe znaczenie w tej sferze ma również stworzenie dostępnej, kompletnej, cyfrowej bazy danych o dziedzictwie kulturowym, jako narzędzia skutecznego zarządzania.

**IV. WYZWANIA ROZWOJOWE W ZAKRESIE
OPIEKI NAD ZABYTKAMI**

IV. WYZWANIA ROZWOJOWE W ZAKRESIE OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Dziedzictwo kulturowe determinuje tożsamość regionalną, trwałość więzi społecznych, a także standard i jakość życia. Stanowi również istotny czynnik procesów gospodarczych (w tym rozwoju turystyki), w szczególności na obszarach cennych kulturowo i krajobrazowo.

Wśród **potencjałów regionu łódzkiego w zakresie dziedzictwa kulturowego** należy wskazać zwłaszcza:

- różnorodność krajobrazu kulturowego, którego wyróżnikiem jest dziedzictwo będące świadectwem wielokulturowych tradycji, w szczególności znajdujących odzwierciedlenie w sposobie ukształtowania zabytkowych układów przestrzennych oraz koncentracji postindustrialnego dziedzictwa związanego z przemysłem włókienniczym,
- modę na turystykę kulturową i działalność grup rekonstrukcyjnych, dającą możliwości pozytywnej komercjalizacji dziedzictwa kulturowego, z wykorzystaniem zasobu i wprowadzeniem nowej jakości do przestrzeni zabytkowych, oraz wykorzystanie zrewitalizowanych obszarów do budowania konkurencyjności gospodarczej.

Natomiast za **najbardziej istotne problemy w obszarze ochrony dziedzictwa kulturowego** regionu należy uznać:

- brak skutecznej ochrony prawnej cennych obiektów i obszarów zabytkowych, w tym niedostatek miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów o wartościach zabytkowych, zawierających ustalenia zapewniające ich ochronę, a także brak zintegrowanego systemu informacji o stanie i potrzebach dziedzictwa kulturowego, będące powodem znacznej skali degradacji obiektów i obszarów, w tym postindustrialnych, będących świadectwem włókienniczych tradycji regionu,
- zmiany fizjonomii krajobrazu na skutek zaniku tradycyjnych form zagospodarowania przestrzeni (w tym wykorzystania lokalnych materiałów budowlanych) i wprowadzanie form niedostosowanych (stylistycznie i materiałowo), powodujące degradację układów przestrzennych jednostek także w aspekcie krajobrazowym, poprzez unifikację i chaos przestrzenny,
- suburbanizację na obszarach cennych kulturowo i krajobrazowo oraz brak dbałości o wysoką jakość nowych form zagospodarowania przestrzeni (w aspekcie kompozycyjno-estetycznym),
- konflikty przestrzenne na obszarach cennych kulturowo i krajobrazowo, wynikające z działalności gospodarczej, w tym eksploatacji złóż oraz inwestycji infrastruktury technicznej i logistycznej, skutkujące chaosem przestrzennym i wizualnym, np. konkurencyjne dominanty wysokościowe i wielkopowierzchniowe, liczne i/lub wielkopowierzchniowe reklamy.

W oparciu o powyższe sformułowano następujące wyzwania:

- ❖ Niekompletność dokumentów tworzących uwarunkowania prawne i programowe na poszczególnych poziomach zarządzania zasobem dziedzictwa kulturowego, w tym krajobrazem.
- ❖ Brak kompletnego rozpoznania wartości zachowanego zasobu dziedzictwa materialnego i niematerialnego.
- ❖ Postępująca degradacja historycznych układów przestrzennych na skutek unifikacji i deformacji ich struktur w procesie rozwoju przestrzennego.
- ❖ Niewystarczająca ochrona różnorodności kulturowej.
- ❖ Niedostateczne zagospodarowanie i wykorzystanie na cele użytkowe zasobu dziedzictwa, w tym poprzemysłowego, z poszanowaniem i wyeksponowaniem jego wartości, poprzez rewaloryzację i rewitalizację, z uwzględnieniem likwidacji barier i ograniczeń w dostępności oraz dostosowania oferty do potrzeb współczesnego społeczeństwa.
- ❖ Niezadowalający stan zachowania i zabezpieczenia zabytków przed zagrożeniami.
- ❖ Niska jakość przestrzeni publicznych w historycznych układach przestrzennych, zwłaszcza w obszarach priorytetowych ośrodków historycznych oraz obiektach i obszarach reprezentatywnych.
- ❖ Niewystarczający standard infrastruktury kultury i poziom współpracy.
- ❖ Niewystarczające wykorzystanie atutów dziedzictwa materialnego i niematerialnego do kreowania marki *Łódzkie*.
- ❖ Brak ciągłości/cykliczności organizacji wydarzeń.
- ❖ Słaba integracja treści dydaktycznych oraz brak innowacyjnego kształcenia w zakresie edukacji regionalnej.

V. CELE, DZIAŁANIA I ZADANIA

V. CELE, DZIAŁANIA I ZADANIA

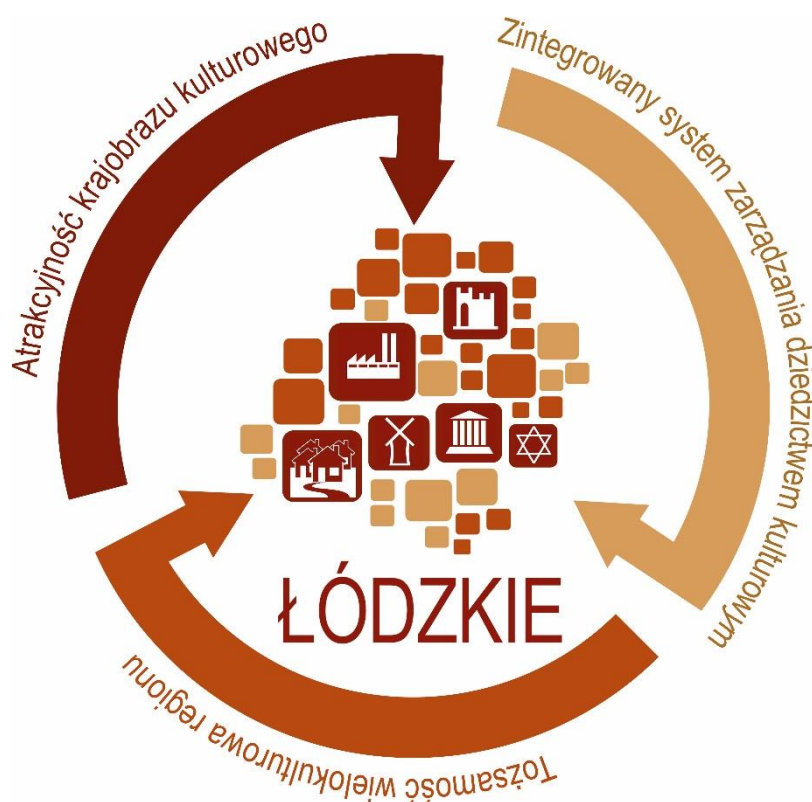
V.1. WIZJA I CEL STRATEGICZNY PROGRAMU

Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami, pojmowana jako dążenie do **zachowania kompletności, integralności i autentyczności zasobu dziedzictwa kulturowego (materialnego i niematerialnego)** realizowana w regionie przez jednostki administracji publicznej na różnych szczeblach zarządzania, we współpracy z instytucjami sektora kultury i nauki oraz podmiotami indywidualnymi, jest zadaniem ciągłym, opartym na wielopłaszczyznowych powiązaniach i uwarunkowaniach: kulturowych, prawnych, społecznych i gospodarczych. Istotą skuteczności podejmowanych w tej sferze działań jest **zachowanie ciągłości prowadzonej polityki i stopień jej zintegrowania na poszczególnych poziomach**. W długofalowej perspektywie wizja odzwierciedla pożądaną stan województwa pod względem zachowania i właściwego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego, a jego osiągnięciu ma sprzyjać realizacja założonych **celów operacyjnych**, tj.:

1. **Atrakcyjność krajobrazu kulturowego**
2. **Zintegrowany system zarządzania dziedzictwem kulturowym**
3. **Tożsamość wielokulturowa regionu.**

Aktualna pozostaje zatem **wizja rozwoju** nakreślona w poprzedniej edycji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016-2019, która brzmi:

REGION WYRÓŻNIAJĄCY SIĘ RÓŻNORODNOŚCIĄ WALORÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I SPUŚCIZNY DZIEJOWEJ, STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ WIELOKULTUROWEJ TOŻSAMOŚCI WOJEWÓDZTWA

W obliczu tak nakreślonej wizji nie zmienia się również w istotny sposób formuła **celu strategicznego**, określonego jako:

**Zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego regionu jako istotnej części spuścizny
dziejowej**

Mając na względzie specyfikę zasobu regionalnego dziedzictwa kulturowego (w szczególności tradycje wielokulturowe, zabytki przemysłowe, historyczne ośrodki, budownictwo drewniane, folklor), jego niezadawalający wciąż stan zachowania oraz zidentyfikowane deficyty w sferze badań i dokumentacji, a także dostępne narzędzia sprawowania ochrony i opieki - w bieżącej edycji Programu przewiduje się kontynuację (w nieco zmodyfikowanej formule) celów operacyjnych i większości przypisanych im działań i zadań. Szczególny nacisk, poprzez uzupełnienie katalogu działań i zadań, położono na krajobrazowy kontekst ochrony zabytków oraz aspekt dotyczący badań i dokumentacji dziedzictwa kulturowego, a także konieczność wzmacniania instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego (w tym instytucji i organizacji sektora kultury) i kreowania marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym (w tym m.in. aktywizację lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków).

V.2. CELE, DZIAŁANIA I ZADANIA O WYMIARZE HORYZONTALNYM

CEL STRATEGICZNY: ZACHOWANIE DLA PRZYSZŁYCH POKOLEŃ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO REGIONU JAKO ISTOTNEJ CZĘŚCI SPUŚCIZNY DZIEJOWEJ

CELE OPERACYJNE	DZIAŁANIA	ZADANIA
1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	1.1. Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego	Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych
	1.2. Poprawa stanu zachowania zabytków	1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich
2. ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM	2.1. Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów	2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach
	2.2. Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego	2.2.1. Wspieranie działalności instytucji i organizacji sektora kultury oraz jednostek administracji w zakresie ochrony dziedzictwa 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury
	2.3. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych	2.3.1. Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych
3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU	3.1. Kreowanie marki <i>Łódzkie</i> poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym	3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
	3.2. Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym	3.2.1. Publikacja wydawnictw promujących dziedzictwo kulturowe regionu 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Cel operacyjny 1.

ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

Osiągnięciu rezultatu w postaci **wysokiej jakości krajobrazu kulturowego** będą sprzyjać działania polegające na tworzeniu uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego, zarówno w wymiarze **prawnym** oraz **programowym**, jak i **finansowym**. Kluczowe znaczenie dla osiągnięcia oczekiwanego rezultatu ma **stanowienie kompleksowej ochrony dziedzictwa kulturowego**, w tym zwłaszcza **kontekstu krajobrazowego** zabytkowych obszarów i obiektów, m.in. poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania. Dla poprawy jakości wewnątrz zabytkowych zespołów przestrzennych (zwłaszcza urbanistycznych) niezbędne ponadto jest **stanowienie uchwał reklamowych** (zapobiegających chaosowi wizualnemu). Natomiast gminne i powiatowe programy opieki nad zabytkami powinny na poziomie lokalnym diagnozować i zabezpieczać najpilniejsze potrzeby, w tym także w zakresie identyfikacji dziedzictwa wymagającego objęcia ochroną lub jej wzmocnienia. **Zwiększenie skali i skuteczności ochrony zasobów kulturowych** wymaga wzrostu nakładów finansowych na ochronę zabytków i koordynacji działań w celu ich efektywnego wydatkowania, z uwzględnieniem wspierania alternatywnych form finansowania (finansowanie społecznościowe) i wdrażania mechanizmów wsparcia dla projektów obywatelskich. Powyższe uwarunkowania, a także badania wartości dziedzictwa (w tym badania archeologiczne, audyt krajobrazowy – w zakresie identyfikacji lokalnych form architektonicznych, studia historyczno-urbanistyczne), będą tworzyć **właściwe środowisko dla działań zmierzających do poprawy stanu zachowania zabytków**. Istotą tego procesu powinno być zachowanie kompletności i integralności zasobu, ze szczególnym uwzględnieniem jego specyficznych i unikatowych komponentów (m.in. ośrodków historycznych, zabytków reprezentatywnych, dziedzictwa przemysłowego, „drewnianego”, a także związanego z mniejszościami, filmem i sztuką awangardową). Efektem podejmowanych działań powinno być włączenie zabytków w procesy gospodarcze, poprzez ich lepsze wykorzystanie na cele użytkowe, z uwzględnieniem funkcji społecznych (kulturalnych i turystycznych), zwiększenie dostępności oraz wykorzystanie w działaniach promocyjnych.

DZIAŁANIA I ZADANIA

1.1. Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego

1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych, poprzez:

- stanowienie mpzp (w tym zmiany mpzp) z uwzględnieniem ochrony zabytków i ich ekspozycji, zwłaszcza obszarów o szczególnych wartościach zabytkowych i krajobrazowych (w tym dla parków kulturowych), miejscowości w sieci ośrodków historycznych oraz zabytkami na liście obiektów i obszarów reprezentatywnych;
- stanowienie uchwał reklamowych, przede wszystkim w ośrodkach historycznych, a szczególnie w tych, których wewnątrz krajobrazowe wymagają kompleksowej interwencji w zakresie uporządkowania przestrzeni⁸⁹;
- opracowanie i aktualizacja gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami;
- opracowanie i aktualizacja programów rewitalizacji;
- wpisywanie zabytków nieruchomości do rejestru;
- umieszczenie zabytków na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO, m.in. cmentarza żydowskiego w Łodzi⁹⁰;
- stanowienie **pomników historii** w odniesieniu do obiektów i zespołów odznaczających się wyjątkowymi wartościami zabytkowymi (utrwalonymi w powszechnej świadomości) i znaczeniem dla dziedzictwa kulturowego kraju, w szczególności są to⁹¹: romańska archikolegiata w Tumie, zespół XVI-wiecznego drewnianego kościoła

⁸⁹ Potrzebę podejmowania przez rady gmin uchwał tzw. reklamowych/krajobrazowych stwierdzono przede wszystkim w miastach powiatowych, które ze względu na funkcję reprezentacyjną powinny stanowić źródło dobrych praktyk dla pozostałych ośrodków regionalnych. Wprowadzenia uchwał wymagają ośrodki, na obszarze których funkcjonują parki kulturowe i pomniki historii oraz zachowały się reprezentatywne układy przestrzenne. Ponadto wytypowano kilka dodatkowych ośrodków, w których przestrzeń ze względu na chaos przestrzenny spowodowany licznymi i nieuporządkowanymi reklamami, wymaga pilnej interwencji.

⁹⁰ Procedura wpisu na Listę światowego dziedzictwa UNESCO - https://www.nid.pl/pl/Dla_wlascicieli_i_zarzadcow/opieka-nad-zabytkami/miejsca-swiatowego-dziedzictw/procedury/NID%20procedura.pdf

⁹¹ Zbiór rekomendacji nie ma charakteru listy zamkniętej, propozycję wraz z dokumentacją zgłaszający składa do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, za pośrednictwem i po zaopiniowaniu przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

- w Boguszytach, grupa XVI-wiecznych drewnianych kościołów wieluńskich, układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego, zespół kościoła romańskiego w Strońsku⁹²;
- stanowienie **parków kulturowych** dla obszarów odznaczających się szczególnymi wartościami krajobrazu kulturowego⁹³ (z wymaganymi dokumentami⁹⁴): zespół osadniczo - przestrzenny Tum – Łęczycza, Pole bitwy nad Rawką, Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona – łowicki park kulturowy (rejon gmin: Łowicz, Zduny, Kiernozia, Bielawy), południowa część ul. Piotrkowskiej w Łodzi, Ruda – Popioły – zespół willi letniskowych w Łodzi, młyny nad Grabią, Spała – Inowódz, Ozorków klasycystyczny (układ przestrzenny), Gidle z zespołami sakralnymi (w tym z sanktuarium maryjnym dominikanów);
  - stanowienie form ochrony obszarowej z uwzględnieniem kontekstu krajobrazowego na terenach charakterystycznych dla historii i tradycji osadniczej regionu⁹⁵, w tym:
    - ✓ *założeń przestrzennych miast, miasteczek i osiedli*: Drzewica – układ przestrzenny (miasto z zamkiem), Sieradz – układ urbanistyczny z zespołami sakralnymi, Sulejów z Podklasztorzem, Uniejów – Spycimierz, układ urbanistyczny Jeżowa, układ przestrzenny Pabianic, układ przestrzenny Gidle-Pławno, Posiadła wodno-fabryczne w dolinie rzeki Jasień w Łodzi, Warta – układ urbanistyczny z zespołami sakralnymi, układ urbanistyczny Wielunia, założenie przestrzenne z zespołem pałacowym w Wolborzu, założenie przestrzenne Złoczewa, założenie przestrzenne Żarnowa z zespołem kościoła i grodem kasztelańskim (tzw. Szwedzką Górą), osiedle pracowników kolei w Koluszkach, osiedle kolejowe w Zduńskiej Woli-Karsznicach;
    - ✓ *obszarów z cennymi zespołami obiektów obronnych, rezydencjalnych i sakralnych*: Besiekiery, zespół zamku w Oporowie, rejon Boguszyca (Boguszyce – Stare Byliny), cerkiew Aleksandra Newskiego w Łodzi, zespół klasztorny filipinów z sanktuarium w Studziannej-Poświętnem, Las Łągiewnicki, Ożarów – Kocilew, dolina Proсны (Bolesławiec – Chróscin);
    - ✓ *cennych układów przestrzennych wsi*: Bąkowa Góra, Chełmo, Lubień, Majkowice, Skotniki, Skórkowice, Węglewice, Wólka Skotnicka, Złaków Borowy⁹⁶, Złaków Kościelny;
    - ✓ *obszarów związanych z historycznymi postaciami*: Lipce Reymontowskie (Wł. Reymont), dolina Moszczenicy (Byszewy - Stare Skoszewy, J. Iwazkiewicz);
    - ✓ *obszarów o treściach archeologicznych*: osada Krakówek w Brzezinach, Stara Rawa – Dzwonkowice, wokół zbiornika Jeziorsko, Konopnica – Strobin, Krzętle, „Wioska Lutomiersk”, Burzenin – Witów, Kamion – Toporów – Przywóz, w Wieruszowie i Rawie Mazowieckiej;
  - opracowanie i aktualizacja planów ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.

1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych, poprzez:

- przyznawanie dotacji finansowych na różnych poziomach zarządzania ukierunkowanych na poprawę stanu zachowania obiektów, ze szczególnym uwzględnieniem obiektów zagrożonych w złym stanie (w tym reprezentatywnych i stanowisk archeologicznych);
- wdrażanie mechanizmów wsparcia dla projektów obywatelskich dotyczących materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu (Budżet Obywatelski Województwa Łódzkiego, organizacja konkursu ofert na realizację zadań publicznych województwa łódzkiego z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, organizacja konkursu na realizację projektów z zakresu edukacji kulturowej, organizowanego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury – Bardzo Młoda Kultura 2019-2021, dofinansowanie projektów obywatelskich dotyczących materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu w ramach konkursu ofert na realizację zadań publicznych Województwa Łódzkiego z zakresu turystyki i krajoznawstwa).

⁹² Obiekty i zespoły odznaczające się wyjątkowymi wartościami zabytkowymi proponowane do ustanowienia pomników historii wykazano w załączniku 1.

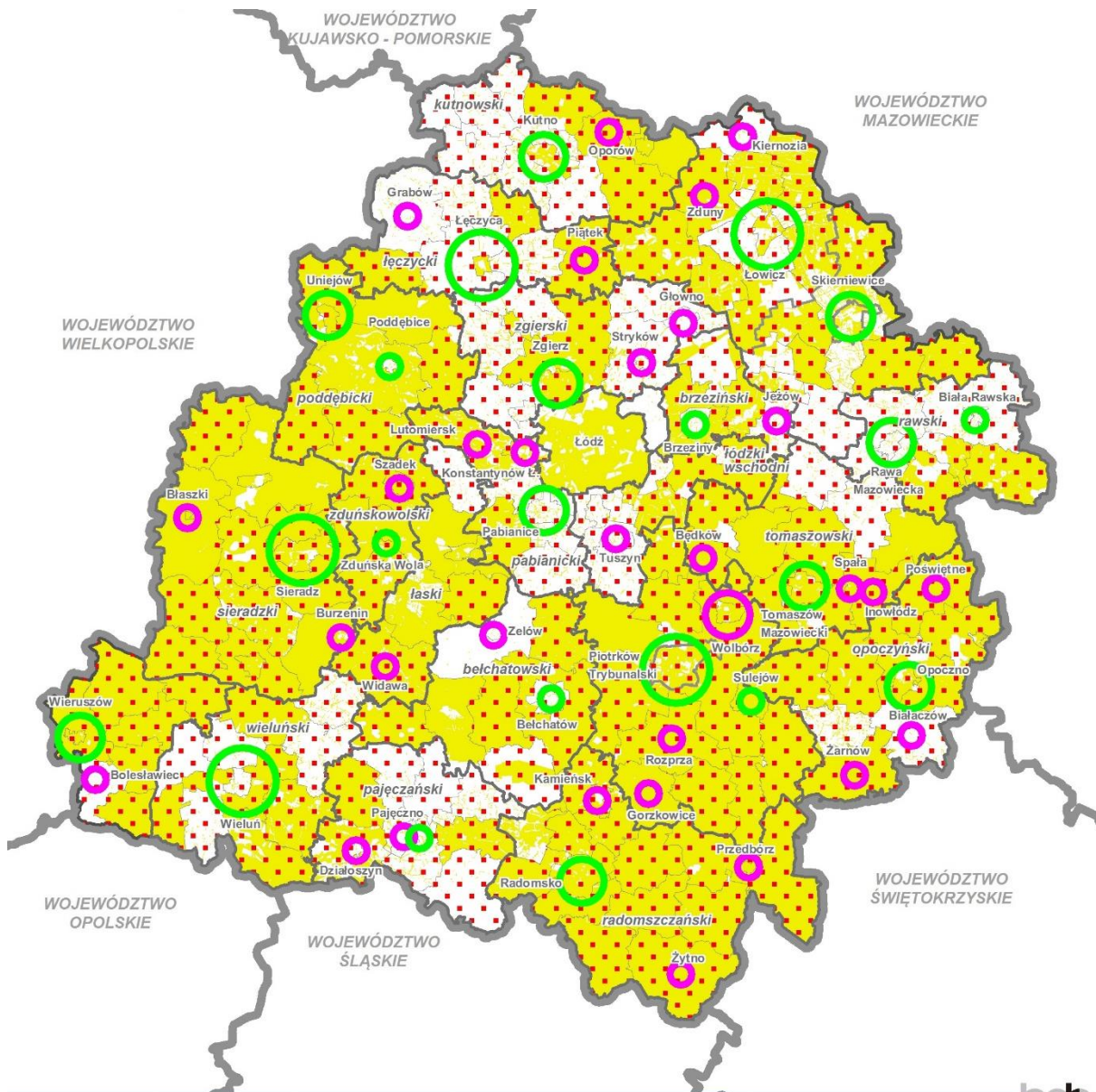
⁹³ Obiekty i zespoły proponowane do ustanowienia parków kulturowych zaprezentowano w załączniku 2.

⁹⁴ Dla PK obowiązkowo sporządza się plan ochrony (zatwierdzany przez radę gminy) i miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego.

⁹⁵ Zbiór rekomendacji przedstawiony w załączniku 3 nie ma charakteru listy zamkniętej, inicjatywa należy do samorządów, które zgodnie z przepisami obowiązującymi w dziedzinie ochrony zabytków mogą tworzyć parki kulturowe na podstawie uchwały rady gminy, po zasięgnięciu opinii właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

⁹⁶ Wpisany do rejestru zabytków nieruchomości zespół zabudowy wsi wymaga doprecyzowania zasięgu ochrony, z uwzględnieniem kontekstu krajobrazowego.

Rys. 32. Wybrane zadania z zakresu tworzenia uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego

CEL OPERACYJNY 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
 DZIAŁANIE 1.1. TWORZENIE UWARUNKOWAŃ DLA SKUTECZNEJ OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
 ZADANIE 1.1.1. TWORZENIE UWARUNKOWAŃ PRAWNYCH I PROGRAMOWYCH

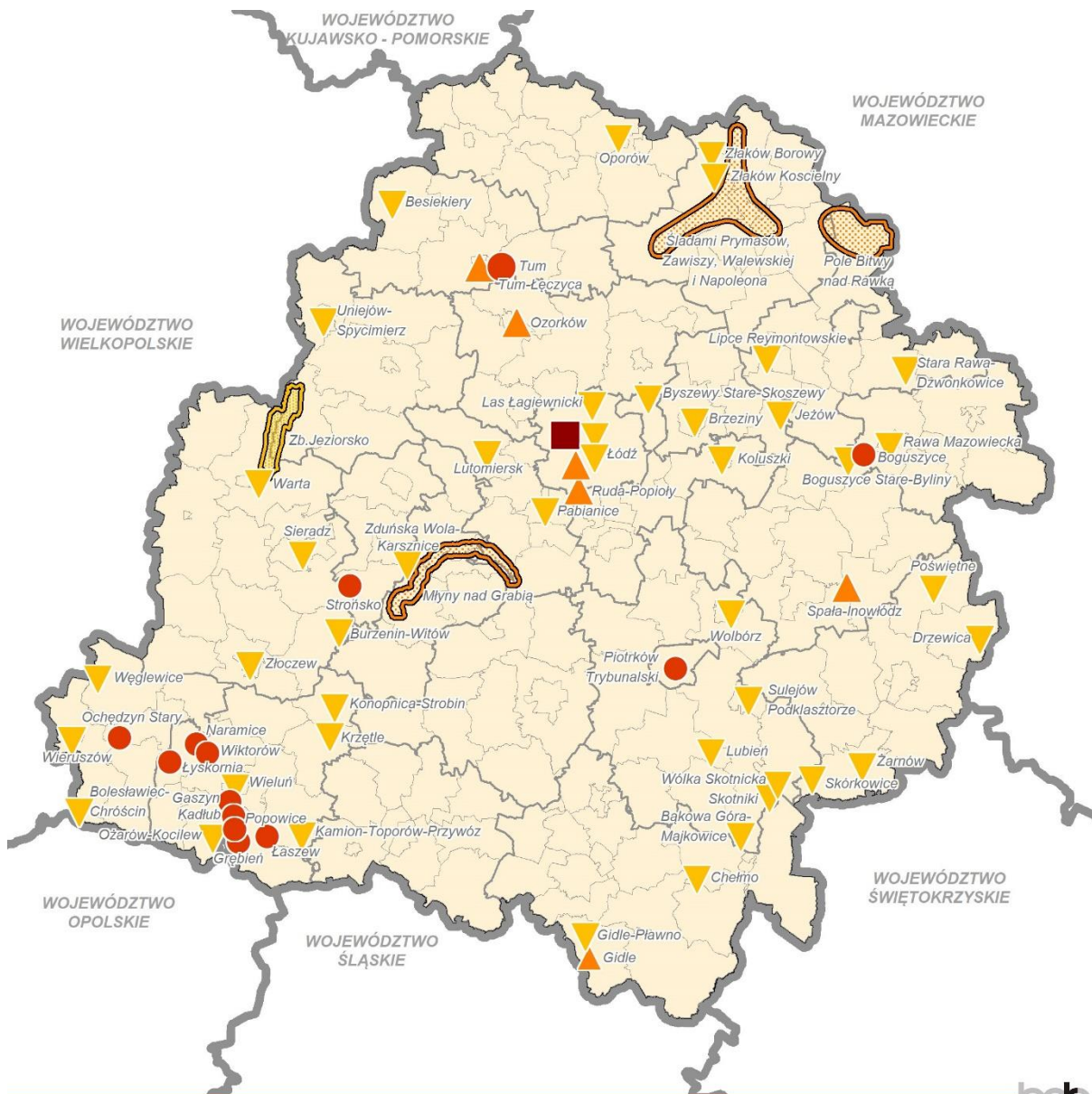
- STANOWIENIE MPZP (W TYM ZMIANY MPZP) Z UWZGLĘDNIENIEM OCHRONY ZABYTEKÓW I ICH EKSPOZYCJI
  - GMINY (W TYM NA PRAWACH POWIATU) WYMAGAJĄCE OPRACOWANIA I AKTUALIZACJI GMINNYCH PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTEKAMI
  - POWIATY ZIEMSKIE WYMAGAJĄCE OPRACOWANIA I AKTUALIZACJI POWIATOWYCH PROGRAMÓW OPIEKI NAD ZABYTEKAMI
- OŚRODKI HISTORYCZNE WG RANGI WYMAGAJĄCE:

- WYMAGAJĄCE WDROŻENIA UCHWAŁ REKLAMOWYCH
- WYMAGAJĄCE OPRACOWANIA PROGRAMÓW REWITALIZACJI

- RANGA OŚRODKA HISTORYCZNEGO:
- LOKALNA
  - REGIONALNA
  - KRAJOWA

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 33. Wybrane zadania z zakresu stanowienia form ochrony

CEL OPERACYJNY 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

DZIAŁANIE 1.1. TWORZENIE UWARUNKÓW DLA SKUTECZNEJ OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

ZADANIE 1.1.1. TWORZENIE UWARUNKÓW PRAWNYCH I PROGRAMOWYCH

- WPISYWANIE ZABYTKÓW NIEMUCHOMYCH DO REJESTRU
- UMIESZCZENIE ZABYTKÓW NA LIŚCIE ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO UNESCO - CMENARZ ŻYDOWSKI W ŁÓDZI
- STANOWIENIE POMNIKÓW HISTORII W ODNIESIENIU DO OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ WYJĄTKOWYMI WARTOŚCIAMI ZABYTKOWYMI I ZNACZENIEM DLA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO KRAJU
- STANOWIENIE PARKÓW KULTUROWYCH DLA OBSZARÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ SZCZEGÓLNYMI WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
- STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU, W TYM: ZAŁOŻEN PRZESTRZENNICH MIAST, MIASTECZEK I OSIEDLI, OBSZARÓW Z CENNYMI ZESPÓŁAMI OBIEKTÓW OBRONNYCH, REZYDENCJALNYCH I SAKRALNYCH, CENNYCH WSI, OBSZARÓW ZWIĄZANYCH Z HISTORYCZNYMI POSTACIAMI, OBSZARÓW O TREŚCIACH ARCHEOLOGICZNYCH

Źródło: opracowanie własne.

1.2. Poprawa stanu zachowania zabytków

1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego, poprzez:

- specjalistyczne badania wartości zabytków nieruchomych, w tym układów przestrzennych;
- specjalistyczne badania wartości stanowisk archeologicznych;
- specjalistyczne badania wartości krajobrazowych (audyt krajobrazowy);
- dokumentacja wartości dziedzictwa (opracowania studialne, w tym historyczno-urbanistyczne etc., katalog lokalnych form architektonicznych, wspieranie prac naukowych);
- opracowanie listy zabytków zagrożonych zniszczeniem, w tym stanowisk archeologicznych (w tym nieużytkowanych i niewłaściwie użytkowanych);
- przygotowanie ekspertyzy w zakresie oceny efektów rewitalizacji (aspekt jakości przestrzeni).

1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego, poprzez:

- rewaloryzację zabytków (w tym założeń zakomponowanej zieleni), zwłaszcza z listy obiektów i obszarów reprezentatywnych oraz zlokalizowanych w ośrodkach historycznych;
- rewaloryzację i właściwe zagospodarowanie zabytków zagrożonych zniszczeniem (nieużytkowanych lub użytkowanych niewłaściwie), zwłaszcza reprezentatywnych i zlokalizowanych w ośrodkach historycznych;
- wykorzystanie zabytków (z uwzględnieniem wyeksponowania ich wartości) na cele społeczne, w tym kulturalne i turystyczne, zwłaszcza reprezentatywnych i zlokalizowanych w ośrodkach historycznych;
- właściwe kształtowanie otoczenia zabytków (zwłaszcza układów i założeń przestrzennych oraz zespołów budowlanych), w szczególności reprezentatywnych i w obrębie ośrodków historycznych, poprzez zachowanie odpowiedniego kontekstu krajobrazowego, w tym ochronę stref ekspozycji.

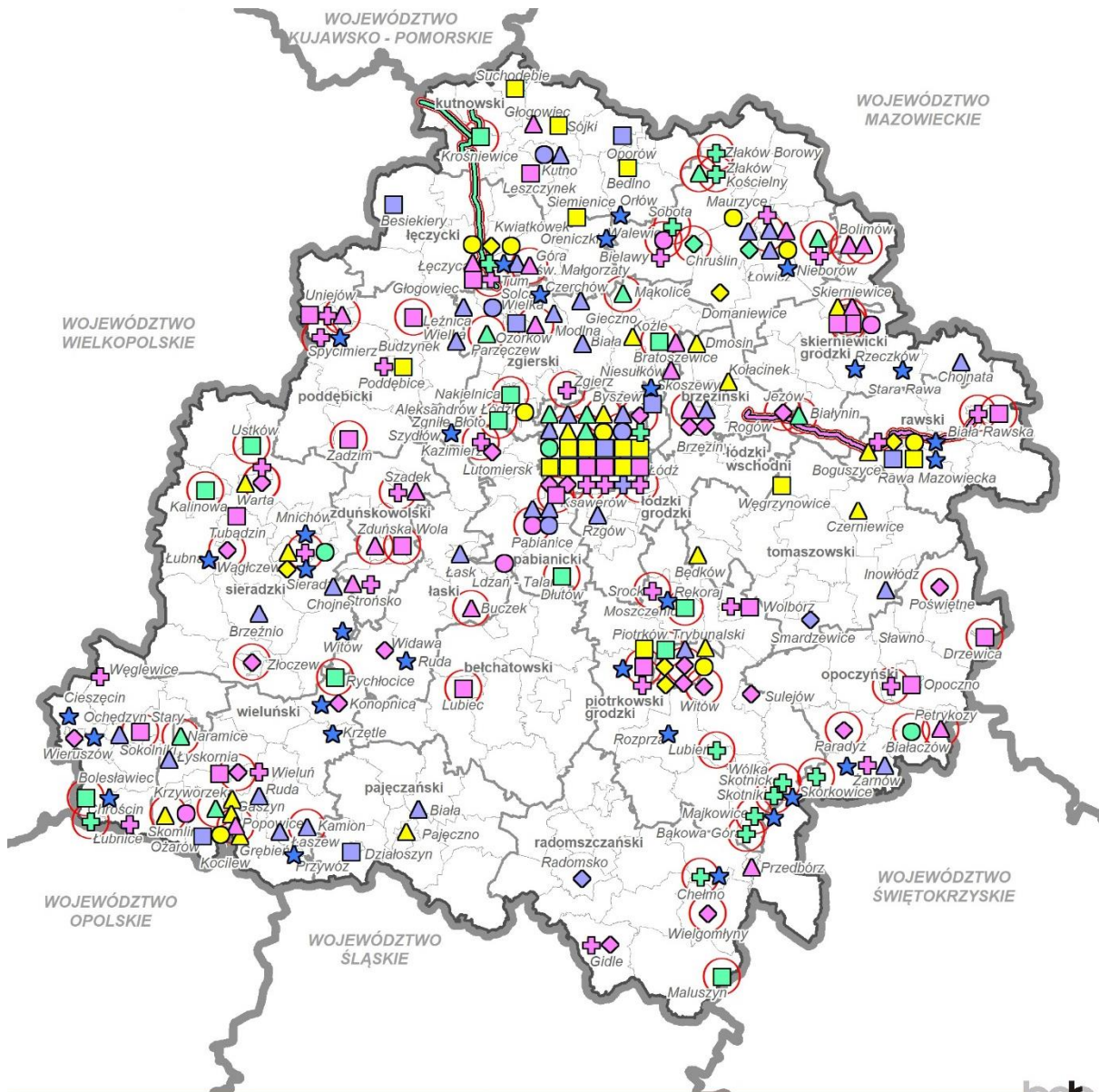
1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich, poprzez:

- rewaloryzację i rewitalizację historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów priorytetowych w ośrodkach historycznych (podjęcia pilnych działań w zakresie poprawy jakości przestrzeni wymagają przede wszystkim⁹⁷: Bełchatów, Będków, Biała Rawska, Białaczów, Błaszki, Gorzkowice, Grabów, Kamieńsk, Kiernozia, Krośniewice, Łódź⁹⁸, Oporów, Parzęczew, Piątek, Spała, Sulejów, Ujazd, Uniejów, Zduny) oraz założeń zieleni (zwłaszcza spośród zabytków reprezentatywnych w niewłaściwym stanie zachowania, m.in. Białaczów, Bratoszewice, Dłutów, Krośniewice, Maluszyn, Nakielnica, Ustków, Zgniłe Błoto);
- rewaloryzację, która powinna wyeksponować i utrwalić specyficzne cechy zabytkowych układów przestrzennych, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych w sposobie kształtowania struktury budowlanej (z uwzględnieniem właściwych gabarytów, proporcji, stylu i estetyki, wykorzystania lokalnych materiałów budowlanych). Konieczne jest nadanie odpowiedniego standardu estetycznego przestrzeniom publicznym przy uwzględnieniu: właściwych zasad kompozycji wnętrz, poprawy stanu małej architektury z wykorzystaniem materiałów wysokiej jakości, likwidacji barier architektonicznych i wprowadzania udogodnień dla osób z niepełnosprawnościami;
- zwiększanie udziału zieleni oraz zachowanie i odtworzenie zakomponowanej zieleni w ośrodkach historycznych, z uwzględnieniem konieczności zwiększania powierzchni biologicznie czynnych;
- rewaloryzację przestrzeni publicznych w miastach-ogrodach z uwzględnieniem zachowania optymalnego udziału zieleni decydującej o ich specyfice (Grotniki-Las, Łask – Kolumna-Las, Sokolniki-Las, Tuszyń-Las).

⁹⁷ Potrzebę interwencji w zakresie poprawy jakości przestrzeni publicznych określono przy uwzględnieniu wyników analiz w zakresie zachowania ośrodków historycznych (zachowane w stopniu słabym i złym) oraz wnętrz urbanistycznych unikatowych ośrodków historycznych (negatywna ocena wnętrza).

⁹⁸ Ze względu na skalę potrzeb i ciągły deficyt w tym obszarze działań.

Rys. 34. Rekomendowane prace w obiektach i obszarach reprezentatywnych

CEL OPERACYJNY 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
 DZIAŁANIE 1.2. POPRAWA STANU ZACHOWANIA ZABYTKÓW
 ZADANIE 1.2.2. REWALORYZACJA I WŁAŚCIWIE ZAGOSPODAROWANIE ZABYTKÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ICH WARTOŚCI I KONTEKSTU KRAJOBRAZOWEGO

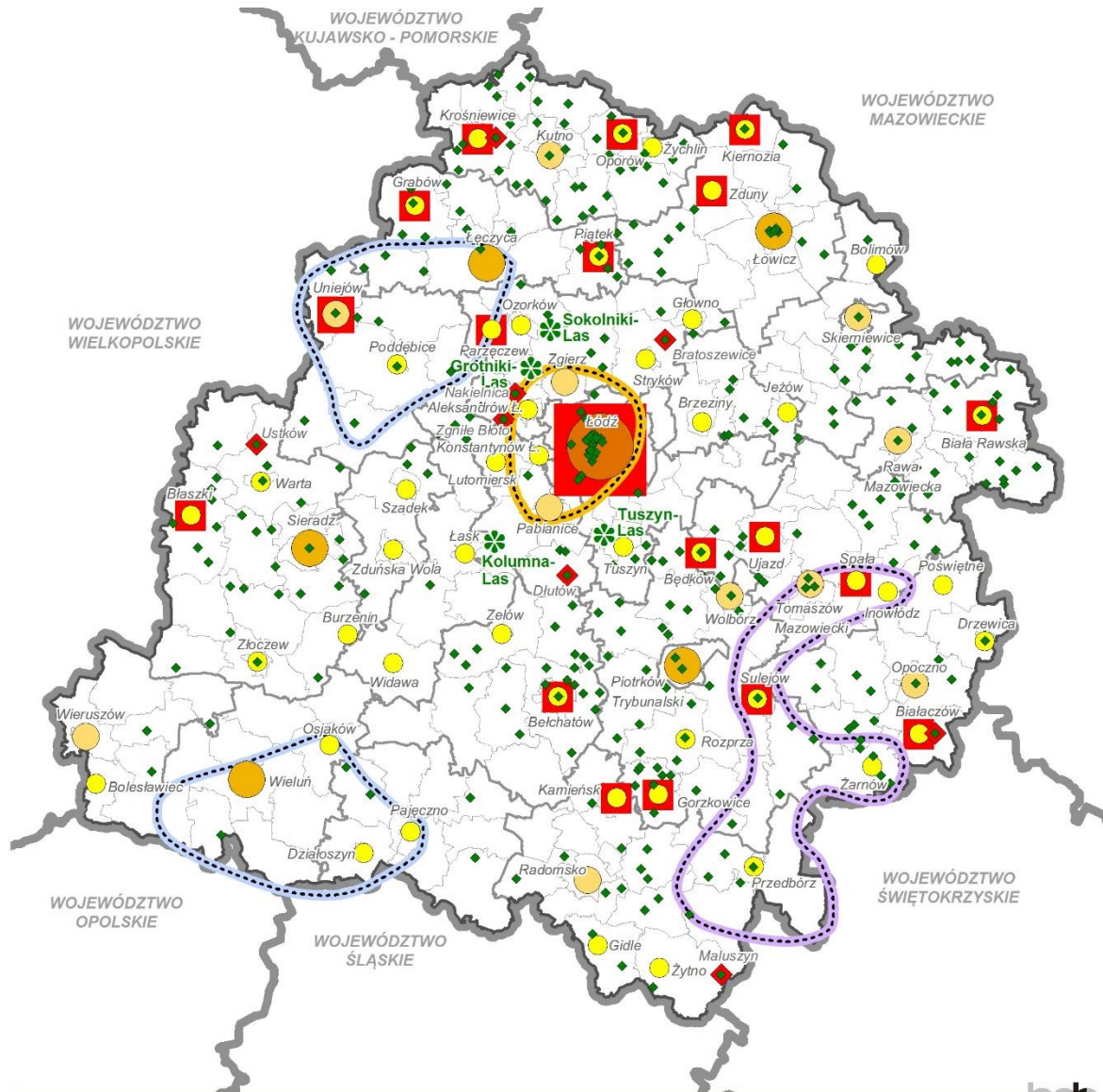
REKOMENDOWANE PRACE W OBIEKTACH I OBSZARACH REPREZENTATYWNYCH

- UKŁADY PRZESTRZENNE / KOLEJE WĄSKOTOROWE
- ZESPOŁY ARCHITEKTONICZNE ŚWIECKIE
- ZESPOŁY ARCHITEKTONICZNE SAKRALNE
- OBIEKTY I OBSZARY ŚWIECKIE
- OBIEKTY I OBSZARY SAKRALNE
- ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

- KOMPLEKSOWA REWALORYZACJA (41)
- KONTYNUACJA REWALORYZACJI (95)
- LOKALNE DZIAŁANIA KONSERWATORSKO-REMONTOWE (45)
- BIEŻĄCE PRACE UTRZYMANIOWE (47)
- PRIORYTETOWA REKOMENDACJA DO PRAC (90)
- ZABEZPIECZENIE STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH (30)

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 35. Wybrane zadania z zakresu poprawy stanu zachowania zabytków, w tym założeń zieleni i przestrzeni publicznych

CEL OPERACYJNY 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

DZIAŁANIE 1.2. POPRAWA STANU ZACHOWANIA ZABYTKÓW
 ZADANIE 1.2.2. REWALORYZACJA I WŁAŚCIWE ZAGOSPODAROWANIE ZABYTKÓW Z UWZGLĘDNIENIEM ICH WARTOŚCI I KONTEKSTU KRAJOBRAZOWEGO

ZAŁOŻENIA ZIELENI REKOMENDOWANE DO PODJĘCIA PRAC REWALORYZACYJNYCH / WSKAZANE DO PILNYCH PRAC (8)
 ZADANIE 1.2.3. POPRAWA JAKOŚCI PRZESTRZENI PUBLICZNYCH HISTORYCZNYCH ZAŁOŻEŃ PRZESTRZENNYCH MIEJSKICH I WIEJSKICH

HISTORYCZNE ZAŁOŻENIA PRZESTRZENNE MIEJSKIE I WIEJSKIE WYMAGAJĄCE REWALORYZACJI I REWITALIZACJI, ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM OBSZARÓW PRIORYTETOWYCH (WG RANGI)

- EUROPEJSKA
- KRAJOWA
- REGIONALNA
- LOKALNA

- OŚRODKI HISTORYCZNE WYMAGAJĄCE PODJĘCIA PILNYCH DZIAŁAŃ W ZAKRESIE POPRAWY JAKOŚCI PRZESTRZENI (19)
- REWALORYZACJA PRZESTRZENI PUBLICZNYCH W MIASTACH-OGRODACH (4)
- KREOWANIE NOWEJ ZABUDOWY W SPOSÓB JEDNORODNY, ZWŁASZCZA W OŚRODKACH HISTORYCZNYCH I NA TERENACH WIEJSKICH, W TYM M.I.N. PROMOCJA WYKORZYSTANIA LOKALNYCH MATERIAŁÓW BUDOWLANYCH: WAPIEN/WAPIEN I PIASKOWIEC/CEGLA

Źródło: opracowanie własne.

Cel operacyjny 2.

ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM

Skuteczne i efektywne zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego będzie możliwe poprzez zbudowanie zintegrowanego systemu na poziomie regionu. Dla osiągnięcia efektu synergii w obszarze działań, podejmowanych na poszczególnych poziomach zarządzania, kluczowe znaczenie będzie mieć stworzenie **kompleksowej cyfrowej bazy zasobu**, dostępnej w systemie informacji przestrzennej. Zagadnieniem o strategicznym znaczeniu w tym kontekście jest uzupełnienie, weryfikacja i digitalizacja zbioru ewidencji zabytków. Istotnym elementem systemu są również instytucje kultury (w szczególności muzea) działające w sferze ochrony dziedzictwa (szczególnie zabytków ruchomych i dziedzictwa niematerialnego). Uzyskaniu pożądanego rezultatu w tym obszarze zarządzania będzie sprzyjać **sieciowanie współpracy** instytucji sektora kultury (zwłaszcza o zasięgu ponadregionalnym i regionalnym zlokalizowanych w ośrodkach historycznych), ułatwiające m.in. wymianę dobrych praktyk. Ważnym elementem tworzenia właściwego środowiska jest **wzmacnianie działających instytucji**, poprzez wsparcie ich działalności, modernizację obiektów (z uwzględnieniem poprawy warunków bezpieczeństwa oraz likwidacji ograniczeń i barier dostępności), doskonalenie form udostępniania i przekazu (czemu sprzyja digitalizacja zasobów).

DZIAŁANIA I ZADANIA

2.1. Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów

2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków, poprzez:

- opracowanie, uzupełnienie oraz digitalizację wojewódzkiej i gminnych ewidencji zabytków⁹⁹;
- udostępnianie gminnych ewidencji zabytków w Internecie.

2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej, poprzez:

- stworzenie interaktywnego Systemu Informacji Przestrzennej (geoportalu) na poziomie województwa, powiatów i gmin zawierającego kompletne oraz aktualne dane o zasobach dziedzictwa kulturowego.

2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach, poprzez:

- digitalizację zabytków ruchomych;
- wprowadzanie w muzeach multimedialnych środków przekazu z uwzględnieniem potrzeb wszystkich grup wiekowych, osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami (np. interaktywne wystawy, audio przewodniki);
- wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum (w tym dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami).

2.2. Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego

2.2.1. Wspieranie działalności instytucji i organizacji sektora kultury oraz jednostek administracji w zakresie ochrony dziedzictwa, poprzez:

- wsparcie organizacyjne instytucji kultury (w tym m.in. pozostających w zarządzie samorządu województwa łódzkiego) w zakresie realizacji projektów związanych z dziedzictwem;
- tworzenie nowych muzeów, izb muzealnych, skansenów i galerii plenerowych (gromadzących zbiory specyficzne dla dziedzictwa kulturowego regionu);
- prowadzenie monitoringu w zakresie uczestnictwa w kulturze;
- przeprowadzenie badań w zakresie oceny atrakcyjności oferty kulturalnej przez mieszkańców regionu, w celu lepszego dostosowania jej do potrzeb odbiorców;

⁹⁹ Zwłaszcza w gminach, które nie wykazały opracowania gminnej ewidencji zabytków: Brąszewice, Godzianów, Gomunice, Kielczygłów, Kobilec Wielkie, Kocierzew Południowy, Łowicz (gm. wiejska), Drużbice, Masłowice, Przedbórz, Strzelce Wielkie, Zadzim.

- realizację projektu „Rozwój regionalny poprzez finansowanie waloryzacji dziedzictwa kulturowego” (FINCH, Program INTERREG EUROPA);
- poprawę zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych.

2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury, poprzez:

- wypracowanie mechanizmów współpracy sieciowej instytucji kultury, w tym muzeów (działających w sieci ośrodków historycznych) o zasięgu:
  - ponadregionalnym: w Łodzi (m.in. Muzeum Sztuki, Centralne Muzeum Włókiennictwa, Muzeum Kinematografii), Piotrkowie Trybunalskim, Sieradzu, Łęczycy, Łowiczu i Wieluniu;
  - regionalnym: w Kutnie, Opocznie, Oporowie, Pabianicach, Radomsku, Rawie Mazowieckiej, Skierniewicach, Tomaszowie Mazowieckim, Uniejowie, Wieruszowie, Wolborzu i Zgierzu, Bełchatowie, Brzezinach, Działoszynie, Łasku, Poddębicach, Przedborzu, Warcie, Zduńskiej Woli.

2.3. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych

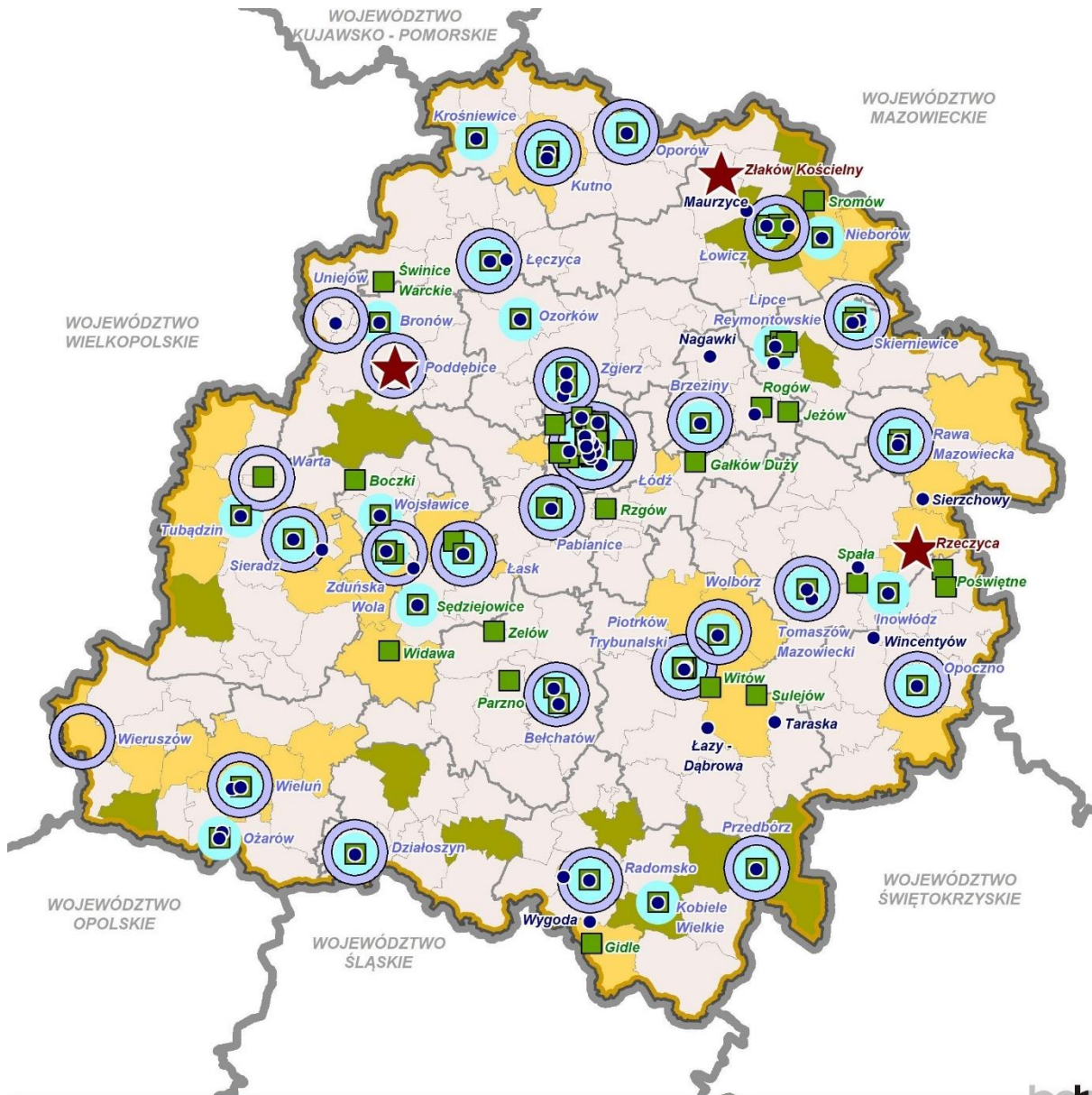
2.3.1. Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów, poprzez:

- przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami.

2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych, poprzez:

- montaż lub modernizację instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach;
- montaż lub modernizację instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych, zwłaszcza drewnianych i innych z dużym nagromadzeniem cennych zabytków ruchomych.

Rys. 36. Wybrane zadania w ramach realizacji zintegrowanego systemu zarządzania dziedzictwem kulturowym

CEL OPERACYJNY 2. ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM
 DZIAŁANIE 2.1. TWORZENIE I UDOSTĘPNIANIE CYFROWYCH BAZ DANYCH ORAZ ZASOBÓW
 ZADANIE 2.1.1. WERYFIKACJA I DIGITALIZACJA ZASOBÓW WOJEWÓDZKIEJ
 EWIDENCJI ZABYTKÓW I GMINNYCH EWIDENCJI ZABYTKÓW

- UZUPEŁNIENIE ORAZ DIGITALIZACJA WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW
- OPRACOWANIE GMINNYCH EWIDENCJI ZABYTKÓW
- UDOSTĘPNIANIE GMINNYCH EWIDENCJI ZABYTKÓW W INTERNECIE
- ZADANIE 2.1.3. CYFRYZACJA MUZEALIÓW ORAZ ROZWOJ FORM UDOSTĘPNIANIA ZABYTKÓW RUCHOMYCH W MUZEACH
- DIGITALIZACJA ZABYTKÓW RUCHOMYCH W MUZEACH
- WDRAŻANIE ROZWIĄZAŃ UMOŻLIWIJĄCYCH WIRTUALNE ZWIEDZANIE MUZEUM

DZIAŁANIE 2.2. WZMACNIANIE INSTYTUCJI DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
 ZADANIE 2.2.1. WSPIERANIE DZIAŁALNOŚCI INSTYTUCJI I ORGANIZACJI SEKTORA KULTURY

- WSPARCIE ORGANIZACYJNE INSTYTUCJI KULTURY
- TWORZENIE NOWYCH MUZEÓW, IZB MUZEALNYCH I SKANSENÓW

ZADANIE 2.2.2. SIECIOWANIE WSPÓŁPRACY INSTYTUCJI I ORGANIZACJI SEKTORA KULTURY

- OŚRODKI HISTORYCZNE, W KTÓRYCH DZIAŁAJĄ INSTYTUCJE KULTURY PREDYSPONOWANE DO SIECIOWANIA WSPÓŁPRACY

Źródło: opracowanie własne.

Cel operacyjny 3.

TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU

Wielokulturowa tożsamość regionu powinna stanowić istotny element wykorzystywany przy **kreowaniu marki Łódzkie**, a podstawą do **kształtowania społecznych postaw i poczucia związków z regionem** i jego małymi ojczyznami jest również **rozwój edukacji kulturowej** i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym województwa łódzkiego. Służyć im powinno zwiększenie dostępności do materiałów edukacyjnych. Za szczególnie istotne z punktu widzenia zachowania i kształtowania wielokulturowej tożsamości uznano działania tworzące podstawę **do identyfikacji i promocji regionalnych tradycji**, co z kolei warunkuje możliwości wykorzystania specyficznych form tradycji przez lokalnych przedsiębiorców działających w sektorze przemysłów kreatywnych. Efektem podejmowanych działań powinna być aktywizacja społeczności lokalnych, rozwój współpracy na szczeblu lokalnym i regionalnym, jak również komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła i sztuki ludowej. Wśród podstawowych działań ulokowano rozwijanie wizerunkowych produktów turystycznych związanych z dziedzictwem kulturowym. Zwiększenie zasięgu i skuteczności promocji niematerialnych i materialnych walorów województwa łódzkiego wymagać będzie z kolei organizacji wydarzeń w postaci wystaw, targów, konferencji, konkursów. Natomiast edukacja kulturowa powinna efektywnie wykorzystywać możliwości kreowane przez nowoczesne środki przekazu, ze szczególnym uwzględnieniem zintegrowanej platformy cyfrowej, wspartej przez tematyczne profile udostępniane za pośrednictwem mediów społecznościowych. Z platformą cyfrową skojarzona powinna być aplikacja mobilna, ułatwiająca podróżowanie szlakami kulturowymi (np. Szlak Filmowy, Szlak dziedzictwa poprzemysłowego), znakowanymi według jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dziedzictwa kulturowego.

DZIAŁANIA I ZADANIA

3.1. Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym

3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych, poprzez:

- promocję oraz oznakowanie obiektów na planowanych i istniejących szlakach kulturowych, z zastosowaniem jednolitego systemu identyfikacji wizualnej dziedzictwa kulturowego, m.in.:
  - **Szlak dziedzictwa poprzemysłowego**, na który składają się następujące elementy: Europejski Szlak Dziedzictwa Przemysłowego ERIH (istniejące elementy: Manufaktura, Centralne Muzeum Włókiennictwa, postulowane: EC1, kompleks fabryczny Scheiblera-Grohmana), Łódź – miasto wielokulturowe związane z XIX wiecznym dziedzictwem poprzemysłowym na skalę krajową i europejską (w tym pomnik historii Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego, park kulturowy ulicy Piotrkowskiej w Łodzi, skansen Łódzkiej Architektury Drewnianej) oraz pozostałe miejscowości z XIX-wiecznym dziedzictwem wielokulturowym i poprzemysłowym (m.in. Aleksandrów Łódzki, Brzeziny, Grzeszyn, Konstantynów Łódzki, Moszczenica, Ozorków, Pabianice, Piotrków Trybunalski, Tomaszów Mazowiecki, Zduńska Wola, Żelów, Zgierz z parkiem kulturowym „Miasto Tkaczy w Zgierzu”).
  - **Szlak Filmowy**, na który składają się: Łódź - Miasto Filmu w Sieci Miast Kreatywnych UNESCO (w tym m.in. PWSTviT, wytwórnie i plenery filmowe, Muzeum Kinematografii, Narodowe Centrum Kultury Filmowej, Łódzka Aleja Gwiazd, Szlak Dziedzictwa Filmowego Łodzi, planowana „Żywa” Ulica Filmowa Łodzi); miejscowości z plenerami filmowymi na Szlaku Filmowe Łódzkie, m.in. w Inowłodzu, Lipcach Reymontowskich, Nieborowie, Pabianicach, Piotrkowie Trybunalskim, Sulejowie, Zgierzu;
  - **Szlak Romański**, na który składają się m.in. romańska archikolegiata w Tumie, kościół w Strońsku, zespół cysterski w Sulejowie-Podklasztorzu, kościół św. Idziego w Inowłodzu, dzwonnica w Krzyworzece, kościół św. Wojciecha w Rudzie;
  - **Szlak Cysterski**, z zespołem cysterskim w Sulejowie-Podklasztorzu;
  - **Szlak Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej**, na który składają się obiekty kolejnictwa w: Skierniewicach (Parowozownia - Muzeum Kolejnictwa), Lipcach Reymontowskich, Koluszkach, Piotrkowie Trybunalskim;
  - **Szlak Zamków**, na który składają się m.in. zamek w: Łęczycy, Uniejowie, Piotrkowie Trybunalskim, Drzewicy, Oporowie, Opocznie, Rawie Mazowieckiej;
  - **Szlak Książąt Mazowieckich**, m.in. Rawa Mazowiecka, Łowicz;

- **Szlak turystyczny Front Wschodni 1914-1918**, na który składają się m.in. cmentarze wojenne z okresu I wojny światowej, muzea, linia kolejki wąskotorowej na odcinku Rogów-Rawa Mazowiecka;
- reaktywację **Szlaku Bursztynowego**, m.in. poprzez wznowienie imprezy Europejskie Święto Bursztynu;
- stworzenie aplikacji mobilnej, umożliwiającej podróżowanie szlakami kulturowymi województwa łódzkiego.

3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji, poprzez:

- zachowanie i promocję relikwów wielokulturowości regionu;
- identyfikację i rejestrację tradycyjnych produktów regionalnych, w tym aktualizacja Listy Produktów Tradycyjnych dostępnej na stronie samorządu (www.lodzkie.pl/rolnictwo/produkty-tradycyjne-i-regionalne/lista-produktow-tradycyjnych-wojewodztwa-lodzkiego; www.gov.pl/web/rolnictwo/woj-lodzkie) oraz w Geoportalu Województwa Łódzkiego (www.geoportal.lodzkie.pl);
- promocję form tradycji wpisanych na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa - procesji Bożego Ciała w Łowiczu oraz zwyczaju układania dywanów kwiatowych w procesji Bożego Ciała w Spycimierzu;
- stworzenie Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, obejmującej przejawy tradycji (obrzędy, legendy, gwara, strój, muzyka, kulinaria - produkty tradycyjne, rzemiosło i rękodzieło artystyczne, m.in. rzeźba, pająki, dywany kwietne, wycinanki);
- tworzenie warunków dla wykorzystania specyficznych form tradycji przez lokalnych przedsiębiorców działających w sektorze przemysłów kreatywnych, m.in.: wzornictwa, designu, muzyki.

3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków, poprzez:

- aktualizację bazy twórców ludowych;
- włączanie twórców ludowych w proces „ożywiania” skansenów, m.in. w Maurzycach, Łowiczu, Lipcach Reymontowskich, Uniejowie, Sieradzu, Tomaszowie Mazowieckim, Tumie – Kwiatkówku;
- sieciowanie współpracy i objęcie merytorycznym oraz instytucjonalnym wsparciem inicjatyw oddolnych przez instytucje kultury (twórców indywidualnych, stowarzyszeń – w tym LGD, Kół Gospodyń Wiejskich i społecznej opieki nad zabytkami);
- komercjalizację wytworów ludowego rzemiosła i sztuki ludowej (m.in. kowalstwa artystycznego, garncarstwa, wikliniarstwa, tkactwa, hafciarstwa, wycinankarstwa, rzeźbiarstwa, w tym wzornictwa łowickiego, ceramiki bolimowskiej, łączyczej rzeźby o tematyce demonicznej), poprzez m.in. organizację szkoleń dla pamiętkarzy;
- organizację punktów dystrybucji pamiątek regionalnych nawiązujących do specyficznych form tradycji;
- wspieranie sieciowania współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych związanych z dziedzictwem kulturowym, tj.:
  - **produktów z certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej**, m.in.: Wędrowny Festiwal „Kolory Polski”, w Łodzi: Festiwal „Łódź 4 Kultur”, Manufaktura Łódzka - w Królestwie Izraela Poznańskiego, Ulica Piotrkowska - Letni Salon Łodzi, Festiwal Kinetycznej Sztuki Światła - Light. Move. Festiwal, Centrum Nauki i Techniki EC1; Skansen Rzeki Pilicy „Muzeum bez Kapci” w Tomaszowie Mazowieckim, Trasa Turystyczna „Bunkier w Konewce”, Ekspozycja PGE Giganty Mocy MCK w Bełchatowie;
  - **produktów turystycznych z certyfikatem Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego**, m.in.: Loft Aparts - Apartamenty Hotelowe w Fabryce Scheiblera & Cafe Loft (Łódź), Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi, Festiwal Geyer Music Factory w Centralnym Muzeum Włókiennictwa, Miasto Tkaczy w Zgierzu, Centralny Łuk Turystyczny, Biesiada Łowicka w Maurzycach, Pałac i Stadnina Walewice, Nadwarciański Szlak Bursztynowy, Dzień na Dworze Polskim w Rzepiszewie;
  - **potencjalnych produktów turystycznych**: Szlak Dziedzictwa Przemysłowego, Szlak Filmowy, Procesja Bożego Ciała w Łowiczu, Dywany Kwiatowe w Spycimierzu, Żywy Skansen - Centrum Folkloru Polskiego w Nagawkach, Rogowska Kolejka Wąskotorowa, Piotrków Trybunalski – kolebka parlamentaryzmu polskiego, Łowicz – Centrum Turystyki i Kultury, Spała - Inowódz, Skansen Lokomotyw w Zduńskiej Woli - Karsznicach, Skoszewy Stare i okolice - Spotkanie z Historią, Tradycją i Kulturą, Szlak św. Faustyny Kowalskiej, Wieluń Miastem Pokoju i Pojednania.

3.2. Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

3.2.1. Publikacja wydawnictw promujących dziedzictwo kulturowe regionu, poprzez:

- wydanie przewodników, map, informatorów folderów, materiałów do edukacji regionalnej (tematyka obejmująca m.in. zabytki, krajobraz kulturowy, elementy kultury niematerialnej).

3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego, poprzez:

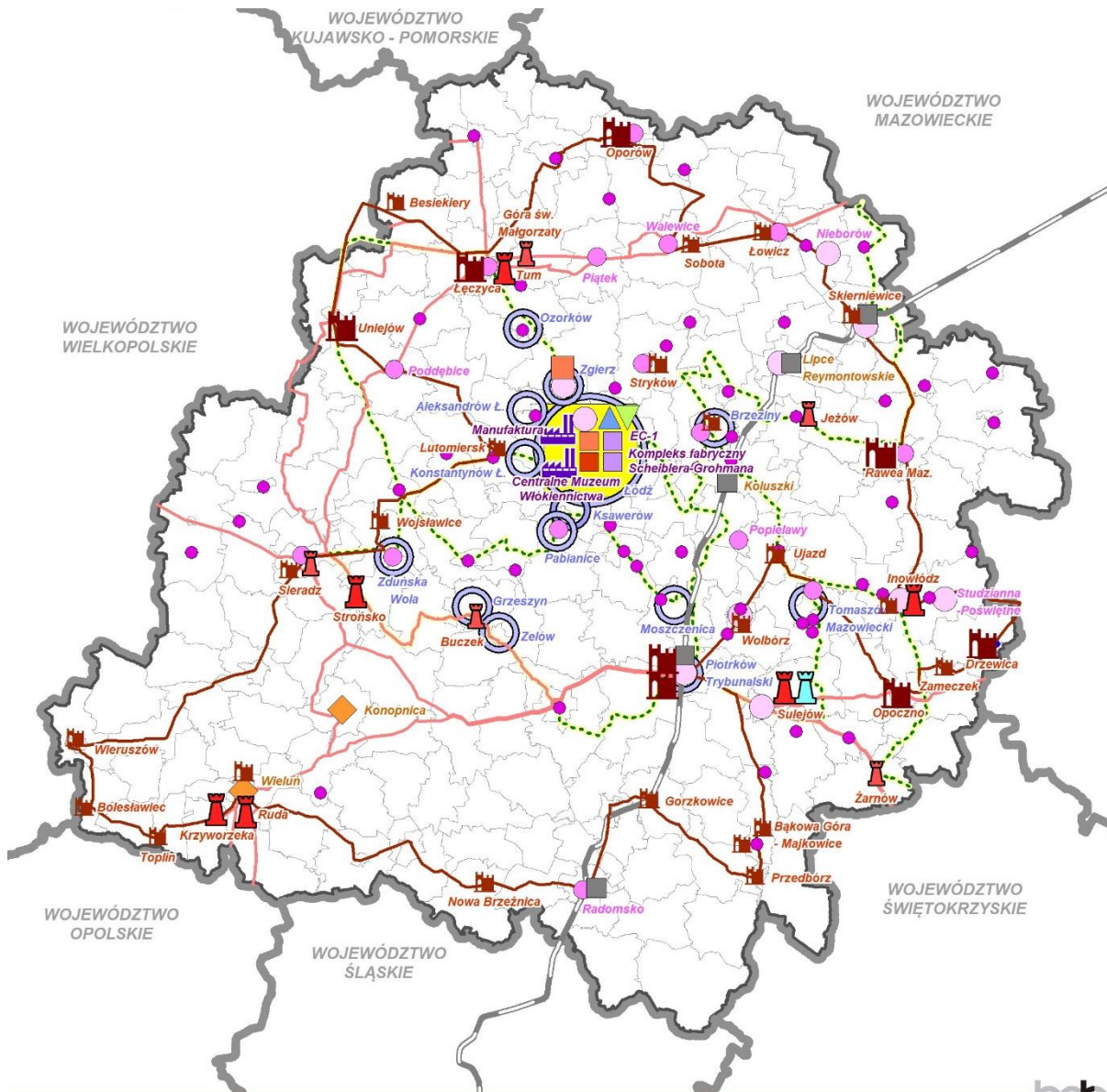
- organizację konkursów rangi wojewódzkiej dotyczących dziedzictwa kulturowego w regionie, m.in. związanych z produktami tradycyjnymi (np. Polski Producent Żywności, Tygiel smaków, Smak tradycji); wiedzy o regionie, fotograficzne, plastyczne;
- organizację wydarzeń regionalnych promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego, w tym Europejskie Dni Dziedzictwa, Noc Muzeów;
- organizację konferencji, sympozjów etc., dotyczących problematyki dziedzictwa kulturowego, w tym rewitalizacji;
- udział w wydarzeniach targowo-konferencyjnych, prezentujących dziedzictwo kulturowe regionu;
- organizację wystaw;
- obejmowanie patronatem Marszałka Województwa Łódzkiego wydarzeń i przedsięwzięć promujących dziedzictwo kulturowe regionu.

3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego, poprzez:

- prowadzenie stron internetowych;
- stworzenie jednej rozpoznawalnej platformy Łódzkiego, na bazie administrowanych przez jednostki UM stron internetowych prezentujących dziedzictwo kulturowe regionu (promujelodzkie.pl, wsiodle.lodzkie.pl, lodzkie.pl/turystyka, lodzkie.pl/kultura);
- prowadzenie oficjalnego profilu Promuje Łódzkie, w ramach mediów społecznościowych, np.: Instagram, Twitter, Facebook, Pinterest.

Rys. 37. Wybrane zadania z zakresu tworzenia, znakowania i promocji szlaków kulturowych

CEL OPERACYJNY 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU
 DZIAŁANIE 3.1. KREOWANIE MARKI ŁÓDZKIE POPRZECZ PRODUKTÓW ZWIĄZANE Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM
 ZADANIE 3.1.1. TWORZENIE, ZNAKOWANIE I PROMOCJA SZLAKÓW KULTUROWYCH

PROMOCJA I OZNAKOWANIE OBIEKTÓW NA PLANOWANYCH I ISTNIĄCYCH SZLAKACH KULTUROWYCH Z ZASTOSOWANIEM JEDNOLITEGO SYSTEMU IDENTYFIKACJI WIZUALNEJ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

ELEMENTY SZLAKU DZIEDZICTWA POPRZEMYSŁOWEGO

EUROPEJSKI SZLAK DZIEDZICTWA PRZEMYSŁOWEGO
 ERH OBIEKTY ISTNIĄCE / POSTULOWANE

POMNIK HISTORII W ŁÓDZI /
 PARKI KULTUROWE W ŁÓDZI I ZGIERZU

SKANSEN ŁÓDZKIEJ ARCHITEKTURY DREWNIANEJ

MIEJSCOWOŚCI ZWIĄZANE
 Z DZIEDZICTWEM POPRZEMYSŁOWYM

ELEMENTY SZLAKU FILMOWEGO

ŁÓDŹ - MIASTO FILMU W SIECI MIAST KREATYWNYCH UNESCO/
 SZLAK DZIEDZICTWA FILMOWEGO ŁÓDZI

NARODOWE CENTRUM KULTURY FILMOWEJ (EC1)

MIEJSCOWOŚCI NA SZLAKU "FILMOWE ŁÓDZKIE" /
 WŁĄCZANIE DO SZLAKU NOWYCH OŚRODKÓW ZWIĄZANYCH
 Z PLENERAMI FILMOWYMI / POZOSTAŁE PLENERY FILMOWE

ELEMENTY SZLAKÓW KULTUROWYCH

MIEJSCOWOŚCI ZWIĄZANE ZE SZLAKIEM
 ROMAŃSKIM - KLUCZOWE I POZOSTAŁE

KLUCZOWE MIEJSCOWOŚCI ZWIĄZANE
 ZE SZLAKIEM CYSTERSKIM

OBIEKTY NA SZLAKU ZAMKÓW - ZAMKI KLUCZOWE/
 POZOSTAŁE (M.I.N. RUINY ZAMKÓW, RELIKTY)

REAKTYWACJA WYDARZEŃ NA BURSZTYNOWYM SZLAKU
 KULTUROWYM (EUROPEJSKIE ŚWIĘTO BURSZTYNY)

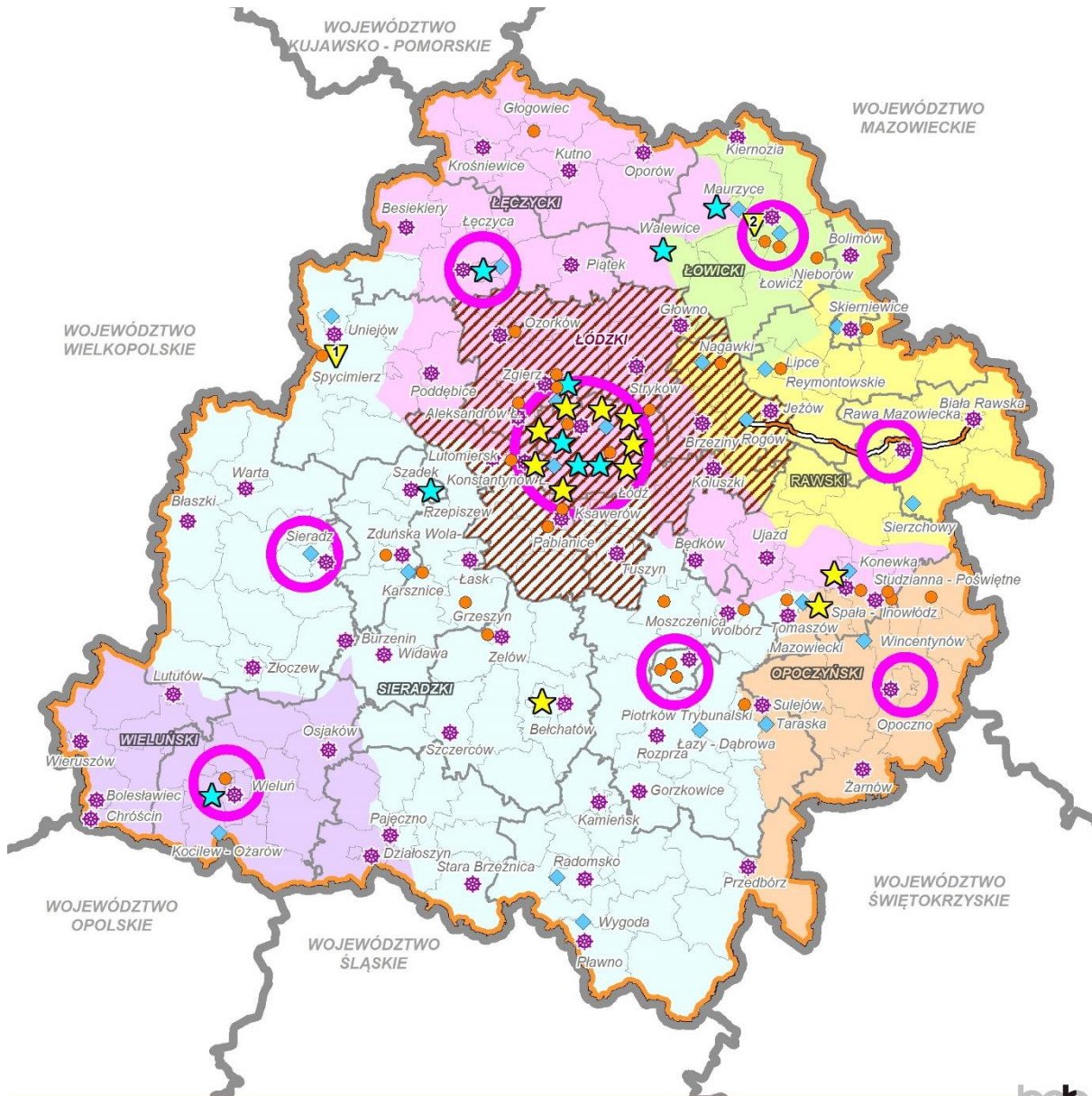
OBIEKTY ZNAJDUJĄCE SIĘ NA SZLAKU
 KOLEI WARSZAWSKO-WIEDENSKIEJ

SZLAKI KULTUROWE: ROMAŃSKI, CYSTERSKI, BURSZTYNOWY
 SZLAK ZAMKÓW

PROMOCJA SZLAKU TURYSTYCZNEGO FRONT WSCHODNI 1914-1918

Źródło: opracowanie własne.

Rys. 38. Wybrane zadania z zakresu kreowania marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym

CEL OPERACYJNY 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU

DZIAŁANIE 3.1. KREOWANIE MARKI ŁÓDZKIE POPRZEZ PRODUKTY ZWIĄZANE Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM

ZADANIE 3.1.2. IDENTYFIKACJA, PROMOCJA UNIKATOWYCH I SPECYFICZNYCH FORM TRADYCJI

- ZACHOWANIE I PROMOCJA RELIKTÓW WIELOKULTUROWOŚCI REGIONU
- IDENTYFIKACJA I REJESTRACJA TRADYCYJNYCH PRODUKTÓW REGIONALNYCH W PODREGIONACH KULTUROWYCH
- PROMOCJA FORM TRADYCJI WPISANYCH NA KRAJOWĄ LISTĘ NIEMATERIALNEGO DZIEDZICTWA
  1. Dywany kwiatowe w procesji Bożego Ciała w Spycimierzu
  2. Procesja Bożego Ciała w Łowiczu

ZADANIE 3.1.3. AKTYWIZACJI LOKALNYCH SPOŁECZNOŚCI NA RZECZ OPIEKI NAD ZABYTKAMI I ZWIĘKSZANIA ATRAKCYJNOŚCI ZABYTKÓW

- SKANSENY WSKAZANE DO WŁĄCZANIA TWÓRCÓW LUDOWYCH W PROCES "OŻYWIANIA"
- SIECIOWANIE WSPÓŁPRACY W RAMACH:**
  - PODREGIONÓW ETNOGRAFICZNYCH NA KANWIE ZIEM HISTORYCZNYCH
  - PODREGIONU KULTUROWEGO AGLOMERACJI ŁÓDZKIEJ
  - CENTRALNYCH OŚRODKÓW PODREGIONÓW KULTUROWYCH
  - ROZWIJANIA CERTYFIKOWANYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH POT / ROTWL
  - ROZWIJANIA POTENCJALNYCH PRODUKTÓW TURYSTYCZNYCH

Źródło: opracowanie własne.

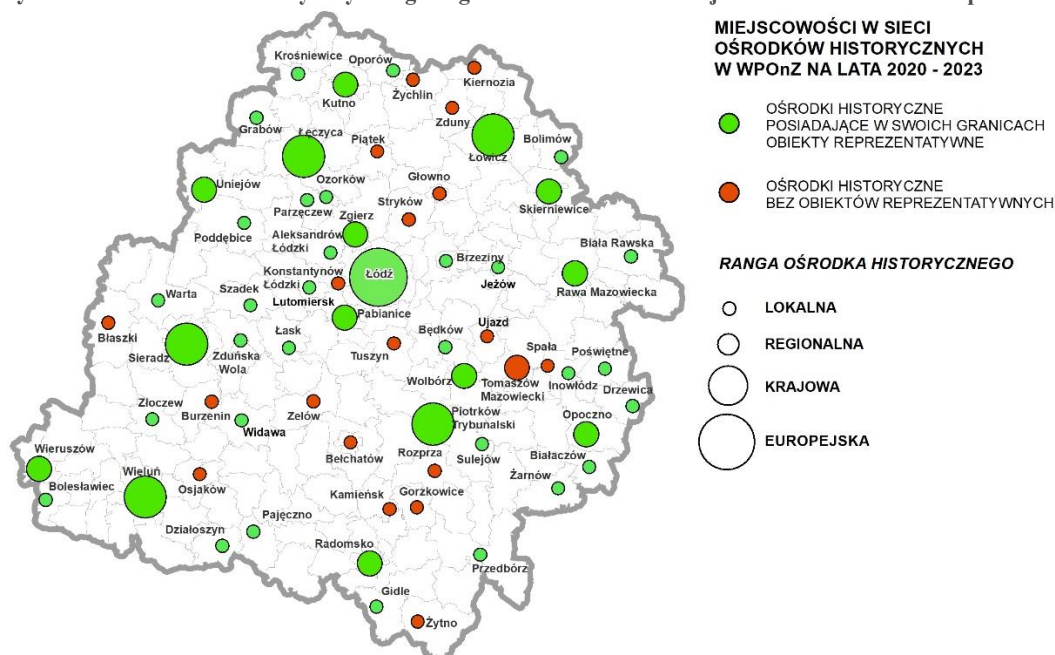

V.3. ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM HISTORYCZNYM

W WPOnZ na lata 2020-2023 wskazano **66 ośrodków historycznych o zachowanych elementach dawnych układów rozplanowania**. Tworzą one **sięć ośrodków historycznych** o zróżnicowanej randze, posiadających cenne historyczne układy przestrzenne i zabytkowe zespoły zabudowy. Szczegółowe analizy przestrzenne i studia dotyczące poszczególnych ośrodków historycznych pozwoliły na delimitację **obszarów priorytetowych**, w których występuje **znaczna koncentracja zabytków** wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości i zamieszczonych w ewidencji, oraz w których znajdują się obiekty reprezentatywne, a przede wszystkim zidentyfikowane zostały potrzeby działań rewitalizacyjnych i rewaloryzacyjnych, istotne dla zachowania wartości dziedzictwa kulturowego. Ośrodkom historycznym, a w szczególności wyznaczonym w ich obrębie obszarom priorytetowym, przypisane zostały zestawy konkretnych działań i zadań, zamieszczone w zindywidualizowanych kartach (załączniki 4-7).

Generalny charakter zadań przewidzianych dla danego ośrodka historycznego wynika z horyzontalnego układu celów operacyjnych wskazanych do realizacji w WPOnZ na lata 2020-2023. Cele operacyjne wyznaczone w poprzednich edycjach Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim pozostają aktualne bądź częściowo ewoluują ze względu na zachodzące przemiany gospodarcze, społeczne i przestrzenne. Konieczna w związku z powyższym identyfikacja i priorytetyzacja zadań i działań dla konkretnych obszarów priorytetowych ośrodków historycznych została przeprowadzona na podstawie analizy wyników ankiet kierowanych do samorządów gminnych w związku z koniecznością pozyskania danych niezbędnych do przygotowania sprawozdań z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2016-2019. Na tym etapie wszystkie jednostki samorządu terytorialnego województwa łódzkiego (177 gmin) miały możliwość rekomendowania konkretnych zadań do realizacji na swoim terenie, wynikających z lokalnie postrzeganych potrzeb w zakresie opieki nad zabytkami. Kolejne zadania wskazane zostały na podstawie oceny aktualności i stopnia zaawansowania prac służących realizacji zadań rekomendowanych w edycji WPOnZ na lata 2016-2019. Trzecia a zarazem ostatnia grupa działań przypisanych obszarom priorytetowym wynika z identyfikacji i adaptacji zadań zapisanych w nielicznych, aktualnych gminnych i powiatowych programach opieki nad zabytkami.

Rys. 39. Sieć ośrodków historycznych wg rangi w kontekście lokalizacji obiektów i obszarów reprezentatywnych

Źródło: opracowanie własne.

Należy podkreślić, że wskazane dla poszczególnych ośrodków zadania stanowią jedynie zbiór rekomendacji, które zdaniem autorów opracowania są istotne z punktu widzenia prowadzenia ochrony i opieki nad zabytkami, nie narzucając jednocześnie obowiązku ich realizowania przez poszczególne samorzady lokalne. Stanowią one jedynie katalog propozycji działań istotnych dla poprawy jakości przestrzeni w układach rozplanowania.

V.4. ZADANIA SAMORZĄDU WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

LP.	ZADANIA SZCZEGÓŁOWE W RAMACH CELÓW OPERACYJNYCH, DZIAŁAŃ I ZADAŃ WPOnZ 2020-2023	DEPARTAMENT UCZESTNICZĄCY W REALIZACJI ZADANIA	SPOSÓB REALIZACJI ZADANIA
CEL OPERACYJNY 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO Działanie 1.1. Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych			
1.	Wzmocnienie systemu finansowania prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych	Departament Kultury i Edukacji	Przyznawanie w ramach konkursu dotacji na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego.
		Departament ds. Regionalnego Programu Operacyjnego	Dofinansowanie prac rewaloryzacyjnych w obiektach zabytkowych.
2.	Wdrażanie mechanizmów wsparcia dla projektów obywatelskich dotyczących materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu	Departament Sportu i Turystyki	Dofinansowanie projektów obywatelskich dotyczących materialnego i niematerialnego dziedzictwa regionu.
		Departament Kultury i Edukacji	Organizacja konkursu ofert na realizację zadań publicznych województwa łódzkiego z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
		Kancelaria Marszałka (Wydział Inicjatyw Społecznych)	Organizacja konkursu przez ŁDK na realizację projektów z zakresu edukacji kulturowej, organizowanego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury – Bardzo Młoda Kultura 2019-2021. Prowadzenie procedury naboru projektów oraz nadzór nad realizacją zadań w ramach Budżetu Obywatelskiego Województwa Łódzkiego „ŁÓDZKIE NA PLUS”.
CEL OPERACYJNY 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO Działanie 1.2. Poprawa stanu zachowania zabytków Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego			
3.	Opracowanie audytu krajobrazowego	Departament Polityki Regionalnej	Przygotowanie dokumentu przez Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi zawierającego wskazanie krajobrazów priorytetowych uwzględniających elementy dziedzictwa kulturowego.
4.	Przyznawanie nagród za najlepsze prace naukowe z zakresu dziedzictwa kulturowego	Departament Kultury i Edukacji	Organizacja konkursu o nagrody Marszałka Województwa Łódzkiego za najlepsze rozprawy i prace tematycznie związane z województwem łódzkim.

CEL OPERACYJNY 2. ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM			
Działanie 2.2. Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego			
Zadanie 2.2.1. Wspieranie działalności instytucji i organizacji sektora kultury oraz jednostek administracji w zakresie ochrony dziedzictwa			
5.	Wsparcie instytucji kultury oraz zabytkowych nieruchomości, pozostających w zarządzie samorządu województwa łódzkiego¹⁰⁰	Departament Kultury i Edukacji	Przyznawanie dotacji, w tym stanowiących uzupełnienie wkładu własnego, na realizację projektów dotyczących inwestycji i działalności bieżącej (w tym wydarzeń dotyczących dziedzictwa kulturowego i edukacji regionalnej).
6.	Realizacja projektów wspierających wymianę dobrych praktyk w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym	Departament Promocji	Realizacja projektu „Rozwój regionalny poprzez finansowanie waloryzacji dziedzictwa kulturowego” (FINCH, Program INTERREG EUROPA).
		Departament Polityki Regionalnej	Realizacja zadania polegającego na wzmacnianiu zdolności gmin do programowania i wdrażania działań rewitalizacyjnych poprzez przeprowadzenie spotkań edukacyjnych dla gmin, wsparcie doradcze, wypracowanie systemu monitorowania rewitalizacji, jak również integrowanie środowisk zainteresowanych rewitalizacją.
Cel operacyjny 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU			
Działanie 3.1. Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym			
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji			
7.	Identyfikacja i rejestracja tradycyjnych produktów regionalnych	Departament Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Bieżąca aktualizacja Listy Produktów Tradycyjnych dostępnej na stronie samorządu (www.lodzkie.pl/rolnictwo/produkty-tradycyjne-i-regionalne/lista-produktow-tradycyjnych-wojewodztwa-lodzkiego).
			Aktualizacja warstwy obiektów Produkty Tradycyjne w Portalu Turystyka Regionalna w Geoportalu Województwa Łódzkiego (www.geoportal.lodzkie.pl).
8.	Promocja form tradycji wpisanych na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa	Departament Sportu i Turystyki	Kontynuacja wykorzystania procesji Bożego Ciała w Łowiczu oraz zwyczaju układania dywanów kwiatowych w procesji Bożego Ciała w Spycimierzu jako ważnego przedmiotu promocji.
9.	Stworzenie Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa (RLND)	Departament Kultury i Edukacji	Koordinacja prac nad stworzeniem RLND obejmującej przejawy tradycji (obrzędy, legendy, gwara, strój, muzyka, kulinaria - produkty tradycyjne, rzemiosło i rękodzieło artystyczne).
10.	Tworzenie warunków dla wykorzystania specyficznych form tradycji przez lokalnych przedsiębiorców działających w sektorze przemysłów kreatywnych	Departament Promocji	Popularyzacja specyficznych form tradycji wśród przedsiębiorców działających w sektorze przemysłów kreatywnych (m.in.: wzornictwa, designu, muzyki) na rzecz tworzenia produktów.

¹⁰⁰ Wojewódzkie instytucje kultury: Teatr Wielkie w Łodzi, Muzeum Sztuki w Łodzi, ŁDK, Wojewódzka Biblioteka Pedagogiczna (w tym zespół dworsko-parkowy w Bronowie - Muzeum Oświatowe im. Marii Konopnickiej), MAiE w Łodzi, Filharmonia Łódzka im. Artura Rubinsteina.

Cel operacyjny 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU			
Działanie 3.1. Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym			
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków			
11.	Wspieranie sieciowania współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych związanych z dziedzictwem	Departament Sportu i Turystyki	Organizacja spotkań z podmiotami działającymi w sektorze kultury i turystyki w celu stworzenia warunków dla skutecznej kooperacji w zakresie komercjalizacji dziedzictwa kulturowego w ujęciu produktowym.
12.	Wspieranie sieciowania współpracy instytucji kultury z lokalnymi społecznościami	Departament Kultury i Edukacji	Promocja w instytucjach kultury koncepcji instytucjonalnego wsparcia działalności inicjatyw oddolnych (tj. twórcy indywidualni, stowarzyszenia – w tym LGD, Koła Gospodyń Wiejskich i społeczni opiekunowie zabytków).
Cel operacyjny 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU			
Działanie 3.2. Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym			
Zadanie 3.2.1. Publikacja wydawnictw promujących dziedzictwo kulturowe regionu			
13.	Publikacja wydawnictw promujących dziedzictwo kulturowe regionu (m.in. zabytki, krajobraz kulturowy, elementy kultury niematerialnej)	Departament Sportu i Turystyki	Publikacja map, broszur turystycznych, informatorów etc.
		Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich	Publikacja broszur i opracowań dotyczących potraw regionalnych.
Cel operacyjny 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU			
Działanie 3.2. Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym			
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego			
14.	Objęcie patronatem wydarzeń i przedsięwzięć promujących dziedzictwo kulturowe regionu	Kancelaria Marszałka	Patronaty nad konkursami dotyczącymi dziedzictwa kulturowego (m.in. rewitalizacji, remontów obiektów zabytkowych, kreowania przestrzeni publicznych, edukacji kulturowej).
			Patronat nad imprezami targowymi promującymi dziedzictwo kulturowe regionu.
			Patronat nad konferencjami, sympozjami, festiwalami, wydarzeniami kulturalnymi promującymi dziedzictwo.
15.	Udział w wydarzeniach targowo-konferencyjnych	Departament Sportu i Turystyki	Czynne uczestnictwo w międzynarodowych targach turystycznych - organizowanie stoiska regionalnego lub udział w giełdach kooperacyjnych.
		Regionalne Biuro Województwa Łódzkiego w Brukseli (Łódzkie House)	Organizacja wydarzeń promocyjnych oraz udział w wydarzeniach targowo-konferencyjnych w krajach Beneluksu.
16.	Nadzór nad organizacją Europejskich Dni Dziedzictwa w regionie	Departament Kultury i Edukacji	Koordinacja wydarzenia przez instytucje kultury Samorządu Województwa Łódzkiego, w tym prowadzenie kalendarium imprez odbywających się w ramach obchodów.
17.	Organizowanie wydarzeń promujących dziedzictwo kulturowe regionu	Departament Sportu i Turystyki	Organizowanie wydarzeń turystycznych promujących dziedzictwo kulturowe regionu jako atrakcje turystyczne w ramach imprez takich jak np.: wojewódzkie obchody Światowego Dnia Turystyki, Kolejowe Niedziele itp.

18.	Organizacja konkursów związanych z dziedzictwem kulturowym	Departament Sportu i Turystyki	Organizacja konkursów promujących dziedzictwo kulturowe regionu.
		Departament Rolnictwa i Ochrony Środowiska	Organizacja konkursów i wydarzeń związanych produktami tradycyjnymi.
		Departament Programów Rozwoju Obszarów Wiejskich	Promocja produktów tradycyjnych podczas wydarzeń organizowanych przez Województwo Łódzkie.
			Organizacja konkursów promujących produkty regionalne (np. „Smak tradycji” skierowany do Kół Gospodyń Wiejskich i stowarzyszeń kultywujących tradycję kulinarną regionu).
Cel operacyjny 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU			
Działanie 3.2. Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym			
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego			
19.	Promocja walorów dziedzictwa kulturowego regionu w Internecie, w ramach kreowania marki Łódzkie	Departament Promocji/ Departament Sportu i Turystyki/ Departament Kultury i Edukacji	Stworzenie jednej rozpoznawalnej platformy Łódzkiego, na bazie administrowanych przez jednostki UMWŁ stron internetowych prezentujących dziedzictwo kulturowe regionu: promujelodzkie.pl, wsiodle.lodzkie.pl, lodzkie.pl/turystyka, lodzkie.pl/kultura.
		Departament Promocji	Prowadzenie oficjalnego profilu Promuje Łódzkie w ramach mediów społecznościowych: Twitter, Facebook, Pinterest.

VI. ŹRÓDŁA I MOŻLIWOŚCI FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI

VI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA OPIEKI NAD ZABYTKAMI W LATACH 2020-2023

ŹRÓDŁO FINANSOWANIA	PRZEDMIOT FINANSOWANIA
ŚRODKI KRAJOWE - BUDŻET PAŃSTWA	
MINISTERSTWO KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO¹⁰¹	
Programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego – których celem jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej, m.in.:	
Ochrona zabytków	Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.
Wspieranie działań muzealnych	Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych.
Kultura ludowa i tradycyjna	Celem programu jest wspieranie zjawisk związanych ze spuścizną kultur tradycyjnych, transformacjami (przekształceniami i przemianami) poszczególnych elementów oraz współczesnymi kontekstami ich występowania.
Ochrona zabytków archeologicznych	Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.
Miejsca pamięci i trwale upamiętnienia w kraju	Celem programu jest wspieranie samorządów w zapewnianiu stabilnej opieki nad najważniejszymi miejscami pamięci, stanowiącymi materialne świadectwo wydarzeń kluczowych dla narodowej tożsamości.
Groby i cmentarze wojenne w kraju	Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.
Kultura cyfrowa	Celem programu jest udostępnianie i umożliwianie ponownego wykorzystywania zasobów cyfrowych do celów popularyzacyjnych, edukacyjnych i naukowych, uwzględniające opracowanie i digitalizację zasobów dziedzictwa kulturowego.
Infrastruktura kultury	Celem programu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.
Infrastruktura szkolnictwa artystycznego	Celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla procesu kształcenia artystycznego poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury szkół, placówek i uczelni artystycznych.
Infrastruktura domów kultury	Celem programu jest zapewnienie optymalnych warunków dla działalności domów oraz ośrodków kultury, a także centrów kultury i sztuki w zakresie edukacji kulturalnej i animacji kultury poprzez modernizację i rozbudowę ich infrastruktury.
Kultura Dostępna	Celem programu jest wspieranie zadań służących ułatwieniu dostępu do kultury, skierowanych do szerokiego grona odbiorców i sprzyjających integracji społecznej.
Rozwój sektorów kreatywnych	Celem programu jest wsparcie rozwoju polskich sektorów kultury i kreatywnych oraz wzmacnianie ich konkurencyjności na arenie międzynarodowej. Program obejmuje wszystkie branże kreatywne, jednak priorytet będą miały działania dedykowane sektorom wzornictwa, muzyki, gier wideo oraz nowych mediów.
Wydarzenia artystyczne dla dzieci i młodzieży	Celem programu jest wspieranie wartościowych i w pełni profesjonalnych wydarzeń artystycznych o zasięgu regionalnym, krajowym, jak i międzynarodowym, powstających z myślą o dzieciach i młodzieży do 18 roku życia.

¹⁰¹ <https://www.gov.pl/web/kultura/>

Narodowa Kolekcja Sztuki Współczesnej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Celem programu jest tworzenie i rozwój reprezentatywnych, międzynarodowych kolekcji sztuki współczesnej o randze zbiorów narodowych, dla wzmocnienia systemu wystawienniczego i obszaru sztuk wizualnych w Polsce.
Edukacja artystyczna	Celem programu jest podnoszenie poziomu polskiej edukacji artystycznej poprzez wsparcie finansowe dla najciekawszych projektów, skierowanych do uczniów, studentów oraz absolwentów szkół i uczelni artystycznych.
Edukacja kulturalna	Celem programu jest wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego.
Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego	Strategicznym celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania funduszy europejskich na rzecz rozwoju kultury poprzez zapewnienie środków na dofinansowanie tzw. wkładu własnego dla zadań realizowanych przy udziale programów europejskich, a także poprzez dofinansowanie kosztów niekwalifikowanych związanych bezpośrednio z celami kulturalnymi ujętych w umowie o dofinansowanie ze środków europejskich.
Wspieranie archiwów, bibliotek i muzeów poza krajem	Strategicznym celem programu jest stworzenie możliwości efektywnej ochrony oraz zachowania polskiego dziedzictwa kulturowego znajdującego się poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej, przy jednoczesnym popularyzowaniu wiedzy na temat tej spuścizny kulturowej, obejmującej dziedzictwo wytworzone, zgromadzone i przechowywane w Europie oraz innych częściach świata przez organizacje polonijne i emigracyjne.
Narodowy Fundusz Ochrony Zabytków	Istotą funkcjonowania państwowego funduszu celowego (utworzonego 1 stycznia 2018 r.) jest ratowanie najbardziej zagrożonych zabytków.
WOJEWÓDZKI URZĄD OCHRONY ZABYTKÓW W ŁODZI¹⁰² ŁÓDZKI WOJEWÓDZKI KONSERWATOR ZABYTKÓW	
Środki finansowe z budżetu państwa, z części której dysponentem jest wojewoda	Prace konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach wpisanych na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków usytuowanych na terenie województwa łódzkiego.
MINISTERSTWO SPRAW WEWNĘTRZNYCH I ADMINISTRACJI	
Fundusz Kościelny¹⁰³ (działający na rzecz kościołów i innych związków wyznaniowych, posiadających uregulowany status prawny w Rzeczypospolitej Polskiej)	Dotacje na remonty i konserwacje zabytkowych obiektów sakralnych, w zakresie podstawowych prac zabezpieczających obiekt (remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie i odgrzybianie, izolację, remonty i wymianę zużytej stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, wodnej, kanalizacyjnej, odgromowej). W szczególnie uzasadnionych przypadkach może nastąpić finansowanie konserwacji ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych (np.: instrumenty muzyczne, dzwony) oraz stałych elementów wystroju wnętrz (np.: ołtarze, polichromie, freski, posadzki). Co do zasady nie są finansowane prace dotyczące otoczenia obiektu (np.: chodniki, ogrodzenia, zieleń).
NARODOWY FUNDUSZ OCHRONY ŚRODOWISKA I GOSPODARKI WODNEJ¹⁰⁴	
Ochrona i przywracanie różnorodności biologicznej i krajobrazowej (Program realizowany w latach 2015-2023)	Powstrzymanie procesu utraty różnorodności biologicznej i krajobrazowej, odtworzenie i wzbogacenie zasobów przyrody oraz skuteczne zarządzanie gatunkami i siedliskami. Można pozyskać środki na działania związane z utrzymaniem i zachowaniem zabytkowych parków oraz ogrodów, w tym na zakup sprzętu do prac pielęgnacyjnych w ramach przedsięwzięć dotyczących prac rewitalizacyjnych i konserwatorskich jako ich integralny element.
Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Łodzi¹⁰⁵	Dofinansowanie zadań dotyczących realizacji przedsięwzięć związanych z edukacją ekologiczną, ochroną przyrody i krajobrazu, ochroną powietrza, gospodarką odpadami i ochroną powierzchni ziemi oraz zasobów wodnych, badaniami naukowymi, a także monitoringiem środowiska.

¹⁰² <http://www.wuoz-lodz.pl/>¹⁰³ <https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-kościelny>¹⁰⁴ <http://nfosigw.gov.pl/>¹⁰⁵ <http://www.wfosigw.lodz.pl/>

ŚRODKI SAMORZĄDOWE – BUDŻET JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO	
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE -	
URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO¹⁰⁶	
Dotacje celowe	Zadania mające na celu poprawę stanu zachowania dziedzictwa kulturowego w województwie łódzkim i promowanie jego walorów wśród mieszkańców oraz udostępnianie zabytków na cele publiczne - dotacje są przyznawane na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków województwa łódzkiego (zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) w zakresie nakładów koniecznych na: <ul style="list-style-type: none"> – prace projektowe i badawcze przed rozpoczęciem prac, – faktyczne czynności konserwatorskie, restauratorskie, budowlane (modernizacyjne, zabezpieczające, instalacyjne etc.), – nakłady materiałowe i związane z nimi nakłady montażowe.
Konkursy ofert	Realizacja zadań publicznych województwa łódzkiego z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego oraz turystyki i krajoznawstwa.
Budżet Obywatelski Województwa Łódzkiego „ŁÓDZKIE NA PLUS”	Inicjatywy mieszkańców województwa łódzkiego z zakresu kultury oraz turystyki i krajoznawstwa.
Budżet województwa łódzkiego	Działalność bieżąca i inwestycyjną wojewódzkich samorządowych instytucji kultury oraz zabytkowych nieruchomości, pozostających w zarządzie samorządu województwa łódzkiego. Promocja walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego, promocja turystyczna.
GMINY I POWIATY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO	
Dotacje celowe	Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych zabytków wpisanych do rejestru zabytków lub znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków.
Budżet gmin i powiatów	Promocja walorów i zasobów dziedzictwa kulturowego, promocja turystyczna.
URZĄD MIASTA ŁÓDZI¹⁰⁷	
Dotacje celowe w drodze konkursu ogłaszanego na podstawie ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.	Dofinansowanie wykonania prac konserwatorskich i robót budowlanych w obiektach wpisanych do rejestru zabytków znajdujących się w granicach administracyjnych Łodzi.
Konkursy ofert	Realizacja zadań publicznych z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego.
Gminny Program Rewitalizacji	Dofinansowanie przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji.
Budżet Obywatelski	Wspieranie inicjatyw mieszkańców Łodzi z zakresu kultury.
Budżet Miasta Łodzi	Działalność bieżąca i inwestycyjną gminnych samorządowych instytucji kultury.
FUNDUSZE STRUKTURALNE UNII EUROPEJSKIEJ	
PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO 2014-2020¹⁰⁸	
Działanie VIII.1. Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury, którego celem jest zachowanie dziedzictwa kulturowego oraz rozwój zasobów kultury dla obecnych i przyszłych pokoleń. W ramach tego działania wsparciem objęte są kompleksowe zadania związane z ochroną i udostępnieniem, w tym turystycznym, zabytków o znaczeniu ogólnopolskim i światowym, w tym znajdujących się na Liście Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Naturalnego UNESCO i liście obiektów uznanych przez Prezydenta RP za Pomniki Historii.	W ramach tego działania realizowane są następujące typy projektów: prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy obiektach i na obszarach zabytkowych i zespołach tych obiektów oraz w ich otoczeniu; <ul style="list-style-type: none"> – rozbudowa, przebudowa i remont nie zabytkowej infrastruktury na cele działalności kulturalnej, edukacji artystycznej, archiwów; – zakup trwałego wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej, w tym edukacji artystycznej oraz realizacji prac konserwatorskich; – tworzenie i modernizacja wystaw stałych; – ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków; – konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i udostępnienie poprzez proces digitalizacji; – zabezpieczenie obiektów przed kradzieżą i zniszczeniem.
PROGRAM OPERACYJNY POLSKA CYFROWA NA LATA 2014-2020¹⁰⁹	

¹⁰⁶ <http://www.wfosigw.lodz.pl/>¹⁰⁷ <https://uml.lodz.pl/>¹⁰⁸ <https://www.pois.gov.pl/>¹⁰⁹ <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>

Priorytet II. E-Administracja i otwarty rząd	Działanie 2.3: Cyfrowa dostępność i użyteczność informacji sektora publicznego; Działanie 2.3.1: Cyfrowe udostępnienie informacji sektora publicznego ze źródeł administracyjnych i zasobów nauki; Działanie 2.3.2: Cyfrowe udostępnienie zasobów kultury. Finansowane są działania zwiększające dostępność informacji sektora publicznego, projekty usprawniające podaż informacji sektora publicznego (ISP) poprzez: digitalizację informacji sektora publicznego, w szczególności zasobów kultury i nauki.
REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO NA LATA 2014-2020¹¹⁰	
Oś priorytetowa VI Rewitalizacja i potencjał endogeniczny regionu	Działanie VI.1. Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury Poddziałanie VI.1.1 Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury - ZIT Poddziałanie VI.1.2 Dziedzictwo kulturowe i infrastruktura kultury Działanie VI.2. Rozwój gospodarki turystycznej Poddziałanie VI.2.1 Rozwój gospodarki turystycznej Poddziałanie VI.2.2 Rozwój gospodarki turystycznej – miasto Łódź Działanie VI.3. Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego Poddziałanie VI.3.1 Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego - ZIT Poddziałanie VI.3.2 Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego Poddziałanie VI.3.3 Rewitalizacja i rozwój potencjału społeczno-gospodarczego – miasto Łódź
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020¹¹¹	Działanie VII.11 Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich – którego celem jest odbudowa i poprawa stanu dziedzictwa kulturowego wsi, poprzez tworzenie planów i wdrażanie ochrony zabytkowych układów ruralistycznych wraz z zabudową.
PROGRAMY WSPÓLNOTOWE	
KREATYWNA EUROPA 2014-2020¹¹² - program Komisji Europejskiej na lata 2014-2020 wspierający europejskie sektory kultury, filmu i kreatywne. Zgodnie z założeniami strategii Europa 2020, program Kreatywna Europa ma inwestować w sektory kreatywne i kulturę, aby wzmocnić ich konkurencyjność i znacząco przyczynić się do wzrostu gospodarczego, zatrudnienia, innowacji i spójności społecznej.	
Podprogram Kultura	Dofinansowanie sztuk widowiskowych i wizualnych, dziedzictwa i innych dziedzin.
Podprogram MEDIA	Dofinansowanie kin i sektora audiowizualnego. Nowy komponent międzysektorowy umożliwi wspieranie współpracy w zakresie polityki, środków przekrojowych oraz nowego instrumentu gwarancji finansowych.
INNE	
Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy¹¹³	Dofinansowanie zadań realizujących założenia dwóch celów, tj.: zmniejszenie różnic ekonomicznych i społecznych w obrębie EOG, wzmocnienie stosunków dwustronnych pomiędzy państwami-darczyńcami a państwem-beneficjentem. Obszary, w ramach których można realizować projekty w III edycji Funduszy Norweskich oraz EOG to, m.in.: Rozwój przedsiębiorczości i innowacje, Rozwój lokalny, Badania naukowe, Edukacja, Środowisko, energia i zmiany klimatu, Kultura.

¹¹⁰ <https://rpo.lodzkie.pl/>¹¹¹ <https://www.gov.pl/web/rolnictwo> ; <https://www.lodzkie.pl/prow/>¹¹² <https://kreatywna-europa.eu/>¹¹³ <https://www.eog.gov.pl/> ; <https://eogkultura.mkidn.gov.pl/pages/pl/strona-glowna.php>

**VII. WDRAŻANIE I SYSTEM
REALIZACJI PROGRAMU – MONITORING**

VII. WDRAŻANIE, SYSTEM REALIZACJI ORAZ MONITORING PROGRAMU

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023 będzie realizowany w środowisku obowiązujących norm prawnych oraz dokumentów programowych, planistycznych i strategicznych stanowiących na poziomie krajowym i regionalnym, które w istotny sposób kształtują możliwości w sferze narzędzi i źródeł finansowania zamierzeń oraz uczestników procesu realizacji. Program będzie finansowany przy wykorzystaniu wielu źródeł, zarówno ze środków publicznych, jak i prywatnych (indykatywne źródła finansowania przedstawiono w rozdziale VI.). Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023 zakłada realizację celu strategicznego: *"Zachowanie dla przyszłych pokoleń dziedzictwa kulturowego regionu, jako istotnej części spuścizny dziejowej"* - poprzez wykonanie 18 zadań, przypisanych 7 działaniom w obrębie 3 celów operacyjnych.

Podmiotem odpowiedzialnym za wdrażanie programu jest **Zarząd Województwa Łódzkiego**, wykonujący zadania przy pomocy poszczególnych departamentów Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego, a instytucją koordynującą realizację programu jest Departament Kultury i Edukacji. Do zadań koordynatora w szczególności należy: zapewnienie przepływu informacji pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w procesie realizacji WPOnZ na lata 2020-2023, zorganizowanie platformy wymiany informacji i doświadczeń, prowadzenie monitoringu wdrażania zadań (gromadzenie danych i informacji od poszczególnych podmiotów realizujących zadania), przygotowanie projektów sprawozdań z etapów realizacji programu, weryfikacja stopnia realizacji celów oraz sformułowanie wytycznych do oceny końcowej.

Powodzenie realizacji Programu jest uzależnione od determinacji i zorientowania na współpracę wszystkich podmiotów odpowiedzialnych za wykonywanie poszczególnych grup zadań, w tym samorządu terytorialnego wszystkich szczebli, zarządców zabytków, organu ochrony zabytków, wyspecjalizowanych instytucji kultury, a także środowisk naukowych i organizacji pozarządowych.

Proces realizacji programu, w myśl przepisów art. 87 ust. 5 i 6 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, podlega cyklicznej kontroli, w ramach której Zarząd Województwa Łódzkiego ma obowiązek sporządzenia co dwa lata sprawozdania ze stanu realizacji Programu. Sprawozdanie jest przedstawiane Sejmikowi Województwa Łódzkiego, który zobowiązany jest do przekazania go Generalnemu Konserwatorowi Zabytków, celem wykorzystania przy opracowywaniu, aktualizacji i realizacji krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami. Opracowanie sprawozdań w dwuletnim cyklu wymaga monitorowania i analizy zmian na podstawie systematycznie gromadzonych danych. W celu usprawnienia procesu monitorowania przemian zachodzących w obszarach wyznaczonych zadań ustalono wskaźniki monitorowania stopnia realizacji, których wartości bazowe wyznaczono na poziomie 2019 r. (zestawienie wskaźników w tabeli poniżej - Wskaźniki i mierniki przewidziane do monitorowania WPOnZ na lata 2020-2023). Ustalanie poziomu wykonania wskaźników zadań w danym roku powinno się odbywać do 30 kwietnia roku następnego, a wykonanie sprawozdania końcowego, z każdego z dwuletnich etapów Programu, powinno nastąpić do 30 czerwca, w roku następującym po jego zakończeniu. Końcowa ocena stopnia realizacji Programu powinna stanowić punkt wyjścia dla następczej edycji dokumentu.

Tab. 5. Podmioty realizujące zadania wskazane w WPOnZ na lata 2020-2023

Cel operacyjny 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU	
Działanie 1. TWORZENIE UWARUNKOWAŃ DLA SKUTECZNEJ OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Zadania:	Podmiot realizujący
1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych	JST, organ ochrony zabytków, zarządzający zabytkami
2. Tworzenie uwarunkowań finansowych	JST, organy ochrony zabytków, organizacje pozarządowe, WFOŚ
Działanie 2. POPRAWA STANU ZACHOWANIA ZABYTEKÓW	
Zadania:	Podmiot realizujący
1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego	organ ochrony zabytków, wyspecjalizowane instytucje kultury, placówki naukowe, organizacje pozarządowe, JST, zarządzający zabytkami
2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego	zarządzający zabytkami, JST, placówki naukowe, organizacje pozarządowe
3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich	zarządzający zabytkami, JST, placówki naukowe, organizacje pozarządowe
Cel operacyjny 2. ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM	
Działanie 2.1. TWORZENIE I UDOSTĘPNIANIE CYFROWYCH BAZ DANYCH ORAZ ZASOBÓW	
Zadania:	Podmiot realizujący
1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków	organ ochrony zabytków, wyspecjalizowane instytucje kultury, JST
2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej	JST, placówki naukowe, organ ochrony zabytków, wyspecjalizowane instytucje kultury, organizacje pozarządowe
3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach	instytucje kultury zarządzające muzealiami, JST, placówki naukowe, organizacje pozarządowe
Działanie 2. WZMACNIANIE INSTYTUCJI DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	
Zadania:	Podmiot realizujący
1. Wspieranie działalności instytucji i organizacji sektora kultury oraz jednostek administracji w zakresie ochrony dziedzictwa	JST, organizacje pozarządowe, placówki naukowe
2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury	instytucje kultury, JST, organizacje pozarządowe, placówki naukowe
Działanie 3. POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA I DOSTĘPNOŚCI ZABYTEKÓW	
Zadania:	Podmiot realizujący
1. Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów	zarządzający instytucjami kultury, JST, organizacje pozarządowe
2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych	zarządzający instytucjami kultury i zabytkami, JST, organizacje pozarządowe
Cel operacyjny 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU	
Działanie 1. KREOWANIE MARKI ŁÓDZKIE POPRZEZ PRODUKTY ZWIĄZANE Z DZIEDZICTWEM KULTUROWYM	
Zadania:	Podmiot realizujący
1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych	JST, organizacje pozarządowe, wyspecjalizowane instytucje sektora turystycznego
2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji	wyspecjalizowane instytucje kultury, organizacje pozarządowe, placówki naukowe, JST
3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków	wyspecjalizowane instytucje kultury, organizacje pozarządowe, placówki naukowe, JST
Działanie 2. EDUKACJA KULTUROWA I UPOWSZECHNIANIE WIEDZY O DZIEDZICTWIE	
Zadania:	Podmiot realizujący
1. Publikacja wydawnictw promujących dziedzictwo kulturowe regionu	wyspecjalizowane instytucje kultury, organizacje pozarządowe, placówki naukowe, JST
2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego	wyspecjalizowane instytucje kultury, organizacje pozarządowe, placówki naukowe, JST
3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego	wyspecjalizowane instytucje kultury, organizacje pozarządowe, placówki naukowe, JST

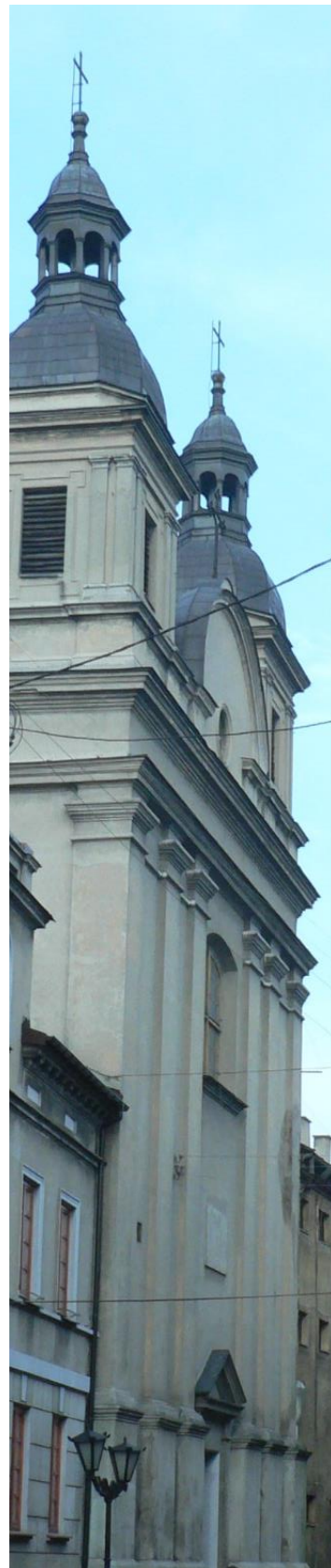

Tab. 6. Wskaźniki i mierniki przewidziane do monitorowania WPOnZ na lata 2020-2023

Działanie	Wskaźnik monitorowania	Stan wyjściowy w 2019 r.	Stan docelowy na 2023 r.
Cel operacyjny 1. ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO			
Działanie 1.1. Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego	Liczba gminnych ewidencji zabytków	165	177
	Liczba gminnych programów opieki nad zabytkami	22	177
	Liczba powiatowych programów opieki nad zabytkami	4	21
	Liczba parków kulturowych	4	6
	Liczba pomników historii	4	5
	Liczba zabytków wpisanych do rejestru na 1000 km ²	151	Nie mniej niż wartość w roku bazowym
	Średnia wartość dotacji na prace przy jednostkowym zabytku przyznanych ze środków JST ¹¹⁴	104 600	Nie mniej niż wartość w roku bazowym
	Średnia roczna wartość dotacji na prace przy zabytkach przyznanych ze środków JST	5,3 ¹¹⁵	Nie mniej niż w roku bazowym ¹¹⁶
Działanie 1.2. Poprawa stanu zachowania zabytków	Liczba wykonanych studiów historycznych	30	66
	Udział obiektów w stanie bdb i db w zbiorze zabytków reprezentatywnych	71,5%	Więcej niż wartość w roku bazowym
	Liczba zrewaloryzowanych układów zieleni komponowanej	52	62
	Remonty i modernizacja obiektów będących siedzibami muzeów i skansenów	80	100
Cel operacyjny 2. ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM			
Działanie 2.1. Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów	Cyfryzacja wojewódzkiej ewidencji zabytków	0,35	1
	Liczba muzeów, które digitalizują zasoby	22	53
Działanie 2.2. Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego	Liczba muzeów i skansenów	121	124
Działanie 2.3. Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych	Liczba obiektów posiadających zabezpieczenia przeciwpożarowe i antywłamaniowe (muzea, skanseny i kościoły)	128	160
Cel operacyjny 3. TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU			
Działanie 3.1. Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym	Liczba produktów tradycyjnych zamieszczonych na liście MRiRW	148	170
	Liczba oznakowanych/ wyznaczonych szlaków kulturowych o zasięgu regionalnym	3	5
Działanie 3.2. Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym	Liczba konkursów o tematyce związanej z dziedzictwem kulturowym regionu	4	Nie mniej niż wartość w roku bazowym
	Liczba wydawnictw o zasięgu regionalnym o tematyce związanej z dziedzictwem kulturowym	15	17

¹¹⁴ Wartość całkowita dotacji/liczba dotowanych zabytków.¹¹⁵ Wartość średnia roczna nakładów z ostatnich dwóch lat (wyrażona w mln zł), ustalona na podstawie dotacji przyznanych w okresie 2018-2019.¹¹⁶ Wartość średnia roczna nakładów z ostatnich czterech lat (wyrażona w mln zł), ustalona na podstawie dotacji przyznanych w okresie 2020-2023.

VIII. WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

VIII. WSKAZANIA DO DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

W dokumentach określających politykę zachowania dziedzictwa kulturowego na szczeblu krajowym i wojewódzkim proponuje się uwzględnić następujące elementy wynikające z „Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023”:

- **pomniki historii utworzone Rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej:**
  - Łowicz - Bazylika Katedralna (dawna Kolegiata Prymasowska) pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (z dnia 22 października 2012 r. - poz. 1239),
  - Sulejów - Zespół Opactwa Cystersów (z dnia 13 listopada 2012 r. - poz. 1242),
  - Łódź - wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego (z dnia 16 lutego 2015 r. - poz. 315),
  - Nieborów i Arkadia - zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny (z dnia 22 listopada 2017 r. - poz. 2274);
- **parki kulturowe:**
  - "Miasto Tkaczy" w Zgierzu utworzony Uchwałą Rady Miasta Zgierza Nr XV/142/03 z dnia 30 grudnia 2003 r.,
  - „Wzgórze Zamkowe” w Sieradzu utworzony Uchwałą Rady Miejskiej w Sieradzu Nr XXXVI/322/2009 z dnia 29 października 2009 r.,
  - „Etnograficzny podregion kutnowski związany z poetą romantycznym Józefem Bohdanem Zaleskim” w Leszczynku utworzony Uchwałą Rady Gminy Kutno Nr VI/35/2015 z dnia 28 kwietnia 2015 r.,
  - Park Kulturowy ulicy Piotrkowskiej w Łodzi (XIX w.) utworzony Uchwałą Rady Miejskiej w Łodzi Nr XXI/483/15 z dnia 9 grudnia 2015 r.;
- **obrzędy zamieszczone na Krajowej Liście Niematerialnego Dziedzictwa:**
  - Procesja Bożego Ciała w Łowiczu (2014 r.),
  - Procesja Bożego Ciała z tradycją kwietnych dywanów w Spycimierzu (2018 r.);
- **rewaloryzację (w tym działania rewitalizacyjne) obszarów priorytetowych w miejscowościach znajdujących się w sieci ośrodków historycznych;**
- **rewaloryzację obszarów i obiektów reprezentatywnych (228);**
- **miejscowości Żłaków Borowy i Spycimierz zamieszczone na liście Krajowej Sieci Najciekawszych Wsi;**
- **98 muzeów, w tym oddziały (i 2 w organizacji w Rzęczy i Poddebicach);**
- **23 skanseny (i 1 w organizacji w Żłakowie Kościelnym);**
- **cmentarz żydowski w Łodzi kandydujący do zamieszczenia na liście UNESCO;**
- **proponowane pomniki historii:**
  - romańska archikolegiata w Tumie,
  - zespół XVI-wiecznego kościoła w Boguszycach,
  - grupa XVI-wiecznych drewnianych kościołów wieluńskich,
  - układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego,
  - układ urbanistyczny Wielunia,
  - zespół kościoła romańskiego w Strońsku;
- **proponowane parki kulturowe:**
  - zespół osadniczo-przestrzenny Tum-Łęczycza,
  - Pole bitwy nad Rawką,
  - Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona – łowicki park kulturowy,
  - Spała-Inowódz,
  - młyny nad Grabią,
  - południowa część ul. Piotrkowskiej w Łodzi,
  - Ruda – Popioły – zespół willi letniskowych w Łodzi,
  - Ozorków klasycystyczny (układ przestrzenny),
  - Gidle z zespołami sakralnymi (z sanktuarium maryjnym dominikanów);
- **produkty regionalne (148) z Krajowej Listy Produktów Tradycyjnych;**
- **istniejące i proponowane Europejskie Szlaki Kulturowe: Dziedzictwa Przemysłowego, Filmowy, Bursztynowy, Cysterski, Romański.**

IX. MATERIAŁY UZUPEŁNIAJĄCE

IX.1. SŁOWNICZEK POJĘĆ

ADAPTACJA – przystosowanie do nowych potrzeb (wynikających ze zmian standardów użytkowych) lub zmiana funkcji użytkowej (dostosowanie do innego sposobu użytkowania w części bądź w całości), z uwzględnieniem zachowania walorów zabytkowych.

KONSERWACJA – prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań.

REMONT – roboty budowlane w rozumieniu przepisów Prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku, polegające na odtworzeniu stanu pierwotnego, a nie stanowiące bieżącej konserwacji (z dopuszczeniem stosowania wyrobów budowlanych innych niż użyte w stanie pierwotnym).

RESTAURACJA – prace restauratorskie, działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań.

REWALORYZACJA – działanie mające na celu przywrócenie wartości, w tym użytkowych, oraz właściwej ekspozycji zabytków.

REWITALIZACJA – proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone na rzecz interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji (zespół działań planistycznych i urbanistycznych, których celem jest społeczne, architektoniczne, urbanistyczne i ekonomiczne korzystne przekształcenie obszarów zdegradowanych na skutek kryzysu wynikającego z czynników społecznych i ekonomicznych).

UKŁAD PRZESTRZENNY – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki i formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg.

ZABYTEK – nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki lub zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

IX.2. BIBLIOGRAFIA

- Baranowska M., Miasta-ogrody, utopia a rzeczywistość. *Acta Universitatis Lodziensis, Folia Geographica Socio-Oeconomica* 8, 2007
- Bonisławski R., Nowosolna. *Wędrownik* III (361), Łódź 1999
- Brykowski R., Ruszczyk G., Inwentarz drewnianej architektury sakralnej w Polsce, z. 4b: Kościoły w Wielkopolsce XVI wieku (Dzielniki, Gaszyn, Grębień, Jaworzno, Kałub, Łaszew, Łyskornia, Ochędzyn, Popowice, Wierzbie, Wiktorów) [w]: *Źródła i Materiały do Dziejów Sztuki Polskiej*, t. 24, Warszawa 1993
- Czechowska K., Ocena wartości kulturowych miasta Konstantynowa Łódzkiego, Łódź 1986
- Czechowska K., Wycichowski W., Ocena wartości kulturowych miasta Pabianic, Łódź 1986
- Dankowski P., Salm J., Dankowska M., Katalog budownictwa regionalnego województwa łódzkiego ze szczególnym uwzględnieniem krajobrazów kulturowych dorzeczy Warty i Pilicy, 2013
- Domański A., Biała Rawska - studium zabytkowego założenia i wytyczne urbanistyczno- konserwatorskie, Kraków 1961
- Dublicki B., Ocena wartości kulturowych miasta Zgierza, cz. 1, II, Zgierz 1983
- Dylik J., Województwo ze stolicą bez antenatów. *Geografia historyczna województwa łódzkiego*, Łódź 1971
- Filipowicz P., Lechowicz Z., Lorenz-Karczewska A., Welc-Jędrzejewska J., Witkowski W., Analiza wartości kulturowych wczesnośredniowiecznego zespołu osadniczego Łęczycy-Tum. Propozycje wniosków konserwatorskich, Łódź 2011 (maszynopis w archiwum NID Łódź)
- Flat O., Opis miasta pod względem historycznym, Łódź 1853
- Głowacki K., Urbanistyka Piotrkowa Trybunalskiego, Piotrków – Kielce 1984
- Hryniak E., Studium historyczno – konserwatorskie miasta Szadek, Warszawa 1989
- Identyfikacja i ocena krajobrazów – metodyka oraz główne założenia. IGiPZ PAN, Warszawa 2015
- Józefacki J., Dzieje Skierniewic, 1359 – 1975, Skierniewice 1988
- Kajzer L., Kołodziejcki S., Salm J., Leksykon zamków w Polsce, Warszawa 2001
- Kajzer L., Zamki i dwory obronne w Polsce Centralnej, Warszawa 2004
- Kajzer L., Zamki i dwory obronne w Polsce Centralnej, Warszawa 2004
- Kalinowski W., Problemy ochrony i konserwacji zabytkowych układów przestrzennych miast i osiedli, Toruń 1971
- Kalinowski W., Trawkowski S., Studium historyczno-urbanistyczne Sieradza, Warszawa 1956.
- Kalinowski W., Zarys historii budowy miast w Polsce do połowy XIX wieku, Toruń 1966
- Kamińska J., Grody wczesnośredniowieczne ziem Polski Środkowej na tle osadnictwa. *Acta Archeologica Universitatis Lodziensis*, Łódź 1953
- Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich
- Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. II: województwo łódzkie, pod red. Łozińskiego J. Z., Warszawa 1954.
- Kolejwa M., Ocena wartości kulturowych miasta Ozorkowa, Łódź 1984
- Koncepcja funkcjonalno-przestrzenna Europejskich Szlaków Kulturowych. Synteza. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Łódź 2008
- Korzewski P., Lewacka A., Studium architektoniczno-urbanistyczne dla wybranych fragmentów zabudowy Pławna i Gidel, Częstochowa 1982
- Koter M., Geneza układu przestrzennego Łodzi przemysłowej. *Prace Geograficzne*, nr 79, Łódź 1969
- Koter M., Historyczne uwarunkowania powstania i rozwoju regionu łódzkiego [w]: *Ziemia łódzka*, Łódź 1999
- Koter M., Liszewski S., Suliborski A., Łódź i region Polski Środkowej, [w]: *Łódź* 2000
- Kronenberg M., Przewodnik filmowy po województwie łódzkim, Centrum Inicjatyw na Rzecz Rozwoju REGIO, Łódź 2016
- Krzysztofik R., Lokacje miejskie na obszarze Polski. Dokumentacja geograficzno-historyczna, Katowice 2007
- Kulesza M., Koter M., Kształtowanie się sieci miast na obszarze Polski Środkowej. Transformacja społeczno-ekonomiczna Polski Środkowej, pod red. Werwickiego A., Łódź 1998
- Kulesza M., Morfogeneza miast na obszarze Polski Środkowej w okresie przedrozbiorowym. Dawne województwa łęczyckie i sieradzkie, Łódź 2001
- Kutno – studium historyczno – urbanistyczne, PKZ Warszawa
- Liszewski S., Łódź i okolice, Warszawa 1982
- Łydowska-Sowina U., Socjotopografia późnośredniowiecznego Sieradza, Sieradz 1991

- Machlański P., Podolska J., Stańczak T., Spacerownik po regionie (czyli szlakiem zamków po regionie łódzkim), Łódź 2008
- Marszał T., Szadek. Monografia miasta, Szadek 1995
- Miasta polskie w tysiącleciu, t. II, pod red. Siuchcińskiego M., Ossolineum 1967
- Milczarek J., Dzieje Złoczewa, Złoczew 1987
- Miłobędzki A., Architektura polska XVII wieku, [w]: Dzieje sztuki polskiej, t. 4: Sztuka polska XVII wieku, Warszawa 1980
- Miłobędzki A., Łoziński J. Z., Atlas zabytków architektury w Polsce, Warszawa 1967
- Miłobędzki A., Zarys dziejów architektury w Polsce, Warszawa 1963
- Monografia gminy Czarnożyły, pod red. Włodarczyka Z., Złoczew 2009
- Monografia gminy Osjaków, pod red. Książka J., Złoczew 2012
- Mowszowicz J., Parki Łodzi, Łódź 1962
- Muszyńska E., Problematyka małomiasteczkowych form przestrzennych. Studia Regionalne, T. V (X), Warszawa - Łódź 1981
- Muszyńska E., Problemy zagrożonych reliktyw urbanistycznych małych miasta regionu Łódzkiego, Łódź 1975
- Olaczek R., Skarby przyrody i krajobrazu Polski, Multico, Warszawa, 2008
- Olejnik T., Wieluń. Dzieje miasta 1793 – 1945, Piotrków Trybunalski 2003
- Olejnik T., Wieluń. Dzieje miasta 1945-1989, Łódź-Wieluń 2009
- Olszewski B., Od Piątku do soboty. Wędrówki po ziemi łódzkiej, Łódź 1995
- Olszewski B., Tum, znaczy dom. Wędrówki po ziemi łódzkiej, Łódź 1999
- Perzanowski Z., Biała Rawska. Zarys historii miasteczka, Kraków 1961
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz plan zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi. Uchwała nr LV/679/18 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. w sprawie uchwalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego oraz planu zagospodarowania przestrzennego miejskiego obszaru funkcjonalnego Łodzi. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Łódź 2018
- Plit J., Krajobrazy kulturowe Polski i ich przemiany, IGiPZ PAN, Warszawa 2016
- Pracownia projektowa URBIOŚIS Agnieszka Kowalewska. Diagnoza walorów widokowo- kompozycyjnych oraz zagrożeń dla możliwości ich zachowania w województwie łódzkim (Ekspertyza opracowana w ramach audytu krajobrazowego województwa łódzkiego), Łódź Warszawa 2018
- Procesy rewitalizacji w miastach województwa łódzkiego, Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego, Łódź 2015
- Przewodnik po Łęczycy, pod red. Szymczaka J., Łęczycza 2005
- Puś W., Dzieje Łodzi przemysłowej (zarys historii), Łódź 1987
- Raport o stanie zachowania zabytków nieruchomych w województwie łódzkim. Zabytki wpisane do rejestru zabytków (księgi A i C), Warszawa 2017
- Ratajski M., Orzyński J., Przewodnik Piotrków Trybunalski i okolice, Piotrków Trybunalski 1997
- Ruch turystyczny w Łodzi i województwie Łódzkim, IGMiTUŁ, Włodarczyk B. (red.), Łódź 2017
- Ruskowski A., Sieradz i okolice, Sieradz 2000
- Sawicki A., Wytyczne do koncepcji planu rewaloryzacji zespołu staromiejskiego śródmieścia Łowicza, Skierniewice 1979
- Serafinowicz J., Skierniewice studium historyczno – urbanistyczne, Warszawa 1985
- Sieradz dzieje miasta, pod red. Anusiaka Z., Kity J., Nartowicz-Kot M., Lesiakowskiego K., Sieradz 2014
- Stankiewicz Z., Województwo piotrkowskie. Monografia regionalna. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju, Łódź – Piotrków 1982
- Strategia rozwoju województwa Łódzkiego 2020. Uchwała nr XXXIII/644/13 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 26 lutego 2013 r. w sprawie uchwalenia zaktualizowanej Strategii rozwoju województwa Łódzkiego na lata 2007-2020 i zmiany jej nazwy na Strategia rozwoju województwa Łódzkiego 2020. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Łódź 2013
- Studia z historii budowy miast. Prace Instytutu Urbanistyki i Architektury, z. 1/14, Warszawa 1955
- Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Łodzi – dokument przyjęty Uchwałą nr LXIX/1753/18 Rady Miejskiej w Łodzi z dnia 28 marca 2018 r
- Sulimierski F., Chlebowski B., Walewski W., Słownik geograficzny Królestwa polskiego i innych krajów słowiańskich, T. I - XV, Warszawa 1880 – 1914

- Szkice z dziejów Sieradzkiego. Województwo sieradzkie. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju, pod red Piotrowskiego W., Łódź – Sieradz 1980
- Świechowski Z., Katalog architektury romańskiej w Polsce, Warszawa 2009
- Świechowski Z., Opactwo cysterskie w Sulejowie, Poznań 1954
- Uniejów. Dzieje miasta, pod red. Szymczaka J., 1995
- Vademecum konserwatora zabytków 2015. Międzynarodowe Normy Ochrony Dziedzictwa Kultury (edycja 2015), ICOMOS Polska, Polski Komitet Narodowy Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków ICOMOS, Warszawa 2015
- Wegner J., Łowicz studium historyczno – urbanistyczne do planu zagospodarowania przestrzennego, Skierniewice 1953
- Widawa - studium historyczno – urbanistyczne, PKZ, Warszawa 1964
- Wieluń. Dzieje miasta do 1792 roku, pod red. A. Szymczakowej, Łódź-Wieluń 2011
- Wojewódzki programu opieki nad zabytkami dla województwa łódzkiego na lata 2016 – 2019, przyjęty przez Sejmik Województwa Łódzkiego Uchwałą nr XXV/319/16 z dnia 21 czerwca 2016 r. Biuro Planowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego w Łodzi, Łódź 2016
- Województwo miejskie łódzkie. Monografia regionalna. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju, pod red. Mortimer-Szymczyk H., Łódź 1981
- Województwo skierniewickie. Monografia regionalna. Zarys dziejów, obraz współczesny, perspektywy rozwoju, pod red. Gregorowicza J., Łódź – Skierniewice 1982
- Wójcik M., Dmochowska-Dudek K., Identyfikacja układów ruralistycznych o istotnych wartościach krajobrazowych i kulturowych w skali województwa łódzkiego i ich waloryzacja pod kątem rekomendacji do wyznaczania krajobrazów priorytetowych (Ekspertyza), Łódź 2018
- Wytyczne konserwatorskie do planu regionalnego zagospodarowania przestrzennego województwa piotrkowskiego, TUP, Warszawa 1987
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, t. 24: woj. łódzkie i m., pod red. Krzyżanowska H., Warszawa 1988
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, t. 30: woj. piotrkowskie, pod red. Kłoczko A., Róziewicz M., Warszawa 1988
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, t. 31: woj. płockie, pod red. Kłoczko A., Róziewicz M., Warszawa 1988
- Zabytki architektury i budownictwa w Polsce, t. 38: woj. skierniewickie, pod red. Kłoczko A., Róziewicz M., Warszawa 1996
- Zamki w Polsce, Guerquin B., Warszawa 1984
- Zarys monografii województwa łódzkiego, pod red. Liszewskiego S., Łódź 2001
- Zin W., Zabytki urbanistyki i architektury w Polsce. Odbudowa i konserwacja. Miasta historyczne, Warszawa 1986
- Zub J., Opactwo cysterskie. Przewodnik po zabytkach sztuki, nr 19, Tarnobrzeg 2000

USTAWY I ROZPORZĄDZENIA:

- ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2020 r., poz. 282; ze zm.);
- ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (Dz.U. z 2019 r., poz. 512; ze zm.);
- ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2019 r., poz. 1295; ze zm.);
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. z 2015 r., poz. 774);
- ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2020 r. poz. 802; ze zm.)
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 października 2012 r. w sprawie uznania za pomnik historii Łowicz – Bazylika Katedralna (dawna Kolegiata Prymasowska) pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny (Dz.U. z 2012 r., poz. 1239);
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie uznania za pomnik historii Sulejów – zespół opactwa cystersów (Dz.U. z 2012 r., poz. 1242);
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 22 listopada 2017 r. w sprawie uznania za pomnik historii Nieborów i Arkadia – zespół pałacowo-ogrodowy i ogród sentymentalno-romantyczny (Dz.U. z 2017 r., poz. 2274);
- Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 16 lutego 2015 r. w sprawie uznania za pomnik historii Łódź – wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego (Dz.U. z 2015 r., poz. 315).

MATERIAŁY UDOSTĘPNIONE NA STRONACH INTERNETOWYCH:

<http://www.historycznie.uni.lodz.pl/ludowa.html>
<https://www.nid.pl/pl/>
<https://www.gov.pl/web/kultura/>
<http://www.wuoz-lodz.pl/>
<https://www.gov.pl/web/mswia/fundusz-koscielny>
<http://nfosigw.gov.pl/>
<http://www.wfosigw.lodz.pl/>
<http://www.wfosigw.lodz.pl/>
<https://uml.lodz.pl/>
<https://www.pois.gov.pl/>
<https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
<https://rpo.lodzkie.pl/>
<https://www.gov.pl/web/rolnictwo>
<https://www.lodzkie.pl/prow/>
<https://kreatywna-europa.eu/>
<https://www.eog.gov.pl/>
<https://eogkultura.mkidn.gov.pl/pages/pl/strona-glowna.php>

IX.3. SPIS RYSUNKÓW I TABEL

SPIS RYSUNKÓW

- Rys. 1. Liczba zabytków nieruchomych w Polsce
- Rys. 2. Liczba zabytków nieruchomych w Polsce wg województw na 1000 km² w 2016 r.
- Rys. 3. Zabytki nieruchome w WEZ w województwie łódzkim w 2016 r.
- Rys. 4. Zabytki nieruchome w rejestrze województwa łódzkiego w 2019 r.
- Rys. 5. Zabytki nieruchome w województwie łódzkim w 2019 r. wg typologii funkcjonalnej [%]
- Rys. 6. Struktura rejestru zabytków nieruchomych pod względem datowania obiektów w Polsce i województwie łódzkim w 2016 r.
- Rys. 7. Gminne ewidencje zabytków stan na 2019 r.
- Rys. 8. Rozmieszczenie pomników historii i parków kulturowych w województwie łódzkim
- Rys. 9. Podział administracyjny województwa łódzkiego w aspekcie historycznym
- Rys. 10. Cmentarze różnych wyznań
- Rys. 11. Obiekty sakralne różnych wyznań
- Rys. 12. Więzy regionalne – Lokalne Grupy Działania
- Rys. 13. Produkty tradycyjne w województwie łódzkim [%] (stan na 2019 r.)
- Rys. 14. Tożsamość regionalna województwa łódzkiego
- Rys. 15. Wybrane elementy krajobrazu kulturowego na tle grup krajobrazowych w województwie łódzkim
- Rys. 16. Stan zachowania zabytków reprezentatywnych (stan na 2019 r.)
- Rys. 17. Struktura zabytków reprezentatywnych (stan na 2019 r.)
- Rys. 18. Liczba zabytków reprezentatywnych w powiatach (stan na 2019 r.)
- Rys. 19. Stan zachowania obiektów i obszarów reprezentatywnych
- Rys. 20. Sieć ośrodków historycznych
- Rys. 21. Obszary priorytetowe zdelimitowane w ośrodkach historycznych – studium przypadku
- Rys. 22. Degradacja krajobrazu kulturowego – panoramy historycznych jednostek osadniczych
- Rys. 23. Degradacja krajobrazu kulturowego – zabytkowe struktury przestrzenne i wnętrza urbanistyczne historycznych jednostek osadniczych
- Rys. 24. Rewitalizacja w ośrodkach historycznych – programy rewitalizacji (stan na 2019 r.)
- Rys. 25. Zabytki nieruchome na tle obszarów objętych mpzp
- Rys. 26. Zabytki reprezentatywne na tle obszarów objętych mpzp
- Rys. 27. Udział najczęściej wskazywanych zadań w obowiązujących GPOnZ [%]
- Rys. 28. Najczęściej występujące w obowiązujących GPOnZ zadania dotyczące promocji dziedzictwa kulturowego
- Rys. 29. Najczęściej występujące w obowiązujących GPOnZ zadania dotyczące ochrony dziedzictwa kulturowego
- Rys. 30. Aktualność programów opieki nad zabytkami
- Rys. 31. Produkty Turystyczne z certyfikatami Polskiej Organizacji Turystycznej (POT) i Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego (ROT WŁ) w 2018 r.
- Rys. 32. Wybrane zadania z zakresu tworzenia uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego
- Rys. 33. Wybrane zadania z zakresu stanowienia form ochrony
- Rys. 34. Rekomendowane prace w obiektach i obszarach reprezentatywnych
- Rys. 35. Wybrane zadania z zakresu poprawy stanu zachowania zabytków, w tym założeń zieleni i przestrzeni publicznych
- Rys. 36. Wybrane zadania w ramach realizacji zintegrowanego systemu zarządzania dziedzictwem kulturowym
- Rys. 37. Wybrane zadania z zakresu tworzenia, znakowania i promocji szlaków kulturowych
- Rys. 38. Wybrane zadania z zakresu kreowania marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym
- Rys. 39. Sieć ośrodków historycznych wg rangi w kontekście lokalizacji obiektów i obszarów reprezentatywnych

SPIS TABEL

Tab. 1. Wykaz dokumentów stanowiących uwarunkowania programowe

Tab. 2. Obiekty i obszary reprezentatywne – ocena stanu zachowania oraz rekomendowane działania do podjęcia w latach 2020-2023

Tab. 3. Lista zabytków archeologicznych uznanych za obszary i obiekty reprezentatywne

Tab. 4. Zaawansowanie realizacji projektów rewitalizacyjnych realizowanych w ramach programów rewitalizacyjnych w ośrodkach historycznych (stan na maj 2019 r.)

Tab. 5. Podmioty realizujące zadania wskazane w WPOnZ na lata 2020-2023

Tab. 6. Wskaźniki i mierniki przewidziane do monitorowania WPOnZ na lata 2020-2023

ZAŁĄCZNIK 1

**OBIEKTY I ZESPOŁY ODZNACZAJĄCE SIĘ
WYJĄTKOWYMI WARTOŚCIAMI ZABYTKOWYMI
PROPONOWANE DO WPISANIA NA LISTĘ
ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I
PRZYRODNICZEGO UNESCO
ORAZ DO USTANOWIENIA
POMNIKÓW HISTORII**

UMIESZCZENIE ZABYTKÓW NA LIŚCIE ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I PRZYRODNICZEGO UNESCO**1. CMENTARZ ŻYDOWSKI W ŁODZI**

Ze względu na ogromne znaczenie dla kultury żydowskiej, stanowiącej jeden z kluczowych elementów tradycji i wielokulturowości Łodzi, proponuje się wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO – Cmentarza Żydowskiego przy ul. Brackiej 40 w Łodzi, stanowiącego fragment pomnika historii „Wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego”.

POTENCJALNY ZASIĘG¹¹⁷/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Łódź, powiat łódzki grodzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

¹¹⁷ Wyznaczone zasięgi (dla obszarów zaprezentowanych w załącznikach 1-3) na tym etapie mają charakter jedynie pogładowy. Ostateczna delimitacja, będąca wynikiem badań, powinna nastąpić na poziomie formalnego stanowienia ochrony.

**STANOWIENIE POMNIKÓW HISTORII W ODNIESIENIU DO OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW
ODZNACZAJĄCYCH SIĘ WYJĄTKOWYMI WARTOŚCIAMI ZABYTKOWYMI I ZNACZENIEM DLA
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W KRAJU**

1. ROMAŃSKA ARCHIKOLEGIATA W TUMIE

Archikolegiata pw. NMP i św. Aleksego w Tumie jest perłą architektury romańskiej oraz jedną z najlepiej zachowanych tego typu budowli w Polsce. Historia obecnej świątyni wiąże się z założeniem opactwa benedyktynów. Po ich ustąpieniu w 1097 r. klasztor przekazano arcybiskupowi gnieźnieńskiemu i przemianowano kościół przyklasztorny na kolegiatę. Budowę obecnego kościoła rozpoczęto ok. 1141 - 1145 r. Od chwili konsekracji w 1161 r. trzykrotnie ulegał pożarom w XIII i XV w., oraz w 1939 r. podczas działań wojennych. Archikolegiata była miejscem licznych synodów kościelnych, uznawanych za pierwsze polskie sejmy. Obecnie jest sanktuarium św. Wojciecha. Świątynia została wybudowana z granitu, kamienia polnego, z zewnątrz pozbawiona jest ozdób poza elementami wykończeniowymi, które wykonane są z piaskowca krzemienistego, m.in. portal. Z elementów romańskich zachowały się m.in. tympanon i freski.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Góra św. Małgorzaty, powiat łęczycki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

2. ZESPÓŁ XVI-WIECZNEGO DREWNIANEGO KOŚCIOŁA W BOGUSZYCACH

Modrzewiowy kościół pw. św. Stanisława, Biskupa i Męczennika jest jednym z najcenniejszych zabytków sakralnych architektury drewnianej w skali Polski. Został wybudowany w latach 1550-1558 z fundacji Wojciecha Rawicz Boguskiego na miejscu starszej świątyni. Kościół jest świątynią orientowaną, trójnawową, o konstrukcji zrębowej, oszalowaną deskami z gontowym dachem. Wnętrze bogato zdobione, pokryte jest renesansowymi polichromiami. Uwagę przykuwają polichromie kasetonowe stropu z geometrycznymi wzorami i motywami roślinnymi. Do zespołu kościoła należą także: dzwonnica drewniana z XVIII w., ogrodzenie z polnych kamieni oraz cmentarz kościelny – w jego narożach znajdują się cztery murowane kapliczki z XIX w., które służyły jako ołtarze w czasie procesji Bożego Ciała.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Rawa Mazowiecka, powiat rawski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE POMNIKÓW HISTORII W ODNIESIENIU DO OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ WYJĄTKOWYMI WARTOŚCIAMI ZABYTKOWYMI I ZNACZENIEM DLA DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W KRAJU

3. GRUPA XVI-WIECZNYCH DREWNIANYCH KOŚCIOŁÓW WIELUŃSKICH

Do grupy modrzewiowych kościołów typu wieluńskiego należą orientowane, drewniane obiekty sakralne o unikatowej architekturze, które charakteryzują się zrębową konstrukcją ścian, wieżami o konstrukcji słupowej i dachami krytymi gontem. Znajdują się w okolicach Wielunia i pobliskiego Wieruszowa. Ich wnętrza są bogato zdobione, a ściany często polichromowane. Najstarszy z nich to kościół w Grębieniu z przełomu XV i XVI w. Pozostałe obiekty zlokalizowane są m.in. w: Gaszynie, Łaszewie Rządowym, Popowicach, Kadłubie, Wiktorowie, Ochędzynie Starym (poza tym silne związki formalne z grupą wykazuje również kościół w Łyskorni z I poł XVII w.).

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Lokalizacja: Gminy: Wieluń, Wierzchlas, Biała, Pątnów, Sokolniki; powiat wieluński, wieruszowski

4. UKŁAD URBANISTYCZNY PIOTRKOWA TRYBUNALSKIEGO

Piotrków Trybunalski charakteryzuje jeden z najcenniejszych układów przestrzennych. Do czasów obecnych przetrwały fragmenty kamiennie-ceglanych murów obronnych z XIV i XV w. Serce tego średniowiecznego układu urbanistycznego stanowi Rynek Starego Miasta wraz z otaczającymi go zabytkowymi kamienicami. Z jego narożników wychodzą prostopadle po dwie wąskie uliczki z zachowaną historyczną zabudową mieszkalną. W obrębie Starego Miasta znajdują się także kościoły i klasztory pochodzące z XIV, XVII i XVIII w. Najstarszy z nich – fara św. Jakuba, wzniesiony został z fundacji Kazimierza Wielkiego. Odbywające się w nim uroczyste nabożeństwa rozpoczynały zjazdy sejmów koronnych (XV/XVI w.) oraz inaugurowały obrady Trybunału Koronnego (XVII/XVIII w.). Zarys fundamentów dawnego ratusza - siedziby Trybunału Koronnego odtworzono na Rynku. Data I sejmu w Piotrkowie Trybunalskim (1493 r.) przyjmowana jest jako początek parlamentaryzmu polskiego.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Lokalizacja: miasto Piotrków Trybunalski, powiat piotrkowski grodzki

**STANOWIENIE POMNIKÓW HISTORII W ODNIESIENIU DO OBIEKTÓW I ZESPOŁÓW
ODZNACZAJĄCYCH SIĘ WYJĄTKOWYMI WARTOŚCIAMI ZABYTKOWYMI I ZNACZENIEM DLA
DZIEDZICTWA KULTUROWEGO W KRAJU**

5. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA ROMAŃSKIEGO W STROŃSKU

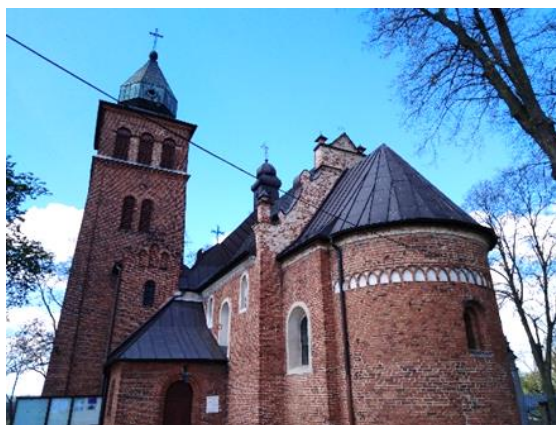
Kościół parafialny św. Urszuli i 11 tysięcy dziewic w Strońsku to cenna świątynia romańska, do której budowy użyto cegły. Powstał w I poł. XIII w., należy do najstarszych kościołów ceglanych w Polsce. Kilka razy był przebudowany. Elementy stylu romańskiego zachowały się najlepiej na zewnętrznej stronie prezbiterium i części nawy, gdzie widoczna jest romańska faktura murów oraz dwa okna zamknięte półkoliście. Wystrój wnętrza ma charakter nowożytny. Najcenniejszym elementem w świątyni jest półokrągły, kamienny, bogato zdobiony tympanon z przedstawieniem zoomorficznym, znajdujący się nad drzwiami w południowej kruchcie.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Zapolice, powiat zduńskowolski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZAŁĄCZNIK 2

**OBSZARY ODZNACZAJĄCE SIĘ SZCZEGÓLNYMI
WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO
PROPONOWANE DO
USTANOWIENIA PARKU KULTUROWEGO**

STANOWIENIE PARKÓW KULTUROWYCH DLA OBSZARÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ SZCZEGÓLNYMI WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

1. ZESPÓŁ OSADNICZO-PRZESTRZENNY TUM – ŁĘCZYCA

Proponuje się objąć ochroną w Tumie i okolicach: archikolegiatę NMP i św. Aleksego - jeden z najstarszych i najlepiej zachowanych zabytków romańskich w Polsce, teren Starej Łęczycy z pozostałościami m.in. kościoła św. Krzyża i licznymi stanowiskami archeologicznymi, wczesnośredniowieczne grodzisko pierścieniowate znane jako Szwedzka Góra – z pozostałościami potężnego grodu zamieszkiwanego przez plemię zwane Łęczanami (IV w. n.e.), drewniany kościół św. Mikołaja wraz z wsią kościelną oraz skansen „Łęczycka Zagroda Chłopska” w Kwiatkówku, który przybliża odwiedzającym charakter starej łęczyckiej wsi wraz z budynkami i ich wyposażeniem. Ważną częścią projektu jest także zachowanie historycznej drogi z Tumu do Łęczycy oraz zabytków znajdujących się w Łęczycy, m.in.: układ urbanistyczny średniowiecznego starego miasta wraz rynkiem i klasycystycznym ratuszem, zespół zamku królewskiego wzniesiony za panowania Kazimierza Wielkiego (obecnie muzeum), obiekty sakralne, m.in. kościół parafialny św. Andrzeja wraz z dzwonnica kościelną, która niegdyś była wieżą XIV-wiecznych fortyfikacji miejskich, zespoły klasztorne – bernardynów i poddominikański.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gminy: miasto Łęczycza, gm. Łęczycza, gm. Góra św. Małgorzaty, powiat łęczycki

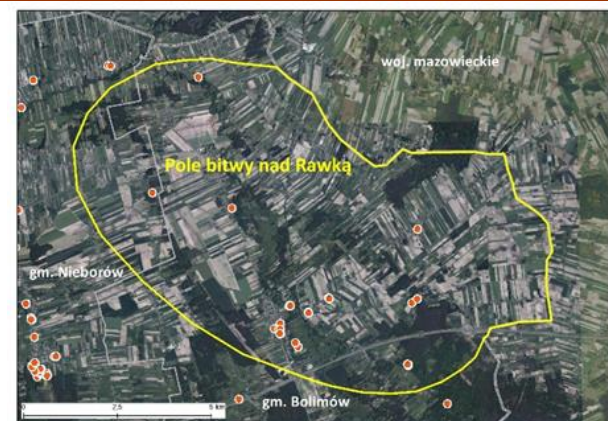
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

2. POLE BITWY NAD RAWKĄ

Proponowany park kulturowy ma na celu popularyzację wiedzy historycznej oraz przywrócenie pamięci o wydarzeniach i ofiarach Wielkiej Wojny 1914-1915. Linia frontu przebiegała w pobliżu Bolimowa, wzdłuż rzek Rawki i Bzury, gdzie Niemcy jako jedni z pierwszych w historii użyli gazów bojowych. Skutkiem działań zbrojnych były istotne zmiany w krajobrazie. Pobojuwisko sąsiaduje z Bolimowskim Parkiem Krajobrazowym, którego trasy wycieczkowe uwzględniają również miejsca związane z bitwą (m.in. cmentarze, pola walki, zachowane umocnienia).

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina: Bolimów, powiat skierniewicki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

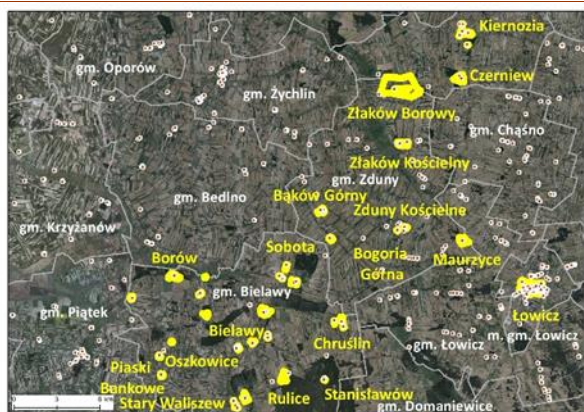

STANOWIENIE PARKÓW KULTUROWYCH DLA OBSZARÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ SZCZEGÓLNYMI WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

3. ŚLADAMI PRYMASÓW, ZAWISZY, WALEWSKIEJ I NAPOLEONA – ŁOWICKI PARK KULTUROWY (REJON GMIN: ŁOWICZ, ZDUNY, KIERNOZIA, BIELAWY)

Jest to obszar cenny dla kulturowego i historycznego krajobrazu regionu, również w wymiarze dziedzictwa niematerialnego, takiego jak ludowe obrzędy i stroje. Miejscami, które zostaną objęte opieką będą m.in.: klasycystyczny pałac w Walewicach, kościół w Złakowie Kościelnym, unikatowa aleja morwowa w gminie Zduny, zamek w Sobocie, w którym wychował się Artur Zawisza, zespół pałacowo-parkowy i kościół w Kiernozi. Ponieważ zabytkowe miejsca są położone w stosunkowo niewielkiej odległości od siebie, planuje się m.in. rozwój infrastruktury turystycznej, w tym modernizację ścieżek rowerowych.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gminy: Łowicz, Zduny, Kiernozia, Bielawy, powiat łowicki

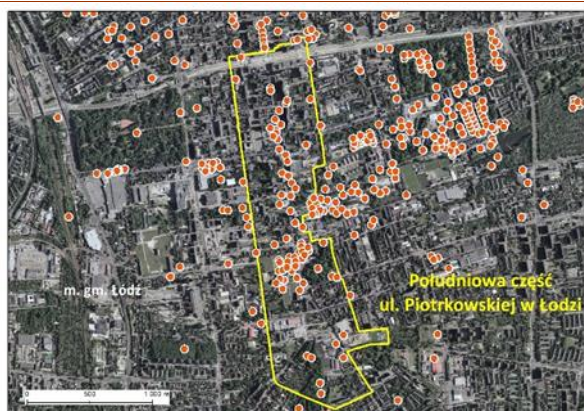
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

4. POŁUDNIOWA CZĘŚĆ UL. PIOTRKOWSKIEJ W ŁODZI

Ulica Piotrkowska rozpoczynająca się od Placu Wolności, a kończąca na Placu Niepodległości jest jedną z najdłuższych w Europie ulic pełniących funkcję handlową. Część północna ulicy jest bardziej reprezentacyjna i wielkomiejska. Została objęta ochroną jako Park kulturowy w celu zachowania unikatowego dziedzictwa kulturowego i utrwalenia historycznego charakteru układu przestrzennego. W części południowej znajduje się większa liczba obiektów postindustrialnych, m.in.: klasycystyczna Biała Fabryka Ludwika Geyera z I połowy XIX w. (ob. siedziba Centralnego Muzeum Włókiennictwa), eklektyczny pałac Roberta Schweikerta, oraz neobarokowe: zespół pałacowy rodziny Scheiblerów i pałac braci Karola i Emila Steinertów.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Łódź, powiat łódzki grodzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

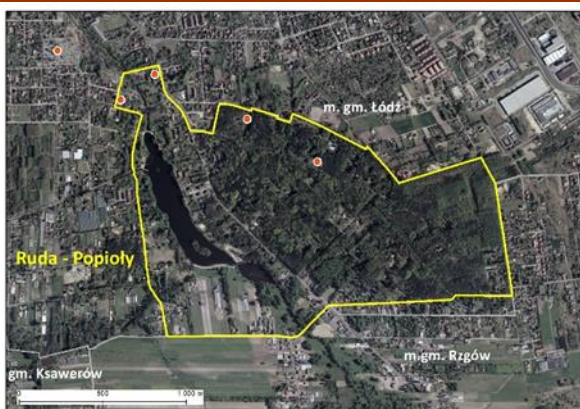

STANOWIENIE PARKÓW KULTUROWYCH DLA OBSZARÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ SZCZEGÓLNYMI WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

5. RUDA – POPIOŁY – ZESPÓŁ WILLI LETNISKOWYCH W ŁODZI

Las Ruda-Popioły leży w południowej części Łodzi w dzielnicy Górna. Przed wojną zwano go lasem w Rudzie Pabianickiej. Na przełomie XIX i XX w. był miejscem wypoczynku łódzkich fabrykantów. W latach dwudziestych XX w. podjęto działania w celu założenia tzw. miasta-ogrodu. Charakterystyczne dla Lasu Rudzkiego są wille letniskowe otoczone starym drzewostanem. Pierwotnie eleganckie budynki, wzniesione m.in. przez rodziny Tschidlów, Zaurów, Goppertów, Steigertów, w większości popadły w ruinę. Obecnie powierzchnia Lasu Popioły liczy 65 ha. Wraz ze Stawami Stefańskiego i Parkiem 1 Maja tworzy Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy „Ruda Willowa” mający za zadanie chronić zarówno walory przyrodnicze, jak i kulturowe południowej części Rudy.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Łódź, powiat łódzki grodzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

6. MŁYNY NAD GRABIĄ

Drewniane młyny wodne i zagrody młyńskie znikające z współczesnego krajobrazu łączy szlak turystyczny „Młyny nad Grabią”. Do dziś zachowało się tylko kilka z trzydziestu młynów. Do najciekawszych należą zabytkowe młyny połączone obecnie betonowym mostem w miejscowości Ldzań (Talar). Jeden z młynów jest jednopiętrowy, turbinowy, napędzany siłą wody i pochodzi z połowy XIX w., drugi dwupiętrowy młyn z silnikiem elektrycznym został uruchomiony w końcu XIX w. Teren ten nazywany jest obecnie „Osada dwa Młyny”. Jednym z ciekawszych młynów nad Grabią jest Młyn Krzywda z poł. XIX w., pełniący również funkcję małej elektrowni wodnej. Kolejnym z dobrze zachowanych młynem jest obiekt w Woli Marzeńskiej. Ruiny dawnych młynów znajdują się również m.in. w Emilianowie, Woli Wężykowej (Młyn "Kurek"). Obecnie większość młynów jest własnością prywatną.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gminy: Łask, Sędziejowice, Dłutów, Dobroń powiaty: łaski, pabianicki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE PARKÓW KULTUROWYCH DLA OBSZARÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ SZCZEGÓLNYMI WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

7. SPAŁA – INOWŁÓDZ

Proponuje się objęcie ochroną jednego z najstarszych zabytków romańskich, jakim jest kościół św. Idziego (XII w.) w Inowłodzu o cechach typowych dla architektury obronnej, wybudowany z ciosanego piaskowca, a także odrestaurowanych ruin zamku obronnego powstałego za czasów Kazimierza Wielkiego.

Ponadto uwzględniono zabytki pobliskiej Spały, miejscowości o charakterze wypoczynkowym, znanej z polowań, w których uczestniczyli królowie polscy, carowie rosyjscy i prezydenci międzywojennej Polski. Do najciekawszych zabytków Spały należą: drewniany kościół z 1923 r. wybudowany w stylu polskim, murowana wieża ciśnięć z pocz. XX w., zabytkowy most żelbetonowy na rzece Pilicy oraz budynki osady pałacowej.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Inowłódz, powiat tomaszowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

8. OZORKÓW KLASYCYSTYCZNY (UKŁAD PRZESTRZENNY)

Układ przestrzenny Ozorkowa, szczególnie część centralna miasta, składa się z szerokiej alei z rynkiem i ulicami promieniście wychodzącymi z drugiego, trójkątnego placu. Przy głównych ulicach miasta znajduje się wiele różnorodnych architektonicznie budynków, spośród których wyróżniają się XIX-wieczne budowle klasycystyczne. Do najciekawszych należą: pałace Schlösserów przy ul. Listopadowej i ul. Łęczyckiej (przed drugim z nich znajduje się fontanna w klasycystycznym stylu) oraz kościoły: ewangelicki Dwunastu Apostołów Jezusa Chrystusa z 1842 r., kościół św. Józefa z 1668 r., kościół Sióstr Urszulanek Serca Jezusa Konającego pw. Najświętszego Serca Jezusowego z 1932 r. Ponadto w Ozorkowie zachowały się interesujące przykłady architektury mieszkalnej, należą do nich m.in.: Dom majstrów (ul. Listopadowa), Dom rodziny Brauze (pl. Jana Pawła II), Dom Weilów (ul. Ks. Kardynała S. Wyszyńskiego).

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Ozorków, powiat zgierski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE PARKÓW KULTUROWYCH
DLA OBSZARÓW ODZNACZAJĄCYCH SIĘ SZCZEGÓLNYMI WARTOŚCIAMI KRAJOBRAZU
KULTUROWEGO**

9. GIDLE Z ZESPOŁAMI SAKRALNYMI (W TYM Z SANKTUARIUM MARYJNYM DOMINIKANÓW)

Niewielka miejscowość Gidle posiada aż trzy zespoły sakralne:

- drewniany kościół św. Marii Magdaleny (XV/XVI w.). Jest to budowla jednonawowa o konstrukcji zrębowej i ścianach oszalowanych gontem. Legenda głosi, że wznieśli go Poraici, krewni św. Wojciecha wkrótce po chrzcie Polski.
- zespół klasztorny dominikanów składa się z: bazyliki mniejszej Wniebowzięcia NMP, klasztoru oraz drewnianego spichrza. Barokowa bazylika wybudowana w 1632 r., konsekrowana w 1656 r. pełni rolę Sanktuarium Matki Bożej Gidelskiej - pielgrzymów przyciąga słynąca z licznych uzdrowień Madonna Gidelska - figurka Matki Boskiej. W przyległym do kościoła klasztorze znajduje się muzeum z licznymi zbiorami m.in.: obrazów, rzeźb, mebli, kościelnych chorągwi.

W 2000 r. przy sanktuarium gidelskim powstała Droga Krzyżowa, Gidelska Kalwaria.

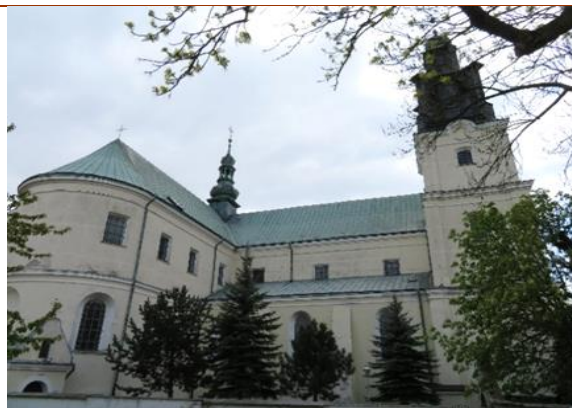
- trzeci zespół sakralny - znajduje się ponad kilometr od sanktuarium w miejscu dawnej pustelni kartuzów. Barokowa świątynia pw. Matki Boskiej Bolesnej została wybudowana w latach 1751-1767 na planie prostokąta w formie bazyliki trójnawowej. Na uwagę zasługują również późnobarokowa brama i dzwonnica.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Gidle, powiat radomszczański

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

ZAŁĄCZNIK 3

TERENY CHARAKTERYSTYCZNE DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU WSKAZANE DO STANOWIENIA FORM OCHRONY OBSZAROWEJ

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

1. DRZEWICA – UKŁAD PRZESTRZENNY (MIASTO Z ZAMKIEM)

W Drzewicy zachował się zabytkowy układ przestrzenny zbliżony do owalnicy z wydłużonym rynkiem. Przy rynku mieści się gotycki kościół św. Łukasza przebudowany na początku XX w. Niewątpliwą atrakcją są okazałe ruiny zamku, z czterema potężnymi wieżami narożnymi, wzniesionego za sprawą arcybiskupa gnieźnieńskiego M. Drzewickiego herbu Ciołek w latach 1527-35. Wjazd do zamku prowadził przez bramę w najwyższej wieży. Do dziś przetrwały ślady mostu zwodzonego, niegdyś przerzuconego przez fosę wypełnioną wodą z rzeki Drzewiczki. Od końca XVIII w. warownia mieściła klasztor sióstr bernardynek, jednak po ogromnym pożarze w 1814 r. została opuszczona i od tego czasu pozostaje w ruinie.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Drzewica, powiat opoczyński

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

2. SIERADZ – UKŁAD URBANISTYCZNY Z ZESPOŁAMI SAKRALNYMI

Rynek Starego Miasta w Sieradzu, z którego naroży parami wychodzą uliczki, jest pozostałością średniowiecznego układu przestrzennego. Wokół płyty rynku, na której zaznaczono miejsce dawnego ratusza, znajdują się piętrowe kamieniczki z XIX i XX w. W sąsiedztwie Rynku znajduje się jeden z najstarszych zabytków Sieradza – poddominikański zespół klasztorny z XIII w. z kościołem św. Stanisława. Kolejnym sakralnym zabytkiem jest kolegiata pw. Wszystkich Świętych z 1370 r. w stylu gotyckim. Na wschód od Starego Miasta znajduje się Wzgórze Zamkowe (park kulturowy) będące pozostałością grodu kasztelańskiego, a następnie książęcego z XIII w., w obrębie którego wzniesiono ceglana rotundę. W pobliżu znajduje się Sieradzki Park Etnograficzny – skansen wsi sieradzkiej (jednostka Muzeum Okręgowego w Sieradzu).

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Sieradz, powiat: sieradzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU

3. SULEJÓW Z PODKLASZTORZEM

Jedyne w skali kraju warowne opactwo cysterskie, usytuowane na skrzyżowaniu szlaków romańskiego i cysterskiego, z dobrze zachowanymi późnośredniowiecznymi obwarowaniami klaszornymi w postaci odcinków muru kurtynowego z wieżami i bramami (Opacką, Mauretańską, Attykową, Muzyczną, Rycerską, Krakowską) oraz budynkiem arsenału (tzw. zbrojownią). Całość tworzy zamknięty zespół architektoniczny o kształcie nieregularnego wieloboku wraz z zabudowaniami klaszornymi, trójnawową bazyliką z transeptem (pocz. XIII w.) pw. NMP i św. Tomasza Kantuaryjskiego, z barokowym wyposażeniem wnętrza. Na uwagę zasługują także zabytki Sulejowa m.in. neogotycki kościół górujący nad miastem oraz pozostałości po wapiennikach.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Sulejów, powiat piotrkowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

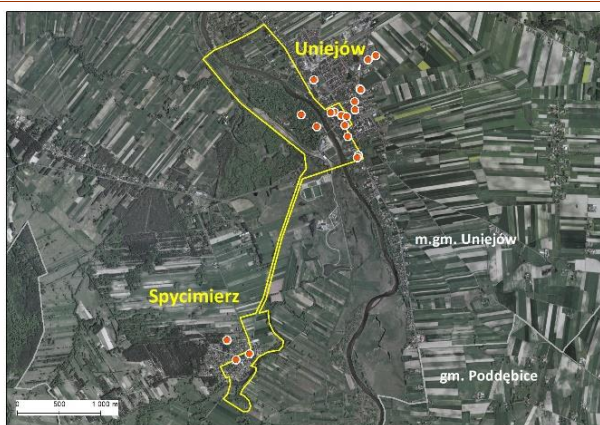

4. UNIEJÓW – SPYCIMIERZ

Jest to obszar cenny dla kulturowego i historycznego krajobrazu regionu. Proponuje się objęcie ochroną:

- w Uniejowie – śladów średniowiecznego miasta, kościoła Wniebowzięcia NMP i św. Floriana z XIV w., zamku obronnego arcybiskupów gnieźnieńskich z II połowy XIV w., który po pożarze w XVI w. został przekształcony na renesansową rezydencję, zabytkowego parku, a także skansenu „Chłopska zagroda młynarska” z zabytkowymi obiektami przeniesionymi z terenu województwa łódzkiego,
- w Spycimierzu – obszarze dawnego grodu będącego siedzibą kasztelana oraz obecnie największej atrakcji Spycimierza jaką jest układanie dywanów kwiatnych w święto Bożego Ciała. Spycimerskie Boże Ciało ma niemal dwustuletnią tradycję i znajduje się na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Uniejów, powiat poddębicki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

5. UKŁAD URBANISTYCZNY JEŻOWA

Średniowieczny układ urbanistyczny Jeżowa (rynek wraz z ulicami wybiegającymi z jego narożników) zachował czytelność. Do najważniejszych zabytków miejscowości należy świątynia pw. św. Andrzeja, pierwotnie wybudowana w stylu romańskim, związana z benedyktynami, którzy prawdopodobnie przybyli z Wielkopolski w XII w. Ten wielokrotnie rozbudowany zespół sakralny zawiera również neogotycki kościół św. Józefa (z pocz. XX w.). Ponadto na uwagę zasługuje drewniany kościół cmentarny św. Leonarda z XVII w. oraz kilka drewnianych domów z XIX w., m.in. przy ulicach 1 Maja i Rawskiej.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Jeżów, powiat brzeziński

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

6. UKŁAD PRZESTRZENNY PABIANIC

Miasto charakteryzuje się złożonym układem przestrzennym z różnych epok, m.in. średniowiecznego miasta lokacyjnego z rynkiem i siecią ulic oraz klasycystycznego układu osady fabrycznej położonej po zachodniej stronie rzeki. Dominantą jest najstarszy renesansowy kościół św. Mateusza Apostoła Ewangelisty oraz św. Wawrzyńca Męczennika wybudowany w latach 1583–1588. Wśród najcenniejszych zabytków Pabianic należy wyróżnić: renesansowy dwór kapituły krakowskiej, pałac rodziny Ednerów z 1883 r., neoklasycystyczny pałac Kruschego, pałac Kindlerów, kościół ewangelicko-augsburski śś. Piotra i Pawła wybudowany w latach 1827-1831, zabudowania fabryczne zakładów bawełnianych "Krusche-Ender" oraz dawne biuro zakładów "Krusche-Ender", a także domy tkaczy.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Pabianice, powiat pabianicki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU

7. UKŁAD PRZESTRZENNY GIDLE-PŁAWNO

Walorem Pławna jest historyczny układ urbanistyczny rynku z przyległymi uliczkami i niską małomiasteczkową zabudową. W miejscowości tej znajduje się m.in. zabytkowy zespół dworsko-parkowy i kościół św. Stanisława Biskupa Męczennika z XIX w., we wnętrzu którego znajduje się kopia tryptyku gotyckiego wykonanego przez słynnego rzeźbiarza Wita Stwosza, przedstawiającego historię św. Stanisława ze Szczepanowa - biskupa i męczennika.

Natomiast niewielka miejscowość Gidle, połączona z Pławnem osi komunikacyjną, posiada aż trzy cenne zespoły sakralne: drewniany kościół św. Marii Magdaleny (XV/XVI w.); zespół klasztorny dominikanów (Sanktuarium Matki Bożej Gidelskiej), składający się z bazyliki mniejszej Wniebowzięcia NMP (barokowa świątynia z 1632 r.), klasztoru oraz drewnianego spichrza; barokowy zespół klasztorny pokartuski z kościołem MB Bolesnej (wybudowanym w latach 1751–1767 na planie prostokąta w formie bazyliki trójnawowej), późnobarokową bramą i dzwonicą. Na uwagę zasługuje również zachowana zabudowa drewniana.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Gidle, powiat radomszczański

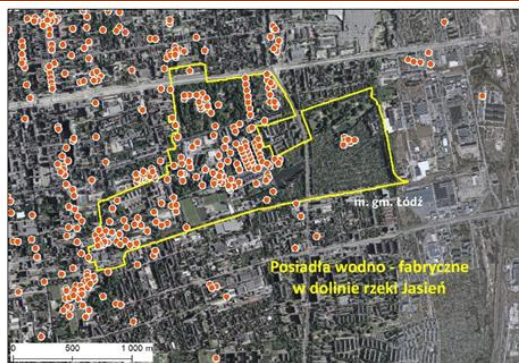
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

8. POSIADLA WODNO-FABRYCZNE W DOLINIE RZEKI JASIEŃ W ŁODZI

Największy w kraju i jeden z największych w Europie ośrodek przemysłu włókienniczego XIX i XX w. znajduje się w Łodzi. Zabytki z epoki uprzemysłowienia wyróżniają cenne zespoły poprzemysłowe z przenikającą je zabudową mieszkaniową i rezydencjonalną. Proponuje się objęcie ochroną posiadeli wodno-fabrycznych rozciągających się w dolinie rzeki Jasień od ul. Piotrkowskiej po tzw. folwark na wschód od ul. Marszałka Rydza-Śmigłego. Najcenniejszy fragment tego poprzemysłowego obszaru to założenie Księżego Młyna stworzone w 2 połowie XIX w. przez fabrykanta K. Scheiblera, na które składają się m.in. budynki przędzalni, tkalni, gazowni, straży pożarnej (w części zrewitalizowane), osiedle domów dla robotników, szkoła dla ich dzieci, szpital, a także neorenesansowe rezydencje – pałac K. Scheiblera (ob. Muzeum Kinematografii), willa E. Herbsta (ob. muzeum wnętrz fabrykanckich) czy siedziby rodziny Grohmanów. Ważnym elementem założenia są parki Źródlika I i II o charakterze krajobrazowym. Jednym z symboli miasta są Beczki Gromanowskie, brama wjazdowa zakładów L. Grohmana wsparta na filarach stylizowanych na szpulkach do nici.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Łódź, powiat łódzki grodzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

9. WARTA – UKŁAD URBANISTYCZNY Z ZESPOŁAMI SAKRALNYMI

Warta zachowała średniowieczny układ przestrzenny miasta z prostokątnym, wydłużonym rynkiem, obudowanym kamienicami z XVIII i XIX w. Południowo – zachodnią pierzeję rynku zajmuje klasycystyczny ratusz z 1842 r. Do najstarszych zabytków miasta należy gotycki kościół parafialny pw. św. Mikołaja oraz zespół klasztorny bernardynów, wybudowany w latach 1482-1497. Świątynię gotycką rozbudowano o kaplicę kopułową św. Anny (w latach 1610-1612) a następnie zbarokizowano. Po sąsiedzku w XVIII w. wybudowano zespół klasztorny bernardynek z kościołem NMP Matki Kościoła i św. Józefa i bramą - dzwonnica.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Warta, powiat sieradzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

10. UKŁAD URBANISTYCZNY WIELUNIA

Układ przestrzenny Wielunia ma formę wrzeciona. Miasto zachowało czytelność średniowiecznego rozplanowania, z centralnie usytuowanym rynkiem i fragmentami dawnych obronnych fortyfikacji miejskich świadczących o historycznej świetności miasta. Do dziś zachowała się jedna brama miejska zwana Rudzką lub Krakowską, która ocalała dzięki wkomponowaniu jej w budynek ratusza z 1842 r. Natomiast po zamku kazimierzowskim zachowały się jedynie fundamenty, na których stoi klasycystyczny pałac - obecnie siedziba władz samorządowych. Pozostałościami obwarowań są baszty: Męczarnia z XV w. i Swawola z XVI w. oraz planty na miejscu dawnej fosy.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Wieluń, powiat wieluński

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

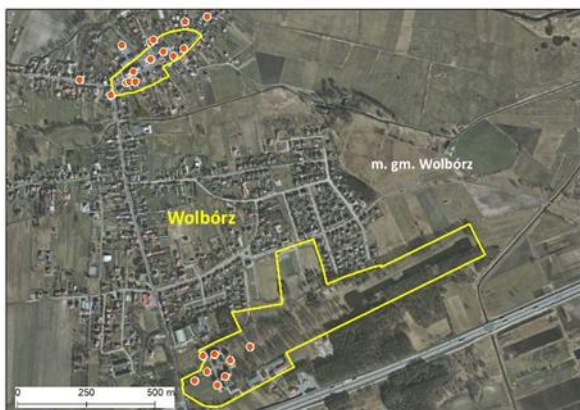

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

11. ZAŁOŻENIE PRZESTRZENNE Z ZESPOŁEM PAŁACOWYM W WOLBORZU

Wolbórz posiada dobrze zachowany średniowieczny układ przestrzenny nawiązujący do starszej wsi o układzie owalnicy. Dominantę założenia stanowi kolegiata św. Mikołaja z barokową fasadą. Najbardziej okazałą budowlą w mieście jest zespół pałacowo-parkowy biskupów kujawskich. Rezydencja powstała w latach 1768-1773 należy do najwspanialszych barokowych rezydencji magnackich w Polsce. Do zespołu należą: pałac usytuowany na wprost bramy wjazdowej, dwie oficyny usytuowane prostopadłe do pałacu po jego dwóch stronach, pomieszczenia gospodarcze, kordegarda i dziedziniec paradny. Park pałacowy założony został w ok. poł. XVIII w. Posiada jednoosiowy układ, opadający kilkoma trasami w kierunku stawu. Swoje miejsce ma tam także szereg wnętrz ogrodowych tworzonych przez lipowe szpalery.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Wolbórz, powiat piotrkowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

12. ZAŁOŻENIE PRZESTRZENNE ZŁOCZEWA

Układ przestrzenny Złoczewa o metryce nowożytnej (XVII w.) posiada wyraźnie zaznaczone historyczne centrum wraz z zabytkowymi obiektami i obszarami. Centralnym punktem Złoczewa jest dawny rynek (obecnie skwer). Najcenniejszym zabytkiem miasta jest dawny zespół klasztorny bernardynów z XVII w., w skład którego wchodzi – kościół św. Krzyża na planie centralnym, zabudowania klasztorne oraz kaplica na cmentarzu kościelnym. Obecnie klasztor to jedyny w Polsce żeński dom zakonny kamedulek. Na uwagę zasługuje także pałac Ruszkowskich w otoczeniu pozostałości parku.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Złoczew, powiat sieradzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU

13. ZAŁOŻENIE PRZESTRZENNE ŻARNÓWA Z ZESPOŁEM KOŚCIOŁA I GRODEM KASZTELAŃSKIM (TZW. SZWEDZKĄ GÓRĄ)

Układ przestrzenny Żarnowa zachowywał cechy pierwotnego założenia owalnicowego, z centralnie posadowionym romańskim kościołem św. Mikołaja z XII w., wzniesionym z kamienia ciosowego. Kościół zbudowano na dawnym podgrodziu grodu kasztelańskiego, który za czasów Piastów kontrolował ważny szlak drogowy z Sandomierza do Wielkopolski. Obok kościoła znajduje się średniowieczne grodzisko, niegdyś otoczonego fosą. Obecnie grodzisko zwane jest „Górą Szwedzką”, a na jego wyniesieniu znajduje się pomnik wzniesiony z piaskowca (z godłem polskim, krzyżem i aniołem pokoju), upamiętniający bojowników walczących o wolność Ojczyzny w XIX i XX w.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Żarnów, powiat opoczyński

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

14. OSIEDLE PRACOWNIKÓW KOLEI W KOLUSZKACH

W Koluszkach, przy jednym z najważniejszych węzłów kolejowych w Polsce powstałym w XIX w., wybudowano osiedle przeznaczone dla pracowników kolei i ich rodzin. Proponowany park kulturowy ma na celu ochronę dziewiętnastowiecznego osiedla kolejowego. W skład osiedla wchodzi: jednopiętrowe budynki mieszkalne, znajdujące się częściowo w zabudowie koszarowej i szeregowej, budynki gospodarcze oraz wieża ciśnienia. Budynki mieszkalne mają cechy neogotyckie, przede wszystkim nieotynkowane ceglane elewacje oraz motyw dekoracyjny – fryz ząbkowy między kondygnacjami oraz w szczytach budynków. W latach 1927-1931 w Koluszkach mieszkali Władysław Strzemiński i Katarzyna Kobro. Pamiątką obecności artysty jest pomnik ku czci odzyskania niepodległości jego projektu.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Koluszki, powiat łódzki wschodni

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU

15. OSIEDLE KOLEJOWE W ZDUŃSKIEJ WOLI-KARSZNICACH

W Karsznicach (obecnie dzielnica Zduńskiej Woli) wybudowano w latach 1930-1933 ważny węzeł kolejowy na tzw. Magistrali węglowej prowadzącej z Górnego Śląska do Gdyni. Do jego obsługi zbudowano także parowozownię (1933 r.), a także osiedle mieszkaniowe dla 1 300 kolejarzy i ich rodzin. Zabudowa osiedla kolejowego przetrwała do dziś

wraz z komponowanym układem zieleni publicznej. Atrakcją stanowi Skansen Locomotyw w Karsznicach z Izbą Historii Taboru PKP dokumentującą działalność Zakładu Taboru Kolejowego. Obecnie w skansenie znajduje się m.in. 14 lokomotyw

z początku XX w., wagonik kolejki linowo - terenowej na Gubałówkę oraz inne zabytkowe urządzenia kolejowe.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: m. Zduńska Wola, powiat zduńskowolski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

16. BESIEKIERY

W Besiekierach, niegdyś wsi szlacheckiej, znajduje się zamek otoczony fosą, wybudowany prawdopodobnie na przełomie XV i XVI w. Budowla wzniesiona została na siedzibę rycerską przez rodzinę Sokołowskich herbu Pomian. Niedługo po wybudowaniu zamek został przebudowany (1597 r.). Opuszczony pod koniec XVIII w. popadł w ruinę. Pozostałości zamku wpisane są do rejestru zabytków.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Grabów, powiat łęczycki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU

17. ZESPÓŁ ZAMKU W OPOROWIE

Zamek wzniesiony został przez arcybiskupa Władysława Oporowskiego w latach 1434-1449. Ta malownicza późnogotycka rezydencja obronna usytuowana jest na wysepce, którą otacza fosa. Zabudowa skupiona jest wokół czworobocznego dziedzińca składającego się z domu mieszkalnego, wieży, baszty z kaplicą, połączonych murem obronnym zwieńczonym blankami. Zamek leży w obrębie dużego parku o charakterze krajobrazowym. Widać w nim pozostałości regularnego założenia renesansowego.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Oporów, powiat kutnowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

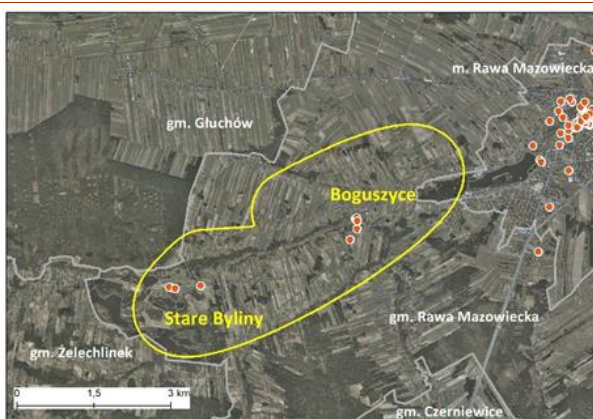

18. REJON BOGUSZYC (BOGUSZYCE – STARE BYLINY)

W celu zabezpieczenia dziedzictwa kulturowego i historycznego charakteru tego regionu proponuje się objęcie ochroną zespołu drewnianego kościoła o zrębowej konstrukcji, powstałego w połowie XVI w. w miejscowości Boguszyce. Kościół wyróżnia się bogato zdobionym wnętrzem – renesansowymi polichromiami. Otoczony jest murem z kamienia polnego, a w jego narożach umieszczono cztery murowane kapliczki.

Na zachód od wsi Boguszyce znajduje się miejscowość Stare Byliny, w której mieści się zespół dworski otoczony parkiem i kompleksem stawów. Obok dworu wśród budynków gospodarczych na uwagę zasługuje zabytkowy drewniany spichrz. Majątek w Bylinach od początku XVII w. należał do zakonu jezuitów. Po kasacji zakonu w I połowie XIX w. prywatny właściciel wybudował dwór drewniany. Po jego zniszczeniu odbudowano dwór już jako murowany.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Rawa Mazowiecka, powiat rawski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU

19. CERKIEW ŚW. ALEKSANDRA NEWSKIEGO W ŁODZI

Jednym ze świadectw wielokulturowości Łodzi z okresu jej dziewiętnastowiecznego rozkwitu industrialnego jest okazała prawosławna cerkiew katedralna św. Aleksandra Newskiego w Łodzi, która uzyskała rangę soboru. W przeciwieństwie do świątyń o wyznaniach katolickich, protestanckich i żydowskich jej powstanie nie było rezultatem dużej liczebności prawosławnych, ale polityki rusyfikacyjnej władz carskich i sposobem na podkreślenie obecności Rosjan. Po różnych perturbacjach przy budowie cerkwi, na jej lokalizację wybrano prestiżowe miejsce przy dworcu kolejowym Łódź – Fabryczna. W 1879 r. zawiązany został komitet budowy cerkwi przez największych łódzkich przedsiębiorców różnych wyznań. Powstała w latach 1880 - 1884 świątynia miała upamiętniać postać i uratowanie cara Aleksandra II z zamachu na jego życie. Projektantem świątyni był Hilary Majewski, ówczesny architekt miejski, który wykorzystał wzory bizantyjskie i elementy cerkiewnej architektury rosyjskiej.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: miasto Łódź, powiat łódzki grodzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

20. ZESPÓŁ KLASZTORNY FILIPINÓW Z SANKTUARIUM W STUDZIANEJ – POŚWIĘTNEM

Zespół klasztorny z bazyliką pw. św. Filipa Nereusza i Jana Chrzciciela uznawany jest za perłę polskiej architektury barokowej. Obecna świątynia została wzniesiona w latach 1688 - 1724 na planie krzyża rzymskiego, w tym samym stylu rozbudowano budynki klasztorne w II poł. XVIII w. Wystrój bazyliki utrzymany jest w duchu epoki, zdobią ją bogate polichromie. Świątynia zasłynęła dzięki obrazowi Matki Boskiej Studzińskiej, któremu przypisywano moc cudotwórczą, czego mieli doświadczyć przybywający z całej Rzeczypospolitej pątnicy, rycerstwo przygotowujące się do ważnych bitew oraz królowie: Michał Korybut Wiśniowiecki i Jan III Sobieski. Również i dziś Studzianna to ważne sanktuarium na szlaku pielgrzymujących. W 1968 r. obraz MB Studzińskiej koronowano, zaś w 1974 r. tutejszy kościół podniesiono do rangi bazyliki mniejszej.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Poświętne, powiat opoczyński

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU

21. LAS ŁAGIEWNICKI

Las Łagiewnicki to jeden z największych kompleksów leśnych w Polsce stanowiący miejski teren rekreacyjny. Poza bogactwem florystycznym na obszarze Lasu Łagiewnickiego atrakcją stanowią zabytki sakralne: dwie drewniane kapliczki: św. Antoniego (XVII w.) i św. Rocha (początek XVIII w.) oraz zespół klasztorny franciszkanów z barokowym kościołem św. Antoniego Padewskiego ufundowanym przez właścicieli wsi i pielgrzymów. Świątynia powstała w latach 1701-1723, jest budowlą murowaną, jednonawową, zbudowaną na planie krzyża łacińskiego z półkoliście zamkniętym prezbiterium. W kościele znajduje się grób o. Rafała Chylińskiego, uznany w XVIII w. za miejsce cudów. W Lesie Łagiewnickim wydzielony jest rezerwat przyrody o tej samej nazwie, jednocześnie prawie cały kompleks leśny wchodzi w skład Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Łódź, powiat łódzki grodzki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

22. OŻARÓW – KOCILEW

Do najciekawszych obiektów tego obszaru należy XVIII-wieczny zespół dworsko-parkowy w Ożarowie. W modrzewiowym dworze mieści się Muzeum Wnętrz Dworskich, Oddział Muzeum Ziemi Wieluńskiej w Wieluniu. Plan dworu tworzy prostokąt, do którego przylegają na rogach 4 alkierze. Całość otacza park, a w jednym z narożników ogrodzenia znajduje się kamienna wieża widokowa. Niewątpliwą atrakcją jest widok rozciągający się na Wzgórze Ożarówskie, jak również wiatrak typu koźlak usytuowany w pobliskim Kocilewie, wybudowany po 1914 r. Jego skrzydła mają imponujące rozmiary: średnica zataczanego przez nie okręgu to ok. 17 m., a ich powierzchnia ponad 50 m².

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Mokrsko, powiat wieluński

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

23. DOLINA PROSNY (BOLESŁAWIEC – CHRÓŚCIN)

Jedną z atrakcji stanowią ruiny zamku w Bolesławcu nad rzeką Prosną. Zamek wzniesiono w 1269 r. Przebudowy dokonał Kazimierz Wielki w 1335 r., otaczając całość murem. Do XVIII w. obiekt był wielokrotnie niszczony. Zachował się jedynie fragment murów oraz ośmioboczna baszta pośrodku założenia. Są to resztki umocnień, zbudowane z cegły oraz kamienia polnego obłożonego ceglany układem gotyckim. W Chróścinie do interesujących zabytków zaliczyć należy: neogotycki pałac (tzw. zamek) z II poł. XIX w. z charakterystycznym krenelażem, ząbkowanymi szczytami i fryzem arkadkowym, otoczony ogrodem; niewielką nieużytkowaną kaplicę prawosławną z XIX w. (mauzoleum), znajdującą się w lesie w pobliżu pałacu oraz drewniany kościół św. Mikołaja z 1734 r.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Bolesławiec, powiat wierszowski

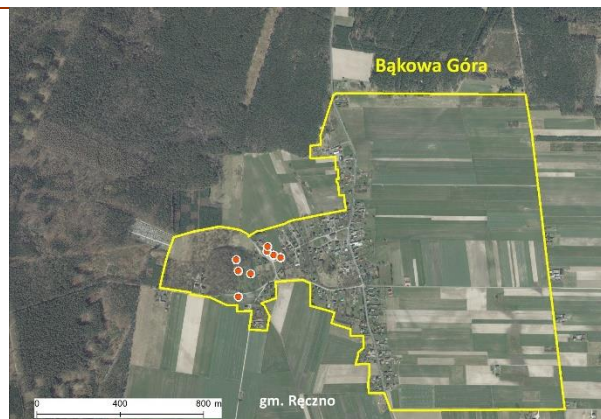
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

24. BĄKOWA GÓRA

Bąkowa Góra – jest układem historycznym reprezentującym wczesnofeudalny schemat rozplanowania. Charakterystyczna dla ukształtowania struktury wsi jest lokalizacja siedliska na stoku wzniesienia oraz u jego podnóża. Wieś jest reliktem osadnictwa towarzyszącego własności rycerskiej z początków polskiej państwowości. Układ przestrzenny jest przykładem wielofunkcyjnego założenia, zarówno pod względem genezy jak i sposobu kontynuacji użytkowania przestrzeni, tj. pierwotnie funkcja obronna (zamek), a później rezydencjalna (dwór z otoczeniem), funkcja sakralna (kościół) oraz mieszkalno-produkcyjna (kompleks zagród).

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Ręczno, powiat radomszczański

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

25. CHELMO

Wieś ma złożony układ morfologiczny. W północnej części dominuje schemat jednodrożny. Siedlisko zachowało cechy pierwotnej kompozycji, opartej na schemacie założenia jednodrożnego, z rozmieszczeniem działek siedliskowych po obu stronach drogi w części wschodniej (układ wsi ulicówki). Późniejsze nawarstwienia stanowią harmonijnie zakomponowaną kontynuację. W części zachodniej zwarta zabudowa ma charakter rzędówki poregulacyjnej. Dobrze zachowany jest układ rezydencjalno-folwarczny, z pałacem, parkiem oraz zabudowaniami gospodarczymi z różnych okresów.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Masłowice, powiat radomszczański

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

26. LUBIEŃ

Zachowane siedlisko wsi prezentuje schemat rozplanowania charakterystyczny dla wsi poregulacyjnych. Zidentyfikowanym typem morfogenetycznym jest układ rzędowy o stosunkowo zwartej zabudowie, zlokalizowanej po obu stronach drogi. Zasadnicze cechy kompozycji siedliska zachowały czytelność, w tym szczególnie charakterystyczne dla fazy regulacji z II poł. XIX w. Rozplanowanie oparte jest na schemacie jednodrożnym, z rozmieszczeniem działek siedliskowych po obu stronach drogi. Droga jest poprowadzona w linii prostej wzdłuż najdłuższej osi polany.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Rozprza, powiat piotrkowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

27. MAJKOWICE

Wieś Majkowice jest przykładem struktury historycznej, której rozplanowanie pochodzi z okresu powstawania średniowiecznych wsi regularnych (na prawie niemieckim). Specyficzną cechą wsi jest lokalizacja siedliska na krawędzi doliny Pilicy. Założenie przestrzenne jest reliktem osadnictwa towarzyszącego własności rycerskiej z okresu średniowiecza. Najwartościowszym obiektem materialnego dziedzictwa kulturowego są ruiny zamku Surdęga o metryce średniowiecznej. Ważnym elementem kompozycyjnym i walorem krajobrazowym układu przestrzennego jest zachowany duży, podłużny staw, zlokalizowany po środku owalnego placu

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Ręczno, powiat radomszczański

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

28. SKOTNIKI

Siedlisko wsi jest układem złożonym, którego główne elementy wykształciły w okresie powstawania wsi wczesnofeudalnych. Zidentyfikowany typ morfogenetyczny wsi to wielodrożnica. Siedlisko w czytelnym stopniu zachowało zasadnicze cechy pierwotnego rozplanowania. Rozwój zabudowy wsi nastąpił w pierwszej kolejności wokół małego owalnego placu, którego część przekształcono w rynek – ślad dawnej nieudanej lokacji miejskiej. Kolejne drogi powstały spontanicznie, stąd też wieś reprezentuje typ zwartego układu wielodrożnego. Integralną częścią wsi jest obszar założenia podworskiego, w którego obrębie znajduje się nieużytkowany późnorennesansowy pałac otoczony parkiem.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Aleksandrów, powiat piotrkowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

29. SKÓRKOWICE

Zachowane siedlisko wsi prezentuje schemat rozplanowania charakterystyczny dla założeń pochodzących z kolonizacji na prawie niemieckim. Zidentyfikowany typ morfologiczny wsi to ulicówka. Zasadnicze cechy kompozycji siedliska zachowały czytelność, w tym rozplanowanie w formie jednodrożnej, z rozmieszczeniem działek siedliskowych po obu stronach drogi, z charakterystycznym szczytowym sytuowaniem zabudowy mieszkalnej. Rozwój zabudowy wsi nastąpił wzdłuż drogi (tzw. zagumiennej) ograniczającej siedlisko wsi po stronie wschodniej oraz wzdłuż drogi do wsi Wolica.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Żarnów, powiat opoczyński

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

30. WĘGLEWICE

Siedlisko wsi zachowało schemat pierwotnego rozplanowania, charakterystyczny dla wsi wczesnofeudalnych, z nawarstwieniami pochodzącymi z późniejszych faz rozwojowych. Zidentyfikowanym typem morfogenetycznym jest wielodrożnica. Zasadnicze cechy historycznej kompozycji zachowały czytelność, niezakłóconą przez późniejsze nawarstwienia, czego najbardziej widocznym śladem jest dawne założenie folwarczne.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Galewice, powiat wierszowski

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

31. WÓŁKA SKOTNICKA

Siedlisko wsi zachowało cechy charakterystyczne dla schematów rozplanowania wsi pochodzących z okresu kolonizacji na prawie niemieckim. Zidentyfikowanym typem morfogenetycznym wsi jest ulicówka. Historyczna kompozycja założenia przestrzennego, oparta na systemie jednostronnym, z działkami siedliskowymi rozmieszczonymi po obu stronach drogi, zachowała czytelność. Układ drożny ma ścisły związek z uwarunkowaniami przyrodniczymi, tj. kształtem doliny niewielkiego ciek. Dodatkowa oś rozwojowa siedliska, w postaci obustronnego rzędu zagród, powstała wzdłuż dawnej drogi ograniczającej siedlisko od północy.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Aleksandrów, powiat piotrkowski

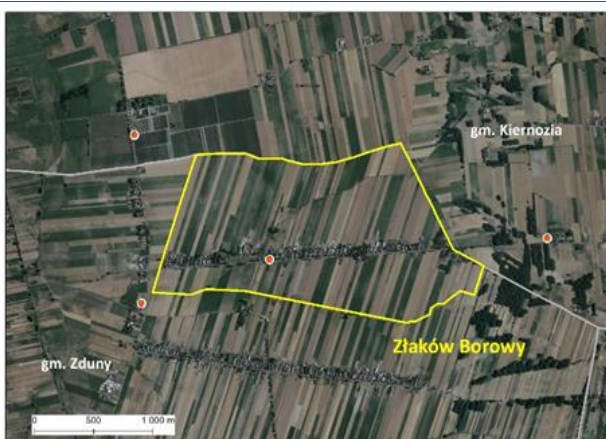
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

32. ŻŁAKÓW BOROWY

Zachowane siedlisko wsi prezentuje schemat rozplanowania charakterystyczny dla wsi poregulacyjnych. Zidentyfikowanym typem morfogenetycznym wsi jest układ rzędowy o stosunkowo zwartej zabudowie, zlokalizowanej po jednej stronie drogi. Czytelne są zasadnicze cechy kompozycji, charakterystyczne dla fazy regulacji z 2 poł. XIX w., opartej na schemacie układu jednostronnego, z działkami siedliskowymi rozmieszczonymi po jednej stronie drogi. Układ ma charakter złożony z dwóch osi zorientowanych na kierunek wschód – zachód i jednej północ – południe.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Zduny, powiat łowicki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU**

33. ZŁAKÓW KOŚCIELNY

Zachowane siedlisko wsi prezentuje schemat rozplanowania charakterystyczny dla wsi poregulacyjnych. Zidentyfikowanym typem morfogenetycznym wsi jest układ rzędowy o stosunkowo zwartej zabudowie, zlokalizowanej po jednej stronie drogi. Czytelne są zasadnicze cechy kompozycji, charakterystyczne dla fazy regulacji z 2 poł. XIX w. Główna część wsi zachowała ślady wcześniejszego rozplanowania wsi ulicowej z rozszerzeniem w postaci trójkątnego placu, w obrębie którego usytuowany jest zespół monumentalnego kościoła parafialnego z tzw. przytuliskiem, pełniące rolę lokalnej dominanty. Zabudowa w tej części wsi rozmieszczona jest po obu stronach drogi. Dwie pozostałe osie, wychodzące w kierunku północno-wschodnim oraz południowo-wschodnim, mają charakter jednostronnie zabudowanej rozwleczonej rzędówki.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Zduny, powiat łowicki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

34. LIPCE REYMONTOWSKIE – WŁ. REYMONT

W XIV w. ówczesne Lipce należały do dóbr abp gnieźnieńskich, wchodząc w skład tzw. Księstwa Łowickiego. Wieś została upamiętniona w powieści „Chłopi” Władysława Reymonta. Władysław Reymont spędził w Lipcach kilka lat życia (1888–1891), pracując na kolei i mieszkając w domku dróżnika (na ścianie domu znajduje się tablica pamiątkowa). Dla uczczenia noblisty miejscowość Lipce zmieniła w 1983 r. nazwę na Lipce Reymontowskie. Co roku, w Lipcach Reymontowskich odbywa się impreza artystyczna pn. „Dzień Reymonta”. We wsi znajduje się Muzeum Regionalne im. Władysława St. Reymonta, Centrum Reymontowskie - Zagroda Ludowa, gdzie odtworzono 2 budynki mieszkalne, budynek gospodarczy (obora), stodołę oraz spichlerz. Przez Lipce Reymontowski wiedzie Łódzki Szlak Konny i szlak rowerowy „Śladami Reymonta”. Wieś położona jest także na Szlaku Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Lipce Reymontowskie, powiat skierniewicki

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

**STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ
NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU****35. DOLINA MOSZCZENICY (BYSZEWY – STARE SKOSZEWY, J. IWASZKIEWICZ)**

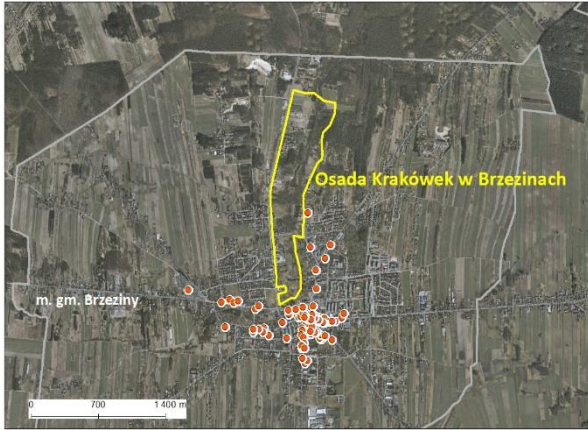
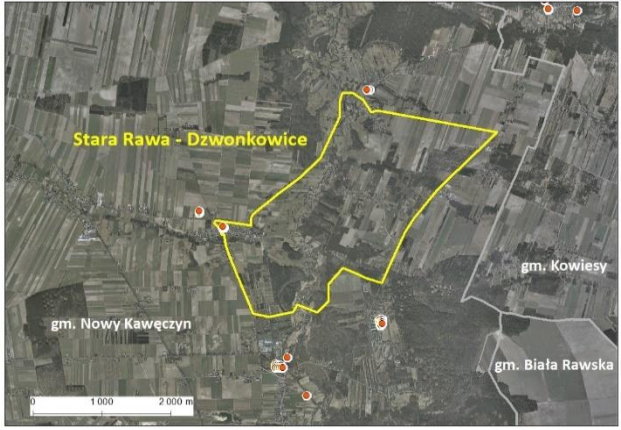
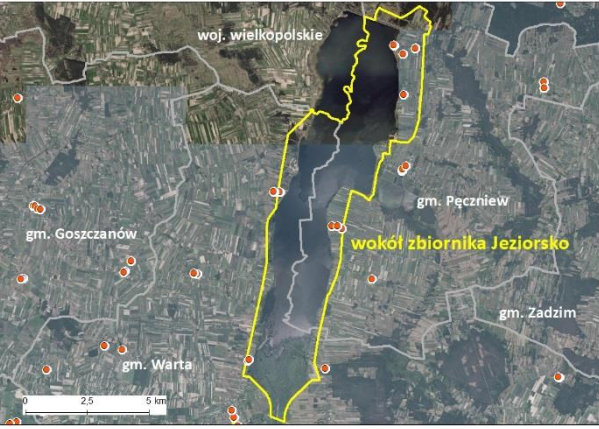
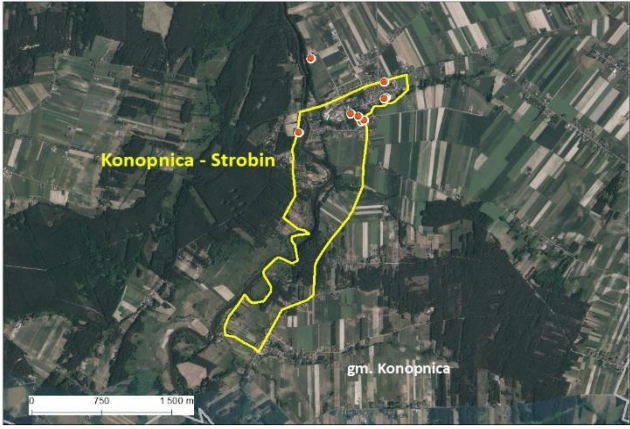
W Byszewach znajdują się źródła rzeki Moszczenicy. Najstarszym zabytkiem miejscowości jest dwór z końca XVIII w. (obecnie zrewaloryzowany) otoczony parkiem dworskim ze stawem od strony elewacji ogrodowej. W latach 1911–1931 gościł tam pisarz Jarosław Iwaszkiewicz. Dla uczczenia jego pamięci przy wejściu do budynku wmurowano tablicę pamiątkową. Natomiast we wsi Stare Skoszewy, położonej na obszarze Parku Krajobrazowego Wzniesień Łódzkich, znajduje się Sanktuarium Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i św. Barbary – świątynia powstała w latach 1934–1936 w stylu neobarokowym w miejscu poprzedniego kościoła. We wsi znajduje się także dwór murowany, wybudowany w latach 20-tych XX w. (w lokalizacji starszego modrzewiowego dworu). Jednak najstarszym zabytkiem jest grodzisko z częściowo zachowanymi, wysokimi na ok. 3-4 m wałami ziemnymi.

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA**DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA**

Lokalizacja: gmina Nowosolna, powiat łódzki wschodni

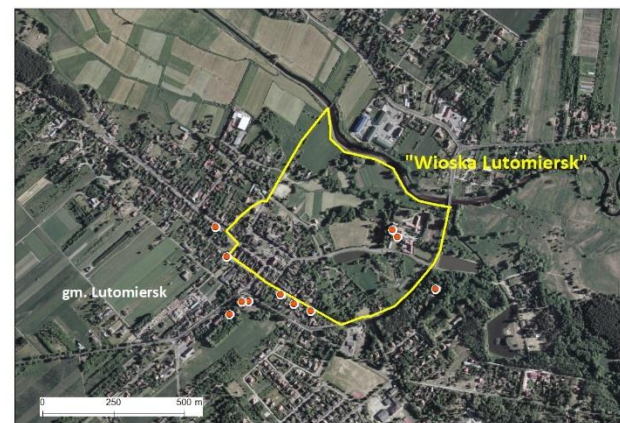

STANOWIENIE FORM OCHRONY OBSZAROWEJ NA TERENACH CHARAKTERYSTYCZNYCH DLA HISTORII I TRADYCJI OSADNICZEJ REGIONU (OBSZARY O TREŚCIACH ARCHEOLOGICZNYCH)	
36. OSADA KRAKÓWEK W BRZEZINACH	37. STARA RAWA - DZWONKOWICE
POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA	POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA
 <p>Lokalizacja: gminy: m. gm. Brzeziny, powiat brzeziński</p>	 <p>Lokalizacja: gminy: gm. Nowy Kawęczyn, powiat skierniewicki</p>
38. WOKÓŁ ZBIORNIKA JEZIORSKO	39. KONOPNICA - STROBIN
POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA	POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA
 <p>Lokalizacja: gminy: Pęczniew, m. i gm. Warta, powiat poddębicki, powiat sieradzki</p>	 <p>Lokalizacja: gminy: gm. Konopnica, powiat wieluński</p>
40. KRZETLE	41. „WIOSKA LUTOMIERSK”
POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA	POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Osjaków, powiat wieluński

Lokalizacja: gmina Lutomiersk, powiat pabianicki

42. BURZENIN - WITÓW

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Burzenin, powiat sieradzki

43. KAMION - TOPORÓW - PRZYWÓZ

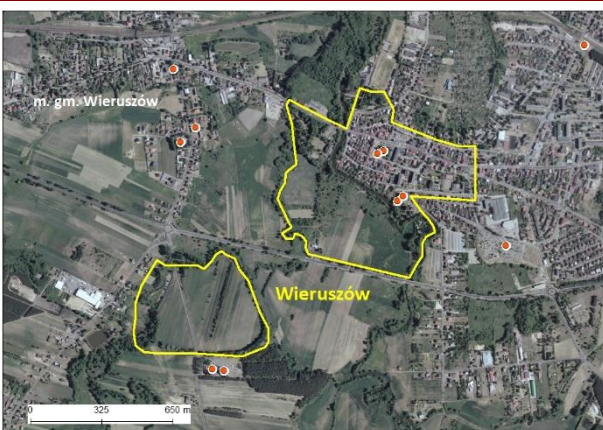
POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gmina Wierzchlas, powiat wieluński

44. W WIERUSZOWIE

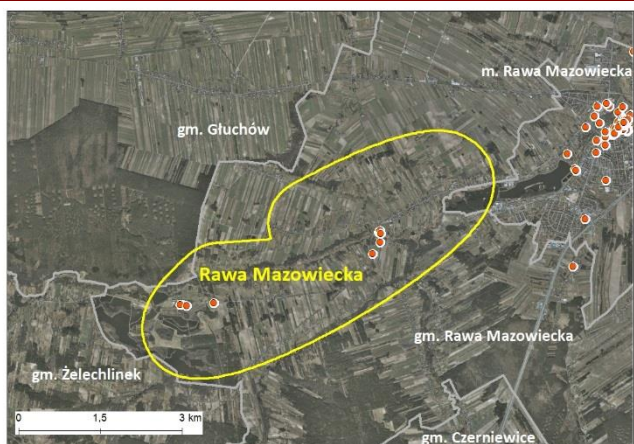
POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: m. gm. Wieruszów, powiat wieruszowski

45. W RAWIE MAZOWIECKIEJ

POTENCJALNY ZASIĘG/ LOKALIZACJA

Lokalizacja: gminy: Gluchów, miasto Rawa Mazowiecka, Rawa Mazowiecka, Żelechlinek, powiaty: skierniewicki, rawski, tomaszowski

ZAŁĄCZNIK 4

**ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOWI
HISTORYCZNEMU
O RANDZE EUROPEJSKIEJ**

ŁÓDŹ

Ośrodek o randze europejskiej na tle sieci ośrodków historycznych województwa łódzkiego

Lp.: 1	Nazwa ośrodka: ŁÓDŹ	Ranga: EUROPEJSKA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych: <ul style="list-style-type: none"> – kamienicy Richtera przy ul. Tuwima 20 – kamienicy Szerszewskich przy ul. Tuwima 30 – kamienicy przy ul. Traugutta 5 – kamienicy przy ul. Traugutta 9 – domu murowanego przy ul. Moniuszki 3 – Budynku Poczty Głównej przy ul. Tuwima 38 – Hotelu GRAND przy ul. Piotrkowskiej 72 – fabryki Ramischa przy ul. Piotrkowskiej 138/140 i ul. Senatorskiej 14/16 – budynku Centrali Tekstylnej przy ul. Sienkiewicza 3 		
Wpisanie na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO cmentarza żydowskiego w Łodzi		
Utworzenie parku kulturowego: <ul style="list-style-type: none"> – południowa część ulicy Piotrkowskiej – Ruda – Popioły – zespół willi letniskowych 		
Stanowienie ochrony obszarowej dla zabytkowych obiektów i zespołów przestrzennych: Las Łagiewnicki, Posiadła wodno – fabryczne w dolinie rzeki Jasień, cerkiew Aleksandra Newskiego		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na zabytki przez JST		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Łodzi		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych: <ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji: <ul style="list-style-type: none"> – zespół fabryczny d. przędzalni K.W. Scheiblera i L. Grohmana (ul. Tymienieckiego/Przędzalniana 71) – zespół ul. Piotrkowskiej z kwaterami (ul. Piotrkowska (część północna), pl. Wolności - al. Mickiewicza) – zespół urbanistyczno-architektoniczny Księżego Młyna (ul. Milionowa/Przędzalniana/Tymienieckiego) – zespół pałacowy Karola Wilhelma Scheiblera (pl. Zwycięstwa 1) – zespół willi Reinholda Richtera (ul. Skorupki (d. Worcella) 6/8) – zespół willi Józefa Richtera (ul. Skorupki (d. Worcella) 10/12) – zespół cerkwi św. Aleksandra Newskiego ze stróżówką (ul. Kilińskiego 54) – zespół cmentarzy: rzymskokatolicki, ewangelicko-augsburski, prawosławny (ul. Ogrodowa 39-43) – zespół klasztorny franciszkanów (ul. Okólna 185) ▪ bieżące prace utrzymaniowe: <ul style="list-style-type: none"> – zespół szpitala im. Anny Marii, ob. im. J. Korczaka (al. J. Piłsudskiego 71) – zespół pałacowy Poznańskich (ul. Gdańska 32) – zespół pałacowy Poznańskich (ul. Więckowskiego 36) – zespół willi Edwarda Herbsta (ul. Przędzalniana 72) – zespół willi Leopolda Kindermana (ul. Wólczańska 31/33) – zespół pałacowy Fryderyka Wilhelma Schweikerta (ul. Piotrkowska 262/264) – zespół fabryczny - Fabryka Wyrobów Bawełnianych Towarzystwa Akcyjnego Ludwika Geyera (ul. Piotrkowska 282/284) – budynek użyteczności publicznej dawnego Towarzystwa Kredytowego Miejskiego (ul. Pomorska 21) – bazylika archikatedralna św. Stanisława Kostki (ul. Piotrkowska 265) – kaplice św. Antoniego i św. Rocha (ul. Wycieczkowa 75) ▪ kompleksowa rewaloryzacja: 		

<ul style="list-style-type: none"> – ratusz (pl. Wolności 1) – kościół parafialny św. Józefa Oblubieńca (ul. Ogrodowa 22) – cmentarz żydowski (ul. Bracka 40) – kościół parafialny z dzwonnica ścią. Doroty i Walentego (ul. Pomorska 445) – układ przestrzenny – osiedle sukieników, tzw. osadnictwa fryderycjańskiego (Łódź – Nowosolna)
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe <ul style="list-style-type: none"> – zespół budownictwa przemysłowego I.K. Poznańskiego (ul. Ogrodowa 17) – zespół pałacu z ogrodem I.K. Poznańskiego (ul. Ogrodowa 15) – park Źródlika (I i II) (ul. Przędzalniana/Fabryczna/Targowa/Piłsudskiego) – kościół ewangelicko – augsburski św. Mateusza (ul. Piotrkowska 279) – kościół parafialny Najświętszego Imienia Jezus (ul. Sienkiewicza 60) – kościół parafialny św. Ducha (ul. Piotrkowska 2)
Kontynuacja rewaloryzacji historycznego układu urbanistycznego, z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołów fabrycznych, rezydencjonalnych i sakralnych
Kontynuacja rewitalizacji obszarowej centrum Łodzi (kwartałów śródmieścia wraz z wprowadzeniem nowych funkcji)
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach
Digitalizacja zabytków ruchomych w muzeach
Wprowadzenie w muzeach multimedialnych środków przekazu (wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum, w tym osobom z niepełnosprawnościami)
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeów, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury
Podjęcie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych obiektów muzeów, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty turystyczne związane z dziedzictwem kulturowym
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych
Plenerów filmowych na Szlaku Filmowym
Szlaku dziedzictwa przemysłowego
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji (np. gwara miejska)
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanych produktów turystycznych (Festiwal „Łódź 4 Kultur”, Manufaktura Łódzka - w Królestwie Izraela Poznańskiego, Ulica Piotrkowska - Letni Salon Łodzi, Festiwal Kinetycznej Sztuki Światła - Light. Move. Festiwal, Planetarium EC1, Centrum Nauki i Techniki EC1, Loft Aparts - Apartamenty Hotelowe w Fabryce Scheiblera & Cafe Loft (Łódź), Centralne Muzeum Włókiennictwa w Łodzi), oraz potencjalnych produktów turystycznych, związanych ze Szlakiem Filmowym i Szlakiem dziedzictwa przemysłowego,

a także istniejącym pomnikiem historii (Łódź - wielokulturowy krajobraz miasta przemysłowego) i istniejącym/proponowanymi parkami kulturowymi (Park Kulturowy ulicy Piotrkowskiej w Łodzi (XIX w.) / południowa część ulicy Piotrkowskiej, Ruda – Popioły - zespół willi letniskowych)

Działanie 3.2.: Edukacja kulturalna i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym**Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i Nocy Muzeów

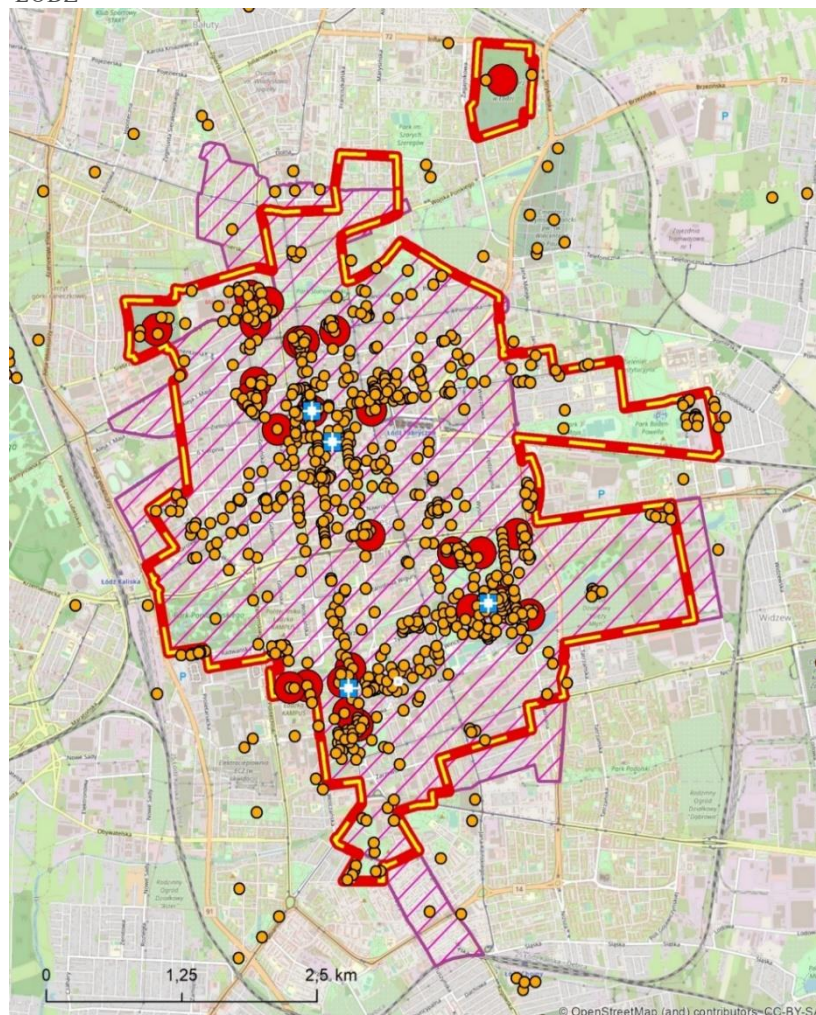
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

ŁÓDŹ

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

 OBSZAR PRIORYTETOWY

 OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE

ZABYTKI NIEMUCHOME

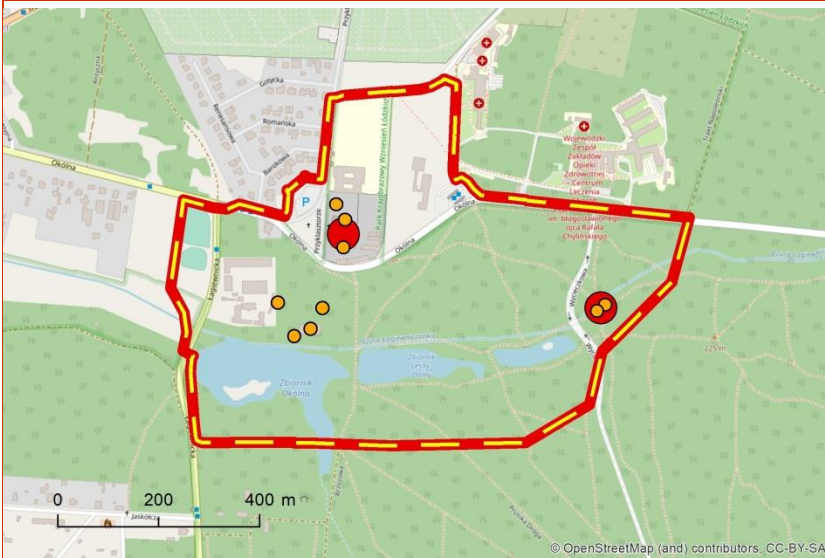
 OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:

 UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE

 OBSZAR PRIORYTETOWY CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP

 OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

ŁÓDŹ ŁAGIEWNIKI

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

OBSZAR PRIORYTETOWY CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP

ŁÓDŹ RUDA - POPIOŁY

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

OBSZAR PRIORYTETOWY CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP

ZAŁĄCZNIK 5

ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM HISTORYCZNYM O RANDZE KRAJOWEJ

ŁĘCZYCA

ŁOWICZ

PIOTRKÓW TRYBUNALSKI

SIERADZ

WIELUŃ

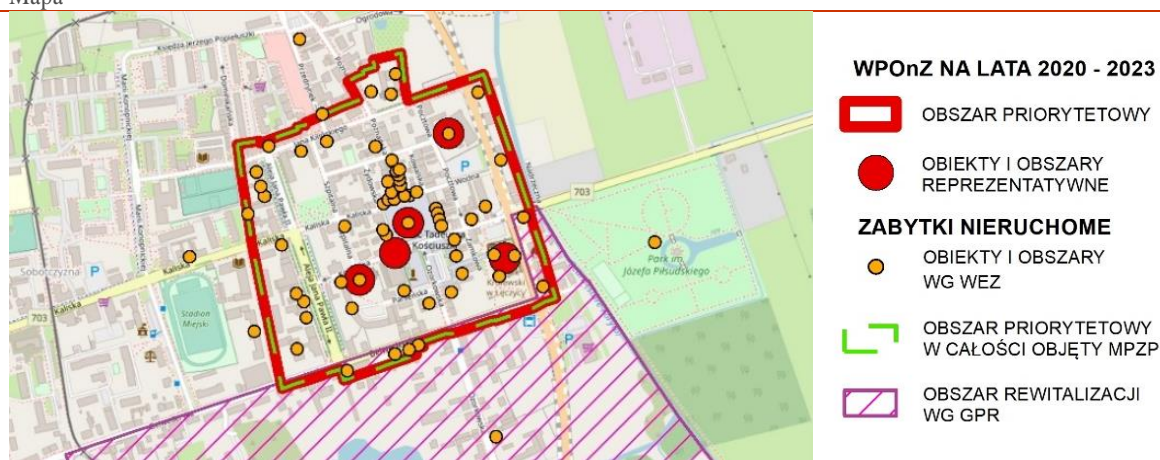

Lp.: 2	Nazwa ośrodka: ŁĘCZYCA	Ranga: KRAJOWA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych układu urbanistycznego Starego Miasta		
Utworzenie parku kulturowego: zespół osadniczo-przestrzenny Tum – Łęczyca		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie badań historyczno-konserwatorskich w obrębie zamku i zespołu klasztornego dominikanów		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego miasta Łęczyca		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego z uwzględnieniem klasztoru poddominikańskiego ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu zamkowego ▪ bieżące prace utrzymaniowe zespołu klasztornego bernardynów ▪ bieżące prace utrzymaniowe ratusza ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła parafialnego św. Andrzeja ▪ kompleksowa rewaloryzacja zespołu przestrzenno-osadniczego Tum - Łęczyca 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zatwierdzenie formalne gminnej ewidencji zabytków (zarządzenie/uchwała etc.)		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum w Łęczycy		
Wprowadzenie w Muzeum w Łęczycy multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie łęczyckim (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych obiektów Muzeum w Łęczycy, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		

Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych
Szlaku Zamków
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu łęczyckiego (np. rzeźba demoniczna)
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania certyfikowanego produktu turystycznego Centralny Łuk Turystyczny oraz potencjalnych produktów turystycznych, związanych z proponowanym parkiem kulturowym (zespół przestrzenno-osadniczy Tum – Łęczyca)
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

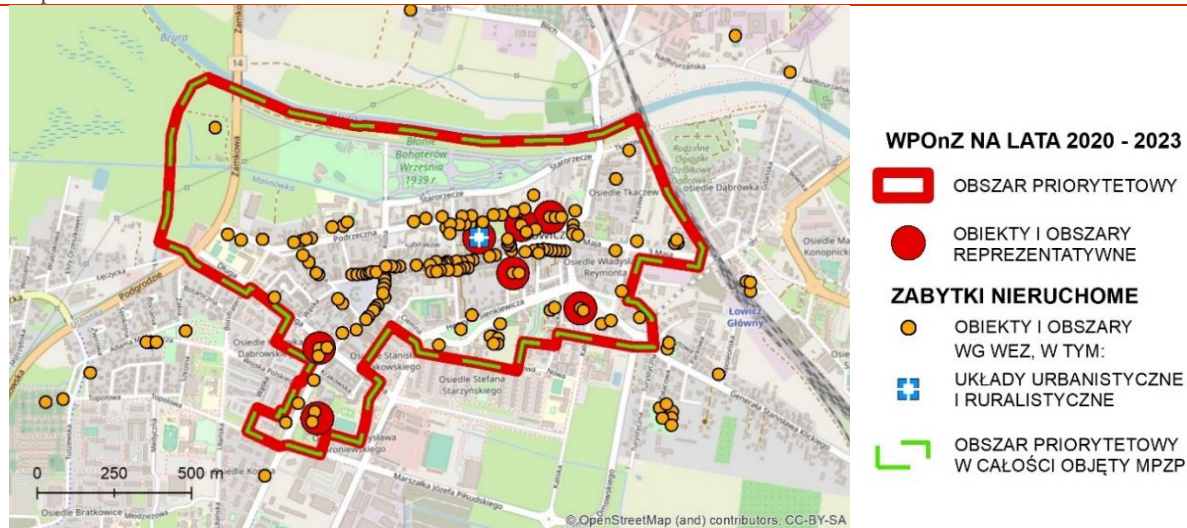

Lp.: 3	Nazwa ośrodka: ŁOWICZ	Ranga: KRAJOWA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości bramy z ogrodzeniem przy Muzeum w Łowiczu		
Utworzenie parku kulturowego Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej, Napoleona – łowicki park kulturowy (w obrębie wyznaczonych terenów, zgodnie z uchwałą RM)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie badań historyczno-konserwatorskich w obrębie zespołu klasztornego pobernardyńskiego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego miasta Łowicz		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem pomnika historii i zabytków wpisanych do rejestru) ▪ kompleksowa rewaloryzacja zespołu klasztornego pobernardyńskiego ▪ bieżące prace utrzymaniowe ratusza ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kolegiaty (bazylika katedralna) ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kościoła parafialnego św. Ducha i św. Małgorzaty ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła parafialnego oo. pijarów NMP i św. Wojciecha ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kościoła filialnego śś. Leonarda i Małgorzaty 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni m.in. Ogród Saski		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum w Łowiczu		
Wprowadzenie w Muzeum w Łowiczu multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie łowickim (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja działań konserwatorskich, remontów i modernizacji w Muzeum w Łowiczu ze skansenami, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		

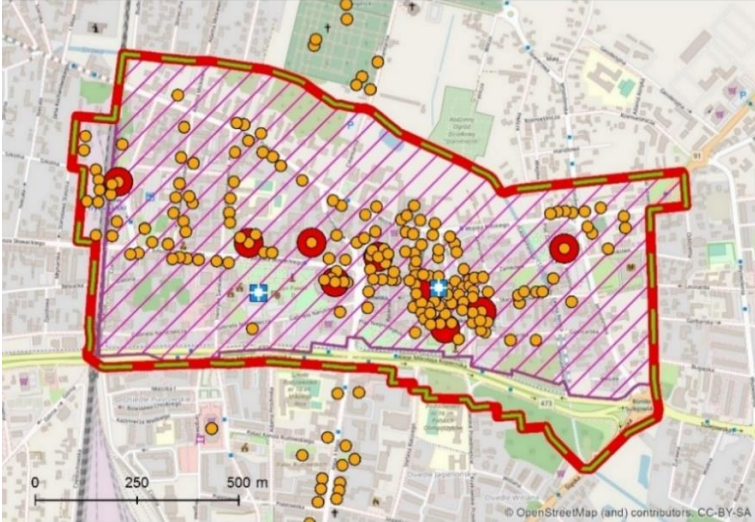

Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w Muzeum w Łowiczu ze skansenami i w obiektach sakralnych
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych
Plenerów filmowych w Łowiczu na Szlaku Filmowym
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Promocja Procesji Bożego Ciała w Łowiczu wpisanej na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu łowickiego (np. haft łowicki)
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciovanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych certyfikowanych produktów turystycznych (Biesiada Łowicka w Maurzycach) i potencjalnych produktów turystycznych, związanych z istniejącym pomnikiem historii oraz z proponowanym parkiem kulturowym (Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej, Napoleona – łowicki park kulturowy)
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

Lp.: 4	Nazwa ośrodka: PIOTRKÓW TRYBUNALSKI	Ranga: KRAJOWA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Działania na rzecz ustanowienia pomnika historii - Układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego (<i>Kolebka polskiego parlamentaryzmu</i>)		
Wpisanie do rejestru zabytków hali targowej ujętej w ewidencji		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego miasta Piotrków Trybunalski		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy) ▪ bieżące prace utrzymaniowe zamku królewskiego ▪ kompleksowa rewaloryzacja zespołu zamkowo-parkowego Bykowskich ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu dworca kolei Warszawsko - Wiedeńskiej ▪ bieżące prace utrzymaniowe zespołu klasztornego pijarów ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztornego bernardynów ▪ bieżące prace utrzymaniowe zespołu klasztornego Panien Dominikanek ▪ bieżące prace utrzymaniowe zespołu cerkwi prawosławnej ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu cmentarzy: rzymsko-katolickiego, prawosławnego, wojskowego, żydowskiego ▪ bieżące prace utrzymaniowe sądu (ul. Słowackiego 5) ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kościoła parafialnego św. Jakuba 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim		
Wprowadzenie w Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych w obiektach Muzeum w Piotrkowie Trybunalskim, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		

Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych	
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU	
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym	
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych	
Plenerów filmowych w Piotrkowie Trybunalskim na Szlaku Filmowym	
Szlaku Dziedzictwa Poprzemysłowego	
Szlaku Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej	
Szlaku Zamków	
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918	
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji	
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości, Trakt Wielu Kultur)	
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji	
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu (np. tradycje przemysłu szklarskiego)	
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków	
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury	
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła	
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych	
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych z proponowanym pomnikiem historii (układ urbanistyczny Piotrkowa Trybunalskiego)	
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym	
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego	
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)	
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego	
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)	
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)	
Mapa	
 <p>WPOnZ NA LATA 2020 - 2023</p> <ul style="list-style-type: none"> OBSZAR PRIORYTETOWY OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE <p>ZABYTKI NIERUCHOME</p> <ul style="list-style-type: none"> OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM: <ul style="list-style-type: none"> UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR 	
 <p>Widok na Stare Miasto</p>	 <p>Panorama miasta</p>

Lp.: 5	Nazwa ośrodka: SIERADZ	Ranga: KRAJOWA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej układu urbanistycznego Starego Miasta w Sieradzu z zespołami sakralnymi, np. poprzez wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych		
Aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach i obszarach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy) ▪ bieżące prace utrzymaniowe poddominikańskiego zespołu klasztorowego ▪ kompleksowa rewaloryzacja tzw. kamienicy pojagiellońskiej ▪ bieżące prace utrzymaniowe kościoła parafialnego Wszystkich Świętych 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum w Sieradzu (z oddziałem w Tubądzinie i skansenem)		
Wprowadzenie w Muzeum w Sieradzu (z oddziałem w Tubądzinie i skansenem) multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum w Sieradzu (z oddziałem w Tubądzinie i skansenem), z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie sieradzkim (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych w obiektach Muzeum w Sieradzu, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Zamków		
Plenerów filmowych w Sieradzu na Szlaku Filmowym		
Szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		

Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu sieradzkiego (np. rzeźba, muzyka, ceramika)

Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych związanych z parkiem kulturowym (Wzgórze Zamkowe) oraz potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

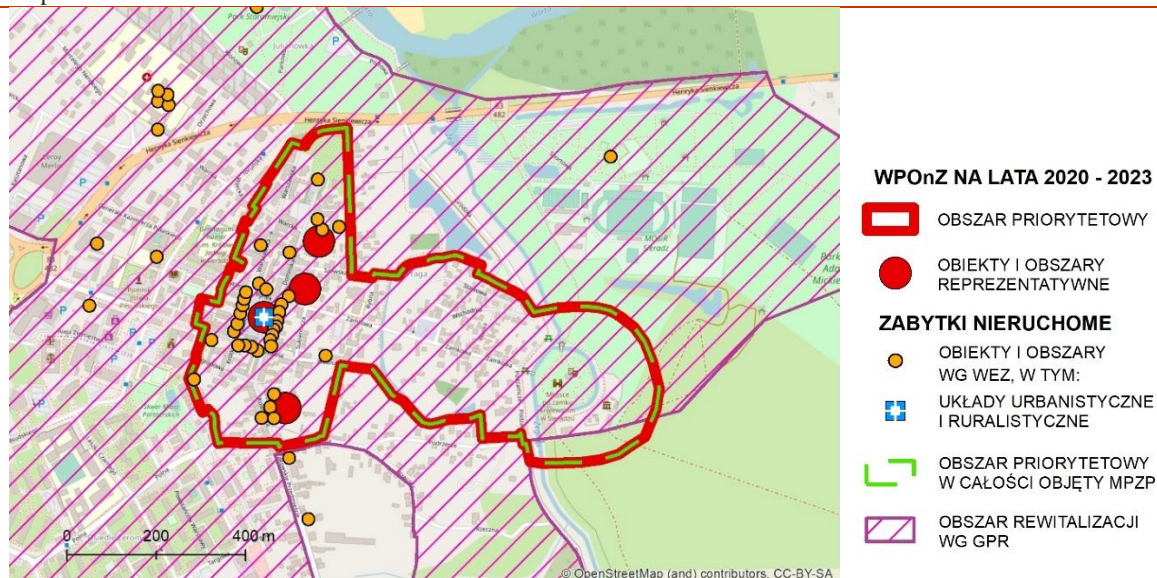
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

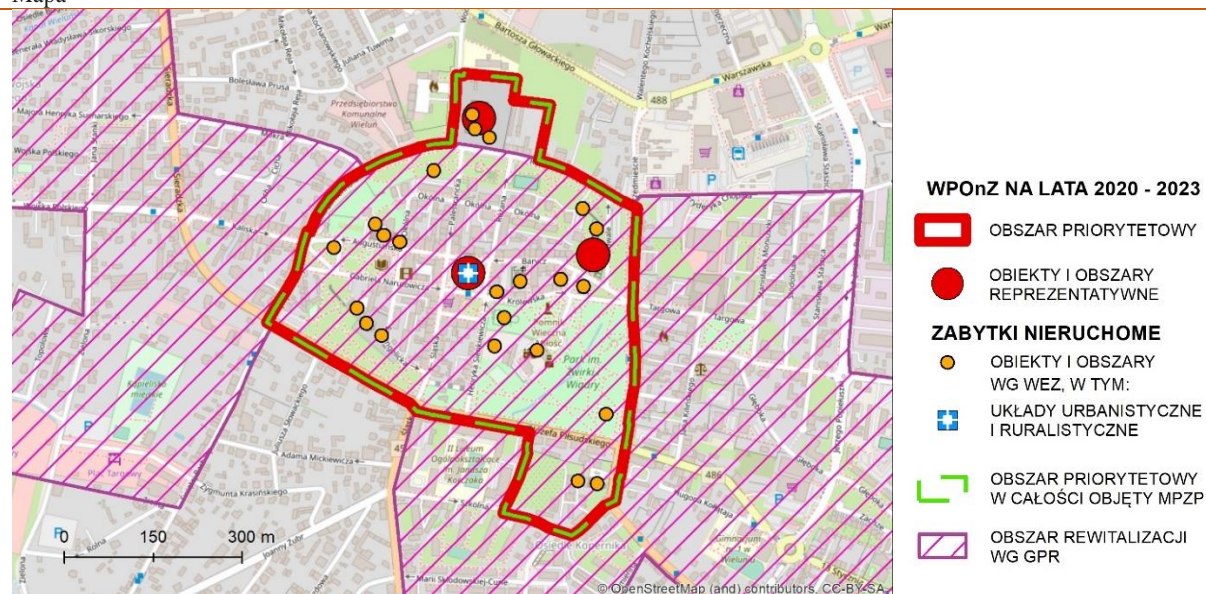

Lp.: 6	Nazwa ośrodka: WIELUŃ	Ranga: KRAJOWA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Działania na rzecz ustanowienia pomnika historii: grupa XVI-wiecznych drewnianych kościołów wieluńskich		
Stanowienie ochrony obszarowej układu urbanistycznego Starego Miasta w Wieluniu (w granicach murów obronnych), np. poprzez wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych		
Podjęcie działań w celu uzyskania Znak Diedzictwa Europejskiego (ZDE)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie badań historyczno-konserwatorskich w obrębie murów obronnych		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego, (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu kolegium pijarskiego) ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu obwarowań miejskich ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztorowego poreformackiego 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum w Wieluniu (z oddziałem w Ożarowie)		
Wprowadzenie w Muzeum w Wieluniu (z oddziałem w Ożarowie) multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum w Wieluniu (z oddziałem w Ożarowie i wiatrakami w Kocilewie), z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych w obiektach Muzeum w Wieluniu, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Zamków		
Reaktywacja Szlaku Bursztynowego		

Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu (np. rzeźba)
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego Nadwarciański Szlak Bursztynowy, a także potencjalnych produktów turystycznych związanych z proponowanym pomnikiem historii: grupa XVI-wiecznych drewnianych kościołów wieluńskich
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

ZAŁĄCZNIK 6

ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM HISTORYCZNYM O RANDZE REGIONALNEJ

KUTNO

OPOCZNO

PABIANICE

RADOMSKO

RAWA MAZOWIECKA

SKIERNIEWICE

TOMASZÓW MAZOWIECKI

UNIEJÓW

WIERUSZÓW

WOLBÓRZ

ZGIERZ

Ośrodki o randze regionalnej na tle sieci ośrodków historycznych województwa łódzkiego

Lp.: 7	Nazwa ośrodka: KUTNO	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wyjaśnienie granic ochrony wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości zespołów urbanistyczno-architektonicznych: Placu Piłsudskiego, Placu Wolności, ul. Teatralnej i dawnego Rynku Zduńskiego, ul. Królewskiej oraz fragmentów ulic: Zamenhofa, Kościuszki, Narutowicza, 29. Listopada		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego miasta Kutno		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kościoła parafialnego św. Wawrzyńca ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe ratusza 		
Kontynuacja rewaloryzacji (rewitalizacji) zespołów urbanistyczno-architektonicznych i obiektów np.: Placu Wolności, Placu Teatralnego, Pałacu Saskiego		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Regionalnym w Kutnie		
Wprowadzenie w Muzeum Regionalnym w Kutnie multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja rewaloryzacji i modernizacji obiektów Muzeum Regionalnym w Kutnie, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		

Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu

Zadanie 3.1.3. **Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków**

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. **Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

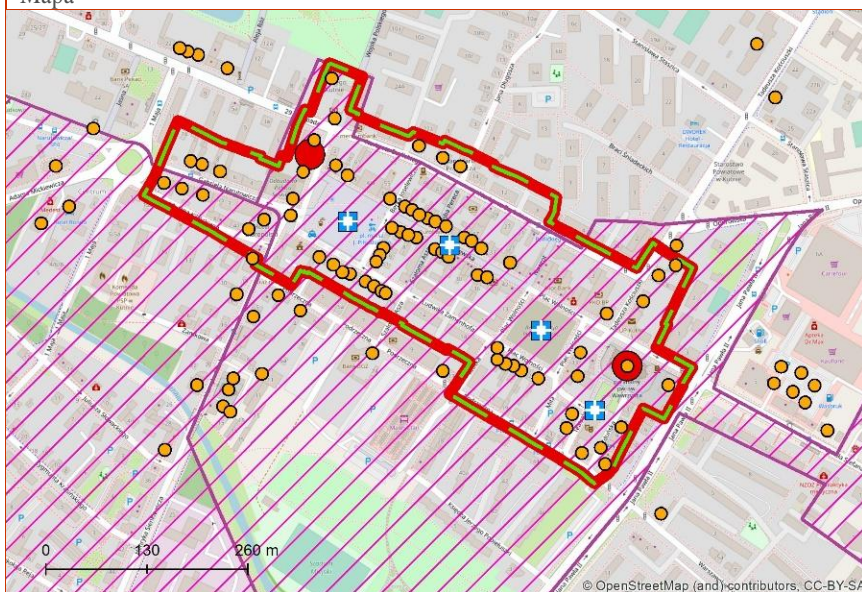
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)

Zadanie 3.2.3. **Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego**

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- OBSZAR PRIORYTETOWY
- OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE
- ZABYTKI NIEMATERIALNE**
- OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:
- UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE
- OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP
- OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

Lp.: 8	Nazwa ośrodka: OPOCZNO	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego miasta Opoczno		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym kościoła św. Bartłomieja) ▪ kontynuacja rewaloryzacji zamku królewskiego 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum Regionalnym w Opocznie		
Wprowadzenie w Muzeum Regionalnym w Opocznie multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie opoczyńskim (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja rewaloryzacji i modernizacji obiektów Muzeum w Opocznie, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Zamków		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości regionu		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		

Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu

Zadanie 3.1.3. **Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków**

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. **Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

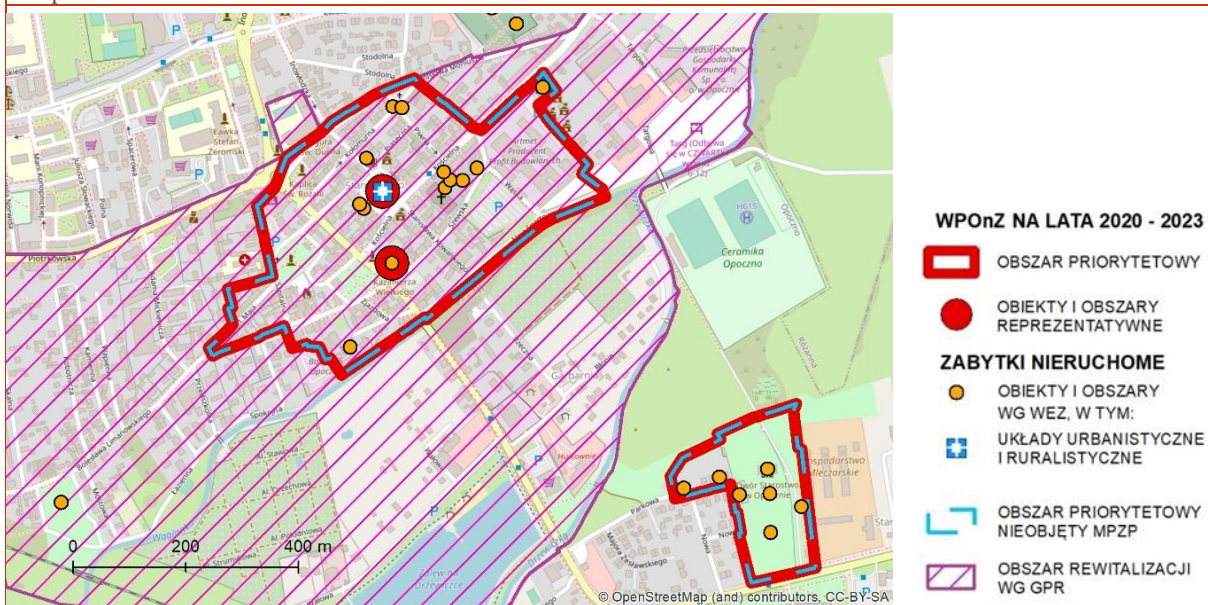
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)

Zadanie 3.2.3. **Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego**

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

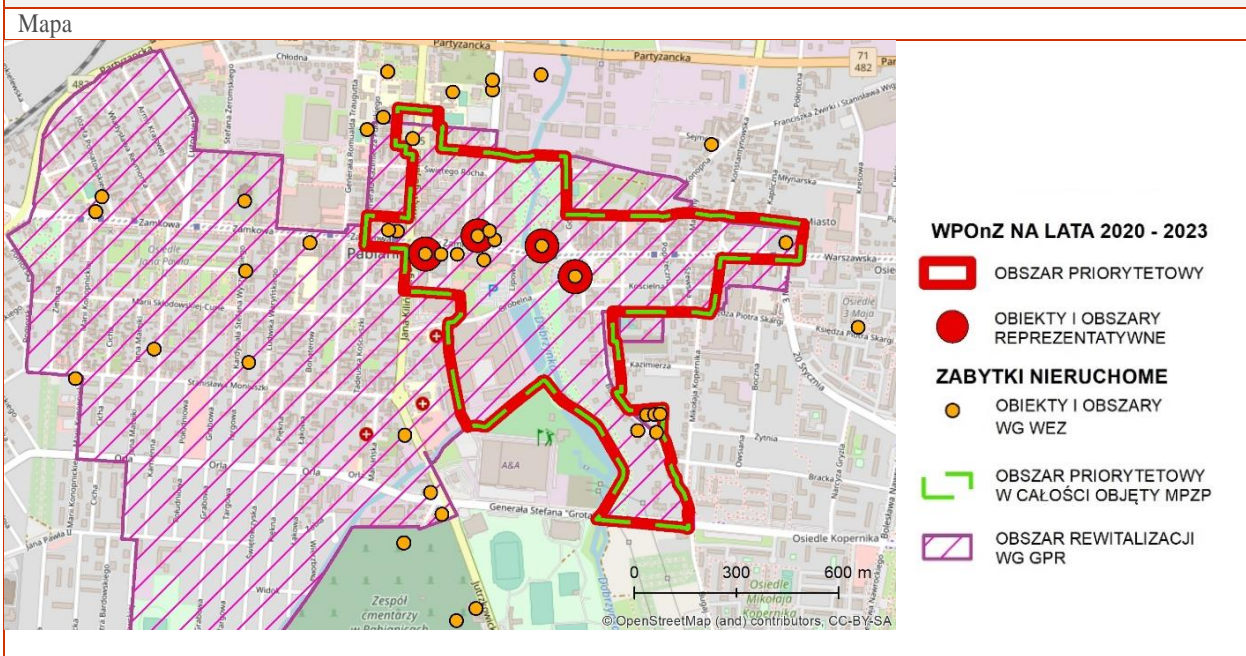
Mapa

Lp.: 9	Nazwa ośrodka: PABIANICE	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej: układ przestrzenny Pabianic		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego miasta		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja (rewitalizacja) układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy z obiektami przemysłowymi i sakralnymi)		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe dworu kapituły krakowskiej ▪ kontynuacja rewaloryzacji pałacu Enderów 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Miasta Pabianic		
Wprowadzenie w Muzeum Miasta Pabianic multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Modernizacja obiektów Muzeum Miasta Pabianic, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Pabianicach na Szlaku Filmowym		
Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		

Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Lp.: 10	Nazwa ośrodka: RADOMSKO	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych historycznego układu urbanistycznego		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe zespołu klasztorowego franciszkanów z kościołem 		
Rewaloryzacja (rewitalizacja) układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy z obiektami sakralnymi)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum Regionalnego w Radomsku		
Wprowadzenie w Muzeum Regionalnego w Radomsku (z ekspozycją w Stobiecku Miejskim) multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum Regionalnego w Radomsku (z ekspozycją w Stobiecku Miejskim) z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja prac remontowych i modernizacyjnych obiektów Muzeum Regionalnym w Radomsku (z ekspozycją w Stobiecku Miejskim), z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Piotrkowie Trybunalskim na Szlaku Filmowym		
Szlaku Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		

Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu (np. tradycje przemysłu meblarskiego)

Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Sieciovanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych, związanych ze Szlakiem Filmowym

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

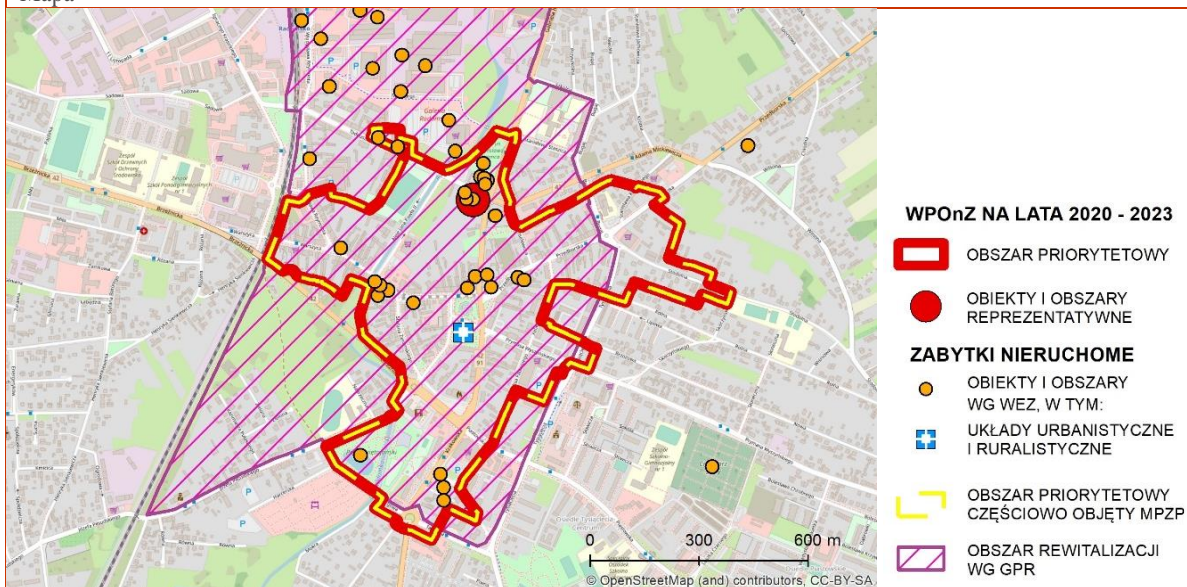
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

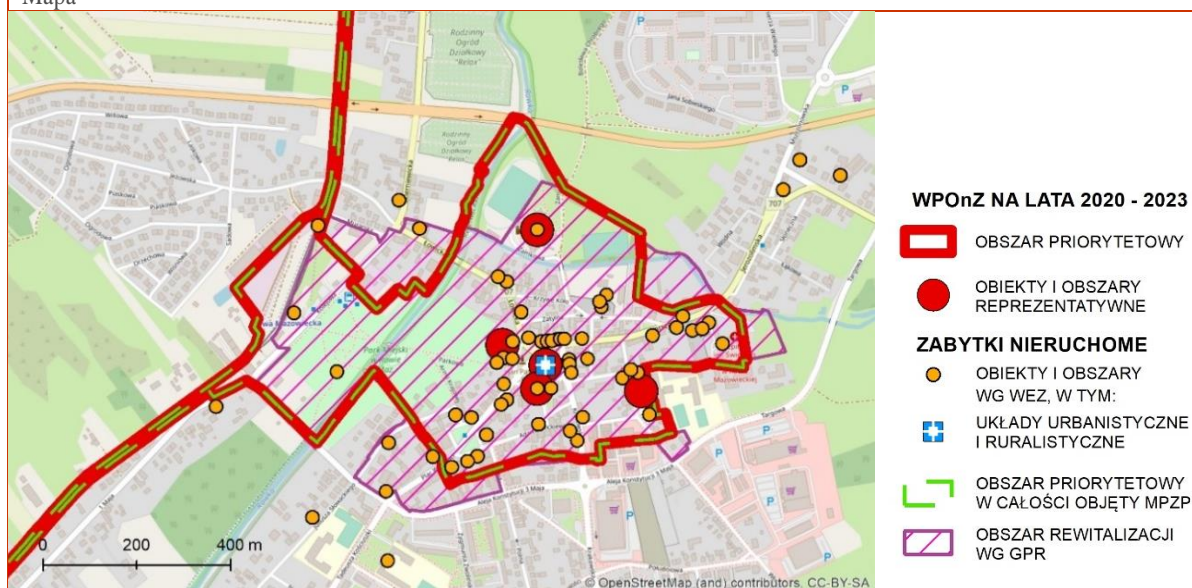

Lp.: 11	Nazwa ośrodka: RAWA MAZOWIECKA	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej dla terenu zawierającego ważne treści archeologiczne		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego ▪ bieżące prace utrzymaniowe zamku książąt mazowieckich ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe zespołu willi (ul. Miła 4) ▪ bieżące prace utrzymaniowe zespołu klasztornego jezuitów ▪ bieżące prace utrzymaniowe ratusza ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego kolei wąskotorowej 		
Rewaloryzacja (rewitalizacja) układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołów sakralnych)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Ziemi Rawskiej w Rawie Mazowieckiej		
Wprowadzenie w Muzeum Ziemi Rawskiej w Rawie Mazowieckiej multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Modernizacja obiektów Muzeum Ziemi Rawskiej w Rawie Mazowieckiej, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach Muzeum Ziemi Rawskiej w Rawie Mazowieckiej i w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Rawie Mazowieckiej na Szlaku Filmowym		

Szlaku Zamków
Szlaku Księżąt Mazowieckich
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości, Trakt Wielu Kultur)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu rawskiego (np. tradycji układania dywanów kwiatowych)
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

Lp.: 12	Nazwa ośrodka: SKIERNIEWICE	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu pałacowo-parkowego ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu dworca kolei Warszawsko-Wiedeńskiej ▪ kontynuacja rewaloryzacji ratusza ▪ bieżące prace utrzymaniowe kościoła parafialnego św. Jakuba Apostoła ▪ kontynuacja rewaloryzacji cmentarza rzymsko-katolickiego św. Rocha 		
Rewaloryzacja (rewitalizacja) układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy z obiektami sakralnymi, koszarami carskimi, reliktem osady tkaczy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Historycznym Skierniewic		
Wprowadzenie w obiektach Muzeum Historycznym Skierniewic multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum Historycznego Skierniewic, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja rewaloryzacji i modernizacyjnych obiektów Muzeum Historycznego Skierniewic (w tym dworek K. Gładkowskiej), z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach Muzeum Historycznego Skierniewic i obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Skierniewicach na Szlaku Filmowym		
Szlaku Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej		

Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych (Święto Kwiatów, Owoców i Warzyw), w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

Lp.: 13	Nazwa ośrodka: TOMASZÓW MAZOWIECKI	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości kościoła św. Antoniego		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji (rewitalizacji) układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy z obiektami sakralnymi i przemysłowymi, w tym b. fabryka „Mazovia”)		
Rewaloryzacja i adaptacja obiektów zabytkowych wraz z otoczeniem:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ d. kościoła ewangelickiego św. Trójcy ▪ budynek szkolny d. technikum budowlanego ▪ obiekty przemysłowe w obszarze miasta 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim		
Wprowadzenie w Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych obiektów Muzeum w Tomaszowie Mazowieckim, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Tomaszowie Mazowieckim na Szlaku Filmowym		
Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		

Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji

Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)

Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji

Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu

Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych certyfikowanych produktów turystycznych (Skansen Rzeki Pilicy „Museum bez kapci”) i potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym**Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

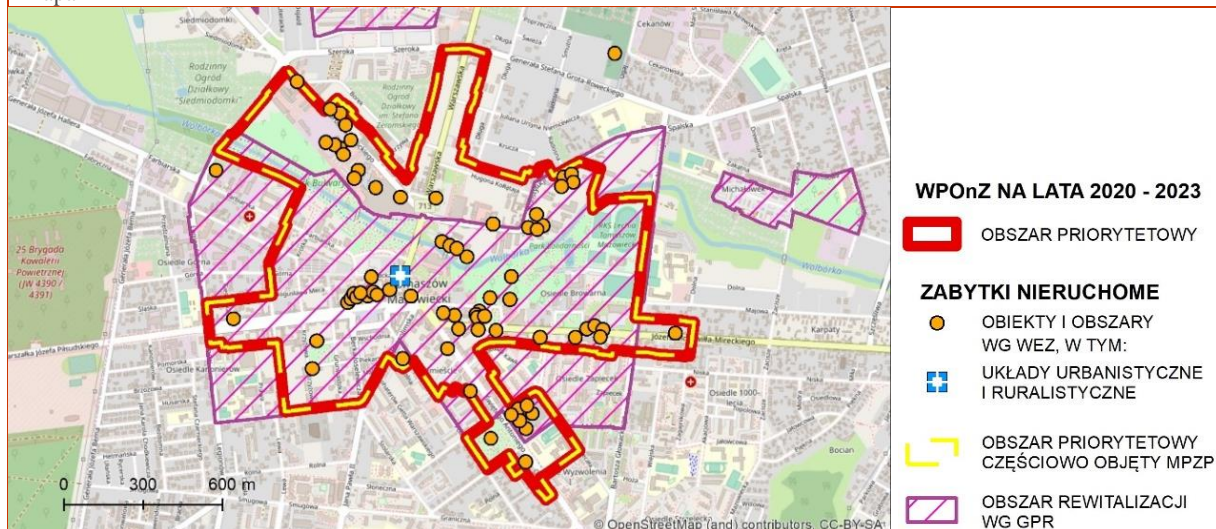
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

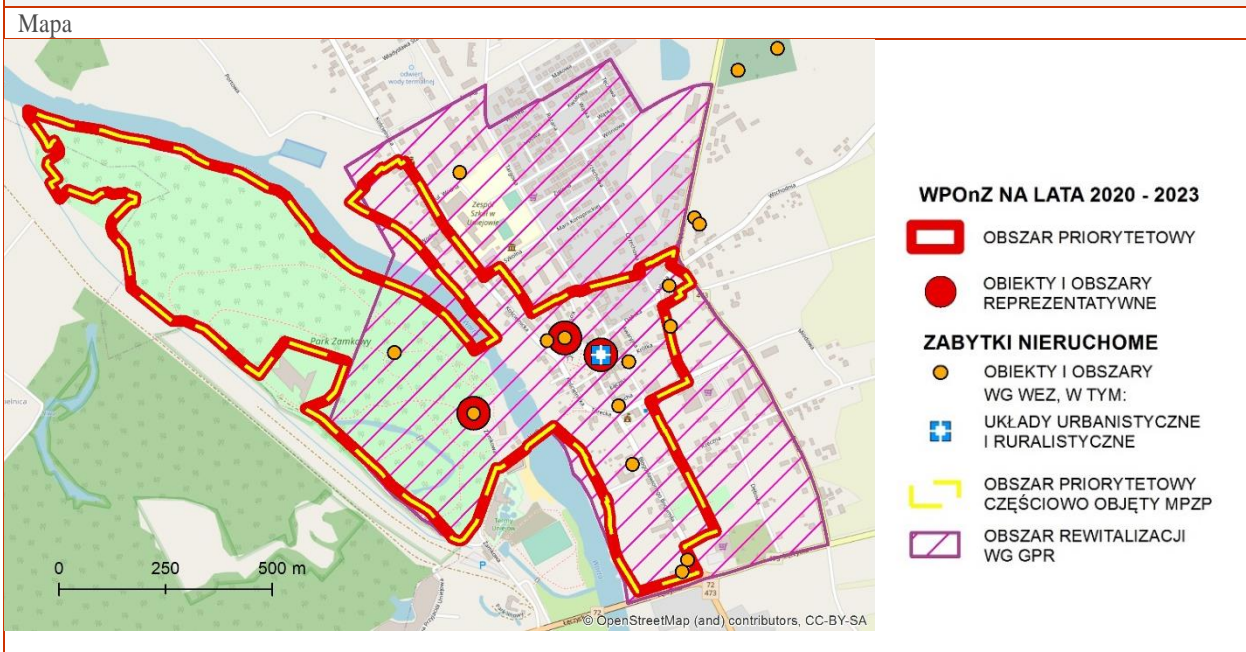
Mapa

Lp.: 14	Nazwa ośrodka: UNIEJÓW	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej zespołu przestrzennego: Uniejów - Spycimierz		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy) ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu zamkowo-parkowego ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła parafialnego Wniebowzięcia NMP 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja remontu i adaptacji starej plebanii na potrzeby muzeum w Uniejowie, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele par. św. Floriana		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Zamków		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Reaktywacja Szlaku Bursztynowego		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwii wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego (Centralny Łuk Warty) i potencjalnych produktów turystycznych: procesji Bożego Ciała z tradycją układania dywanów kwiatnych w Spycimierzu
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Lp.: 15	Nazwa ośrodka: WIERUSZÓW	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej dla terenów zawierających treści archeologiczne		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztoru paulinów z kościołem św. Ducha 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego miasta (z uwzględnieniem historycznej zabudowy oraz relikwów zamku)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni m.in. bulwarów		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Reaktywacja Szlaku Bursztynowego		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego (Nadwarciański Szlak Bursztynowy)		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

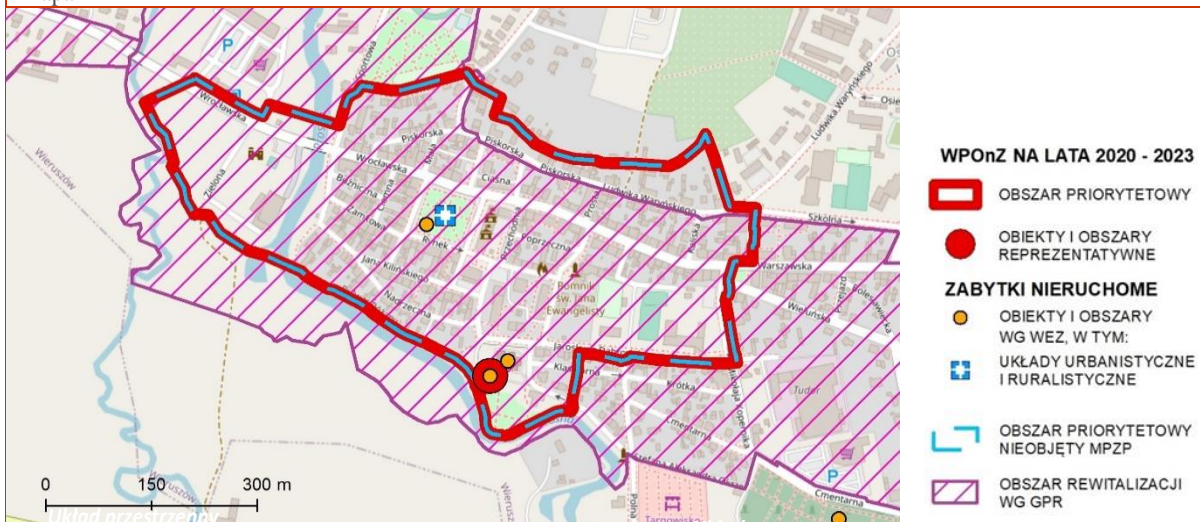
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

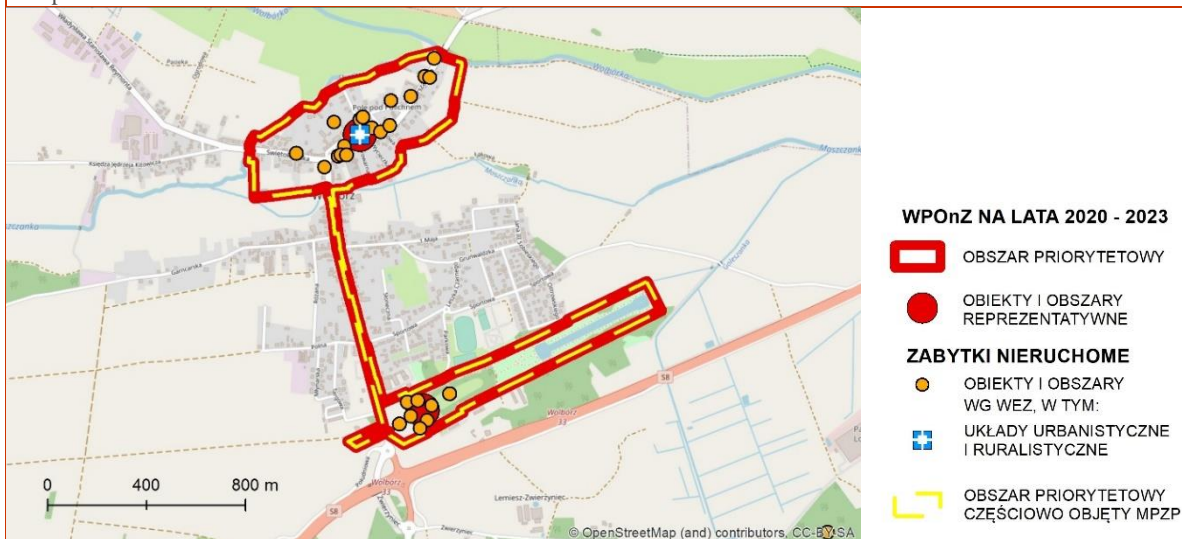

Lp.: 16	Nazwa ośrodka: WOLBÓRZ	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Stanowienie ochrony obszarowej układu urbanistycznego z uwzględnieniem całego przestrzennego założenia pałacowo-parkowego (w granicach określonych w ewidencji zabytków)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego zespołu pałacowo-parkowego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy) ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu pałacowo-parkowego biskupów kujawskich 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Pożarniczym Centrum Historyczno-Edukacyjnym Ziemi Łódzkiej w Wolborzu		
Wprowadzenie w Pożarniczym Centrum Historyczno-Edukacyjnym Ziemi Łódzkiej w Wolborzu multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Pożarniczego Centrum Historyczno-Edukacyjnego z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych obiektów Pożarniczego Centrum Historyczno-Edukacyjnego Ziemi Łódzkiej w Wolborzu, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Wolborzu na Szlaku Filmowym		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		

Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

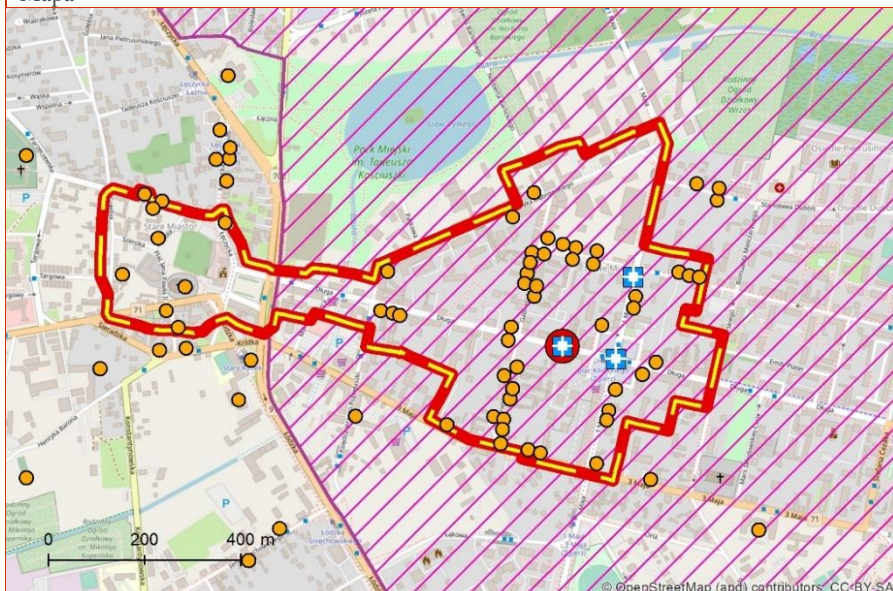

Lp.: 17	Nazwa ośrodka: ZGIERZ	Ranga: REGIONALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości układu urbanistycznego z rozplanowaniem rynku i ulic przyległych		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Inwentaryzacja drewnianych domów tkaczy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu urbanistycznego ul. Długiej 		
Rewaloryzacja układu urbanistycznego miasta (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w szczególności domów tkaczy i obiektów przemysłowych)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum Miasta Zgierza		
Wprowadzenie w Muzeum Miasta Zgierza multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Prowadzenie prac modernizacyjnych obiektów Muzeum Miasta Zgierza, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego		
Plenerów filmowych w Zgierzu na Szlaku Filmowym		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		

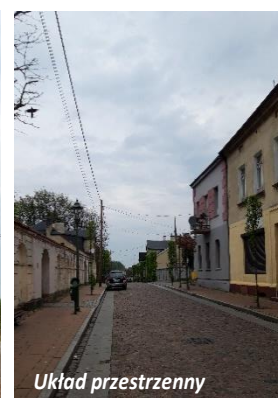
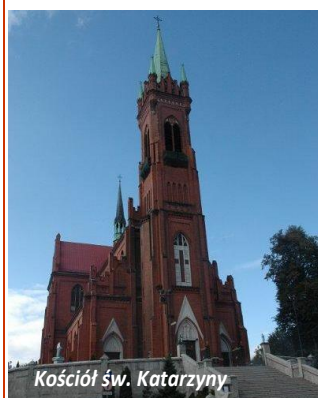
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciovanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego „Miasto Tkaczy w Zgierzu” oraz potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów (JST, instytucje kultury)
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe (JST, instytucje kultury)
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych (JST, instytucje kultury)

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- OBSZAR PRIORYTETOWY
- OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE
- ZABYTKI NIERUCHOME**
- OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:
- UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE
- OBSZAR PRIORYTETOWY CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP
- OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

ZAŁĄCZNIK 7**ZADANIA DEDYKOWANE OŚRODKOM
HISTORYCZNYM
O RANDZE LOKALNEJ**

**ALEKSANDRÓW ŁÓDZKI
BELCHATÓW
BĘDKÓW
BIAŁA RAWSKA
BIAŁACZÓW
BŁASZKI
BOLESŁAWIEC
BOLIMÓW
BRZYZINY
BURZENIN
DRZEWICA
DZIAŁOSZYN
GIDLE
GŁÓWNO
GORZKOWICE
GRABÓW
INOWŁÓDZ
JEŻÓW
KAMIEŃSK
KIERNOZIA
KONSTANTYNÓW
ŁÓDZKI
KROŚNIEWICE
LUTOMIERSK
ŁASK**

**OPORÓW
OSJAKÓW
OZORKÓW
PAJĘCZNO
PARZĘCZEW
PIĄTEK
PODĘBICE
POŚWIĘTNE
PRZEDBÓRZ
ROZPRZA
SPAŁA
STRYKÓW
SULEJÓW
SZADEK
TUSZYN
UJAZD
WARTA
WIDAWA
ZDUŃSKA WOLA
ZELÓW
ZŁOCZEW
ŻARNÓW
ŻYCHLIN
ŻYTNO**

Ośrodki o randze lokalnej

na tle sieci ośrodków historycznych województwa łódzkiego

Lp.: 18	Nazwa ośrodka: ALEKSANDRÓW ŁÓDZKI	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Aleksandrowa Łódzkiego		
Inwentaryzacja drewnianych domów tkaczy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ bieżące prace utrzymaniowe ratusza z jatkami 		
Kontynuacja rewaloryzacji historycznego układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołów sakralnych i drewnianych domów tkaczy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku dziedzictwa przemysłowego		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnego produktu turystycznego, związanego ze Szlakiem dziedzictwa przemysłowego		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		

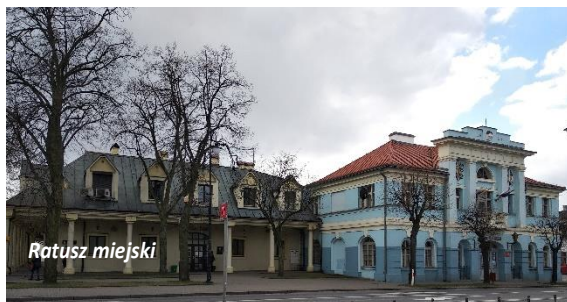
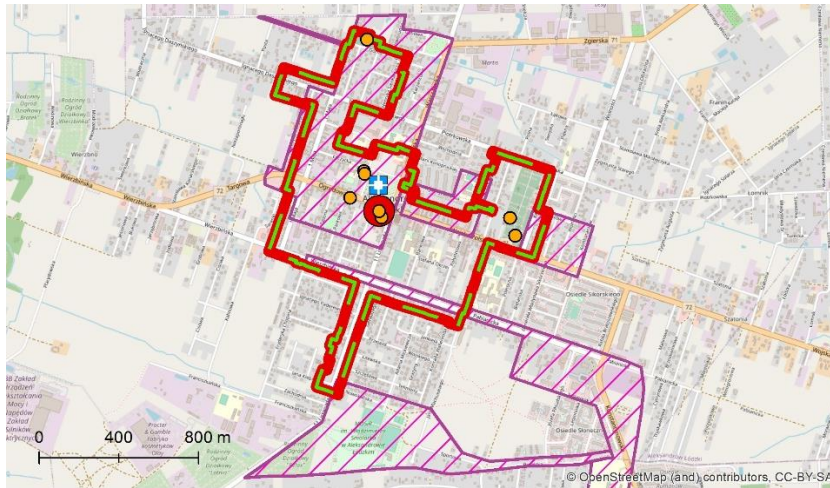
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

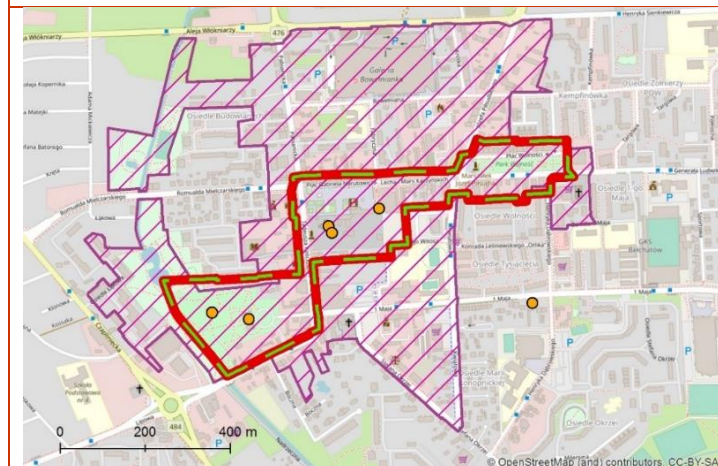

Lp.: 19	Nazwa ośrodka: BELCHATÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Bełchatowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym obiektów sakralnych i przemysłowych oraz zespołu dworsko-parkowego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum Regionalnym		
Wprowadzenie w Muzeum Regionalnym multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum Regionalnego, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Modernizacja obiektów Muzeum Regionalnego, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		

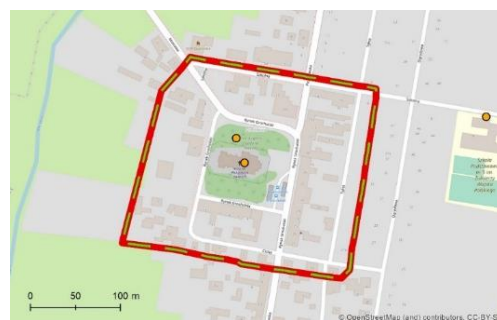
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sięciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego - Ekspozycja PGE Giganty Mocy
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Bełchatów

Bełchatów-Grocholice

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- OBSZAR PRIORYTETOWY
- OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR
- OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP
- ZABYTKI NIEMUCHOME
- OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

Bełchatów - Muzeum Regionalne

Kościół parafialny

Kościół parafialny

Grocholice - Stara Szkoła

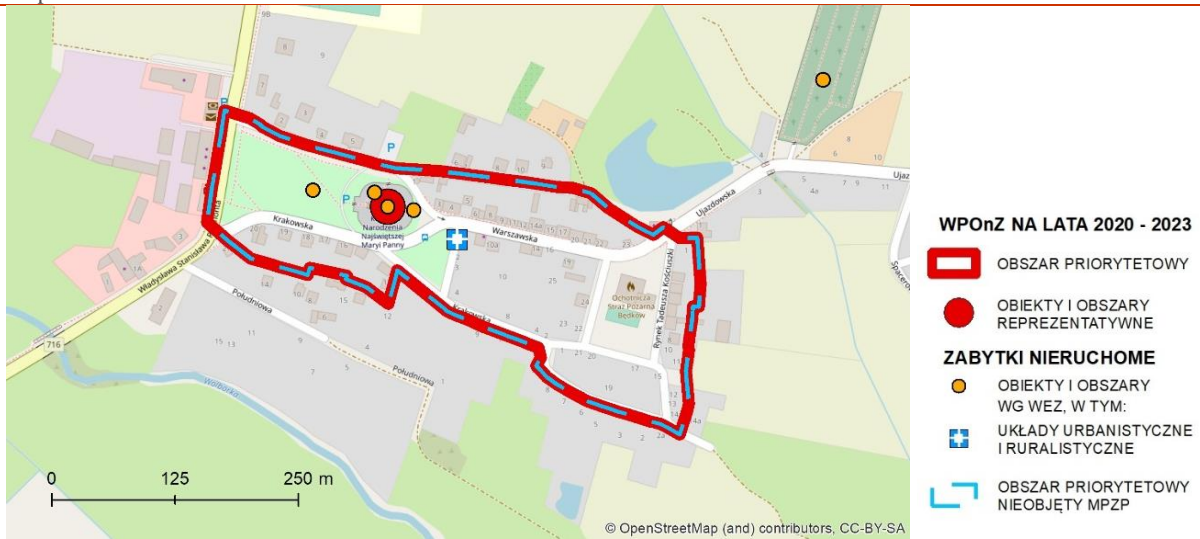
Grocholice - Kościół parafialny

Lp.: 20	Nazwa ośrodka: BĘDKÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków układu przestrzennego Będkowa		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Będkowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ bieżące prace utrzymaniowe kościoła parafialnego Narodzenia NMP 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
 Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 21	Nazwa ośrodka: BIAŁA RAWSKA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie karty ewidencyjnej układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji <ul style="list-style-type: none"> - zespołu zamkowo-parkowego - układu przestrzennego - układu przestrzennego kolei wąskotorowej (Rogów - Biała Rawska) 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

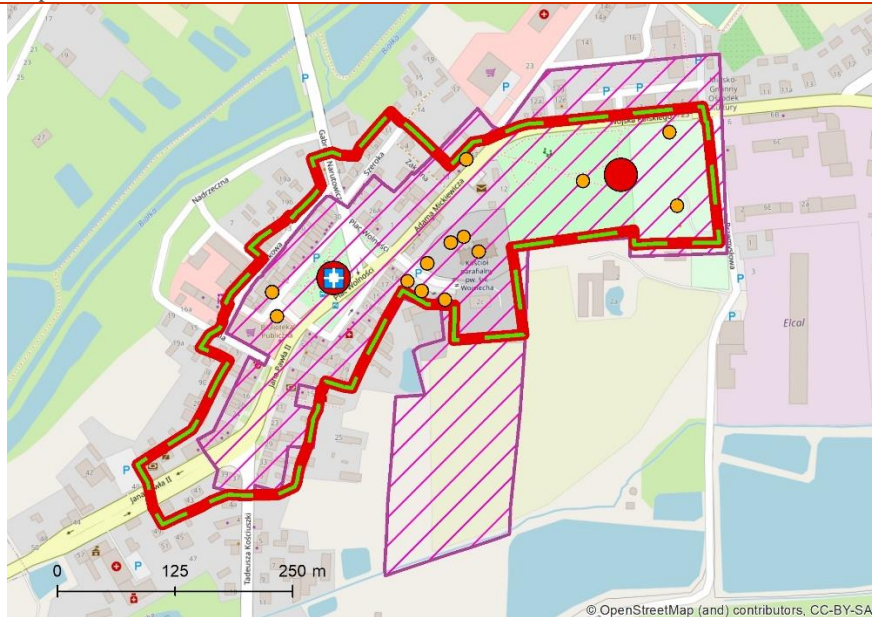
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- OBSZAR PRIORYTETOWY
- OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE
- ZABYTKI NIEMATERIALNE**
- OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:
- UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE
- OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP
- OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

Kościół parafialny i dzwonnica

Pałac

Kościół parafialny

Drewniana zabudowa

Lp.: 22	Nazwa ośrodka: BIALACZÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Białaczowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompleksowa rewaloryzacja zespołu pałacowo-parkowego Małachowskich, z folwarkiem (Stanisławów) 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym ratusza i zespołu sakralnego)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych na Szlaku Filmowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- OBSZAR PRIORYTETOWY
- OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE
- ZABYTKI NIERUCHOME**
- OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:
- UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE
- OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP

Ratusz

Układ przestrzenny

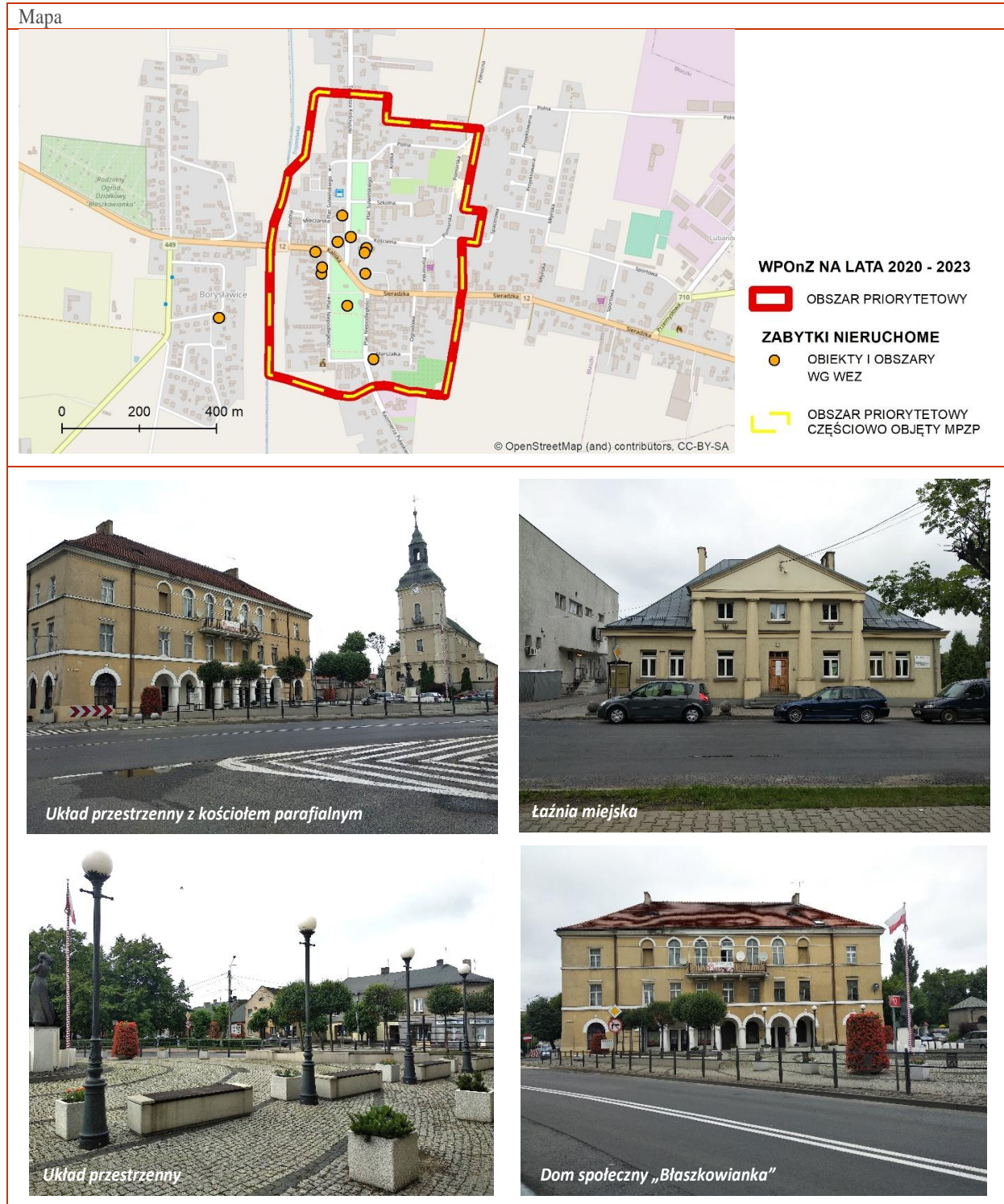
Widok na pałac

Zespół pałacowo-parkowy

Lp.: 23	Nazwa ośrodka: BŁASZKI	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej kościoła parafialnego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego, budynku d. łaźni i domu społecznego „Błaszkwianka”)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komerccjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

Lp.: 24	Nazwa ośrodka: BOLESŁAWIEC	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej dla zabytkowych zespołów przestrzennych: Dolina Proсны (Bolesławiec – Chróscin)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej zespołu przestrzennego zamku		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompleksowa rewaloryzacja zespołu przestrzennego zamku królewskiego 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego, budynku komory celnej i budynku d. straży granicznej)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Reaktywacja Szlaku Bursztynowego		
Szlaku Zamków		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym**Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 25	Nazwa ośrodka: BOLIMÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Utworzenie parku kulturowego: Pole bitwy nad Rawką (<i>w holdzie ofiarom wojny w Bolimowie</i>)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Bolimowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła filialnego św. Anny ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła parafialnego św. Trójcy 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych, związanych z proponowanym parkiem kulturowym (Pole bitwy nad Rawką)		

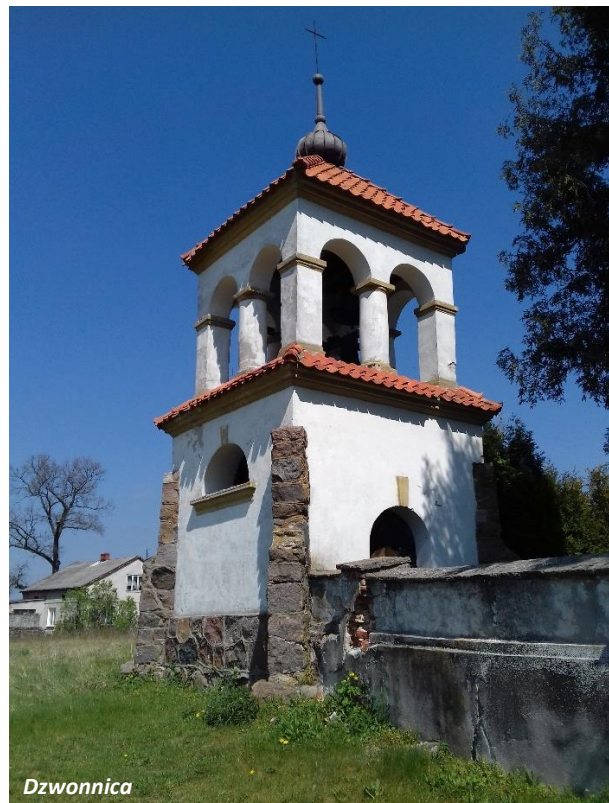
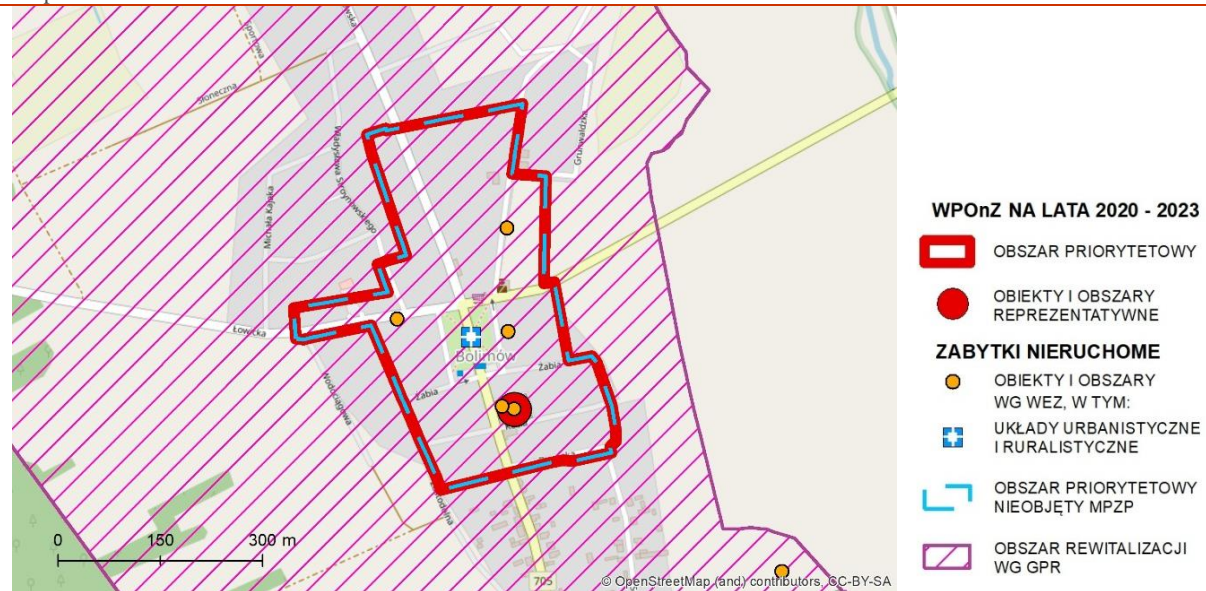
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym**Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

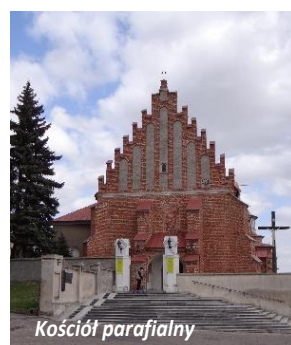
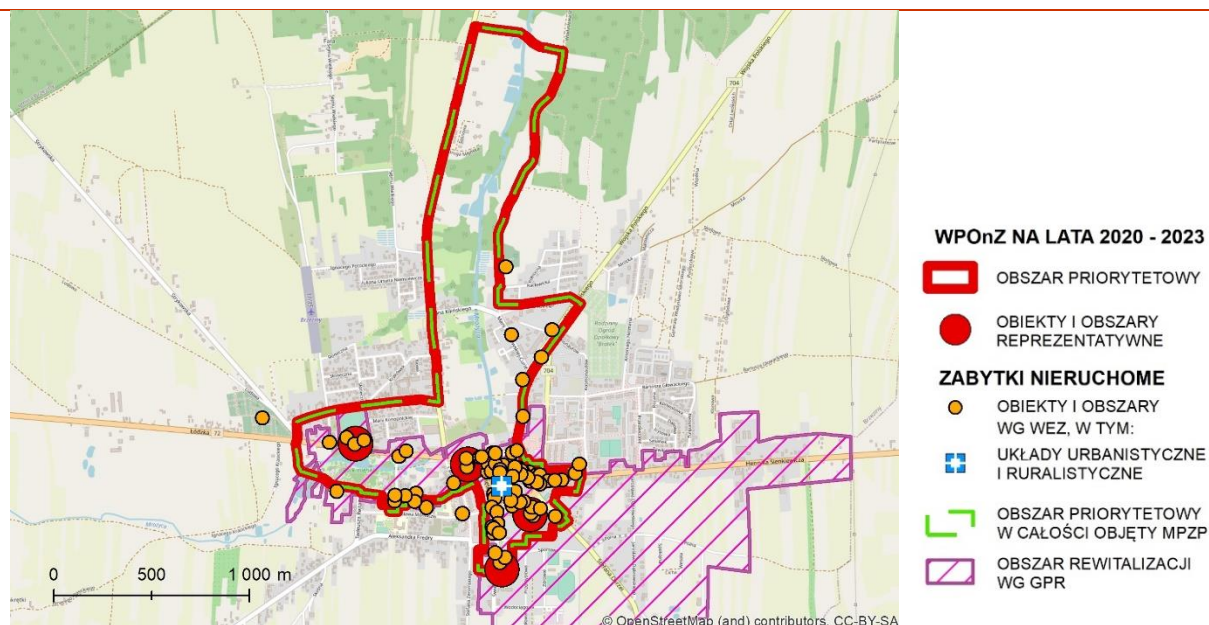
Mapa

Lp.: 26	Nazwa ośrodka: BRZEZINY	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej dla terenu archeologicznej osady „Krakówek” w Brzezinach		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Brzezin		
Kontynuacja badań architektoniczno-konserwatorskich i archeologicznych obiektów sakralnych		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji <ul style="list-style-type: none"> – zespołu klasztorowego franciszkanów z kościołem św. Franciszka – zespołu klasztorowego bernardynek z kościołem św. Ducha – kościoła parafialnego Podwyższenia Krzyża ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kościoła filialnego św. Anny 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym obiektów sakralnych, a także dziedzictwa archeologicznego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum Regionalnym		
Wprowadzenie w Muzeum Regionalnym multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Modernizacja obiektów Muzeum regionalnego z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku dziedzictwa przemysłowego		
Plenerów filmowych na Szlaku Filmowym		

Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych, związanych ze Szlakiem dziedzictwa przemysłowego oraz ze Szlakiem Filmowym
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 27	Nazwa ośrodka: BURZENIN	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Wpisanie do rejestru otoczenia kościoła parafialnego (z murem obronnym)		
Stanowienie ochrony obszarowej dla terenu o treściach archeologicznych: Burzenin - Witów		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej kościoła parafialnego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym w szczególności zespołu kościoła parafialnego, a także synagogi oraz terenu związanego z tzw. zamkiem)		
Zabezpieczenie formy terenowej grodziska w Witowie		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Reaktywacja Szlaku Bursztynowego		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji (np. tradycja „kopcowego” wypału cegły)		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego, związanego z Nadwarciańskim Szlakiem Bursztynowym		

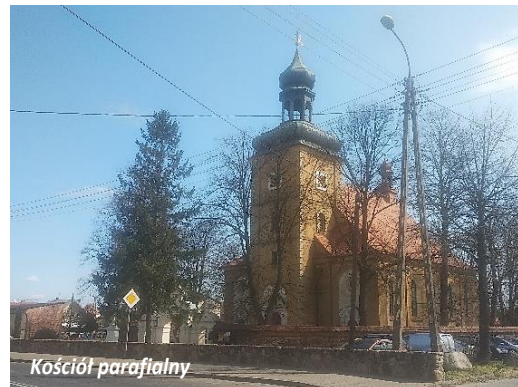
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym**Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

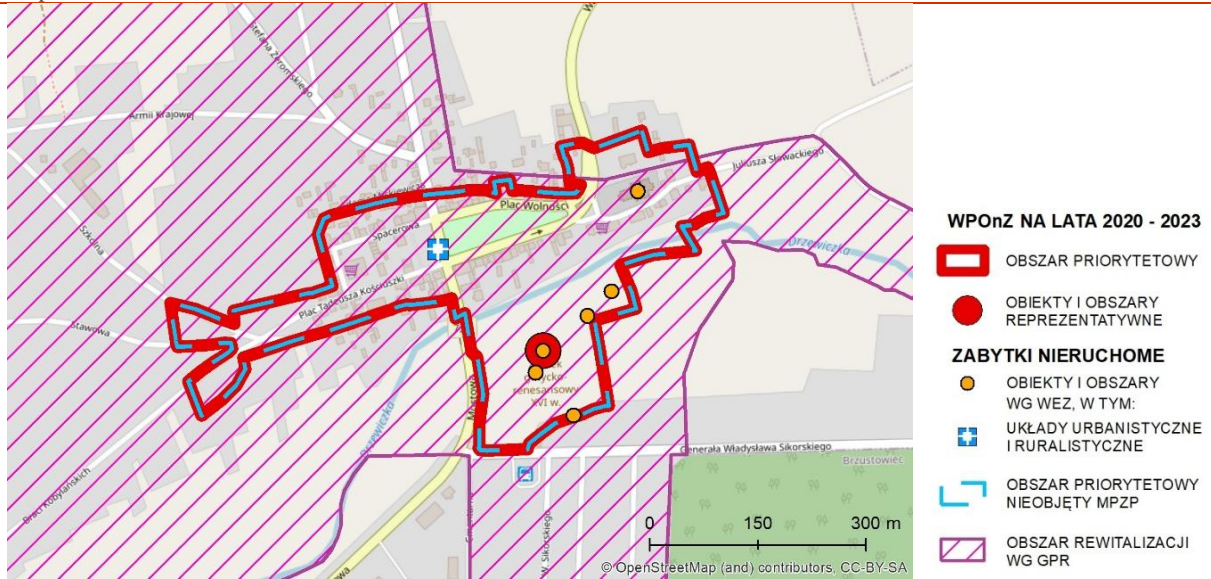
Mapa

Lp.: 28	Nazwa ośrodka: DRZEWICA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie form ochrony obszarowej: Drzewica – układ przestrzenny (miasto z zamkiem)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Drzewicy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu przestrzennego zamkowo-parkowego z zamkiem Drzewieckich 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Zamków		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
 Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 29	Nazwa ośrodka: DZIAŁOSZYN	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Działoszyna		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe w obrębie pałacu w zespole pałacowo-parkowym Męcińskich 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Regionalnym		
Wprowadzenie w Muzeum Regionalnym multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Modernizacja obiektu w części przeznaczonej na ekspozycję muzealną, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji (np. związanych z historycznym wypałem wapna)		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Działanie 3.2.: **Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym**

Zadanie 3.2.2. **Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego**

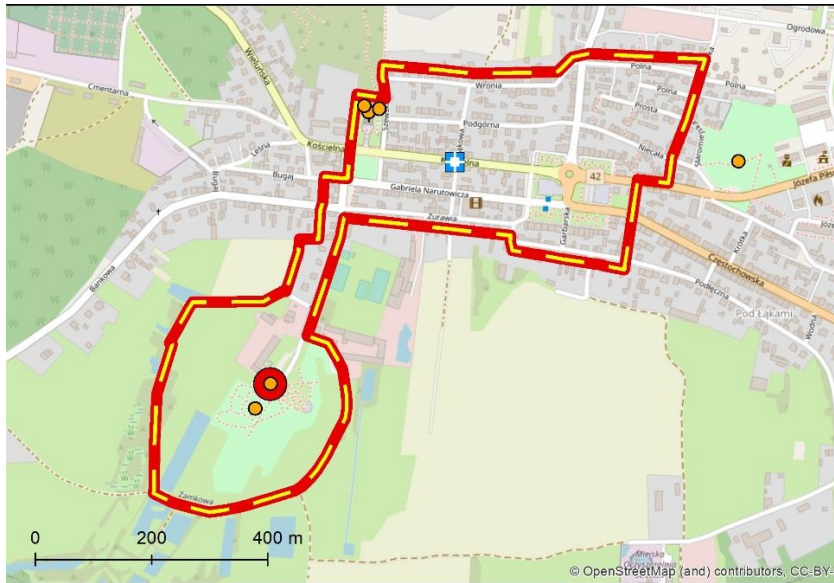
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. **Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego**

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

OBIEKTY I OBSZARY
REPREZENTATYWNE

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY
WG WEZ, W TYM:

UKŁADY URBANISTYCZNE
I RURALISTYCZNE

OBSZAR PRIORYTETOWY
CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP

Lp.: 30	Nazwa ośrodka: GIDLE	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Utworzenie parku kulturowego: Gidle z zespołami sakralnymi (w tym z sanktuarium maryjnym dominikanów)		
Stanowienie ochrony obszarowej: układ przestrzenny Gidle - Pławno		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Gidli		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji: <ul style="list-style-type: none"> - zespołu przestrzennego Gidle – Pławno - zespołu klasztornego dominikanów 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym obiektów sakralnych)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Wspieranie wdrażania w muzeum sakralnym rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Wspieranie modernizacji muzeum sakralnego, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych, związanych z proponowanym parkiem kulturowym: Gidle z zespołami sakralnymi
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa
Gidle

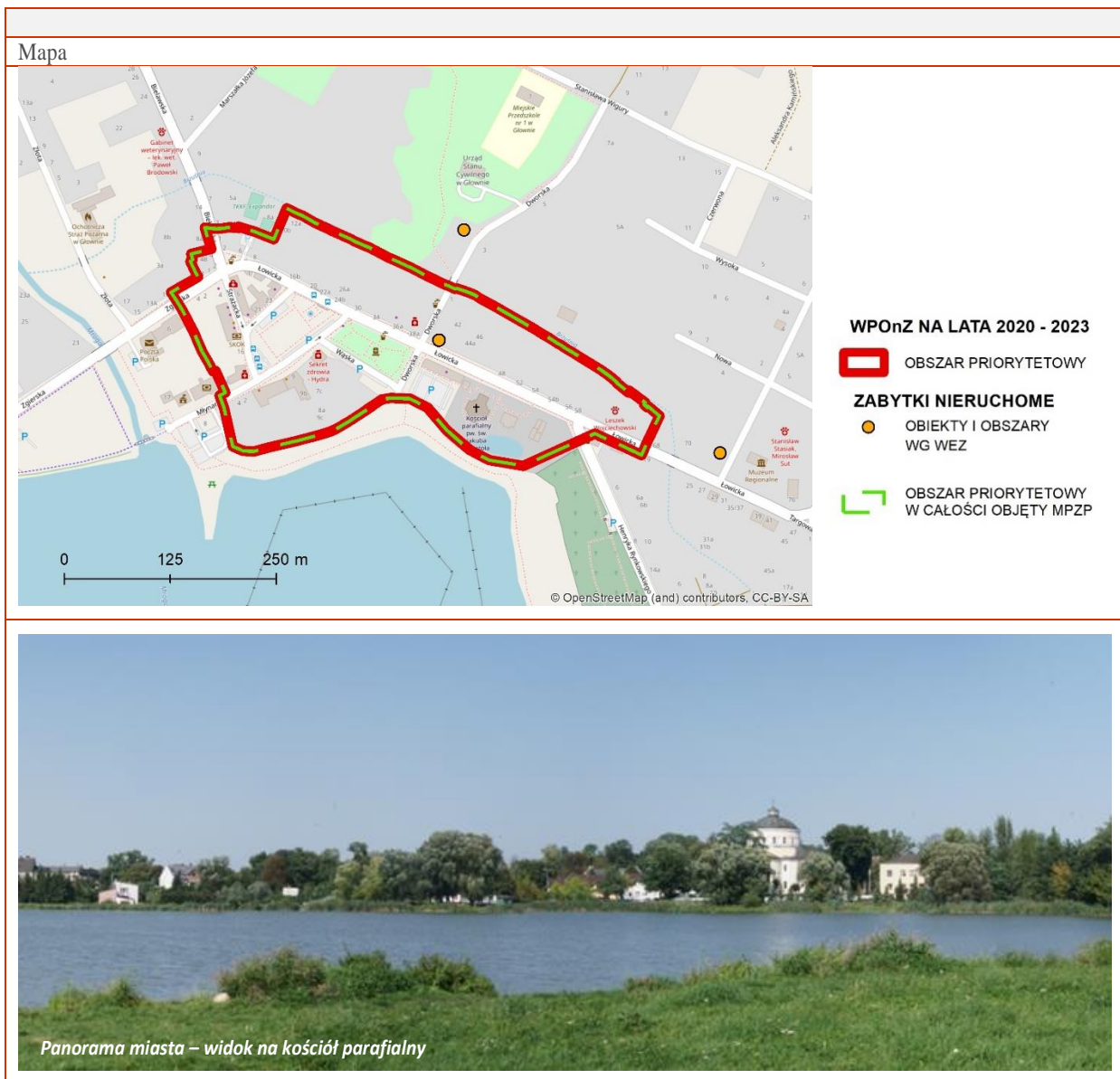
WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- OBSZAR PRIORYTETOWY
- OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE
- ZABYTKI NIERUCHOME**
- OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:
- UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE
- OBSZAR PRIORYTETOWY NIEOBJĘTY MPZP
- OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

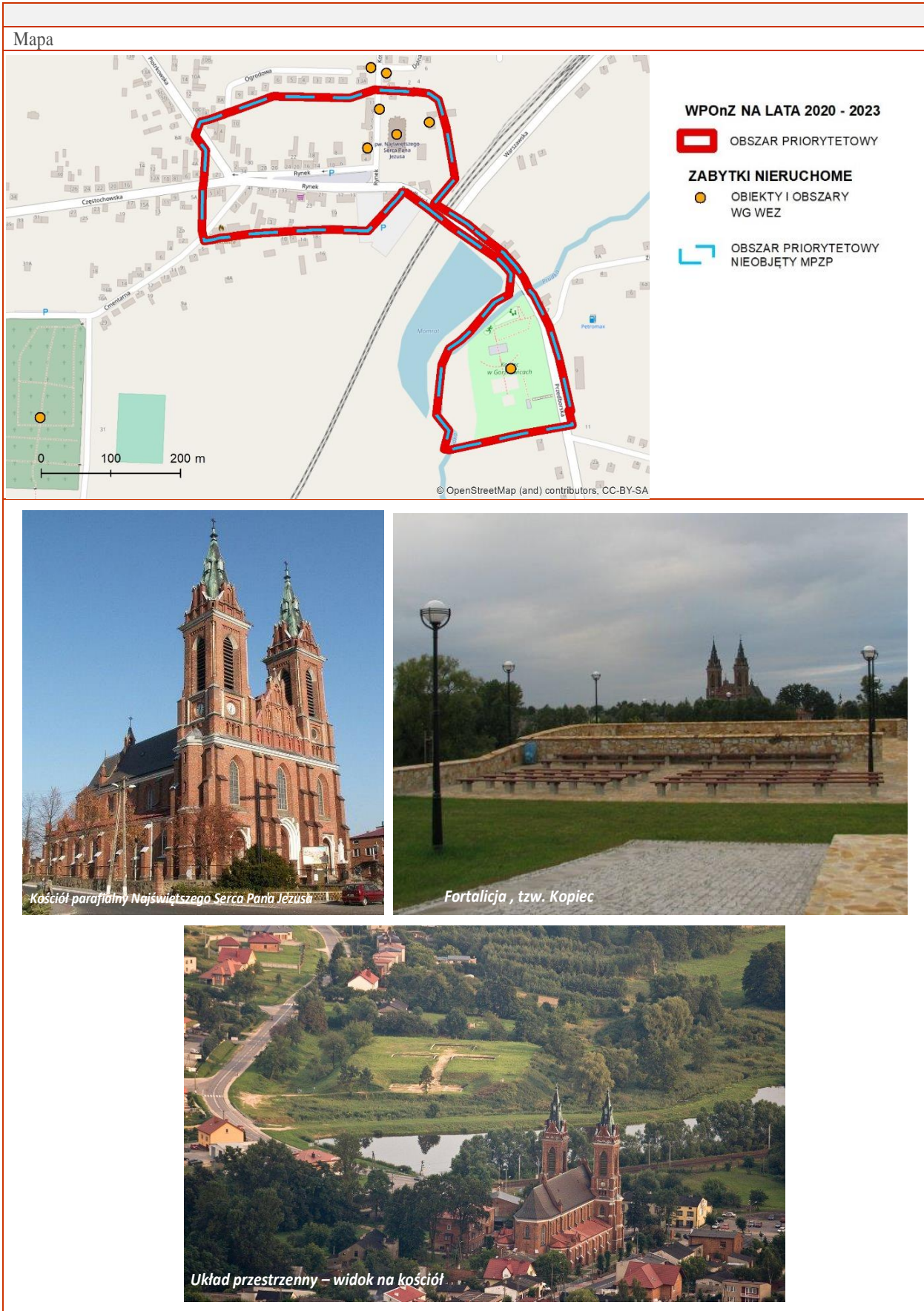

Lp.: 31	Nazwa ośrodka: GŁOWNO	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Wpisanie do rejestru zabytków: pałacu Jabłońskich, kościoła par. św. Jakuba Ap., budynku Szkoły Podstawowej Nr 1		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Głowna		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym obiektów sakralnych i zespołu dworsko-parkowego)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

Lp.: 32	Nazwa ośrodka: GORZKOWICE	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Gorzkowic		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego oraz zapewnienia właściwej ekspozycji reliktom zamku)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja reliktyw wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

Lp.: 33	Nazwa ośrodka: GRABÓW - BESIEKIERY	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Stanowienie ochrony obszarowej dla założenia zamku w Besiekierach, np. poprzez wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Grabowa (z Besiekierami)		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe w obrębie zespołu przestrzennego zamku rycerskiego w Besiekierach 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w miejscowości Grabów, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Zamków		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego Centralny Łuk Turystyczny		

Lp.: 34	Nazwa ośrodka: INOWŁÓDZ	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Wpisanie do rejestru układu przestrzennego Inowłódza		
Utworzenie parku kulturowego: Spała – Inowłódz		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Inowłódza		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe w obrębie kościoła cmentarnego św. Idziego, z uwzględnieniem ochrony jego ekspozycji (poprzez ograniczenie możliwości zabudowy) 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym obiektów sakralnych i zamku oraz przebiegu zachowanych relikto murów miejskich)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie ekspozycji muzealnej na zamku, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Romańskiego		
Szlaku Zamków		
Plenerów filmowych w Inowłodzu na Szlaku Filmowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikto wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu		

Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Sieciovanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego Trasa turystyczna „Bunkier w Konewce” oraz potencjalnych produktów turystycznych, związanych ze Szlakiem Filmowym i proponowanym parkiem kulturowym Spała – Inowódz

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

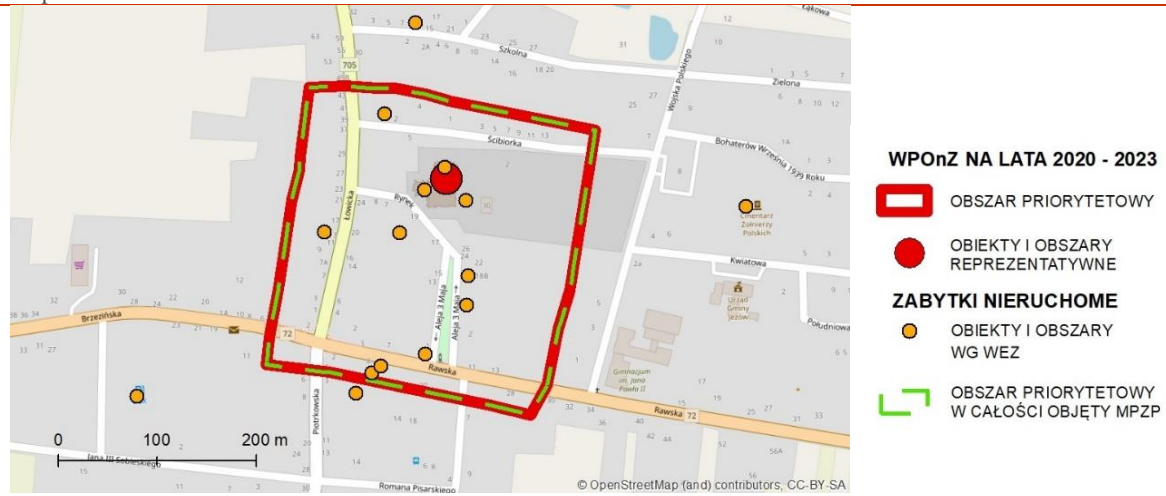

Lp.: 35	Nazwa ośrodka: JEŻÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej układu urbanistycznego Jeżowa, np. poprzez wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Jeżowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespół kościołów (z kościołem pobenedyktynskim) 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Wspieranie wdrażania w muzeum sakralnym rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie, z uwzględnieniem m.in. o sów obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Wspieranie modernizacji muzeum sakralnego, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
 Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 36	Nazwa ośrodka: KAMIENSK	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Kamińska		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w mieście, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

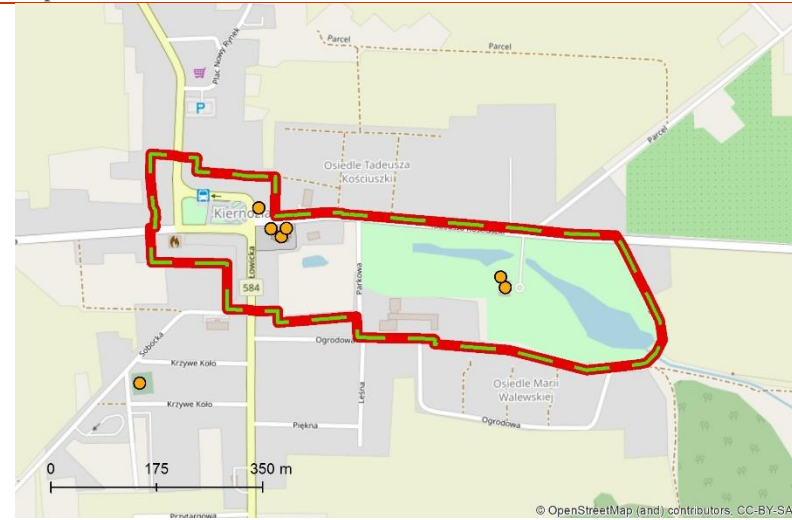

Lp.: 37	Nazwa ośrodka: KIERNOZIA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Utworzenie parku kulturowego: Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona – łowicki park kulturowy		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Kiernozi		
Badania architektoniczno-konserwatorskie kościoła parafialnego (krypty)		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego i pałacowo-parkowego)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwii wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komerccjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnego produktu turystycznego, związanego z proponowanym parkiem kulturowym: Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona – łowicki park kulturowy		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
 Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP

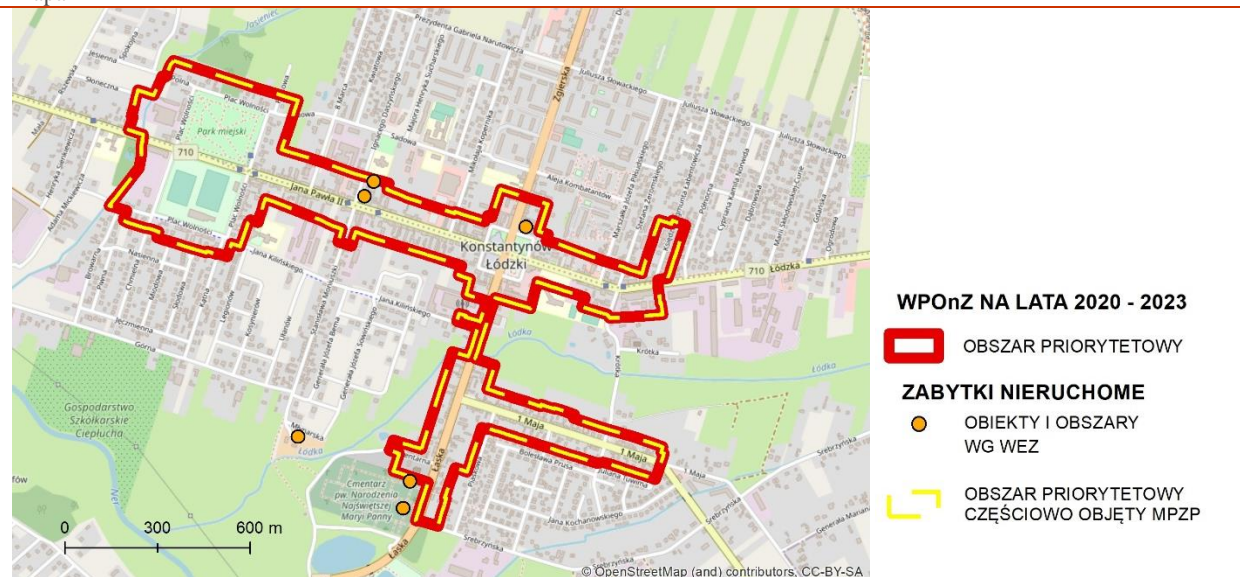

Lp.: 38	Nazwa ośrodka: KONSTANTYNÓW ŁÓDZKI	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Konstąntynowa Łódzkiego		
Inwentaryzacja drewnianych domów tkaczy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu urbanistycznego Konstąntynowa Łódzkiego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego i obiektów przemysłowych)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w mieście, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku dziedzictwa przemysłowego		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnego produktu turystycznego, związanego ze Szlakiem Dziedzictwa Przemysłowego		

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
 Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
 Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
 Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

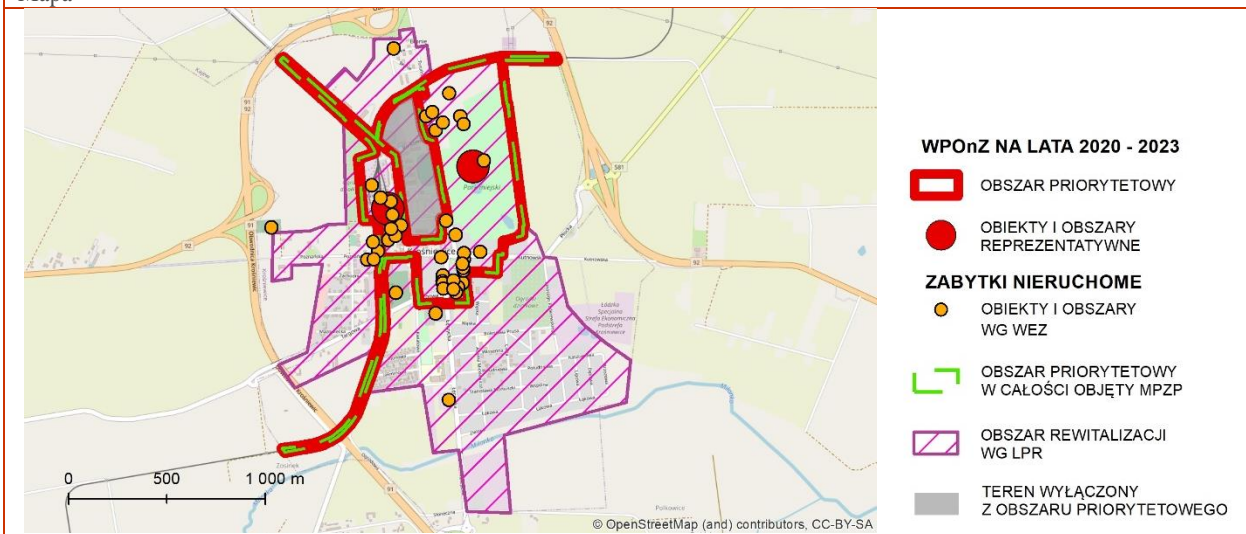

Lp.: 39	Nazwa ośrodka: KROŚNIEWICE	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Krośniewic		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompleksowa rewaloryzacja: <ul style="list-style-type: none"> - zespołu pałacowo-parkowego - układu przestrzennego kolei wąskotorowej 		
Rewaloryzacja układu urbanistycznego Krośniewic (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w mieście, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum Regionalnym		
Wprowadzenie w Muzeum Regionalnym multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum Regionalnego, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja prac remontowych i modernizacyjnych obiektów Muzeum Regionalnego, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego Centralny Łuk Turystyczny
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

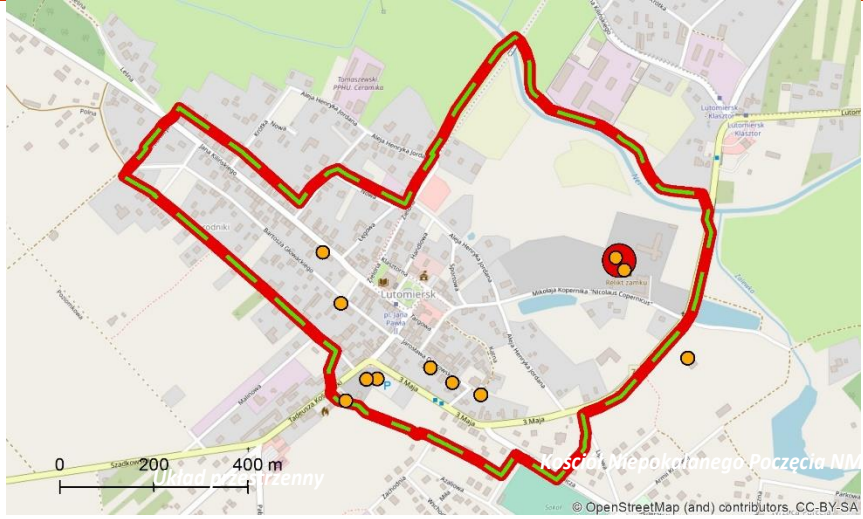

Lp.: 40	Nazwa ośrodka: LUTOMIERSK	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 – 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych układu urbanistycznego Lutomierska		
Stanowienie ochrony obszarowej dla terenu o treściach archeologicznych: „Wioska Lutomiersk”		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Lutomierska		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji poreformackiego zespołu klasztornego 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego Lutomierska (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołów sakralnych)		
Rewaloryzacja zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

- WPOnZ NA LATA 2020 - 2023**
- OBSZAR PRIORYTETOWY
  - OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE
  - ZABYTKI NIERUCHOME**
  - OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ
  - OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP

Lp.: 41	Nazwa ośrodka: ŁASK	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Wdrożenie uchwały reklamowej		
Utworzenie parku kulturowego: Młyny nad Grabią		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Inwentaryzacja zabytkowej drewnianej zabudowy willowej w Łasku - Kolumnie (z uwzględnieniem specyfiki detalu architektonicznego)		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kolegiaty Nawiedzenia NMP i św. Michała Archanioła 		
Kontynuacja rewaloryzacji w obrębie układu urbanistycznego Łasku (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miasta – ogrodu Łask – Kolumna-Las (z uwzględnieniem poprawy jakości przestrzeni publicznych i adaptacji zabudowy willowej)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni w Łasku		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego Łasku z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w Łasku w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych miasta – ogrodu Łask – Kolumna-Las w aspekcie estetycznym i użytkowym, z zachowaniem optymalnego udziału zieleni decydującej o specyfice jednostki		
Zwiększenie udziału zieleni w Łasku, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Historii Miasta i w skarbcu kolegiaty w Łasku		
Wprowadzenie w Muzeum Historii Łasku multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum Historii Miasta i skarbcu kolegiaty w Łasku, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie sieradzkim (zwłaszcza niepublicznymi)		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji (w tym, np. Straż Rzymska przy grobie Chrystusa)		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnego produktu turystycznego, związanego z proponowanym parkiem kulturowym: Młyny nad Grabią
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Łask

Łask – Kolumna

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:

UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE

OBSZAR PRIORYTETOWY CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP

OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

Lp.: 42	Nazwa ośrodka: OPORÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej zespołu zamku w Oporowie		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Oporowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe zespołu zamkowo-parkowego 		
Rewaloryzacja historycznego układu przestrzennego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego i zabudowy folwarcznej)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum w Oporowie		
Wprowadzenie w Muzeum w Oporowie multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Oporowie na Szlaku Filmowym		
Szlaku Zamków		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		

Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji

Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego (Centralny Łuk Turystyczny) oraz potencjalnych produktów turystycznych, związanych ze Szlakiem Filmowym

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

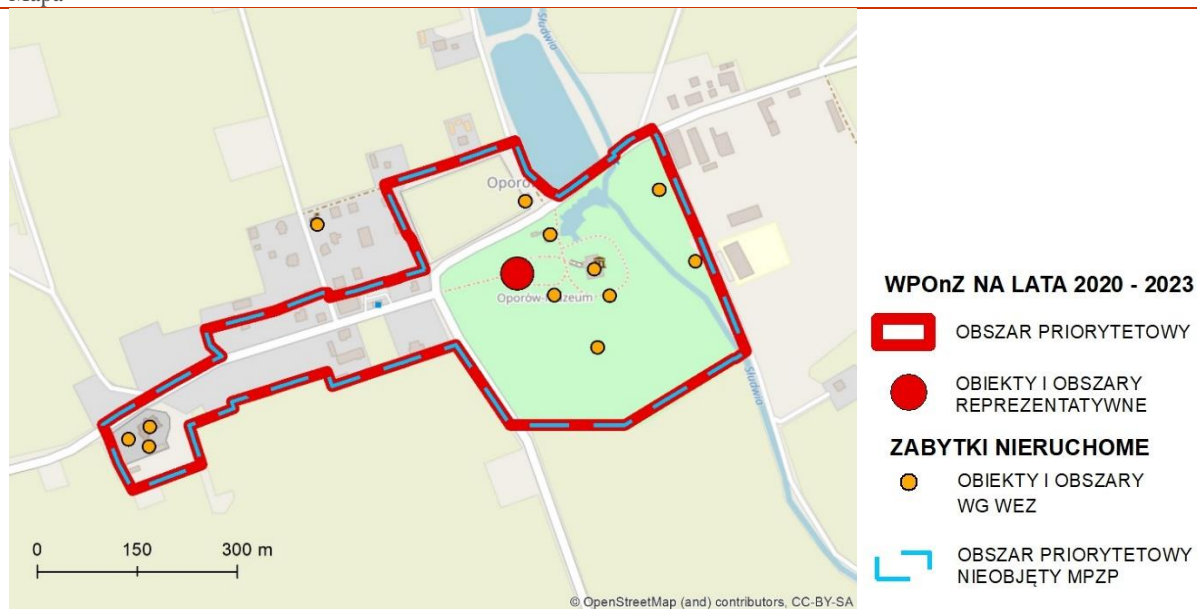
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

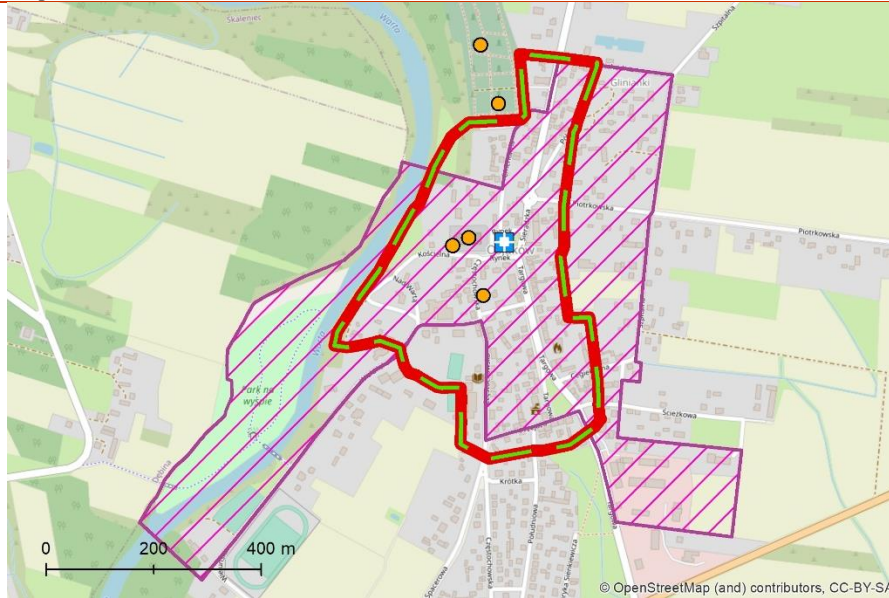
Lp.: 43	Nazwa ośrodka: OSJAKÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości synagogi zamieszczonej w wojewódzkiej ewidencji zabytków		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej kościoła parafialnego i synagogi		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu ruralistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu kościoła i d. synagogi)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Reaktywacja Szlaku Bursztynowego		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego, związanego z Nadwarciańskim Szlakiem Bursztynowym		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:

UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE

OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP

OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

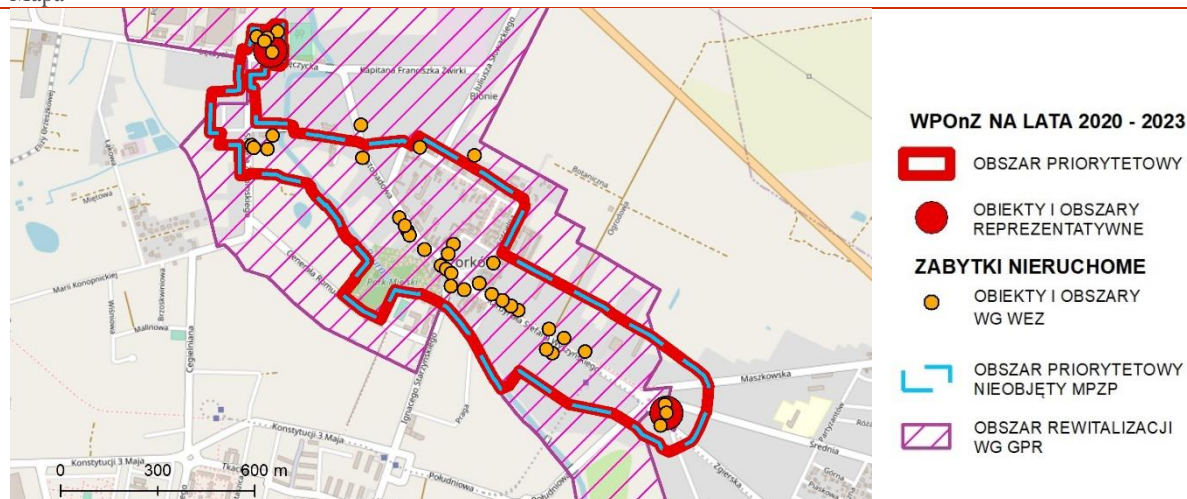

Lp.: 44	Nazwa ośrodka: OZORKÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Utworzenie parku kulturowego: Ozorków klasycystyczny (układ przestrzenny)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Inwentaryzacja domów tkaczy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe zespołu pałacowego H.W. Schlossera ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła ewangelickiego Dwunastu Apostołów Jezusa Chrystusa 		
Kontynuacja rewaloryzacji historycznego układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym kościoła św. Józefa i domów tkaczy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Izbie Historii Miasta Ozorkowa		
Wprowadzenie w Izbie Historii Miasta Ozorkowa multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku dziedzictwa przemysłowego		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		

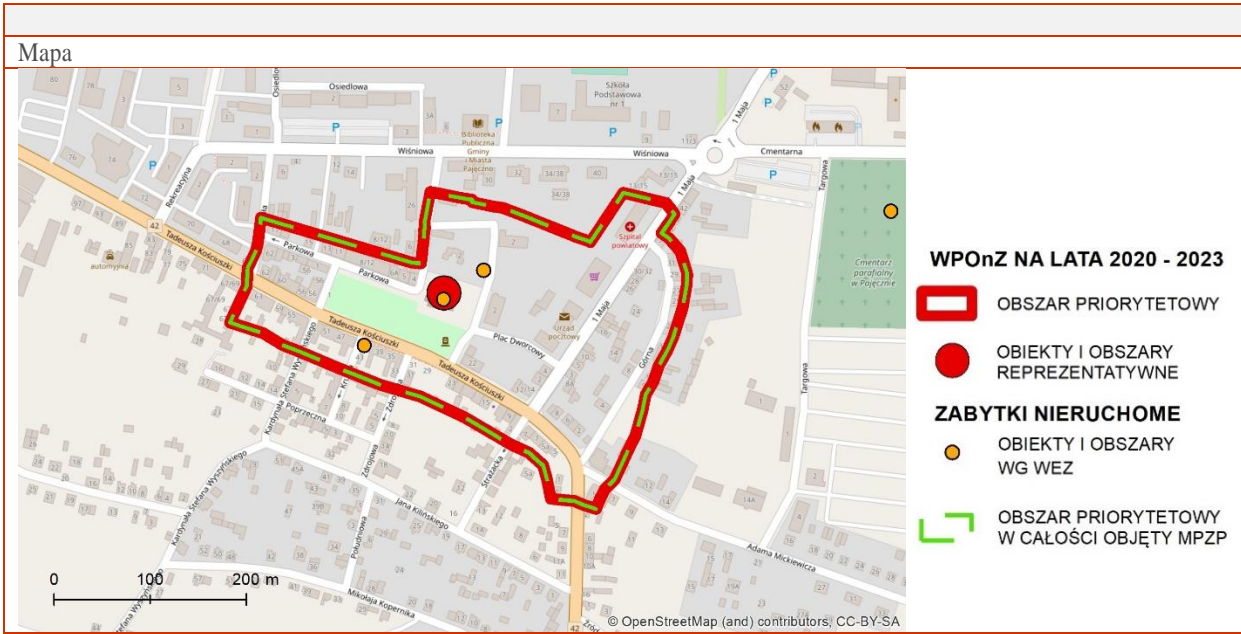
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sieciovanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnego produktu turystycznego, związanego z proponowanym parkiem kulturowym: Ozorków klasycystyczny (układ przestrzenny)
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

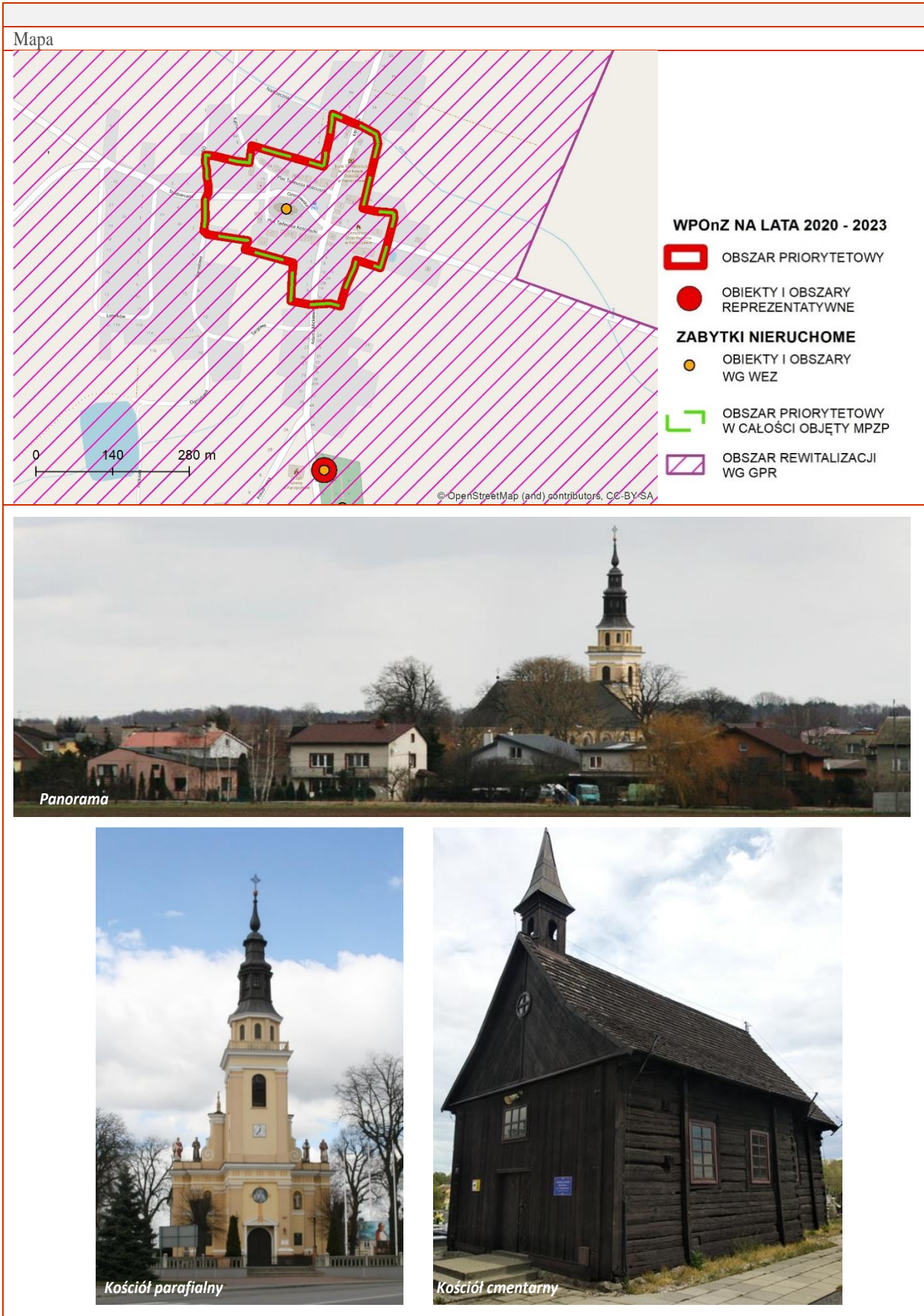
Lp.: 45	Nazwa ośrodka: PAJĘCZNO	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ bieżące prace utrzymaniowe kościoła parafialnego Wniebowzięcia NMP 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

Lp.: 46	Nazwa ośrodka: PARZĘCZEW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków układu przestrzennego Parzęczewa		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kompleksowa rewaloryzacja kościoła cmentarnego św. Rocha 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu kościoła parafialnego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

Lp.: 47	Nazwa ośrodka: PIĄTEK	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Piątku		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym obiektów sakralnych)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Piątku na Szlaku Filmowym		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym certyfikowanego produktu turystycznego (Centralny Łuk Turystyczny) oraz potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
 Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

 OBSZAR PRIORYTETOWY

ZABYTKI NIEMUCHOME

 OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

 OBSZAR PRIORYTETOWY NIEOBJĘTY MPZP

Kościół parafialny

Kościół parafialny

Układ przestrzenny, pomnik środka Polski

Układ przestrzenny

Lp.: 48	Nazwa ośrodka: PODDEBICE	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Aktualizacja gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej kościoła parafialnego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego ▪ bieżące prace utrzymaniowe renesansowego zespołu pałacowo-parkowego 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych (np. likwidacja dysharmonii powodowanej przez obecność pawilonu handlowego)		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Regionalne w Poddębicach		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum Regionalnego w Poddębicach, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Poddębicach na Szlaku Filmowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

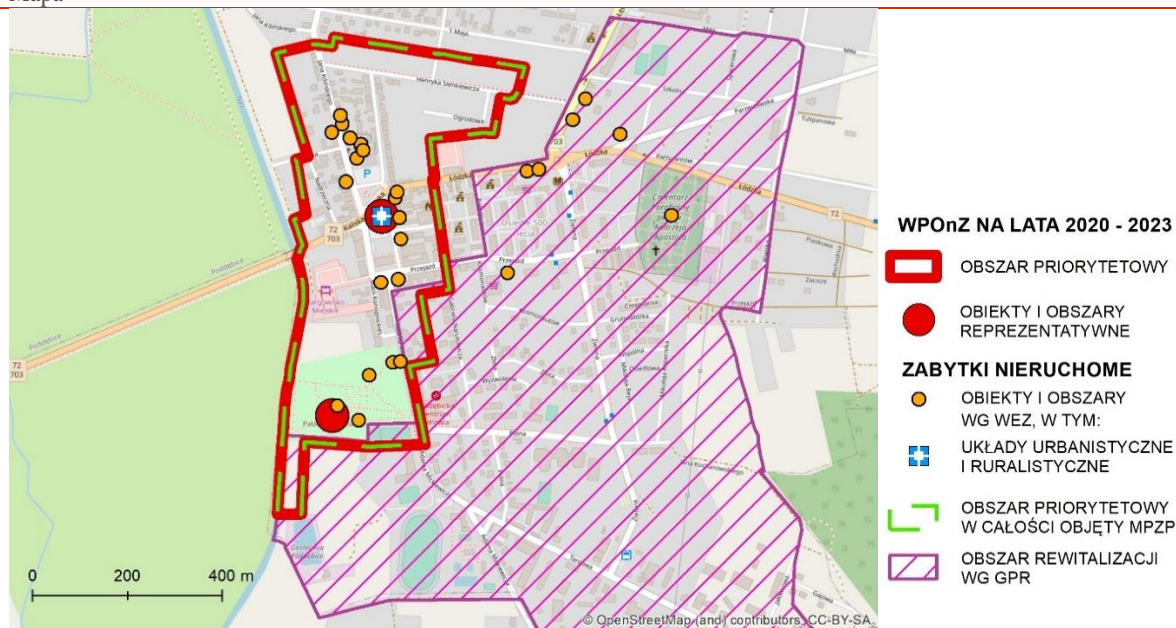
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 49	Nazwa ośrodka: POŚWIĘTNE	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej zespołu klasztornej filipinów z sanktuarium w Studziannej – Poświętnem		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztornej filipinów 		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni ośrodka, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Wspieranie wdrażania w muzeum sakralnym rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Wspieranie modernizacji muzeum sakralnego, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Poświętnem na Szlaku Filmowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych, związanych ze Szlakiem Filmowym

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Panorama

Zespół klasztorny - Bazylika

Układ przestrzenny

Lp.: 50	Nazwa ośrodka: PRZEDBÓRZ	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Przedborza		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła parafialnego św. Aleksego, z uwzględnieniem ochrony jego ekspozycji 		
Rewaloryzacja układu urbanistycznego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy i potrzeb zachowania panoramy miasta)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum Ludowym Ziemi Przedborskiej w Przedborzu		
Wprowadzenie w Muzeum Ludowym Ziemi Przedborskiej w Przedborzu multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie muzeum z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Przeprowadzenie prac remontowych i modernizacyjnych z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w Muzeum Ludowym Ziemi Przedborskiej w Przedborzu i w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		

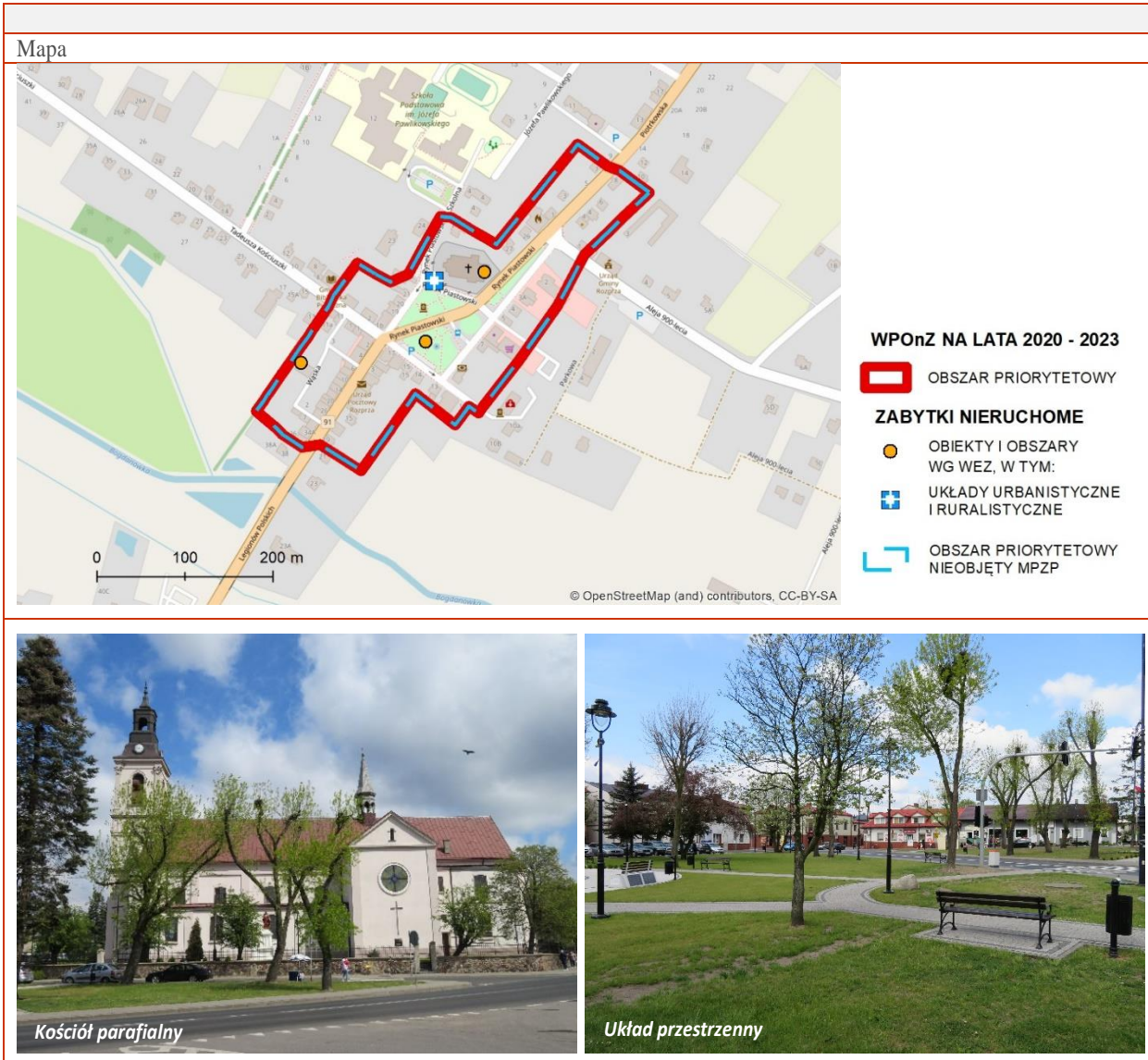

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Lp.: 51	Nazwa ośrodka: ROZPRZA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Rozprzy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, a także dziedzictwa archeologicznego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych przejawów tradycji dla podregionu		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

Lp.: 52	Nazwa ośrodka: SPAŁA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie gminnego programu rewitalizacji		
Utworzenie parku kulturowego: Spała - Inowłódz		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości wieży ciśnień i willi		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego miejscowości		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego miejscowości (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Kontynuacja digitalizacji zabytków ruchomych w Muzeum - Dom Pamięci Walki i Męczeństwa Leśników i Drzewiarzy Polskich im. Adama Loreta		
Wprowadzenie w obiektach muzeum multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum, z uwzględnieniem potrzeb m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Modernizacja obiektów Muzeum, z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Modernizacja instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnego produktu turystycznego proponowanego parku kulturowego: Spała – Inowłódz

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

ZABYTKI NIEMATERIALNE

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP

Pańorama, rzeka Gać

Kościół parafialny

Wieża ciśnień

Pomnik żubra – symbol Spaly

Lp.: 53	Nazwa ośrodka: STRYKÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości kościoła rzymskokatolickiego oraz założenia kościoła starokatolickiego mariawitów z plebanią		
Objęcie ochroną konserwatorską układu przestrzennego Strykowa		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Strykowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego z uwzględnieniem historycznej zabudowy (w tym zespołów sakralnych)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Plenerów filmowych w Strykowie na Szlaku Filmowym		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwii wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. **Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego**
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 54	Nazwa ośrodka: SULEJÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej zespołu przestrzennego: Sulejów z Podklasztorzem		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego		
Inwentaryzacja reliktyw obiektów związanych z przemysłem wapienniczym		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztorowego cystersów 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym kościoła parafialnego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Wspieranie wdrażania w muzeum sakralnym rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Wspieranie wdrażania w muzeum sakralnym rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Cysterskiego		
Szlaku Romańskiego		
Plenerów filmowych w Sulejowie na Szlaku Filmowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja reliktyw wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji (np. tradycja wypalania wapna)		

Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków

Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury

Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła

Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych

Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych związanych ze Szlakiem Filmowym i z pomnikiem historii

Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

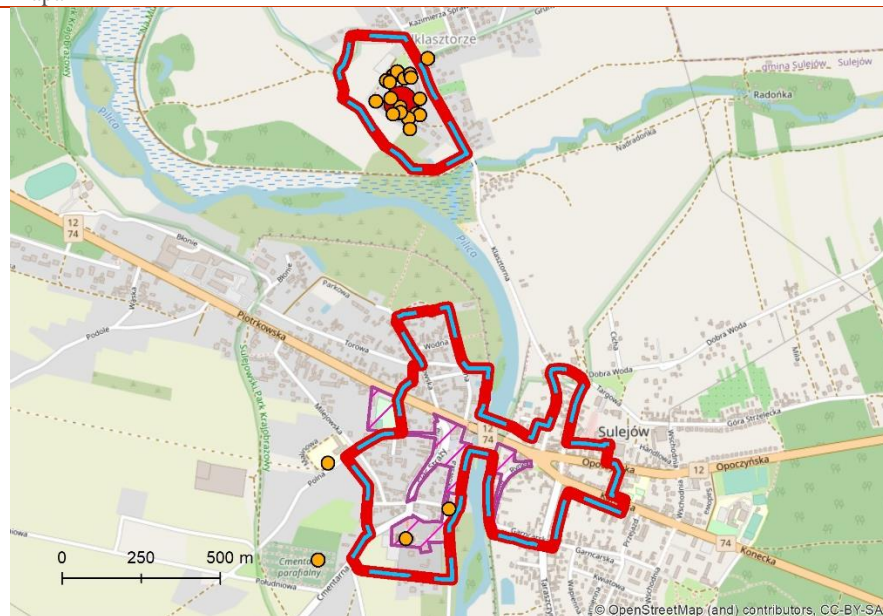
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE

ZABYTKI NIEMUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

OBSZAR PRIORYTETOWY NIEOBJĘTY MPZP

OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

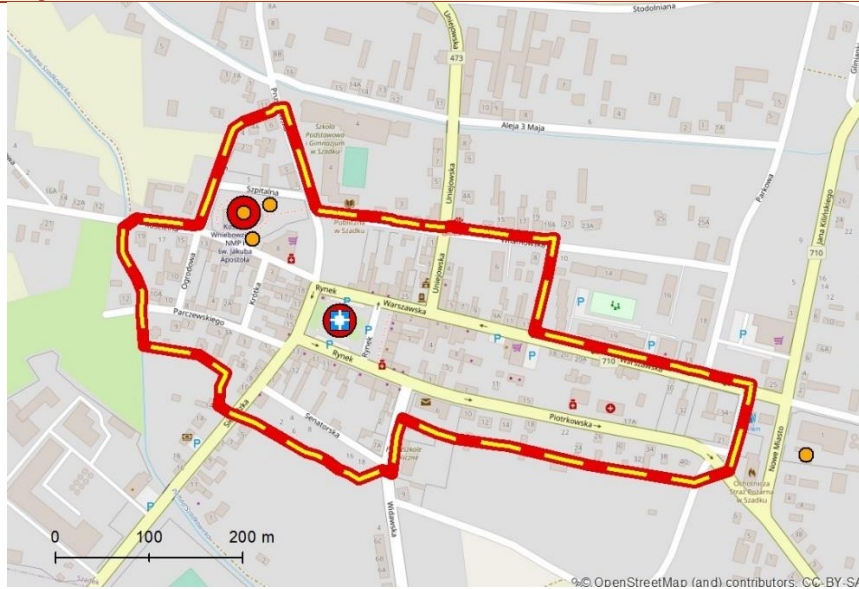

Lp.: 55	Nazwa ośrodka: SZADEK	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej kościoła parafialnego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego ▪ kontynuacja rewaloryzacji kościoła Wniebowzięcia NMP i św. Jakuba z dzwonnica 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

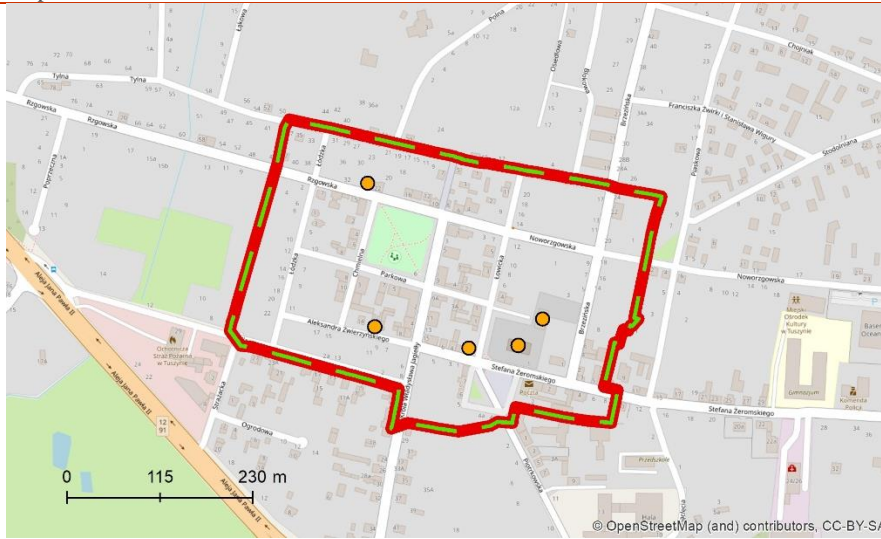
Mapa

Lp.: 56	Nazwa ośrodka: TUSZYN	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Tuszyna		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu kościoła parafialnego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Rewaloryzacja przestrzeni publicznych w miastach – ogrodach: Tuszyn-Las z uwzględnieniem zachowania optymalnego udziału zieleni decydującej o specyfice		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

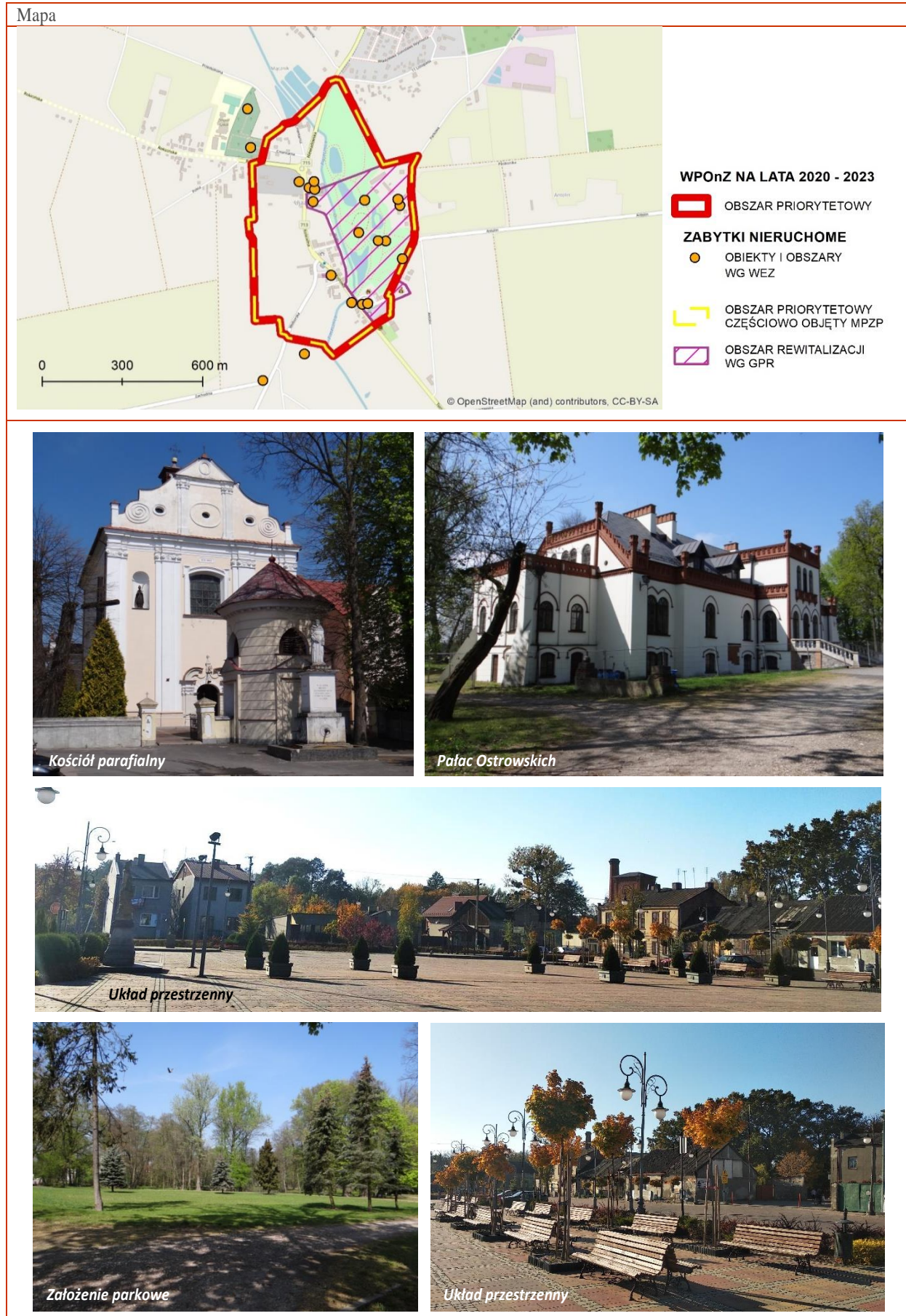
WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- **OBSZAR PRIORYTETOWY**
- ZABYTKI NIERUCHOME**
  - **OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ**
- **OBSZAR PRIORYTETOWY W CAŁOŚCI OBJĘTY MPZP**

Lp.: 57	Nazwa ośrodka: UJAZD	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego miejscowości Ujazd		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu kościoła parafialnego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komerccjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

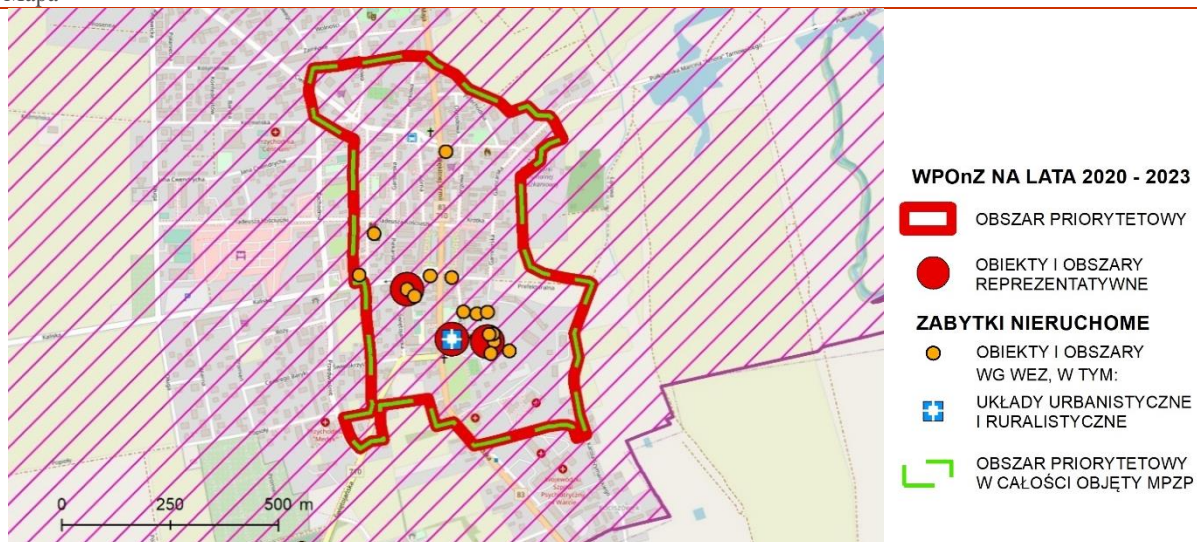

Lp.: 58	Nazwa ośrodka: WARTA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Aktualizacja gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej układu urbanistycznego Warty z zespołami sakralnymi, np. poprzez wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej kościoła parafialnego i zespołu klasztornego bernardynek		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego ▪ kontynuacja rewaloryzacji zespołu klasztornego bernardynów z kościołem Wniebowzięcia NMP ▪ bieżące prace utrzymaniowe kościoła parafialnego św. Mikołaja 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy)		
Kontynuacja rewaloryzacji historycznej zabudowy (w szczególności obiektów w pierzejach rynku, a także zespołów sakralnych)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w Muzeum w Warcie		
Wprowadzenie w Muzeum w Warcie multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Wdrażanie rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie Muzeum w Warcie, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Kontynuacja rewaloryzacji i modernizacji obiektów muzeum, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		

Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 59	Nazwa ośrodka: WIDAWA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej zespołu klasztorowego pobernardyńskiego oraz dawnego kościoła parafialnego św. Marcina		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji pobernardyńskiego zespołu klasztorowego 		
Kontynuacja rewaloryzacji układu urbanistycznego Widawa (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym w szczególności zespołu kościoła św. Marcina)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Wspieranie wdrażania w muzeum sakralnym rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Wspieranie modernizacji muzeum sakralnego, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwii wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

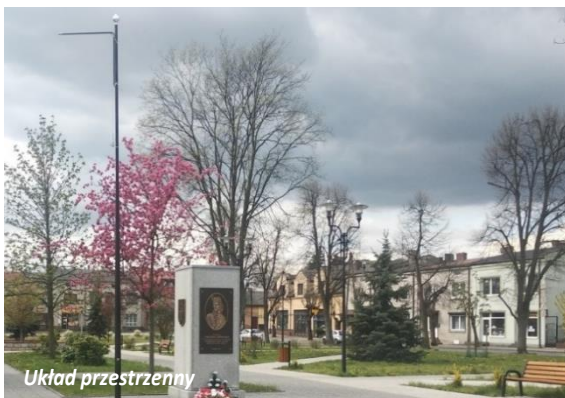
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

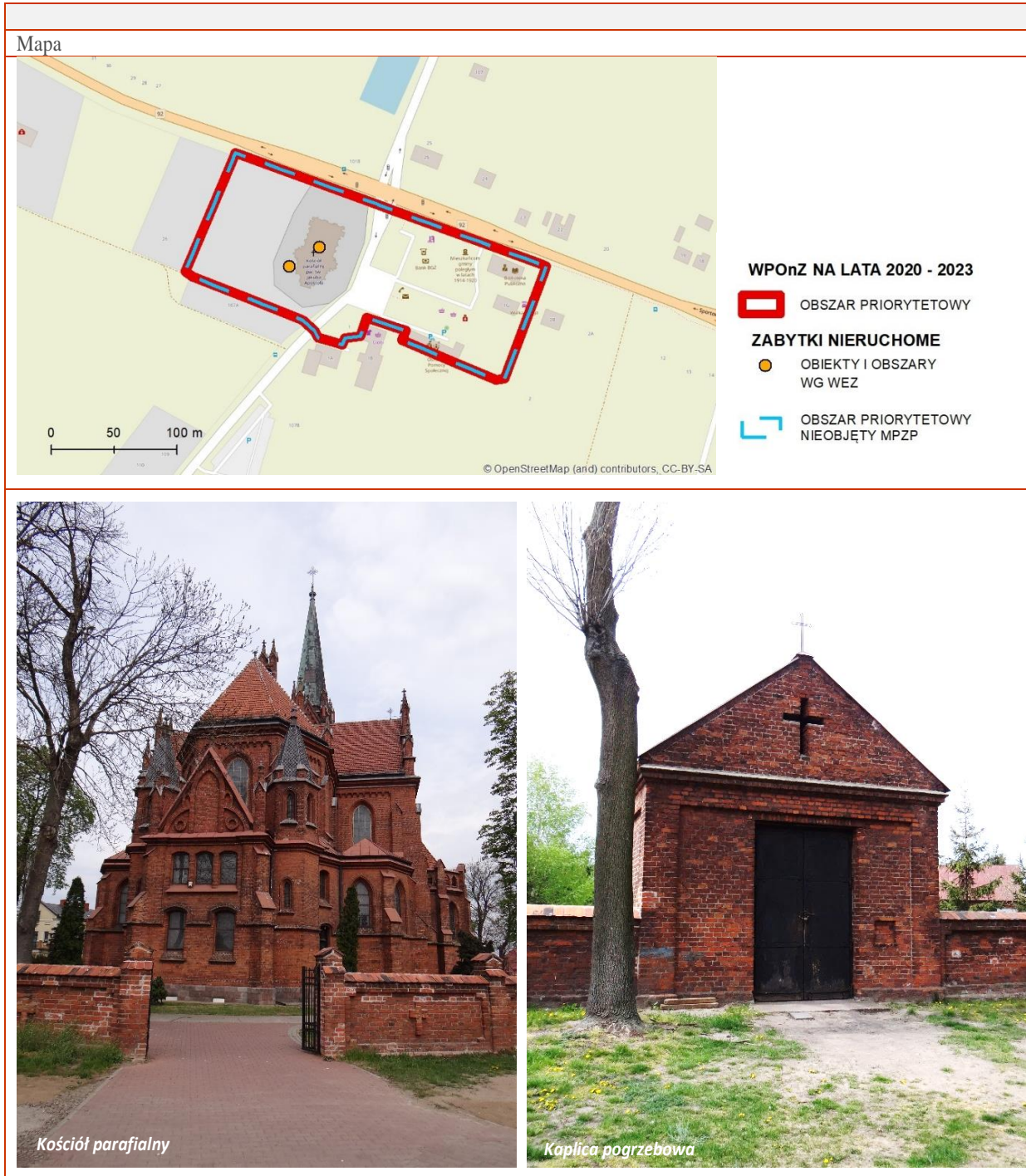
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 60	Nazwa ośrodka: ZDUNY	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Utworzenie parku kulturowego: Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona – łowicki park kulturowy		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego miejscowości		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego miejscowości z uwzględnieniem historycznej zabudowy zespołu kościoła parafialnego		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy z innymi instytucjami kultury w podregionie łowickim (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwii wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu łowickiego przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komerccjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Sieciowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnego produktu turystycznego, związanego z proponowanym parkiem kulturowym: Śladami Prymasów, Zawiszy, Walewskiej i Napoleona – łowicki park kulturowy		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

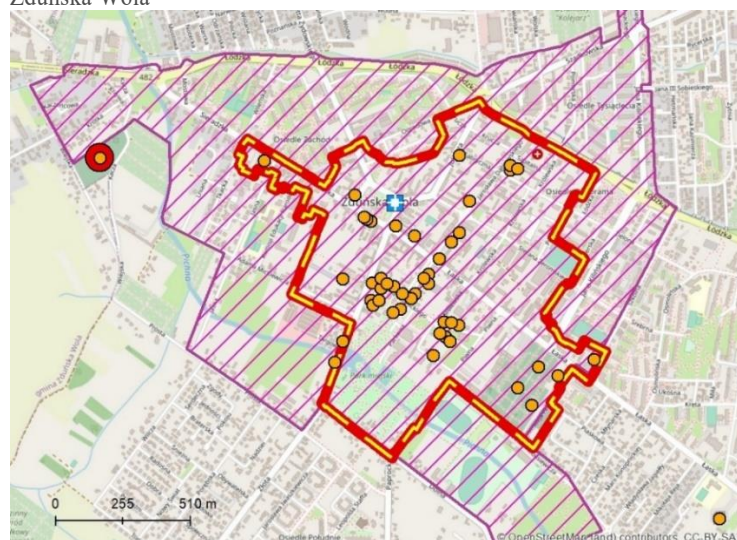

Lp.: 61	Nazwa ośrodka: ZDUŃSKA WOLA	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Stanowienie uchwały reklamowej		
Aktualizacja gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej dla terenu osiedla kolejowego w Zduńskiej Woli – Karsznicach, np. poprzez wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Inwentaryzacja drewnianych domów tkaczy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji cmentarza żydowskiego ▪ kontynuacja rewaloryzacji skansenu kolejowego w zespole lokomotywowni przy węźle Zduńska Wola – Karsznice 		
Kontynuacja rewaloryzacji historycznego układu urbanistycznego Zduńskiej Woli (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym obiektów sakralnych i domów tkaczy)		
Rewaloryzacja układu przestrzennego historycznego osiedla kolejowego Karsznice (z uwzględnieniem historycznej zabudowy oraz poprawy jakości przestrzeni publicznych)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu urbanistycznego Zduńskiej Woli i historycznego osiedla kolejowego Karsznice, z uwzględnieniem specyfiki miejsc, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Digitalizacja zabytków ruchomych w muzeum		
Wprowadzenie w Muzeum Historii Miasta Zduńska Wola multimedialnych środków przekazu, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Modernizacja muzeum z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku dziedzictwa przemysłowego		
Plenerów filmowych w Zduńskiej Woli na Szlaku Filmowym		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		

Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych
Sięgowanie współpracy na rzecz rozwijania wizerunkowych produktów turystycznych, w tym potencjalnych produktów turystycznych, związanych ze Szlakiem Filmowym i Skansenem Lokomotyw w Zduńskiej Woli
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Zduńska Wola

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:

UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE

OBSZAR PRIORYTETOWY CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP

OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR

Zduńska Wola - Karsznice

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

OBSZAR PRIORYTETOWY

OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE

ZABYTKI NIERUCHOME

OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ

OBSZAR PRIORYTETOWY CZĘŚCIOWO OBJĘTY MPZP

Lp.: 62	Nazwa ośrodka: ZELÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Zelowa		
Inwentaryzacja drewnianych domów tkaczy		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Kontynuacja rewaloryzacji historycznego układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołów sakralnych i domów tkaczy)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.1.3. Cyfryzacja muzealiów oraz rozwój form udostępniania zabytków ruchomych w muzeach		
Wspieranie wdrażania w muzeum rozwiązań umożliwiających wirtualne zwiedzanie, z uwzględnieniem m.in. osób obcojęzycznych i z niepełnosprawnościami		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.1 Remonty i modernizacja budynków będących siedzibami muzeów		
Wspieranie modernizacji muzeum, z uwzględnieniem dostępu dla osób z niepełnosprawnościami		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		

Lp.: 63	Nazwa ośrodka: ZŁOCZEW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej założenia przestrzennego Złoczewa		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie dokumentacji historyczno-konserwatorskiej kościoła parafialnego		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji pobernardyńskiego zespołu klasztornego 		
Kontynuacja rewaloryzacji historycznego układu urbanistycznego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym kościoła parafialnego i założenia pałacowo-parkowego)		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w obiektach sakralnych		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Promocja szlaku turystycznego Front Wschodni 1914-1918		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

WPOnZ NA LATA 2020 - 2023

- **OBSZAR PRIORYTETOWY**
- **OBIEKTY I OBSZARY REPREZENTATYWNE**
- ZABYTKI NIERUCHOME**
- **OBIEKTY I OBSZARY WG WEZ, W TYM:**
- **UKŁADY URBANISTYCZNE I RURALISTYCZNE**
- **OBSZAR PRIORYTETOWY NIEOBJĘTY MPZP**
- **OBSZAR REWITALIZACJI WG GPR**

Zespół klasztorny pobernardyński

Panorama

Pałac Ruszkowskich

Lp.: 64	Nazwa ośrodka: ŻARNÓW	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Stanowienie ochrony obszarowej założenia przestrzennego Żarnowa z zespołem kościoła i grodem kasztelańskim (tzw. Szwedzką Górą)		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomości drewnianej dzwonnicy zlokalizowanej w założeniu kościoła parafialnego		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Żarnowa		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Prowadzenie działań konserwatorskich w obiektach z listy zabytków reprezentatywnych:		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ kontynuacja rewaloryzacji układu przestrzennego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, a także dziedzictwa archeologicznego) ▪ lokalne działania konserwatorsko-remontowe kościoła parafialnego 		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.1. Tworzenie, znakowanie i promocja szlaków kulturowych		
Szlaku Romańskiego		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		

Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego

Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów

Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego

Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe

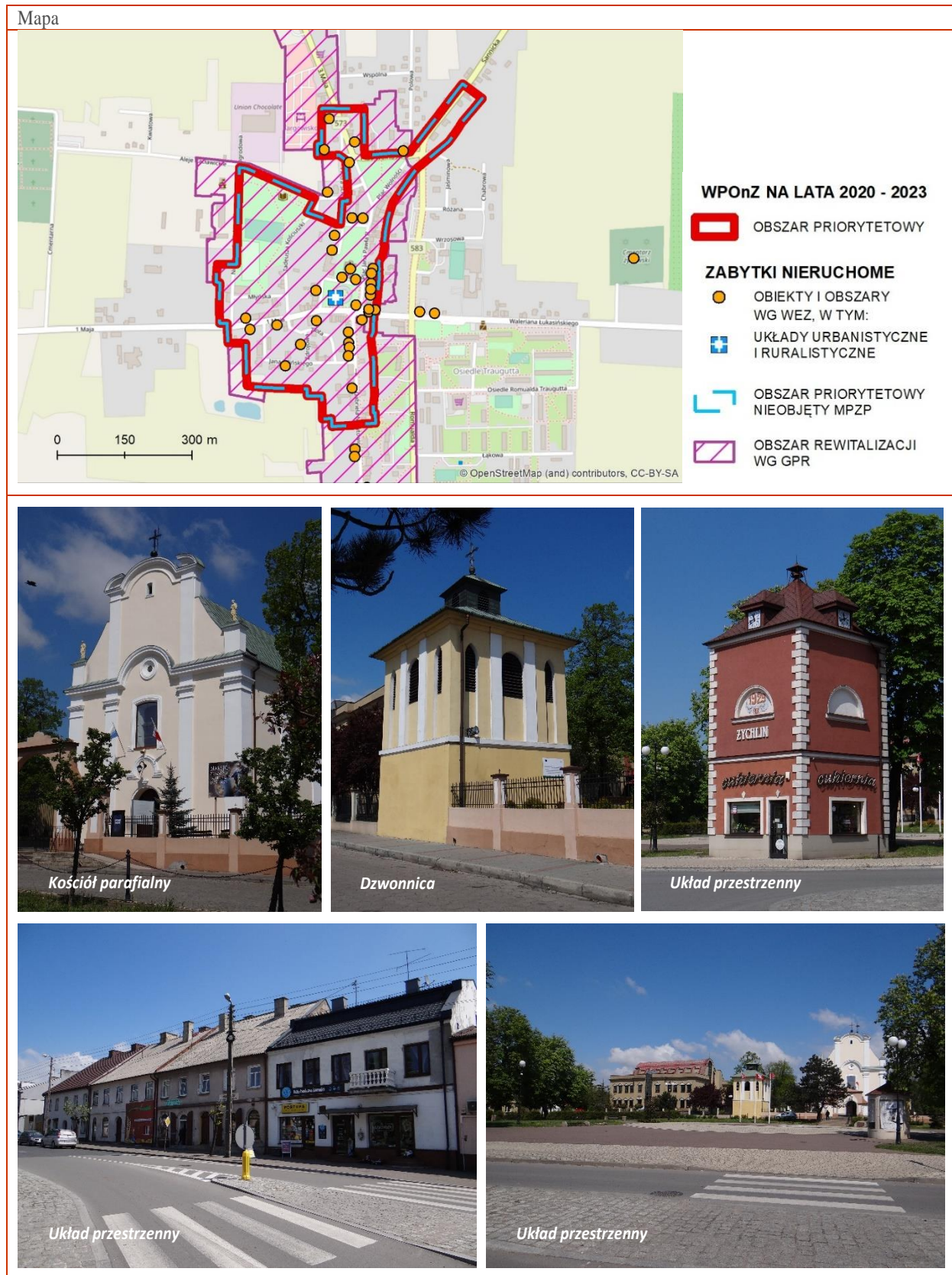
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych

Mapa

Lp.: 65	Nazwa ośrodka: ŻYCHLIN	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Aktualizacja gminnego programu opieki nad zabytkami		
Wpisanie do rejestru zabytków nieruchomych dworu (ob. Biblioteka Miejska)		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu urbanistycznego Żychlina		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu urbanistycznego miejscowości, z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym w szczególności synagogi na obszarze dawnej dzielnicy żydowskiej		
Kontynuacja rewaloryzacji zakomponowanej zieleni		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego, z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miasta, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwii wielokulturowości (dziedzictwo mniejszości)		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komerccjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

Lp.: 66	Nazwa ośrodka: ŻYTNO	Ranga: LOKALNA
Zadania do realizacji w okresie 2020 - 2023		
Cel operacyjny 1: ATRAKCYJNOŚĆ KRAJOBRAZU KULTUROWEGO		
Działanie 1.1.: Tworzenie uwarunkowań dla skutecznej ochrony dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 1.1.1. Tworzenie uwarunkowań prawnych i programowych		
Opracowanie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego		
Opracowanie gminnego programu opieki nad zabytkami		
Opracowanie i aktualizacja Planu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych		
Zadanie 1.1.2. Tworzenie uwarunkowań finansowych		
Przyznawanie dotacji na poziomie gminy na prace przy zabytkach		
Działanie 1.2.: Poprawa stanu zachowania zabytków		
Zadanie 1.2.1. Prowadzenie badań i opracowanie dokumentacji wartości dziedzictwa kulturowego		
Opracowanie studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Żytna		
Zadanie 1.2.2. Rewaloryzacja i właściwe zagospodarowanie zabytków z uwzględnieniem ich wartości i kontekstu krajobrazowego		
Rewaloryzacja układu przestrzennego (z uwzględnieniem historycznej zabudowy, w tym zespołu sakralnego i założenia dworsko-parkowego)		
Zadanie 1.2.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznych historycznych założeń przestrzennych miejskich i wiejskich		
Uzupełnianie struktury budowlanej układu przestrzennego z uwzględnieniem specyfiki miejsca, poprzez nawiązanie do lokalnych form architektonicznych		
Poprawa jakości przestrzeni publicznych w aspekcie estetycznym i użytkowym		
Zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni miejscowości, zwłaszcza w obszarze priorytetowym		
Cel operacyjny 2: ZINTEGROWANY SYSTEM ZARZĄDZANIA DZIEDZICTWEM KULTUROWYM		
Działanie 2.1.: Tworzenie i udostępnianie cyfrowych baz danych oraz zasobów		
Zadanie 2.1.1. Weryfikacja i digitalizacja zasobu wojewódzkiej ewidencji zabytków i gminnych ewidencji zabytków		
Aktualizacja zasobu gminnej ewidencji zabytków		
Zadanie 2.1.2. Stworzenie kompleksowego Systemu Informacji Przestrzennej		
Uzupełnienie i bieżąca aktualizacja SIP w zakresie danych o zasobach dziedzictwa kulturowego		
Działanie 2.2.: Wzmacnianie instytucji działających na rzecz dziedzictwa kulturowego		
Zadanie 2.2.2. Sieciowanie współpracy instytucji i organizacji sektora kultury		
Podejmowanie współpracy w podregionie z innymi instytucjami kultury (zwłaszcza niepublicznymi)		
Działanie 2.3.: Poprawa bezpieczeństwa i dostępności zabytków ruchomych		
Zadanie 2.3.2. Instalacje sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w muzeach i obiektach sakralnych		
Wykonanie instalacji sygnalizacji alarmowej pożaru i włamania w kościele parafialnym		
Cel operacyjny 3: TOŻSAMOŚĆ WIELOKULTUROWA REGIONU		
Działanie 3.1.: Kreowanie marki Łódzkie poprzez produkty związane z dziedzictwem kulturowym		
Zadanie 3.1.2. Identyfikacja, promocja unikatowych i specyficznych form tradycji		
Zachowanie i promocja relikwów wielokulturowości		
Włączenie się w ideę tworzenia Listy Produktów Tradycyjnych, poprzez zgłaszanie rekomendacji		
Włączenie się w ideę tworzenia Regionalnej Listy Niematerialnego Dziedzictwa, poprzez zgłaszanie rekomendacji specyficznych dla podregionu przejawów tradycji		
Zadanie 3.1.3. Aktywizacja lokalnych społeczności na rzecz opieki nad zabytkami i zwiększania atrakcyjności zabytków		
Aktywizacja twórców ludowych oraz objęcie ich merytorycznym wsparciem przez instytucje kultury		
Komercjalizacja wytworów ludowego rzemiosła		
Organizacja punktów dystrybucji pamiątek regionalnych		
Działanie 3.2.: Edukacja kulturowa i upowszechnianie wiedzy o dziedzictwie kulturowym		
Zadanie 3.2.2. Organizacja i udział w wydarzeniach promujących materialne i niematerialne walory województwa łódzkiego		
Udział w Europejskich Dniach Dziedzictwa i/lub Nocy Muzeów		
Zadanie 3.2.3. Wykorzystanie ICT do promocji dziedzictwa kulturowego		
Prowadzenie strony internetowej promującej dziedzictwo kulturowe		
Prowadzenie tematycznych profili na portalach społecznościowych		

